

A. T. 1. c
616
(w. 2 eff. I)

60.

228407

I

Johni Curpuz *J. B. Ebel*
Stanislai Ori-

CHOVII RVTHENI, DE LEGE
Cœlibatus, contra Syricium
in Concilio habita
Oratio.

EIVSDEM STANISLAI AD
Iulium Tertium Pont. Max. Supplicatio,
de approbando matrimonio
à se inito.

I T E M,

De bello aduersus Turcas suscipiendo, ad Equi-
tes Polonos, Turcica prima.

Ad Sigismundum Poloniæ Regem, Tur-
cica Secunda.

B A S I L E A E.

Codman

228407

I

1875

1875

thenus, ad quendam amicum suum.

Quelibatū ad te mīto,
opus à me promissum, &
à uobis olim expectatū.
Quod si expectationi nō
respōdet, cogitare debetis, hæc ab ho-
mine Sarmata, eoq; Rutheno, con-
scripta esse: cuius barbarum nomē fa-
cile à uobis impetrabit ueniam, si ali-
cubi fuerit à me in opere titubatū.
Occurrent enim pleraq; fateor, quæ
à seueris hominibus reprehendi pos-
sint. Sic enim scortationem interdum
ipsam pepuli, ut rem turpem non mul-
tò sepe honestiori uerbo exequarem.
Verū tu nos isthic defendes. Et
quoniam bonorum uirorum hortatu
ista scripsimus, da operam, ne absque
patrono isthic condemnemur. Leges
itaq; tu hæc cū Cromero nostro, & cū
cæteris: cum ijs uerò præsertim, apud
quos non cognoscendū solum, sed eti-
am ignoscendū sit locus. Intelligo, quan-
to cum periculo hæc ad uos mittam.

Nam tantum potest nunc coelibatus
hic noster apud multos, ut in ipso eti-
am stupro reprehendi nequeat absq[ue]
periculo. At ego qui ueritatem men-
dacio à me detineri nolo, hæc ita edo,
ut paratus sim hæc capite tueri, si argu-
mento non potero. Sed non prius ta-
men producem hoc opus à me, quam
à uobis fuero factus certior, quid de il-
lo sentiat is uos. Nā me huius sanē nō
pœnitet. Et quoniam parētes ipsi fauēt
postremis magis fœtibus, q̃ primis, il-
losq[ue] etsi secus sint, laudāt magis : sic
ego quoq[ue] magis nescio q̃ modo dele-
ctor hoc opere, quod post alia opuscu-
la nostra nūc sum enixus. Nā trifariā
oratione partita, illa officia oratoris
summa, quæ sunt, docere, delectare,
mouere, retinere studuimus, quod li-
bet in qualibet orationis parte. Nā in
prima parte pressius disputamus de le-
gib. ipsis, in secunda delectare uolui-
mus, in tertia mouere. In qua omni ge-
nere amplificationis exarsimus, at nō
assequimur fortasse: fateor, conamur
tamen

*non tamen
descriptum:*

partibus libri

5
tamē certē quidē. Quare tu perfer pri-
orū in legēdo molestiā: et cū media et
postrema legeris, tum demum statue
de oratione ipsa tota. Ego iam hāc de-
spondi hisce tribus: Tarnouio, Cmi-
tā, atq; Gorcā. Opus etiam ut Craco-
uiā excudatur, non multum laboro.
Nam si isthic obsessæ sunt à Mona-
chis chalcographicæ officinæ, certē ex-
cudet alibi, si uobis labor noster pro-
babitur. Petrū Roysiū Hispanū iube-
bis saluere meis uerbis; & cū hoc uel
in primis cōmunicabis opus nostrū.
nā is bonus autor suorū, non pessimē
aliena iudicat. Osij uerò suffragia, ta-
met si, ut tu scis, plurimī facio: quia ta-
mē sentētia ipsius à nostra dissidet, ue-
reor ne huic nostrę causæ sit iudex pa-
rū propitiū, et nos quoq; scortatores
cītius q̃ cōiugatos pferat in Ecclesia.
Vale, et si hereseos ob matrimoniū à
scortatorib. condēnabimur, significa-
nam scio de capite meo fore comitia,
quòd laruam detraxerim spur-
cissimæ pudicitiae.

AD ROMANVM PONT. COE-
libatus autorem.

Da plantã mihi, des animal Papa stulte uel unum,
Quod premat, & nolit semel habere suum:
Iure tuo castus uiuam, & sine coniuge cœlebs:
Te castum credam, sacrificosq; tuos.
Quod si tu spurijs habeas, habeantq; sequaces
Scorta fututores, stirps docet esse patres:
Ah fugiam properè à Sodomæ mortisq; ministro:
Naturæ atq; Dei iura uerenda sequar.

IN ORATIONEM STANISLAI
Orichouij, contra cœlibatus impuri
pertinaces defensores.

Non ita, cum toto densantur nubila cœlo,
Turbidus æthereo Iuppiter axe tonat:
Qualiter accensus cœlesti Orichouius ira,
Sacrilegi in Papæ turpia monstra tonat:
Nulla Gomorritas quæ celet, restat imago,
Omnia multiplici picta colore uides.
Perlege succinctum modo lector amice libellum,
Cunctaq; iudicio candidiore proba.

DE LE-

DE LEGE COELIBA

TVS-CONTRA SYRICIVM RO-
manum in Concilio oratio habi-
ta, à Stanislao Orichouio
Rutheno.

E M O uestrum, Iudices, aut eo-
rum qui adsunt, arbitretur, me
priuatis inimicijs adductum,
ad accusandum Syricium Roma-
num descendere. Neq; etiã illud
suspicietur, me leui de causa ipsius potentie nunc
demum uelle obsistere: de qua ille ne unquam peri-
clitaretur, quæ præsidia circum forum. quæ in tem-
plis collocarit, uidetis. Verum cum omnia Syricij
consilia eò spectent, ut exterminato ex Ecclesia
matrimonio, sublato etiam uxoris usu casto, atq; le-
gitimo, pecudū ritu in foeda scortatione uiuamus,
hominem in uestrum iudicium adduxi, ut me accu-
sante, uobis legibusq; quas omneis diuinas atq; hu-
manas uiolauit, iustas pœnas, debitasq; persoluat.

De cuius quidem lege, quam is de cœlibatu tu-
lit, antequam dicere incipio, illud à uobis petam,
ut in hac causa retineatis id, quod in minoribus
causis obseruare soletis: ut non tantum quid factū
à quoquam, scriptum uel contra leges sit, uideatis,

sed etiam quid inde consequatur, iudicetis. Idem nos in hoc iudicio adhibere æquum est, ut in hac Syricij lege, quam is contra omnes leges tulit, nō solum uerba ipsius audiat: sed multo etiam magis ea quæ inde manant, cogitetis. Si enim is cū ipsa lege simul scripsisset, quæ probra atq; dedecora illa sua lege in hominum uitam inferret (quod ille perspicuum fore, et inuidiosum, arbitratus est) nō tam facile nos decepisset, neq; tot notas nomini ordinique nostro inusisset. Verū cum is aliud sua lege ostēderet, aliud uerò cōpararet, omnia nobis fraude legis surripuit, quibus antea ornabatur uita nostra. Itaq; cum is uxores à nobis segregaret, specioso ipsius continentiae atq; castitatis nomine, quid quæso aliud cogit, quid uerò perfecit, quā ne quid sinceri inter nos, ne quid sancti in ordine nostro esset? quod ille cum fraude atq; mendacio in sua lege contexisset, legemq; ipsam non ratione, sed armis suassisset, in hanc infamiam, ceu quandam perniciosissimam flammam, ordinem nostrum coniecit: quā utiq; uos omni ratione extinguere uelle debetis, Iudices, ut hæc submota, erepta nobis, ordinique uestro, per Syricium ornamenta recuperetis.

Ad me quantum attinet, facile intelligo, quanto cum periculo hunc accusem. Nam non solum me potentia Syricij terret, sed etiam illa suspicio: ne uidelicet id quod ego facio, non officio accusationis adductus,

adductus, sed animi causa facere uidear, cum uxores sacerdotum, homo adolescens, aduersus Syricium defendam. Cui quidem ego suspicioni, Iudices, fretus uestra sapientia, facile concedam. causam enim ago communem: & ea praesidia nunc à Syricio requiro, quibus adolescentiam nostram contra dominatum carnis, Deus & natura munierant. Hæc ego ab Syricio in hoc iudicio repeto, hæc mihi ab illo erepta esse conqueror, ut hæc uos statuatis, omnem hanc meam accusationem non solum fidei, sed etiam necessitati cuidam esse tribuendam: ut mihi eo maiorem fidem in ea causa adhibeatis, quanto perspicitis magis, communem mihi iniuriã uobiscum hanc esse. Nam ne mihi potentia Syricij obsit, primum religio uestra praesidium mihi certum contra illum pollicetur, qua iurati in hoc cœtu ideo consedistis, ut ægrotae, ac propè desperatae Ecclesiae opem feratis. Deinde in me uno statuendum uobis est, liceat ne aliquando bonis ac fortibus uiris, amoto metu, uocem liberã in hoc uestro confesso pro Ecclesia mittere: ut falsum esse id uideatur, quod de uobis circumfertur, id quod etiam magnò cum incommodo percrebuit: Vos liberum & Christianũ Concilium in Germania esse nolle. Quam utiq; opinionem perniciosam Ecclesiae uobis etiã periculosam, ut falsam esse doceatis, addu-
xi hunc hominem, Dei aduersarium, hostem natu-

πατρις 8.1

re, prædonem iuris humani atq; diuini: pestē atq; perniciem omnis honestæ inter homines, tranquillēq; uitæ. Quem si uos seuerè, religiosoq; iudicaueritis, recuperabitis existimationem ordinis uestri amissam: motus etiam hos, quos istius lege concitari uidetis, faciliè compescetis. Quòd si istius ingens improbitas tantū apud uos ualebit, ut non modo nolentibus, sed etiam approbantibus uobis impunè Syricius in Ecclesia scortetur, nobisq; eas leges uobis autoribus præscribat, ut repudiatis legitimis uxoribus, cū scortis impudicè uiuamus, quid restat aliud, quàm ut honesta atq; consentanea naturæ ipse per se quisq; sequatur, Syricio lenone uobis relicto? Equidem quod ad me attinet, nunquam huic homini diem dixissem, nisi rei ipsius turpitudine, Sodomæ atq; Gomorræ tristē exitum me perhorrescere coegisset. Quod si istius aduocati ueritatem iudicij uestri perfrugerint, ego tamē hoc assequar, ut optimus quisq; intelligat, non accusatorē, sed iudicium huic causæ defuisse: quam ego suscepisse me scio, omnibus Græcis, Latinis, atq; barbaris nationibus gratissimam. Quid est enim quod à uobis tantopere expectetur, quàm ut scortatione ex Ecclesia ciecta, castè, pudicèq; cum uxoribus, liberisq; nostris uiuamus?

Neq; uerò illud me cōmouet, quòd Syricio adesse uideam complures patronos, non minus potentes

tes quàm disertos, qui illi student, illum defendunt: qui illum creptum ex uestro iudicio esse uolunt, qui nobis pertimescendi ideò non sunt, uel quòd oratione turpem tueantur uitam: uel quòd, quanto uita illorum ab oratione dissentit magis, tanto facilius à nobis possunt refelli. Quod ego facile assequar, Iudices, si ea quæ sunt in hac causa, & quæ mente concepi, dicendo explicare potero: ostendamq; Syricij legem non modo utilem Ecclesiæ nō esse, sed omnino perniciosam esse, repugnantē ipsi Deo, aborrentem à legibus institutisq; naturæ: potestremò, omnis humanitatis, honestatisq; expertē. Cum enim duabus rebus potissimū omnis honesta, tranquillaq; hominum contineatur uita, pudicitia nempe, atq; iustitia, quòd his remotis neq; cœtus ulli, neq; domus stare possunt: habita à Syricio ratio est diligenter, ne utrumlibet horum in Ecclesia esset. nam utrunq; sustulit planissimè, dū adempta sacerdotibus uxore, ex alieno matrimonio coniugij pellit fidem: dum permiscuo concubitu incertam facit suam cuiq; sobolem, dum nullum hominibus ipsis reliquit remedium, contra carnis impunitatem atq; licentiam: quæ caro inquam, ut in uitium fluat, quamq; sit præceps, nisi coniugij sustentetur fulcris, cum sensus ipse, tum quotidiana supra nos docent. Et profectò ita res est, Iudices: nisi habeas quæ cum uiuas, in illa omnia necesse est te prolabi

prolabi uitia, quātumuis tu uirtutem iactes tuam; quæ ex contraria oriuntur parte. Cuiusmodi sunt, scortationes, adulteria, incestus, fœdi deniq; ac ne dicendi quidem concubitus: quibus obnoxia Sodomæ, cum Gomorra interijt: quorum uitiorum aculei atq; faces pro pœna sunt his, legitimas qui spernunt nuptias, & qui legem ipsius naturæ, in membris nostris inscriptam, transgressi, castos se iactāt esse stupro in medio. Hæc igitur, Iudices, mala atq; incommoda cum in Ecclesiam inferret Syricius, legem tulit huiusmodi: Ne quis nostrum sit cū uxore, neue quis sacerdotum in matrimonio etatē degat: ita homo iustus atq; sanctus pœnam capitis continentiam nobis præscribit, quam totidem legis suæ uerbis in eodem edicto tollit, ut audietis. Ita ille dissensit non modo à re ipsa, sed ipse à sese. Atq; ut hoc ex ipsius edicto cognoscatis, cedo mihi ipsi us legem, quam is impudicissimè, insidiosissimeq; cōtra pudiciā, continentiaq; conscripsit. Recita.

LEX SYRICII.

Ministri altaris, presbyteri, siue diaconi, ad Dominica taleis eligantur officia, qui continentiam seruent. Si uerò post ordinationē suam, ministros contigerit propriæ uxoris inuadere cubile, sacrarij non intrent limina, neque

que sacrarij portitores fiant, neq; altare contingant, neq; ab offerētibus holocausti oblationem suscipiant: neq; ad dominici corporis portionē accedant, neq; propinent: neq; sine maiorī autoritate minora gerant officia. ut cum sanē ad altare, uel calicem, non suggerant, &c.

Hæc lex est Syricij, Iudices: cuius improbitatē facile uestra sponte perspicitis, cum quidem matrimonium una res ex omnibus sanctissima, tanta afficiatur ab hoc homine contumelia, ut eos qui illo sunt præditi, neq; sacrarij limine, nec portitura, nec ara ipsa, quæ seruis semper patuit, dignos putet. Sed ita illos sacris arceat, ut neq; oblationis, nec corporis Seruatoris sinat eos esse cū cæteris participes: deniq; ita illos despicacissimē spernit, ut ne urceolum quidem, id quod uidebatur esse postremum, ab illis contingi uelit. Atqui in hac istius lege, non facile statuetis Iudices, matrimonij ne, an uerò ipsorum sacrorum hostis maior uideatur esse Syricius. Tangi à sacerdotibus maritis sacra non uult, quæ à dissolutis impunē tangi uidet. Excludit sacrarij limine maritos sacerdotes: quod tamē scortatoribus, atq; ipsi Syricio semper patuit. Remouet ab ara uxorū uiros, cuius tamē aditu scortatores,

tatores, atq; ipsos adulteros nunquam prohibet. Ita q; hac ista lege, quod sibi ipse probare nunquā potest, id nobis persuadere conatur, ut uidelicet meliores, probabiliores, ac sanctiores ministros Ecclesie putemus eos esse, qui autore Syricio uxores abiecerūt: quā eos, qui sua freti sunt cōiuge. Quā sanè in re mihi ridiculè uisus est esse inconstans. Cum enim matrimonium sacerdotum, quod incontinentiam id putet, ex Ecclesia tollat, amens atq; cæcus huc fertur, ut pro matrimonio scortationem ipsam palām in Ecclesiā introducat: cum eos pro castis atq; sanctis coniugibus. aris admoueat, quos leges ipsæ diuinæ non solum sacris, sed etiam ipso- rum sacrorū conspectu priuauerunt. Contra quam legem, etsi quod clara sit turpitudine ipsa per sese, diutius dicere non debebam: tum quod multi sunt, quos Syricius in hanc fraudem, non ratione aliqua (quis est enim ita cæcus, qui huius legis infamiā nō uideat?) sed ui & armis, bonorumq; publicatione impulit, dicendum mihi necessario apud uos est, ut in hoc uestro iudicio Syricius damnatus, qui tot probris Ecclesiam affecit, tot in ea concubitus peperit, tot scortatores, adulteros, ac cynædos sua lege Orco demisit, aliquando concidat: & illas scelerum faces, quas hac ista lege incendit, seu citate ac religione uestri iudicij extinguat atq; deleat.

Hæc mea ratio est. Iudices, hic cursus orationis

meæ:huc etiam huius accusationis ratio spectat, ut
 abrogata per uos Syricij lege, redire in gratiam
 cum populo Romano possimus. Qui cum nobis cæ
 tera concedat, pudorem tamen, atq; uerecundiam
 non concedit: uxores suas, nisi nos habeamus no-
 stras, tot edoctus periculis atq; stupris, tutò se ha-
 bere non putat: tum etiam pudicitie liberorũ suo-
 rum metuit, quoties nos intuetur uagari caterua-
 tim absq; uxoribus per orbem, insidiantes somno
 maritorum, atq; parentum. Deniq; ipsam urbem
 Romam, quæ donicilium summi imperij atq; reli-
 gionis olim fuit, docet opera nostra ita flagitiosam
 esse factam, ut in ea non Petri Galilæi, sed Priapi
 Lampfaceni sedes iam uideatur esse. Nã neq; scor-
 tis alendis locus alter in orbe terrarum uberior ul-
 lus est, neq; scortatoribus honos usquã habetur ma-
 ior. Quare causam esse uidetis, cur hanc legẽ fundi-
 tus tollatis. Et ne id oratione mea potius, quàm
 re ipsa perfectum esse apud uos uideatur, princi-
 piò dico legem hanc tollendam esse quòd iniusta:
 deinde, quòd grauis: postremò, quòd turpis sit. In
 hac causa, Iudices, tametsi hæc tria quæ proposui,
 sua spõte sint perspicua, tamen de omnibus dicam:
 Et de eo prius, quod apud uos plurimum debet ua-
 lere: hoc est, de legibus ipsis à Syricio uiolatis,
 quibuscum iustitia omnis ab eo ex Ecclesia sublata
 est. Peto autem à uobis, quorum iudicium Eccle-
 sia

sia de rebus suis grauissimum esse uoluit, ne ipsius continentiae blanda appellatio, quae a is fucum nobis sua lege facit, aliquid mihi apud uos obsit, quo minus iuris uestri iurandi memores, liberè sententiam secundum leges feratis. Me etiam ita audietis, ut cum edictum Syricij aduersus omnes leges scriptum esse dixerò, ne quid tamen ualeat Syricij nomen in causa: sed illud solum à uobis consideretur, quantum ipsius edictum consentiat cum re ipsa, nec præterea quicquā in hac parte cogitatis. Quādo uerò docere cepero, quantae calamitates Ecclesiae sint hac ista lege à Syricio importatae, tum res ipsas uidere debetis, hæreant ne in nostra uita, nec ne hæreant. Cum autem illas ignominiae maculas, quae nomini ordinique nostro hac ista lege ab hoc asperguntur, demonstraui, tum uos ipsi de uobis, ac de nobis cogitetis, in quantis probris ac flagitijs Syricio autore uolutemur. Quod si hoc animo in me audiendo fueritis, facile singula intelligetis: ego etiam quae suscepi in hac causa breuiter et dilucidè perorabo. Cape autem mihi ipsas leges, quae apud Moysen sanctae de matrimonio habentur, quibus hic uim nefariam intulit: atque eam primò, quae cum ipso homine, atque adeò cum ipsa rerum natura simul nata est. Recita.

LEX DEI.

Dixit quoque dominus Deus, Non
est

est bonum, hominem esse solum. Faciamus ei adiutorium, simile sibi.

Hæc lex est, Iudices, non ab homine lata, sed ab ipso omnium rerum autore, atq; Deo, ante hominum genus natū, qua in lege auditis, dixisse Deū: quo quid grauius dici, aut mirabilius audiri potest, quàm hanc legem de matrimonio, ore ipsius Dei Opt. Max. ferri? atq; illam hominis naturæ conuenientē sanciri, ut id quod in ea sit dictum, non solum mente agitatum, sed etiam ore, & penè lingua Dei nostri decretum, sancitumq; in perpetuum esse uideatur. Quam qui tollit, aut mutat, nō apertè uobis aduersari Deo uidetur? At quid nām in hac ista lege Deus dicat, attendite, ut inde improbitatem Syriacæ legis agnoscatis, in qua ille totidem uerbis atq; literis huic legi sceleratè aduersatur. Malum est hominem esse solum. Non dico qua mente, sed qua fronte mutare hoc istud Dei edictum tanta autoritate latū ausus es, ut id quod Deus malum esse dixit, tu contra bonum esse diceres? solitariamq; uitam nobis pœna capitis, bonorumq; publicatione præscriberes? Quomodo tu hanc manum plenam perfidia, & hos digitos tuos impellere potuisti, ut tantum nephas præscriberes? Verbum mihi deest, Iudices, cum ego hoc scelus, nephas appello. Sed profectò maius est quiddā.

nullum enim scelus humanum unquam fuit, quod non, si minus hominibus, diuino tamē numīni parceret: hoc uerò infinitum est, omnia simul completitur, omnia euertit uno & eodem scelere. Dei enim uerbum, Dei edictum, Dei iussum tollit, cum omni ui, potestateq; diuina.

Neq; id occultè ille facit, ut lateat, sed palàm cōtrarijs uerbis: ut Dei dictum, non dictum: malum, non malum, hominem solum esse dicat: idq; ita tenendum omnibus execrationibus publicis sancit, ut qui ab hoc dissentiat, aut qui hanc legem Dei ipsius edicto anteponat, eum sacrarij excludat limine: ab ara etiam, quæ asylum sceleratis semper fuit, abripiat ad supplicium. Si in te nullus sensus humanitatis, nulla ratio unquam fuit religionis, tamen cogitare debebas, id quod fuit postremum, te hominem mortalem, omnibus rebus inferiore esse Deo: ut in Deum ipsum in mortalem, quem muta quoq; atq; in anima horrent, impius, sceleratus, ac nepharius esse nolles. Huic ne tu legi tam antiquæ, tam sanctæ, tam religiosæ, manus impias ac sacrilegas afferre conatus es? Si nos his artibus ac disciplinis institutus eras, quibus hoc passim traditur, procreandi causa uxorem à natura esse datam uiro, sine qua uita nobis (quod dicitur) uitalis non esset: tamen si te ipse respexisses, si tua stupra atq; dedecora cogitasses: potuisses statuere, ea tibi dele
re nephas

re nephas esse, quæ Deus digito suo scripserat: neque bonum, hominem esse solum, dixisses, quem malum Deus solum esse dixerat. At cur dixerat? attende Syrici, et aliquando cognosce, cur id sit malum, quod tu bonum esse aduersus Deū contendis. Faciamus, inquit, ei adiutorium simile sibi. Audi Syrici, cur malum sit homini solum esse: quia sine adiutore, et quasi consorte huius uitæ, malum est illi esse, absq; quo hominis ætatem uix, aut ne uix quidem ille durabit: tum etiam, quod hoc ipso adiutore amoto, necesse est illum impudicè, hoc est, more tuo uiuere: nihil habebit quo se consoletur, cui innitatur, nil differet à uictu cultuq; ferarum, ibit in amplexus obuios: non sexus huic, non thorax, nō domus ulla clausa erit: perfringet ac prostrabit omnia, si nil habuerit, quò sese uertat, et quo intra fines pudoris ac uerecundiæ se contineat: abibit in præceps, furore deniq; ipse ruet suo. Plena exemplorū huiusmodi Roma est tua Syrici, quæ quod dicto tuo, contra dictum Dei paret, à qua tandem turpitudine illam abhorrere cernis? quod scelus, quod flagitium illi non hæret? cum repudiato hoc isto adiutore, solitaria, tanquam lutulenta sus, in omni libidine tecū uolutatur? Sed de hoc ipso erit fortasse alter nobis conquerendi locus, ut hoc Syrius intelligat, nil tam ad uestram religionem, uestrumq; iusiurandum pertinere, quàm ut abroga-

ta eius lege, Dei legem nobis restituatis. Nunc uos reliquas leges audite, quibus matrimonium in hominum uita est à Deo constitutum: quas omniscis hic atoleuit, dum scortationi ad Ecclesiam uiam mun- nit. Tu quæ deinceps consequuntur, recita.

L E X.

Et creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam, ad imaginem Dei creauit illum, masculum & foeminam creauit eos.

In hac lege uidetis Iudices, cur præ cæteris animantibus omnibus dignior habeatur hoc isto adiutore, siue coniuge, homo. nam cum homo imago ac similitudo ipsius sit Dei, quanto is melioris naturæ præstantiorisq; factus est particeps, tãto quoq; dignior habitus est melioris uitæ modo. Cũ enim reliqua animantia solo sensu agitentur ac moucantur, cunctaq; ad corpus referant, matrinionio carent: nec applicantur ad unam certam coniugem, sed ex cuncto ipsorum pecudum grege, fructum uoluptatis, propagationisq; quærunt. At homo diuinitatis particeps, quòd ad maiora natura sit factus, ut libidinem uoluptatis coniugio certo moderaretur, prouisum illi ab ipso Deo est. At quomodo prouisum, cognoscite Iudices: ut aliquando intelligatis, quanto bono hoc auctore simus priuati. Masculum, inquit,

inquit, & foeminam creauit eos. Iis uerbis intelligi datur, ut ego quidem puto, tanta coniunctione, tantaq; societate constrictum esse masculum cum foemina, ut neq; masculus absq; foemina, neq; foemina absq; masculo rectè dici possint: ut horū altero quauis ratione segregato ab altero, illud sit perpetuò uerum, quod in superiore lege est dictum, nempe hominem solum malum esse. Cum enim hæc naturali copulentur lege, dubium non est, hæc ad sese mutuò ita referri, ut nisi simul sint, ipsa per se nequeant subsistere. Quorum quidem coniunctio atque necessitudo quàm arcta sit, quamiq; (ut ita dicam) inter se compacta, ex sequenti lege intelligetis, quàm tu recita.

L E X.

Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.

His uerbis cognoscitis, quanta necessitudine cōiuncta sit foemina cum masculo, ut ipsorum necessitudo omnibus anteponatur ab ipso Deo necessitudinibus. Quid enim amantius est, quid indulgentius, nomine ipso materno atq; paterno? quid uerò cuiquā est charius, quàm sunt sui cuiq; liberi? Tanta tamē necessitudo huic uni cōiunctioni cedit, qua applicatur uxor uiro, ut præ hac minor uidetur

b 3 esse

esse liberis mater atq; pater: quo quid mirabilius dici, aut fingi potest? ut uterq; parēs, quo maius post Deum liberis ante ipsum coniugium nil est, in ipso coniugio liberorum modis omnibus sit minor: in quo patris, matris, uir locum occupat: & in quo uxor etiam ipsa socrus suæ atq; nurus numero sit uiro, ita ut hæc istorum coniunctio omnium coniunctiones complectatur. At quomodo complectatur? Audi Syrici, & aliquando te collige, atq; cogita quantum facinus sis ausus, dum inter hos disidium ponis, dum eos tua lege disiungis, quos Deus non animorum consensione tantum, sed etiam ipsorum corporum conspiratione coniunxit: dū quidē ore suo diuino, tanta autoritate, hoc quod sequitur pronunciat:

Et erunt duo in carne una. Id autem est, ut neq; corpora illis seorsim sint libera, sed ut alter alterius corporis habeat potestatem: ut uidelicet nil inter hos sit uagum, nil solitarium, neq; proprium, sed ut animis et corporibus ita coalescāt, ut è duobus unus planè uideatur factus homo. Quo quid sanctius? quid coniunctius potest uideri, quàm est hæc diuinitus constabilita maris atq; sceminae coniunctio? Vnde uos facile perspicitis Iudices, nil tam hominis naturæ proprium esse, quàm cū hoc tali adiutore congregari, ac uiuere: nil uerò tam alienum ab hoc eodem uideri, quàm absq; hoc isto socio

socio mortalem ac solitariā uitam illū degere. Igitur hæc duo natura consuta atque coniuncta, si quis diffuere atq; disungere audeat. qua poena tandem is, quo etiam supplicio dignus uobis esse uidebitur? Si enim iudicia summæ existimationis, & penè dicam capitis, tria inter homines censentur esse, fiduciæ, tutelæ, societatis: paria enim hæc sunt, fidem frangere, pupillum fraudare, ac in negotio socium fallere, in cæteris rebus potest quis in aliquo horum seorsim offendere: at in hoc isto coniugij uinculo atq; pacto, omnia hæc simul tollat necesse est, qui in uno horum aliquo offenderit. Quæ enim fiducia maior, quæ tutela cautior, quæ societas sanctior cogitari potest, quàm est in his, in quibus non animus tantum est unus, sed etiam corpus, atq; idem est sensus? Nec iniuria. Cum enim Deus ex hac ista maris & foeminæ coniunctione edi genus humanum uellet, nil hac solidius, nil etiam copulatiùs nobis uoluit uideri: quàm non solum legibus à se latis contra omnem uim humanam munivit, sed etiam ipsum matrimonium, quod inde sequitur, omnibus laudibus cumulatùm nobis æqualiter commendauit: quem ad finem etiam omnia quæ in superioribus legibus audistis, referri, ex sequenti lege intelligetis, quam recita.

L E X.

Benedixit illis Deus, & ait: Cresci-

b 4 te,

te, & multiplicamini, & replete terrā,
& subijcite eam.

Hæc lex ex libro Moſis eſt, unde ſunt & aliæ
quas recitaui, quam breuiter conſideretis. Benedi-
xit mari & fœminæ Deus. id autem eſt, omnia læ-
ta, pudica, tranquilla, caſta, atq; legitima, mariq;
fœminæq; in coniugio Deus promiſit: ut illis meri-
tò maledixerit, infaſtaq; omnia promiſerit, qui
extra coniugium degunt, ac ſolitarij ſcortantur.
Si enim benedixit coniugio Deus, maledixit certè
quidem ſcortationi: quam fœdam, impudicam, tur-
bulentam, triſtem, atq; inquietam, uolebat ex con-
traria parte matrimonio reſpondere: quæ ſcorta-
tio inquam, neceſſariò conſequitur eos, qui extra
hoc præſidium coniugij uiuunt: quorum turpitu-
do atq; infamia nulla ratione corrigi, neq; emenda-
ri poteſt: ut meritò quicquid inde oritur, duci-
turq; id fœdum obſcœnumq; habeatur. Neq; ue-
rò ſcortationem leuat hoc probro, illa Syricij lex,
qua is primus excogitauit, quo pacto ſpurij legiti-
mi poſſint reddi. Nam hoc quoque ille ad cætera
uulnera Eccleſiæ addidit, penè de induſtria, ne qua
fortè ex parte cum lege Dei uideatur congruere:
de quo quidem ipſius non iam furore, ſed amentia
dicam alio loco iudices, ut hoc uos intelligatis, nil
tam ſancti in omnibus legibus diuinis haberi, quod
ſuo edicto non uiolauerit Syricius. Nunc ad id
quod

quod cœpi, reuertar. Dico Deum matrimonio benedixisse. Hanc autem benedictionē uideo ad duo referri: nempe ut legitimè multiplicentur mas cum foemina, deinde ut hi repleant terram: quæ duo si quis ex matrimonio sustulerit, nul restabit tertiū, quo illud stare possit. Quare hoc ipsum satis indicat, matrimonium inter homines ideo esse tam sanctis legibus constitutum, ut castè integrèq; uiuendo, certam ex certo thori socio habeamus sobolē, quæ uiuat, nobisq; succedat, & quæ ipsam terram legitimè occupet, in eaq; sancto prædita matrimonio degat: in quo posita, omnia illa expectaret, quæ hominum generi legitimo promisit Deus: tum etiam, ut his ipsis præsidij tutam se sciret esse contra carnis illecebras, fac esq; illas libidinum, quibus incensa Sodoma cū Gomorra conflagrauit. Et profectò aut hoc remedium est ægrotae ac propè desperatae uitæ nostræ, carnisq; corruptæ ac cõtaminatæ parentū uitio, ac turpitudine, homines in matrimonio, cōiugijq; custodia honestissimè integerri-meq; uiuere: aut si ne hoc quidē Syricio uidetur, profectò nulla unquā medicina his tot incōmodis nostris reperietur. Nulla salus hominib. maior est, quàm ex præscripto Dei, naturæq; uiuere. Itaque semper hi cõtinentissimè honestissimèq; uixerunt, qui cōtra libidines matrimonio erāt tuti. Cōtra uerò, qui hoc spernebāt, quæ peccata ac maleficia nō

b s sunt

sunt experti? Quamobrem ut matrimonium contra omnem imbecillitatem ac infirmitatem nostrā pro praesidio sciremus nobis diuinitus esse datum, ideo Christus Deus & dominus noster, hanc legē de matrimonio ita ratam nobis uult uideri, ut nulla ui neq; ratione patiamur nos diuelli, hac ista freti lege, ab eo uitae socio, sine quo malum esse homini semel Deus edixit. Tu autē replica mihi paulisper hunc librum, & hoc ex Matthæo lege.

L E X.

Itaq; iam non sunt duo, sed una caro, quos ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Hec lex est quasi quidam superiorum legū Epi-
logus: in qua hoc praecipitur, ne quis hominum au-
deat hanc tantam necessitudinem animorum atq;
rerum in matrimonio uiolare. Et cum tot sint le-
ges diuinæ, quas iste transgressus est: tamen nulli
apertius uim fecit. Cum enim ceteræ omneis le-
ges coniunctio maris ac foeminæ quanta sit indi-
cent, hæc non solum ipsius coniunctionis meminit,
sed etiam interdictum addit, ne uidelicet eos, quos
Deus coniunxit, homo separet: hoc autem est, ne
quid in hac lege moliatur homo, ne marem cum foe-
mina conuenire prohibeat, nèue quid ex hac natu-
rali alterius in alterum propensione mutet homo.
Et Deus quidem ipse quasi diuinans, imò uerò cer-

tò sciēs, fore aliquando Syricios, qui Deum nō metuerent, neq; leges illius curarēt, dubio procul hūc hominem appellans, tanto antè posuit in interdicto. ne uidelicet eos quos coniunxit Deus, homo, id aut est Syricius, separet, qui suo edicto hoc interdictū Dei post tot secula primus abrogauit: dū quidem edicit, ne ullus homo sacerdos uxore propriā habeat. neue si habuerit post ordinationem cubile illius inuadat. Quod quid aliud est, quā apertè eos quos Deus coniunxit, separare? & illas omnes leges, quas Deus digito suo in nostris membris, atque adeo in nostris uisceribus inscripsit, funditus tollere? quod ne unquā fieret, num parū uobis in posterum hac ista lege uidetur esse prouisum? quā matrimonium ita sanctum est, ut unum hominem factum ē duobus, Deus nunquam ab homine diuidi uelit. Non probat hoc Syricius, huic etiam legi acerrimè aduersatur: neq; interdicto hoc se teneri putat, quod suis iniustis atq; impijs decretis funditus sustulit, abrogauitq;. Quid enim est quæso, Iudices, legē Dei abrogare, si hoc nō est leges cōtrariis illi ferre? Quid uerò aliud est legem Dei tollere, quā ne ea lege quæ de matrimonio est, utamur, neue secundum illam uiuamus, edicere? idq; nobis non solum edicto præscribere, sed etiam mortis metu? Sed quid ego huic legi uim nephariam istum intulisse conqueror? cum ille non solum

*has omneis leges, quas recitavi, sustulerit: sed cum
 plures etiam alias, quas, ne multitudine uobis sim
 molestus, prætermitto. Illud tamen uerè dicā, quæ-
 cunq; leges erant de matrimonio, quæcunq; de pu-
 dica honestaq; hominum uita, eas hic omneis dele-
 uit, abrogauitq;: cum quibus omnia simul nobis eri-
 puit, pudorem, auctoritatem, religionem, grauita-
 tem: deniq; id quod summum inter homines est, cer-
 tæ cuiq; suæ posteritatis sp̃e. Itaq; hoc autore sine
 uxoribus sumus, sine liberis, sine certis posteris, ua-
 gi ac profugi uersamur in terra: amissoq; matrimo-
 nio istius scelere, frustra deflemus, initio rerum o-
 mnium matrimonium inter homines esse constitut-
 tum: frustra etiam iactamus Chanam Galileæ, in
 qua matrimonium à Christo honestatum esse acce-
 pimus, ac in hominum uita non sine prodigio dica-
 tum. Nil nos maiorum exempla apud Syriacum iu-
 uant: nil etiam hæc Græcorum atq; Ruthenorum
 recentia nobis apud hunc prosunt, quorum sacer-
 dotes hisce legibus, quas recitavi, ad hanc diem ui-
 uunt. Nulla res hūc prohibere potuit, quo minus
 matrimonium ex Ecclesia Latina eijceret. Perfre-
 git, prostrauitq; omnia: solus post homines natos
 est inuentus, qui surdus esset non iam ad leges ipsi-
 us Dei, cuius numen uimq; contemnit: sed ad ipsius
 uetustatis uocem, in qua hoc semper usurpatum,
 in primisq; sanctum ac legitimum est habitum. In-
 ferte*

ferre oculos in ipsam uetustatem, Iudices, circumspice omneis illius partes: nil præclarius, neq; sanctius matrimonio in hominū uita uersatū fuisse cognoscetis: quo qui sunt usi, siue sacerdotes, siue plebs illi fuerint, honestissimi inter homines, apud Deum etiam gratiosi sunt habiti. Antiqui illi sanctissimi uiri, atq; optimi, quorum meminit uetustas, hoc sibi amplissimum, pulcherrimumq; putabant, in matrimonio degere, ex eoq; quàm plurimos filios ac filias procreare.

Enoch illum ueterem, quem sacerdotem fuisse ferunt, & ambulasse cum Deo, & postea non comparuisse accepimus: tulerat enim eū Dominus. sic ille propagata sobole, & coniunx & sacerdos ex hoc isto matrimonio, quod damnat Syricius, ascendit in cælum. Neq; enim magis animos hominum res unquam ulla Deo cōmendat, quàm uacare libidine, & matrimonio castum gestare cor. Siquidem soli mundo corde, ut in Scripturis est, Deum uidebunt. Quid Noe? non ne hic uir iustus atq; perfectus fuit in generationibus suis, cum uxore ac liberis ætatem degens? At hic tamen in diluuiio illo atroci & acerbo obrutus aquis propterea non est, quòd uxorem, filios atq; nurus in arca secum uehebat. Quid Abraham pater? non ne omneis promissiones illas tot ac tantas intra matrimonium, nō extra, accepit? nil obstitit illi Sarra uxor, quo mi-

nus

Il.
Sancti pater in
matrimonio b
mo

nus ille cum Deo loqueretur, & ex fide tantarum rerum uiueret? Iam uerò Isaac, huius filius, destinata patris uictima, Rebecca uxore non amisit, quin in eo Abrahamæ semen esset. Quid Iacob, tot filiorum pater? non is duas pro una uxores habebat, quibus cum uiuens & Israel est appellatus, & terram auo & patri promissam possedit? Taceo huius filios: prætereo alios infinitos, qui in matrimonio placuerunt Deo: ipsum etiam Moysen dimitto, diuinæ legis interpretem, qui in matrimonio positus, ita loquebatur cum Deo, ut loquitur homo cum amico suo. Quid de huius fratre Aaronte loquar: cui ad summam sacerdotij dignitatem atque amplitudinem uxor nil obfuit? Merito ergo illi in laude, ac in gratia cū Deo fuerunt: uixerunt enim æqualiter omnis legis naturæ: crediderunt etiā dicenti Deo, malum hominem solum esse. Cuius præcepta legis pœnas meminerant diluuium, uiderant Sodomā & Gomorrā dedisse: quare cum scirent quā magnū onus esset legis, et periculosum, in qua præcipitur, Nō cōcupiscas, non mœchaberis, non adulterabis, & alia huiusmodi: cumq; sentiret quā essent ad eas res mobiles, quāq; infirmi, diffisi ingenio, quæsiuerunt ista adiumenta naturæ, et matrimonium ipsum ceu quendā portū paratum sibi uidebant, in quē se ex iactatione præsentis uitæ reciperēt, in quo illi secundū naturā uiuendo

domitas

domitas habebant libidines: quibus extinctis uxoris usu, summo erāt officio ac uirtute præditi. Quorum cum præstantiam moderationemq; libidinum sequens admiraretur ætas, nos illorum exemplo ad consimilem uitam inuitat, nobisq; matrimonium æqualiter omnibus ita commendat, ut id solum ac præsidium certum habeamus, cōtra omneis libidines, quas neq; frenare neque domare absq; uxore possemus. Id quod uos multorum sapiētissimorum uirorum testimonijs cognoscetis, quæ tu mihi ordine recita: & primum ea quæ uir diuinus, ac rex sapiens Salomon dixit.

TESTIMONIUM SALOMONIS.

Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bonum, & hauriet iucunditatē à Domino: qui expellit mulierem bonam, expellit bonum, &c.

Siste. Auditis Iudices, ut sequens ætas probauerit in utramq; partem uerum esse illud, quod ab initio est dictum, nempe solū hominē malum esse: cui tantum in muliere situm est, ut hæc contueri palam dicatur ipsius hominis bonū. Graue est hoc testimoniū Salomonis, magni in primis & præclari uiri. nam neq; sapientior quisquam rege Salomone fuit, neq; ad libidinem procliuior: ut non solum ratione cognouisse, sed etiam usu uideatur didicisse,

se, quantum bonum sit uxor uiro. Itaq; quòd hoc adiumento à uictu cultuq; ferarū distet homo, ideo (ut opinor) mulierem uiri Salomon appellat bonum: quo bono uitamus omneis illas libidines, quæ ex procreandi appetitu nimio ac uehementi oriuntur: quibus facile à mente abducimur, nisi firmemur, ac intra fines officij cōtineamur hoc isto mulieris bono, quod nos labi non sinat, neq; libidine extra præscriptum ferri: sed quod hominē ita undiq; circumscribat certo uitæ modo, ut eum qui habeat, non aliquo exili, sed uberrimo ipsius honestatis potiatur fonte: ubi non seclusa aliqua aquula teneatur, sed unde uiuum flumen erūpat. Hinc enim uxor, hinc liberi, hinc legitimi ducuntur posterī: quæ rex sapientissimus, atq; idē autor locupletissimus Salomon, non solum bona, sed etiam iucunda bona esse dicit. Quid enim est suauius matrimonij fide? Quid iucundius huius istius fructu? Iam illa quæ & quanta bona putanda sunt, quæ nos ex ipso matrimonio capimus? habere non corpus solum, sed & animum pudicum: non ardere libidine, tenere discrimen sexus, nosse cognatos, reuereri affines, parcere generi: permiscuē omnibus non uti, sed ad unam certam ita applicari, ut cum illa sola bene et pudicē uiuas, ut ex hac liberos, ex hac legitimos speres posteros, in quibus homo mortalis, reddaris immortalis, uiuasq; in his ac uigeas semper.

per. Non hæc grata uobis, Iudices? non iucunda bona uidentur? Non etiam diuino munere hominibus tributa? animo et corpore sic affici, ut hoc uno adiumento uacare possimus omnibus hisce malis, quibus nos conficit hæc Syricia lex libidinosa & intemperas, dum isto bono caremus, dum soli sumus, dum nullum remedium tot incommodis habemus: & planè ita nobiscum agitur, quod cum ebrijs solet scipioni innixis, quem si his præripias, cadunt illico, stare non possunt. Idem nobis accidit, hæc ista uxore prærepta, sine qua in lubrico positi facile ruinus in uetitū nephas, & in hæc scelera prolabimur, quibus affectus à Syricio iacet nunc ordo noster: qui in tanta est infamia, omniumq; inuidia, ut nil contemptius illo, nil etiam despicatius uideri iam queat. Quid ita? quia expulsa muliere bona, Syricius ex ordine nostro expulit bonum. Ita dictum Salomonis sapiens, temeritas Syricij comprobauit. Nam sublato sacerdotum matrimonio, ad omnia flagitia fenestram aperuit, per quam in Ecclesiā est illapsa fornicatio, incestus, ipsius postremo Sodomæ atq; Gomorræ concubitus: cuius obsecenum nomen in ea urbe, cui Syricius præfuit, ita uernaculum est factum, ut in familiaribus probris pueri ipsi, puellæq; cynædulos sese appellitent

Atq; hæc à me dicuntur, Iudices, non ut ipsam urbem Romam notatam uelim, quā ego domicilium

Et olim summi imperij fuisse, & nunc religionis
 esse debere profiteor: sed ut perspiciatis Syricianū
 scelus quantum sit, ideo hæc à me cōmemorantur,
 quòd uos ipsi ita se habere uestro nutu atq; hac ista
 admiratione facile ostenditis, ut inde appareat,
 uos cū turpitudinem notæ rei, tum uerò hoc isto
 dolore atq; gemitu circumstantis turbæ cōmoueri:
 & in primis infamia cōmuni ordinis nostri, in quā
 nos Syricius coniecit: qui pulsa uxore, omnia il-
 la bona cum uxore ex ordine nostro expulit, nem-
 pe liberos, familiam, pudorē, uerecūdiam, lares po-
 stremò ipsos, ac deos penates, si ita loqui phas est:
 pro quibus introduxit scortationem, adulterium,
 incestum, lupanar, subditos atq; spurios, denique
 omnem turpitudinem. Hæc nos nūc deflemus, hæc
 portēta in Ecclesia Dei uersari dolemus: à uobisq;
 petimus, ut hoc tantū bonū, quo à Syricio priuati
 sumus, restituatis nobis, cū cōmodis emolumētisq;
 suis, ut ex hoc bono hauriamus iucūditatē promissam
 à Domino, atq; cū hoc recuperemus et illa quæ
 idem rex diuinis crnauit laudibus, quæ tu recita.

TESTIMONIUM.

Mulieris bonæ, beatus uir: numerus enim annorum eius duplex.

Quibus rebus cumulatū sit hoc bonum, quòd
 de in superiore testimonio audistis, hic apertè po-
 nitur. Nam hoc loco uirum beatum Salomon ap-
 pellat,

pellat, muliere bona. Hoc utiq; innuens, summam
 uitæ humanæ uxore contineri, quæ beatum ita
 reddit uirum, ut numerum annorum eius sui usu
 conduplicet. quod quid aliud est, quàm quòd uxor
 omneis uiri partes absoluit, ac perficit, cum non
 solum illi fidem præstat, illumq; prole auget, sed
 etiam suo conuictu, castum seruat à libidine. Tum
 etiam illa, quæ non in postrema felicitatis par-
 te ponuntur à sapientibus, quòd hæc eadem u-
 xor quasi partito cum uiro imperio, in partem
 iuuat domum, sustentat familiam, paruos edu-
 cat liberos: quæ omnia absq; uxore punctū tempo-
 ris non stabunt. Ita uxor uiri sui decus, stabilimen-
 tumq; est, ut absq; hac nil sit infelicius uiro. Quis
 enim non dimidiam potius, quàm integram eius ui-
 ri ducat esse uitã, cui absq; uxore fluctuat domus,
 nutat familia, & incerta pro certa subditur sobo-
 les? Græci, sapientes homines, Spartã ideo dimidia
 felicitatis parte carere dixerunt, quòd huic incon-
 modum esset matrimonium. Dixerunt hoc illi, qui
 cõiectura loquebantur de uero: nos id negabimus,
 qui non solum à natura accepimus, sed etiam ab
 ipso Deo didicimus, malum hominem solum esse?
 Id autem est, quòd absq; uxore, homine miserius sit
 nil. Absq; hac enim dimidium penè spiritum atque
 uitam ducimus, tum etiam uagum animum in cadu-
 eo corpore gestamus, & quasi quodam æstu huius
 c 2 præsentis

præsentis uitæ huc atq; illuc uolumur . iacet sine hac domus nostra: genus etiam nostrum obscœnum nascitur, atq; turpe. Cui malo occurrēs ipse Deus, mulierem ex hominis latere genuit: ex costaq; illā ideo fecit, ut hanc non seruam, neq; dominam, sed uitæ nobis sociam dari ab illo sciremus: qua latus nostrum, hoc est omnis nostra uita sic inniteretur, ut caro ossi, ut moles suo fulcro innititur. Quasane ratione quis non duplicari annos uiri uxore putet? quis non felicem cū uxore uirum? quis non eundem miserum absq; uxore ducat esse? cum duplicari omnis uiri partes uxore ita audiat, ut sine hac dimidia uix uiro uitæ restet pars: id quod uos ex sequentibus clarius intelligetis.

TESTIMONIUM.

Mulier fortis delectat uirum suum, annos uitæ illius in pace implebit.

Hoc in loco, Iudices, mulier quam uim in uita habeat, ostenditur. Cum enim uoluptas naturæ sit comes, & quasi condimentum quoddam expetendarum rerum, nō secus quàm dolere est fugiendum: natura mulierē uiro dedit ceu oblectamentū quoddam fulchrum atq; expetendum, ad quā sese totus homo referat, quam amet, cupiat atq; desideret, ac huic ita sit addictus, ne hac semota, uoluptate nimia diffuat, dilabaturq;. Itaq; hoc naturale bonum eō est, ut libido uiri uoluptate uxoris temperaretur

peraretur casta atq; pudica, ne soluta sit ipsa per se, ne' ue extra coniugij limen quocquam progredi sibi licere putet. Cui rei ut facilius acquiesceremus, multis sanè condimentis natura nobis condidit uxores: cum quidem nil muliere mollius, nil uenustius, nil etiam iucundius ad omne desiderium nostrum sinxerit. Potest quis nostrum, hæc tanta delectamenta naturæ, quæ in mulieribus uidemus, contemnere? in quibus mediusfidius (audacter hæc dico) plus uoluptatis, quàm in uiris rationis: plus uenustatis, quàm in nobis est disciplinæ, qua consequamur, quin moueamur non solū uisis, auditisq;, sed etiam cogitatis mulierum formis, atq; figuris: quibus natura tantum circumfudit decus, ut aliud opus naturæ non sit, neq; affabrè factum, neq; uisendum magis, neq; quò plus tota inclinet, seseq; insinuet natura. Non enim in rebus aliud est, quo magis omnis uiri mens commoueatur, quàm ipsius mulieris occurso, in quam obuiam omneis nostri ita feruntur uultus, ut retineri nequeant, ne à sapientissimis quidem, seuerissimisq; uiris: ut meritò ferrei, stupidiq; à philosophis censeantur esse hi, qui obuia hac ista pulchritudine mulierum nō moueantur, & quorum uirgo uisa in intimis non ludit præcordijs. Phryne, scortum nobile, in grauissimo totius Græci iudicio capitis rea, cum eloquentia patronorum defendi non posset, diloricata, ductaq;

ductaq; uerte, pectoreq; nudato, ipsa se defendit. Et cum illo candore ac bonitate formæ oculos iudicum perstrinxisset, est absoluta. tantum ualuit natura, tantum etiam potuit in illo iudicio mulieris forma, ut et eloquentia patronorum, et religio iudicum illius uenustati concederet. Verum hæc nimis longinqua uideri possint, cum domesticis consentus esse debeam. Parum ne uobis mulier, quantum uim habeat, in Sampson ostendit? parum in David? parum in Salomone rege? qui cum nulla uir externa uinci possent, à mulieribus tamen uicti, captiq; sunt. Potuit Sampson superare Philistæos, amicum non potuit. David quoq; cū acerbissimos accerrimosq; aduersarios tulisset, unius tamē mulierculæ aspectū non tulit: cuius amore ita desipuit, ut Vriā huius uirū nephariè necandū curauerit, hoc metuens, ne quid forte de amore ipsius ille interpellaret uiuus. Quid ego nunc de Salomone loquar? qui cū ceteris omnibus mortalibus sapiētia præstitisset, mulieribus tamē succubuit: quorum amore ita insaniuit, ut et à Deo suo patrio recederet, mulierumq; deos, quas amabat, coleret. Infirmi isti fuerunt, Syrici: firmior uidelicet tu, qui nobis tam æquas leges præscribis: quinos sine muliere, mulieribus ipsis resistere uis. Ita ne queso durus ac præposterus es, ut cum audias tantos uiros in ipso matrimonio mulierum arsisse incendio,

incendio, à nobis hoc ipsum incendium tantum,
 tam atrox, tam nocens, sine matrimonio uis re-
 stingui? Ita ne tu nos per ludum atque iocum mu-
 lieribus pro præda obijcies? nil nobis reliqui fa-
 ciens, quo aduersus illarum laqueos atque fa-
 ces simus tuti? præsertim cum tu ipse, qui contra
 matrimonium uenis, confiteare, mulierem ma-
 gnum illeçtamentum libidinis esse. In quo uide,
 quàm tibi constes. Nam cum omnium libidinum
 escam mulierem uis uideri, nil tamen nobis das,
 quo minus adhæreamus huic escæ, ut adhærent pi-
 sces hamo: sic tu in tua lege ueritatem mendacio
 misces. Neque hoc tamen nimis callidè facis. nam
 ueritatem ipsi rei tribuis, mendacium uerò Satha-
 næ concedis, cuius arbitrato legem hanc scripsi-
 sti. Quare quam rem ab homine segregarit Sy-
 ricius, uidetis: eam certè, in qua ceu in quodam ce-
 sto Veneris, recondita sunt omnia aduersus libi-
 dinem remedia, si illis legitimè utare. Sin uerò se-
 cus, ueneficia sunt putanda, ad dementandos ho-
 mines accommodatissima: quibus quasi Cyræo
 poculo in pecudum, immitiumq; animalium mu-
 tamur formas. Quanto enim mulier inferior est ui-
 ro, tanto abūdat magis omnibus rebus illis, quæ ad
 cōciliandos animos uirorum ualēt plurimum: qui-
 bus nos ita impedimur, ut etiā si uelimus, tamē nos

expedire ex his nequeamus: & si quando ab illis
absoluimur, uitam miseram, inquietam, imperfe-
ctamq; ducimus: quam utiq; expleri uxore audi-
tis, ut nulla uitæ nostræ sit pars, in qua securè ac
tranquillè ætatem uiro absq; uxore liceat degere.
Omnes ergo uiri numeros uxor absoluat, ac perfi-
ciat necesse est, si is in omni gradu uitæ celsus esse
ac rectus cupit: neq; ex alia re magis laudem atq;
splendorem quærat, quàm ex bene culto, seruatoq;
matrimonio. id quod uos testimonio eiusdem Salo-
monis cognoscetis, quod recita.

TESTIMONIUM.

Gratia super gratiam mulier san-
cta, & pudorata: sicut sol oriens mun-
do in altissimis Dei, sic mulieris bonæ
species in ornamentum domus eius.

Expectatis à me alias matrimonij laudes, Iudi-
ces, quibus refellam legis Syriciæ turpitudinem,
atq; infamiam? Non is sum, non ita desipio. Nego
quicquam uberius dici posse, quàm hoc est de ma-
trimonio à Salomone dictum. Cum enim is superi-
us uiri bonum uxore definisset, quo solo beatus uir
posset dici: & cum complementum uitæ uiri gra-
tum atq; iucundum uxorem posuisset: nunc hoc
ipsum quantum sit ostendit. Nam cū nullo nostro
merito, sed Dei beneficio cuncta habeamus gra-
tis: hoc tamē de uxore ita gratuitū est, ut facile o-
mnibus

mnibus gratijs antecellat. Quid enim stabile, quid
 proprium, quid perpetuum nobis fuisset, sine hac?
 Nō mehercules quicquam illa ualuisse, quæ pro-
 pter nos sunt facta, parumq; momenti ipsa per se ha-
 buissent, nisi accepisset hoc noster socius atq; par-
 ticeps. Quid enim quæso nos iuuassent muta atq;
 inanima, quid etiam motu sensuq; prædita, quibus
 hanc tuemur uitam? profectō nisi nobis data fuis-
 set uxor, qua consolaremur solitudinem nostram,
 & cum qua in terris uersaremur, cunctis animan-
 tibus inferiores essemus, in quibus nonnulla socie-
 tas uitæ coniunctionisq; cernitur. Manca atq; in-
 choata hominis natura fuisset, si nil huiusmodi ha-
 beret, quo cum coniungeretur, & cum quo com-
 munem hanc uitam spiritūq; duceret. Quamobrē
 si fatemur summā erga nos Dei gratiam in his re-
 bus cerni, quæ propter nos sunt factæ, in quibus
 præter ipsarum rerum usum nil est nostri: summā
 certē gratiam confiteamur necesse est, esse uxorem
 ipsam, quæ imago uiri sui est, cum qua nil potest
 cōferri. Vincit uxor, ac superat omnia. Atq; huius
 istius in nos muneris præstantiam cum admirati fu-
 issent ueteres illi, non cum aliqua re mortali, aut
 humili illud contulerunt, sed cum ipso sole, cuius
 splendore cum cuncta illustrentur, nil eo à nobis
 potest uideri diuinius: sic quoq; uxor, quoniam lu-
 men atq; ornamentum domus uiri est, sol quidā ui-

te humana rectè dicitur: quam qui è uita tollit, nō
 is uobis de mundo solem ipsum tollere uidetur, &
 fœdas atq; cæcas tenebras rebus humanis inducere?
 densa caligine obruct omnia: cæca, absurda cū-
 cta erunt: nil erit quod uitam hanc ornet atq; illu-
 stret cōmunem: horrent enim, ac squalent omnia,
 uxore, quasi sole, de mundo remoto. Quis huic rei
 testis est? idem qui acerrimus aduersarius in hac
 re. Te inquam testem Syrici citabo. Vxore sacer-
 dotibus per te abrogata, dic quæso, qui horror,
 quæ nox tuam Romam non inuoluerit? quod sce-
 lus, quod flagitium usquam fuit tale, quod in locū
 pulsus abs te matrimonij Romæ non successerit? atq;
 ita successerit, ut in honore sit, ut summi, medij, at
 que infimi hoc ipso ita obligētur, ut Romæ scorta-
 ri sit honestius, quàm in Ruſſia nubere. Quid est
 quæso aliud, Syrici, solem tollere? quid nocte inuol-
 ui? quid cæcum ferri, si hoc non est? non sexum sibi,
 non pudicitiam, non thorum clausum cuiusquā pu-
 tare? Hoc tibi nos debemus Syrici, hoc tuæ legi
 acceptū ferimus, quod ipsam urbem Romam, quā
 domicilium mentis, religionis, atq; sanctitatis ma-
 iores nostri esse uolebant, tu nobis tua lege fœdum
 quoddam lupanar reddideris: quam nunc, te auto-
 re libidinum atq; scelerum tantorum, omnes con-
 temnunt atq; despiciunt, & quasi pestem quandā
 ac contagionem fugiunt: ut iam Romæ non secus,
 quàm

quàm Sodomæ, Gomorræq; nomen omnes horre-
ant, detestenturq;. Sed mihi ad hanc istius amen-
tiam explicandam alius locus seruatus est, Iudices.
Nunc uerò uos ex particula parua cognoscitis
legis Syriaciæ genus uniuersum. Atque hæc exem-
pla in alma urbe eduntur, non sine diuino consi-
lio, Iudices: ut quemadmodum ueteribus olim fu-
it Sodomæ, sic nobis recens exemplum sit urbs Ro-
ma, quæ nunc neglecti matrimonij eas pœnas dat,
quas uidetis: ut nos huius admonitu, maturè ex his
urbis flagitijs excamus, priusquam obruamur hac
ista urbis pœna, qua affligi atq; uexari urbem Ro-
mam ita uidetis, ut ob flagitia deserta à Græcis, re-
licta à Barbaris, in turpi atq; infâmi solitudine ipsa
per se uitam degat. Nec propter aliam causam, ut
dixi, nisi quod solum hominem bonum esse duxit,
quòd illam ab initio Deus uetuit credere: nilq; ita
retinendum illi censuit contra libidinem, quàm ma-
trimonium: quod ut homo penè coactus amplectee-
retur, leges dedit, quas audistis, & quas iustas esse
in omni hominum memoria est cōprobatum. Qua-
propter, Iudices, matrimonium æqualiter omneis
amplectamur, ut nemo nostrum, qui illo uti possit,
illud contemnat, sed quisque pro sua parte hoc isto
nitatur: ne si fortè spreta uxore cōtra ius naturæ so-
li uiixerimus, eas pœnas Deus in nos immittat, qui-
bus olim Sodomam, & nunc urbem Romam affli-

gi audistis. Tum etiam illa grauiora expectemus, quæ omnium prophetarum ore nobis sacerdotibus minitatur Deus. Vobis uerò hoc à Malachia propheta ad sacerdotes dictum sufficiat: nã eodẽ pertinent & cæterorum. Cedo mihi ipsius Malachiaẽ testimonium, atq; hoc illius ex secũdo capite recita.

TESTIMONIUM MALACHIAE.

Non respiciam ultrà ad sacrificiũ, nec accipiam placabile quid de manu uestra. Et dixistis, Quam ob causam? Quia Dominus testificatus est inter te, & uxorem pubertatis tuæ, quã tu despexisti. Et hæc particeps tua, & uxor fœderis tui. Custodite ergo spiritum uestrum, & uxorem adolescentiæ tuæ noli despiciere.

Hoc ad ipsos sacerdotes est dictum, Iudices: ut causa Syricio iam nulla sit, cur simulare nũc illud uelit, id quod illum dicturum esse audio. Nã ait is, ut aliquis fucus adiunctus sit ad edictum, se hac lege solis hominibus sacerdotibus matrimonio interdixisse. Videte quæ technæ, quæ nam sint istæ fallaciæ. Quid? sacerdotes homines tibi esse non uidemur? ita ne exleges sumus, ut non contineamur hac ista communi omnium mortalium legẽ?

Et uerò Syrici, bona cum uenia extra hoc certamen,

tamen, contentionemq; nostram, illud ex te scire uolo, homines ne putes esse, quos apparere huic iudicio uides, & in primis hos. qui de se sententiam laturi sunt: quæro inquam, homines tibi omnes nos uidemur esse, an potius ferrum, atque saxa? Ecquid hæres? cur stupes? quid nos aspectas? Aude inquam homines esse negare nos, ut nos te ferrum atq; saxum confiteamur esse, in quo nullus humanitatis sensus fuit, cum hanc legem ferres, qua tu contaminasti iura naturæ, ac dicta Dei profligasti: oracula prophetarum, dicta sapientum, auctoritatem omnium neglexisti, mutasti, delesti, dum ad stuprum tibi munis uia, dum soluis libidines: dū multis ingenuis, multis matribus familiās hac tua scelerata legem uim nephariam affers. Hæc profectò Syrici ferrei sunt, ac saxei, nō humani, neq; pudētis uiri. Quod si & nos homines sumus, & illa omnia quæ ex legibus cōmemorauī, de nobis quoq; sunt dicta: non est quod nos homines à cæteris hominibus segreges, quod uel bonum esse nos solos dicas. Et ne tu aliter quàm ego uelim, sacerdotum laudes ingenium, ne uel quid illo tuo castitatis nomine ad speciem magnifico, ad sensum uerò cogitationemq; acerbo, in hoc iudicio tollas, dico: sacerdotibus ita expedire in matrimonio esse, ut cæteris omnibus mortalibus, cum ipsa lege communi, tum uerò hoc isto Malachie oraculo, cuius ore sacrificia sacerdotum hanc

ob causam Deus respuit, quòd ipse testificatus sit
inter hominem sacerdotem & uxorem eius: quod
quid aliud est, quàm quod Deus semel testatus est,
nempe hominem absque uxore sol ummalum esse?
quo nomine dubiò procul comprehenditur & sa-
cerdos, quem hic huius istius testificationis admo-
net Propheta. Qui sanè homo sacerdos, si contra
hoc testimonium Dei uxorem spernat, illū quoq;
cum sacrificijs omnibus sperni à Deo necesse est:
quod is eius uiolator sit foederis, quo coniungitur
mas cum foemina: de quo nunquam tanta autorita-
te loquutus fuisset Propheta, si eo sacerdotibus uti
non liceret, et si sacerdotes in matrimonio casti nō
essent. neq; mundum gestarent cor, quo solo uide-
tur Deus. Ex quo apparet, quàm turpe, quàmq; pe-
riculosum sit sacerdoti, extra hoc matrimonij fœ-
dus uiuere. neq; enim illi satis est alienam non tan-
gere, cōtactuq; ipso non inquinari: sed etiam opus
est, ut is uacuum gestet cor omni uisa cogitataq; li-
bidine. quod & si omnibus sit præstandum, tamen
sacerdoti in primis: qui quāto præstat cæteris, tan-
to curandum est illi magis, ne quæ sordes in uita,
nēue maculæ in animo ullæ illi hæcant: quas utiq;
uxor eluat necesse est. Quare ut sacerdos in multi-
tudine castè, integreq; uersetur, quòd is in Ecclesia
rationem etiam habet cum molliori uenustiori;
sexu, uxorem habeat is suam necesse est, ne diffuset
libidine,

libidine, ne'ue dissolutus sit in turba: quam uxorem inqu. am, ne quo pacto sacerdos repudiaret, ne'ue sine hac libidinis ambustus incendio in Ecclesia cō pareret, audite quibus illi uerbis mandetur uxor.

Custodite ergo spiritum uestrum, & uxorem adolescentiæ tuæ noli despicere.

Ad uos ô sacerdotes, hic sermo est. Nos mone-
mur hoc isto oraculo, quibus Deus Ecclesiam com-
misit, ut demus operam, quo casta mens in nobis, li-
bidinisq; sit expers. Quod ne arduum putemus, en-
datur uxor, en in promptu est remedium. Accipia-
mus ergo id quod datur, & uel inuito Syricio ra-
pamus hanc istam uxorem, dum licet. neq; hanc pu-
bertatis adolescentiæq; nostræ adiutricem quandā,
& quasi ductorē amittamus, ut hæc ingenium no-
strum infirmum & procliue in libidinem, sustine-
at, ac in omni officio atq; pietate retineat. Quod si
uos iudices, & uos qui circumstatis sacerdotes, au-
tore Syricio uxores repudiaueritis, si irritum fece-
ritis pactum hoc, deniq; si testificationē ipsius Dei
de uxore spreueritis, spernet quoq; uos Deus, re-
spuet sacrificia, non respiciet holocausta, contem-
net ac negliget omnia, quicquid illi datum per uos
oblatumq; fuerit: id quod oraculo Malachiæ ue-
rißimo atq; certißimo promittitur. Circumstant
nos autoritates, quæ nos obliuisci huius testificatio-
nis

nis nō sinant, quæ nos dies atq; noctes cōmoneāt, sanctissimos nobis patriarchas, sapientissimos reges, grauißimos prophetas fuisse, qui ex matrimonio immortalitatem sunt adepti. Quare si horum imitatione atq; exemplo manserimus in conditione matrimonij, atq; pacto, si uxorem adolescentiæ nostræ retinuerimus, si spiritum habuerimus uacuum, solutūq; libidinibus, respiciet ad sacrificia nostra Deus, oblationes etiam nostras atq; preces placatus de manu nostra accipiet. Ad hoc nos inuitant omnes ueteres literæ, tum etiam hæ nouæ atq; recētes, quibus omnis illa uetustas illustratur, ut amota dubitatione statuamus, sacerdotibus uxorem dari. hocq; ipsum expedire sacerdoti, ex Epistola diui Pauli intelligetis, quam lege.

EX EPISTOLA PAULI.

Fidelis sermo: si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet enim ipsum irreprehensibilem esse, uniū uxoris uirum, sobrium, ornatum, prudentem, pudicum, hospitalem, doctorem: non uinolentum, non percussorem, sed modestum: non litigiosum, non cupidum, sed suæ domui bene præpositum, filios habentē subditos, cum omni castitate.

Iam te non Moses, non Salomon, non prophetae urgent, non etiam lex antiqua, neque uetus, sed ipse Christus Iesus. Nam et hoc dicere soles, illis antiquis patribus id licuisse, nobis non item. Quasi uerò nos diuersam carnem, non eandem naturam geramus nunc, quam quæ in illis olim fuit: et quã ab illis accepimus. imò uerò tanto peiorem etiã Syrii, atque corruptiorem carnem, naturamque gerimus nos, quanto ab illis distamus magis. Neque ego in eo pluribus argumentor: perspicuum enim est, quam consequens ætas antecedente semper fiat deterior. Sed tamen illud quero, cur cum eundem Deum nunc esse fatearis. qui fuit olim: cur tibi quoque non uideatur eius leges eandem uim nunc habere, quam habuerunt olim, cū idem homo par natura, eadem caro penes nos nunc sit, quæ in patribus fuit olim, cui hæc præcepta, institutaque dantur? Intelligo quid tibi necesse sit dicere: nempe adumbrata illa fuisse omnia, et quasi signa rerum præsentium. Est uerò ita Syrii, sunt pleraque modi istius, fateor: sed omnia tamen esse pernego. Virgam, agnum, mannam, et quæ sunt eiusmodi, signa fuisse fateor: sed hoc de matrimonio totum lex est, planum est, res ipsa est. et sicut masculus ac foemina eadem nunc sunt, quæ fuerunt olim: ita quoque leges illis datæ eadem sint necesse est. Sed quid ego, quantum hæc lex ualeat, apud uos dico? dubiam rem scilicet pluribus uer-

d

bis

bis explico? Est ne quisquam omnium, qui de hoc
 aliter existimet? Quod si qui esset ita amens atque
 cæcus, summa tamen Pauli, imò uerò Christi autori-
 tas, dubitatione omni hunc liberare posset. Etenim
 si is qui Episcopatum desiderat, magnum atq; præ-
 clarum opus desiderat, ut nunc legi audistis: certè
 hæ conditioneis, quibus Episcopatum habet tradi-
 tum, planè sint illi atq; solidæ oportet, ut is sit irre-
 prehensibilis. Quod quoniã præstare non sit facile,
 datur illi adiumentum ante omnia uxor, cum qua so-
 briè, ornatè, pudicè, ac hospitaliter in Episcopatu
 uiuat: sine qua hoc quod illi est propositum, asse-
 qui nequit. Domus quoq; ipsius, quomodo stabilis
 absq; uxore? Cum uerò additur de filiis, ut hos is
 subditos habeat, non uobis apertè Paulus illam legē
 ueterem, quæ de matrinonio est, hisce suis præce-
 ptis inseruisse uidetur: ut quicquid in his sit, totum
 tralaticium sit. Sed huic loco uidete quam calumni-
 am ex sinu suo apponat Syricius: Grauitè sanè, et
 seuerè, Episcopus (inquit) unius uxoris sit uir. Id
 autem est, unius parrochiæ. O suauem hominem, o
 præclarum legis diuinæ interpretem. En habes, ad
 quem liberos instituendos mittas, & cui Ecclesiam
 Dei tradas. Quid ais bone uir? Vxor tibi parro-
 chia hoc loco dici uidetur? Quid quæso uxori cum
 parrochia? Non umbræ, non figuræ uobis hæc
 uidentur, Iudices? ut iam non ipsius Mosis, sed
 cuiusdam

cuiusdam Sphingis sint enigmata. Ita ne ex alienissimis nominibus paratus uenis? ita etiam tu nos hic ludificabere, ut uerbaingas, rem eueras tuo arbitratu? Non te pudet Syrici, in horum conspectum ita prodire, ut & illorum iudicio, & nostro tempore abutare? Et si fingere lubet, cur non eadem ratione Episcopatum appellas uxorem, qua appellas tuam parrochia? Absurda hæc sunt, inquis. Quid? absurdiora ne illis, quæ tu mutas, uxorem parrochiam, filios uero parrochos appellas? præsertim cum audias, Episcopum hic à Paulo institui uerbis uernaculis atq; notis: ut quemadmodum per sobrium, ornatum, ac pudicum, nil intelligis præter id quod dicitur: ita quoq; per uxorem nil aliud intelligas necesse est, quam id ex quo nascuntur liberi ac filij episcopo procreati, quos hoc loco Paulus subditos iubet esse episcopo patri in omni castitate. Et ut cognoscas, quàm in clarissima luce erres, audi id quod in eadem Epistola additur:

Si quis autem domui suæ bene præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?

Hic argumentari Christum audis ore Pauli, ut si quis domui suæ bene præesse nesciat, eum Ecclesiæ Dei bene nunquã præfuturum. Ad domum ergo superiora omnia pertinent, in qua continentur uxor ac libe

ri, & in qua domo uult Paulus Episcopum uirum honoratum, ac honestum patrem familiâs uersari: ut ex hac ipsius priuata ratione, sit facilis coniectura, quàm sit is ad Episcopatû aptus. Quæ ita clara sunt, Iudices, ut si quis in his hæsitet, illum aut palàm insanire, aut in lucc errare sit certum. Quid uerò illud, quod ab eodẽ Paulo additur de Diaconis, parum ne nobis inde liquere censes, quid hoc in loco sit uxor? Dic quæso cætera. Pudet meherculè Iudices, tã multis uobiscum agere: sed tamen hic cogit. Lege.

EPISTOLA.

Diaconi sint unius uxoris uiri, qui filiis suis bene præ sint, & suis domibus.

Quid domum hoc in loco Syrici, quid uxorem, quid filios dici putas? Insto, peto, urgeo, Syricius ut mihi respondeat, ut aliquid fingat, deniq; ut in tanta rerum luce uel hiscere audeat. Versat se, patronos suos respectat: sed illi ne gry quidem, ut uidetis. Quod si hæc non mouentur suo loco, Iudices, neq; illa moueantur necesse est, quæ paulo antè de Episcopi uxore, ac de ipsius liberis sunt dicta. Quæ ita clara atq; exposita sunt, ut non dici, sed cerni: non uideri, sed tangi uideantur. ut nil ita conueniat cum illa lege ueteri, qua ab initio matrimonium est constitutû, quàm hoc, quod dictum est à Paulo de Episcopi ac Diaconi uxore: ut hæc omnia illius legis ueteris explicande atq; illustrande causa allata esse uideantur. Quæ
sanè

sanè lege uixerunt ueteres illi sacerdotes, sancti in primis atque præclari uiri: sic etiam uixerunt nostri tam Episcopi quàm presbyteri post Christum passum, usq; ad Syricij pontificatum. Græci uerò, Antiocheni, atq; Alexandrini, hoc ius matrimonij sacerdotalis adhuc ita retinent, ut Romam adulteram, tanquam stercus in uia contemnant. Quamobrem causa iam nulla est, Iudices, qua Syricius legem suam stare uelit, quam contra omnes leges tam ueteres quàm nouas tulit. Quod si ille quid contrà afferat, impudentiam illius mirabimur, qui intelligentiam existimationemq; omnium nostrum contemnat. Sed tamen si is, id quod instituit, deprecandi criminis causa dixerit, se non omnibus, sed solis sacerdotibus matrimonio interdixisse, hoc illi tū ita respōdete: Nos, Syrici, sacerdotes homines esse scimus, homines etiam ipsi sumus, humani à nobis nil alienum putamus esse, iccirco neq; sacerdotiū ipsum quicquam mutare de humanitate naturaq; nostra potuit, non secus quàm homo in magistratu nil amittit de homine, hoc ipso quòd Rex Consulue sit: sic nec nobis quicquam de humanitate nostra decessit, propterea quòd in sacerdotio sumus. Præterea Syrici (hoc etiam illi dicite) illud fac mēnineris, ut non Consuli, neq; Regi, sic nec sacerdoti, uerum homini uxorem à Deo dari: ut illa officiorum sint ac munerum nomina, hæc uerò uxor propria

*romana
adultera
est*

sit uiri. Quare tuam legem nos diutius ferre nolu-
 mus, quia tu auid omnes gentes ordinis nominisq;
 nostri famam lesisti. Quando uerò is multa cōque-
 ri, multa miserari, castitatem etiam iactare cœpe-
 rit, dicite illi, uos putare matrimonium esse castita-
 tem: deinde, cum legibus planè agendum esse. ad ex-
 tremum, ut cōpendium dicendi fiat, leges illi propo-
 nite. Hic lex Dei, hic tua Syrici. Quid multis? Si
 tua lex hæc cum lege Dei conueniet, absoluere: sin-
 minus, damnabere. Hac ratione conuictus, ne ipse
 quidem se legem contra omneis leges scripsisse, ne-
 gare audebit. Seueritate etiam uestri iudicij nō abu-
 tetur, ad suum excusandū, ornādumq; scelus. ut ita
 omni sua causa cadat, uobisq; eas pœnas det, quas
 meruit, & quas leges ipse iubēt. Sed hoc loco illud
 dicturum esse illum audio, quod multi solent, qui ini-
 qua scribunt: Legem hanc, tametsi etiam contra le-
 ges uideretur esse lata. tolerabilē tamē illam esse, ap-
 primeq; utilem. Quæ defensio, Iudices, quamuis sit
 misera, atq; improba (neq; enim id tolerabile uobis,
 iuratis præsertim iudicibus, debet uideri, quod pu-
 gnat cum recto, atq; iusto) datur tamen huic defen-
 sioni nonnulla uenia tum, cum ius ipsum lesum uti-
 litate compensatur, qua omneis ducimur. Verūm
 in hac Syricij lege nil est quod aut tolerabile uobis,
 aut cuiquā uideri possit: ita hanc ille legem omni-
 bus legibus aduersam tulit, ut quamuis omnium sit
 inuita-

iniustiſſima , tamen ſi comparetur , pernicioſior multo, atque intolerabilior , quàm iniquior, uidebitur eſſe. Quam rem ut ita ſe habere cognoſcatis, illud à uobis quæram: Si legem eiufmodi Syricius ferret, ne quis ſacerdotum quid edat , ne' ue quis noſtrùm creſcat, ne' ue dormiat , quæro inquam, ferendam ne uobis talem legem putaretis? an uerò cum ueſtigio ipſo de medio tollendam? Intelligo quid neceſſe ſit uobis dicere. Quid ſi uos id, quia cum rerum natura pugnaret, nullo edicto proſcribi , nulla etiam ratione à nobis ferri putaretis: quo tandem animo hanc legem ferretis , qua is nobis mulierem eripuit , quam natura dabat , lex nulla negabat , quæ in eadem pagina (ut ſcitis) perſcripta eſt, in qua & eſus, & clementum, & ſomnus ipſe nobis eſt conſeſſus? Imò uerò clariuſ etiam , ſanctiuſq; hoc de uxore eſt decretum. Neque enim in hiſ legibus , quæ de uictu hominis ſunt, dictum eſt, Malum eſt homini non edere , aut non dormire, aut non creſcere . At cum ad uxorem eſt uentum, palàm eſt dictum , Malum eſt hominem ſolum eſſe: ut inde conſtet , naturaliuſ eſſe homini uxorem appetere, quàm aut edere, aut dormire , aut etiam creſcere . Nam cibus atque uictus non ſolum eo eſt , ut uiuas : ſed etiam, ut gignas, aliquidq; ex te aſſeras. ita omnia nutrimenta atque clementa huius noſtræ mortalis uitæ, ad

procreādum referuntur à natura: quæ cum mutari nulla ratione possint, neq; hoc de uxore, quod magis secundum naturam est, quàm sunt illa, unquam mutabitur. Summi certè homineis, ac totius Græcie sapientissimi uiri, cum uim, naturamq; rerum perspectam cognitamq; haberent, nil tam insitum, tam impressum in nobis uiderunt esse, quàm est hic appetitus maris ac foeminæ ad procreandum mutuus: qui ita in rebus hæret, ut quæ res illo carcat, uideatur esse manca, suæq; expers naturæ, quod nil ex se edat sui. Vnde liquet, hanc uim, qua mulier uirum amplectitur, ita insertam esse, atq; defixam in hominis natura, ut qui hanc è nobis conetur euellere, is hominem ex homine uideatur prorsus euellere. quod cum fieri nequeat, non nos hunc hominē furere ac insanire, & cum ipsa rerum natura bellū gerere fatebimur, qui hanc rem tanta necessitudine constrictam, atq; in nobis inclusam, eradicare conetur? Neq; uerò autoritas summorum uirorum tantum, neq; ipsius naturæ sola uox nos docent, quàm sit hoc amentis, ei rei manus adferre, quam uiscerū nostrorum custodia contra omnem uim contextit. Sed etiam ipse Christus Dominus, istius conditor atq; creator naturæ, nos ore Pauli monet, ut sciamus tantam esse huiusce rei uim, ut illa nulla ope humana coerceri in nobis possit, ne extra præscriptū feras tur, nisi uxore. Nunc uos Christum Dominum audite,

audite, quas leges is ore Pauli huic nostræ libidini præscribat: quàm æquas, quàm tolerabiles, quàmq; aptas ad id quod uiolētum in nobis uehemensq; esse uidetur. Recita.

EPISTOLA.

Propter fornicationem unusquisq; suam uxorem habeat, & unaqueq; suum uirum habeat. Vxori uir debitum reddat, similiter autem & uxor uiro. Mulier sui corporis potestatem nō habet, sed uir: similiter autē & uir sui corporis potestatē non habet, sed mulier.

Videtur Iudices, quanta uis hæc sit in nobis, cui remedium ab ipso Deo quaeritur, quæ nisi colligatur cum certa coniuge, eā diffluere sit necesse. An imaduertitis æquitatem huius edicti, cum nostræ carni infirmæ, ac procliue in libidinem, pro medicina uxor detur, cum qua nobis hic procreandi appetitus sit castus, atq; legitimus; quam dum nobis Syrici us eripit, non nos scortationi fœdæ atq; turpi exponit, eas nobis leges præscribēs, quas nos nullo modo ferre possumus? Nā cum uxorem ab homine sua lege conetur abducere, non is uobis in fornicationem utrumq; impellere, non aperte uirum ex mulieris potestate eximere, ac solum omnibus tentationibus Satanæ exponere uidetur? cum ea iubeat, quæ ipsa

d s non

non fert natura: ea uetet, quæ illa radicitus est amplexa: cui naturæ ita iubemur obedire, ut cum orationi interdum nos dederimus, meminerimus tamē uxoris, ne uidelicet ipsius pietatis prætextu, ipse Sathanas nos tentet, nosq; in eam fraudem impellat: quod ille utiq; in hac Syricij lege tentat, ut absque uxore gratiore Deo uitam putemus esse: quàm sit ea quæ est obnoxia uxori ac liberis: ut hisce blanditijs nos alliciat ad sese, nobisq; ad omnem turpitudinem abutatur. Hoc itaq; providens ipse Deus, nos monet, ut has tantas insidias Satanae diligenter, ducta uxore, uitemus: quibus falso crediti coelibes capi solent. Quod si nos hisce præceptis atq; monitis non obediuerimus, & si æquo animo nobis tales leges imponi siuerimus, per ludum atq; iocum in illa nos Satan deducet flagitia, quæ matrimonij contemptoribus minatur Paulus, istis uerbis ad Romanos scribens: cuius tu mihi cape Epistolam, ac recita.

EPISTOLA.

Propterea tradidit illos Deus in passionem ignominia. nam foemina eorū immutauerunt naturalem usum, in eū usum qui est cōtra naturam. Similiter autē etiā masculi, relicto naturali usu foeminae, exarserunt in desiderijs suis in inuicem, masculi in masculos turpitudinem

tudinem operātes, & mercedē quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes.

Hæc pœna, Iudices, consequitur fornicariam mentem, his furijs agitur istorū cœlibū uita, dum ementito ipsius continentiae nomine Syricius eas nobis leges imponit, quæ ferri non possunt: & quæ pugnant cū ea natura, quæ penitus in nobis incst: quæ cum à nobis extirpari nequeat, uidete cuiusmodi curricula habeat, quas etiam læsa pœnas exposcat: non quasuis sanè, sed eas certè, quæ nisi à Paulo cōmemorarentur, à me honestè nominari nō possent: ut hoc uos statuatis, nullas neq; grauiiores, neq; iustiores pœnas in legis huius nephariæ latorem edi posse, quàm sunt hæ, quæ à Paulo eduntur. Si enim tu pœnis atq; interdictis contra ius naturæ uirum à muliere segreget, quid est quod tibi pro hoc debeatur scelere, quàm ut apud te in locū uxoris, adultera: & pro muliere spreta, masculus succedat turpis, atq; nepharius? ut hanc tu mercedē erroris tui in te ipse feras, ut hac horribili libidine ardeas, ut liber nunquam quiescas, ut auersus & aduersus impudicus fias? Intelligo, Iudices, quàm sint hæ turpia dictu, minimeq; digna quæ in uestro iudicio, & in tanto hominum conuentu dicātur: quæ tamen Paulus ipse apud populum Romanum tam apertè ac palam nunquam dixisset, si ea ad odium atq; infami-

am

am eorum, qui harum foediſſimarum cupiditatum sunt ſerui, à nobis quoq; cōmemorari noluiſſet: quæ tamen à me timidè ac uerecundè dicuntur, ut hoc uos intelligatis, Syricium eas res in ordinem noſtrū ſua lege inuexiſſe, quarum non natura tantum ipſa, ſed ipſum nomen etiam dictu, cogitatuq; ſit turpe. Ita ille uerbis honeſtis atq; pudicis quantam turpitudinem atq; infamiam in ordinem noſtrum introduxerit, uidetis: ut facile conſtet, hoc illum ſua lege ſpectaſſe, ut omnis ex Eccleſia exterminaretur, abolereturq; uita honeſta atq; pudica, & ut pro hac in duceretur ea quæ pugnat cum noſtra natura. Quid enim quaſo Syrici, aliud ſibi tua lex uult, aut quomodo contra hominis naturam lata non uidebitur, cum tantorum flagitiorum, quæ in oculis hominum atque in conſpectu uerſantur, cauſa nobis extiterit? Si enim de rebus cognatis atq; conſimilibus legem talē ferres, ut prius etiam dixi, & nunc repetere libet, quoniā ab his ita audior. ut tuum poſtulat ſcelus, & horum iniuria. Si inquam talem legem ferres, ne quis ſacerdotum edat, neq; quis contra edictum tuum dormiat: quid aliud tali lege nobis præſcriberes, quā ut ne quis ſacerdotum ſpirare, neue quis omnino uiuere audeat? Nōne huic, quod edicit de uxoribus, ſimile eſt? Vos appello Iudices, à uobis quaero: non hoc uobis idem eſſe uidetur, quod is de uxoribus noſtris tulit, dum edicit, ne quis ſacerdotum

dotum uxorem habeat, néue si habuerit cubile illius inuadat: ac si aperte dicat, ut quilibet sacerdotum scortum habeat, alienum cubile inuadat? paria enim hæc sunt, eiusdemque naturæ administræ atque comites, hæc istæ edendi, crescendi, procreandique facultates, ita ut, sicut illis duabus prioribus sublatis, uita ipsam tolli oportet: sic quoque uxore sublata, uita ipsa pudica tollatur necesse est. Ita ille id quod ego initio dixi, et quod uos meminisse debetis, legem tulit, in qua nobis aliud ostendebat, aliud uero comparabat. Nam cum uxore detracta, ordini nostro castitatem se uelle inducere ostenderet, ne ulla omnino castitas in ordine nostro esset, curauit. Ita nos ille factis, et ad tempus cmentitis uerbis decepit, quibus nos omni honesta atque tranquilla uita euerit: quod idem est, ac si nos aperte scortari iuberet. Nam per deos immortales, quid interest utrum Syricius imperet, atque cogat aliquem nostrum, de coniugio decedere, uxoremque abijcere: an huiusmodi edictum det, quo edicto nobis in hæc flagitia quæ uidetis, prolabi sit necesse? Quæ res quoniam calamitosa nobis, ridicula Syricio, miseranda omnibus uidetur, soli ne uos ex omnibus reperiemini, qui hanc legem tolerandam putetis, tot ac tantis refertam dolis, incommodis, atque probris? Ne hoc sinat Deus Opt. Max. in cuius cura sumus, ut hæc tanta improbitas huius legis in hoc uestro iudicio comprobata esse uideatur,

deatur. Nō est hoc uestrum Iudices, non hic sermo de uobis, non ea etiā est hominū existimatio, ut aliqua ex parte cū Syricio, opinione omnī iam damnato, cōiungi ulla societate uideamini. Nā qua die in hunc reū cōsedistis Iudices, arrectos esse animos hominū uidetis, cōcursumq; tātæ multitudinis, qualis in alio publico iudicio nō fuit. Omneis uos intuetur, qua dignitate uiri, quo splēdore homines in hoc coetu, atq; in hoc publico orbis terræ Cōcilio cōsedistis: nil aliud à uobis (mihi credite Iudices) omnes hoc tēpore expectant, quā ut Syricij legibus sublatis, quæ nobis non solū intolerabiles sunt, sed etiā perniciosæ, priscas illas leges de matrimonio nobis restituatis, quas aptas cōueniētesq; esse hominis naturæ, tot malis atq; periculis edocti perspicitis.

Sed hoc loco erigit se: restare sibi adhuc putat, quo hoc cōmentum suū tueatur: nēpe illud quo uulgo istius patroni atq; aduocati uti solēt, precandum uidelicet esse à Deo, ut hi cōtinentes sint, qui esse nequeūt. Deinde, ne sine autore mentiri uideatur, Paulum quoq; scripsisse perhibet, Bonū esse mulierē nō tāgere. Hæc sunt Iudices, et alia modi istius inania ipsius cōtinentiæ nomina, quibus isti continentia ipsam ex Ecclesia eiecerūt. Quibus ego quid respondeā ignoro. Quid enim huic homini facias, aut quā responsionē dignam libidini eius inuenias? cui præscriptū cū esset, quæadmodū inter homines ius naturæ cō-

re cōseruaret, & cū legū diuinā autoritas, ac ip-
 sius Ecclesiæ ueteris summa dignitas intercederet,
 ne quid ex hac ista cognatione maris ac fœminæ, in
 ullo genere, neq; ordine, deniq; in ulla ætate à quo-
 quā mutaretur. ille tamē ausus est pro nihilo tot res
 sanctissimas ducere, cui nulla lex fuit, nulla religio,
 nullū exemplū quod sequi uellet. Et cū omniū sermo
 nē existimationēq; cōtempisset, uerbis tamē hone-
 stis, quibus nulla honesta subest res, usq; eò legi suæ
 patrocinator, usq; eò iudiciū autoritatemq; uestrā
 contēnit, ut Paulū ipsum autorē legis suæ uobis ue-
 lit uideri, quo quid indignius dici, aut fingi potest?
 In qua tamē re cū multa cōminiscitur, huc ad extre-
 mū euadit, ut nō dissimulet legē se tulisse intolerabi-
 lē quidē hominis naturæ: tolerabilē tamē illā fieri, si
 id nos impetremus à Deo. Scriptū enim, inquit, est,
 Nō possū esse cōtinens nisi Deus dederit. O inops cō-
 filij ratio, qua te ualere putas: quæ cū naturā ipsam
 funditus extinguat, uides tamē quā te inuito fatea-
 tur se id nō posse, quod tu cupis. Legē intolerabilē
 te ferre dicis, cōtinetes homines esse non arbitraris,
 nisi hoc Deus illis dederit. quod nō idē est, ac si aper-
 tē ita dicerēs? Ego quidē legē uobis tuli, quā uos fer-
 re nō potestis: sed tamē ut illā feratis, Deum oretis.
 Quæ technæ quæso Iudices, quæ cōmenta sunt ista?
 nō uobis Dauus, aut Syrus quispiam in Comœdia lu-
 dere, & non pontifex in Ecclesia edicere uidetur?

Quid

Quid ais bone uir? tu mihi rem intolerabilem pœ-
 na capitis præscribes, & eam modis omnibus uale-
 re apud me putabis oportere, quam tu ipse non esse
 in potestate mea fatebere? & quam me cōsequi pos-
 se ipse non putes, nisi Deus dederit? Quid si ille
 non dederit? ego edicto tuo afflictus, prostratusq;
 pereos? An non hoc edictum simile huic est? atten-
 dite quæso Iudices: Si me Syricius in aliqua naui in
 altum duceret, ac in eum locum è naui exturbaret,
 in quo esset summa ipsius maris tempestatisq; uis, il-
 lud mihi uitam deprecanti pollicens, me quidem tra-
 nare æquor non posse: sed tamē ut tranare possem,
 Deum orādum esse: Arionem nescio quem cihtarœ
 dum Corinthium, Ionam etiam illum Hebræum mi-
 hi proponens, qui aliquādo ex simili naufragio eua-
 serunt, ut horum exemplo me tranare considerem.
 Hac ista tu fiducia præcipitabis me in altum Syri-
 ci? Hisce tu exemplis, tantis periculis me obijcies,
 quæ superari à me non posse, ipse fatebere, nisi De-
 us dederit? hoc est, nisi delphinum credo aliquem,
 aut cetum miserit, qui me seruent, ac in portum re-
 ducant? Quid si neq; cetum is, neq; delphinū mi-
 serit, quid me fiet, aut quam spem mihi das in tā præ-
 senti periculo? Mittet, inquires. Iā hoc diuinare est,
 mittet, nec ne. Quid si non miserit? nam & hoc esse
 poterit. Peribis, inquires. Ita ne tu nos irridebis? Ita
 ne tibi idonei uidemur, quib. sic illudas dolis? ut cū

nos in tanta pericula cōijcias, & sine remo (quod dicitur) in mare mittas; nihili facias nos perituros. Quid si doceo, Deum omnino hoc quod tu fingis, mihi non daturum? parum ne constabit, nos abs te circūueniri? Quid enim Deo responderes, (iam enim tecum loquar, ac si non in iudicio, sed domi ociosus tecum essem) quid inquam Deo responderes, si tibi ita Deus diceret: Ego Syrici non eam uim homini dedi, qua is tranare æquor possit: naues etiam illum fabricare docui, quibus nauiget. Quare si quis se è naui te autore præcipitauerit, ego illi non adero: neq; delphinos illi, neque cetos mittā, quod is stultè cōtra leges meas insoleat, adiumenta etiā mea abiiciat, quæ ego illi ad tuendā uitā dedi: quod utiq; neq; Arion ille Corinthius, neq; hic Ionas Hebræus fecit: qui cum proditione è naui exturbati fuissent, ope mea sunt seruati: ut tu hoc sis sciens, me adesse ijs qui mea lege uiuunt, neq; extra præscriptum illius quicquā moliantur: & qui me non tentant, num hoc & illud uelim aut nolim facere. Hoc tibi (credo) Syrici Deus de naufragio responderet, quod nunc quoq; de matrimonio respondet: nimirum se hominibus non dedisse eas uires, quibus fornicationis superare possint tantum pelagus. Deinde, tanquā nauim periclitantibus, sic uxorem diceret se dedisse incontinentibus, ut hoc sint in naufragio huius uitæ tuti. Quam si quis sper

e nat,

nat, aut abijciat, idē ei cūeniet. quod solet illi qui nau relicta mare tranat, tentans Deum, uelit nec ne uelit opem illi ferre. Et certē ita res est, Iudices. In omni suscepto negotio Deus nos iuuat, nunquā deserit, semper præsūt nobis adest in rebus utique his, quæ rectē atq; ordinē, & ex illius præscripto à nobis geruntur. Quod si tu quid præter id quod ille uelit, aut aliter quàm uelit. conēre, nil est quòd ab illo opem speres. Hoc enim agit & Satan ille, qui cū in uertice templi Christum Dominum statuisset, suadebat illi, ut sese deorsum dimitteret. quod tamen Christus Dominus facere noluit, & illo noto uobis interdicto Satanam refellit: Non tentabis Dominum Deum tuum. Erat enim ibi gradus, quibus descendendi posset: ut causa non esset, cur se illi periculo daret. Idem de uxore sentiamus: qua remota, si quis nos ad continentiam uocet, illud semper habeamus in promptu, Non tentabis Dominū Deum tuum. Ideo enim data est nobis uxor, ut hoc adiumento continenter uiuamus: quam si retinuerimus in matrimonio, nunquam defuturus nobis est Deus: præsertim cum sciamus esse genus hominū, quos Deus non uult extra matrimoniū uiuere, imò uerò non uult illos cōtinenter uiuere. Id quod uos ex ipsius Christi Domini testimonio cognoscetis.

TESTIMONIUM CHRISTI.

Nō omneis capiūt uerbū istud. sed quibus
bus

bus datū est. Qui potest capere, capiat.

Iam ego non Arione, neq; Iona legem Syricij intolerabilem esse ostendo: sed ipso Christo Domino, qui cum non solum sit conditor nostræ naturæ, sed etiam ipsorum munerum largitor, audistis Iudices, quid is dicat: Non omneis, inquit, capiunt hoc uerbum, hoc est, non omnibus ego do, ut capaces sint huius mei de continentia uerbi: sed hi tantum capiunt, quibus à me datur ut capiant. Quod si omneis caperēt, omneis proculdubio cōtinerent. At cū nō omneis cōtineant, dubio procul nō omnes capiunt. Cur autē non capiūt? quia illis non datur. Cur uerò non datur? Ego nescio: Syriciū quærite Iudices, quandoquidē is nuper coelo lapsus sciat, quid in aurē Christus uirgini matri dixit heri. Nos qui humi strati sumus, & qui ab hoc scripto, quod recitari modò audistis, non recedimus, nō plus scimus, quàm id quod hoc isto continetur scripto uerissimo atq; certissimo: quosdā uidelicet continere posse, quosdā nō posse. Quare autē istis datū est ut hoc possint, alijs nō est datū? Eodē redit oratio, Ego nescio. Tu Syrici inquā prodi, nos doce, quādoquidem tu solus hic regnas, solus edicta Dei rescindis, solus ex incontinentibus continentes facis. Vos uerò qui huic causæ sedetis Iudices, hunc quidem inceptire patiamini, si lubet. Nobis autem, quorū caput, existimatioq; agitur, illud de sententia Christi

Domini decernatis, ut qui nostrum possit hoc continentiae uerbum capere, capiat: & cum hoc poterit, dabitur ei, ut contineat: promissum enim est.

Qui uerò solus ipse per se continere nequit, uxorem ducat, cum qua contineat: neque spes hunc fallat. intra sortem enim suam degens, id sperat, quod illum sperare fors iubet. Ad hanc rem nos hortatur Paulus ille uir sanctissimus, idemque continentissimus, qui cum illud munus sciret suum esse, ut absque uxore uiueret, rem quidem apprimè commodam illam esse duxit, sed sibi tamen soli cum paucis, non autem peraeque cum omnibus. Et cum is apertè doceret, non omnia data esse omnibus, hoc praeceptum in Epistola interposuit, quod recitari audictis.

EX EPISTOLA PAULI.

Volo autem omnes uos homines esse, sicut me ipsum. Sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius uerò sic. Dico autem non nuptis, & uiduis, bonum est illis si sic permanferint, sicut & ego. quod si non se continent, nubant. Melius enim est nubere, quam uri.

O uirum Ecclesia dignum. Videte qua aequitate, qua etià moderatione hoc ille nobis praecipiat? quem utinam imitatus fuisses Syrici, nunquam tam perniciosus legibus uitam nostram iugulasses. Om-

nes homines sui similes cupit Paulus esse. quid ita?
 quia uacare curis bonū est, cum cæteris, tum uel in
 primis his, qui procurationē Ecclesiæ susceperūt:
 quibus utiq; uacui in matrimonio esse nō possumus.
 Nā uxore habere, liberos procreare, alere familiā,
 & quæ huc spectāt cætera sustentare, non fit absq;
 cura ac solitudine. Itaq; si bonū est absq; curis es
 se, bonū est quoq; uxore nō tāgere, quæ non uacat
 curis, neq; solitudine: sacerdoti præsertim, cui Ec
 clesia mādatur. At tu qui cōtinere nequis, quid su
 scipias, quōue progrediare, etiā atq; etiā cōsidera:
 ne si uxore ob curas fugias, in alia grauiora longē
 incidas incōmoda: ut cū Paulū imitari uelis, hoc est
 incontinens continentē, illud uideas, ne prius inte
 reas, quā ullam partē muneris ipsius assequare.
 Deniq; illius Icarī (ut in fabulis est) exitū uereare:
 qui alienis pennis uolans, nomen prius ponto mer
 sus dedit, quā illud tran̄misit. Iccirco tu, qui alie
 na continentia fidis, time, ne tua te incontinentia
 quasi uentus quidam, quando non speras, abripiat,
 & in hanc Syrtim atq; Charybdim horribilem libi
 dinis atq; incontinentiæ torqueat, ut pro incōtinen
 te scortator, pro scortatore adulter, pro adultero
 uerò reddaris uir inter fœminas, & inter uiros fœ
 mina. At bonum est, inquires, absq; uxore, hoc
 est, sine curis. uiuere, Bonū sanè, sed non tibi. Pau
 lo id bonum erat, & quibus hoc cum illo cōmune

fuit. Itaq; ut Paulo bonum erat carere illis omnibus molestijs, quæ secum fert uxor: sic etiam tibi, cui diuersum munus Deus dedit, bonum est, hoc isto adiumento uxoris effugere illa omnia flagitia, quæ tibi soli imminet, ut sunt scortationes, adulteria, incestus, Sodomæ itē atq; Gomorræ cōcubitus. Quæ multo grauiora perniciosioraq; sunt, quàm sunt illa quæ ex suo munere incōmoda ducit Paulus, uxore habere, liberos educare, sustētare familiā: quæ nō incōmoda, sed bona potius quædā cēsantur esse à sapientibus. Hæc uerò quæ cōsequuntur eū, qui absq; uxore cōtinere nequit, non mala tantum, neq; incōmoda, sed scelera atq; flagitia nefanda sunt putanda. Quibus ne ardeamus, neue illis inflāmemur, matri moniū nobis uir sanctissimus, atq; idē cōtinentissimus Paulus suadet, dū quidē satius esse ducit, eū qui cōtinere nequit, nubere, uxore habere, filios procreare, patrē familiās esse, & illa omnia perferre ac pati, quæ honestā rei familiaris curā sequuntur: quàm ardere libidine, & illis furijs agitari, quæ incōtinentis animū agūt in præceptis. At orandus, inquit, est Deus, ut hanc tantā libidinē in nobis frenet, atq; sedet. Si illū orabimus nos, qui continere nequimus, frustra illū appellabimus, iudices: nunquā exaudiet, nunquā faciet. Quid ita? quia dedit suū cuiq; munus, quod tueri omni ratione à nobis uult: neq; cōmittere, ut nostro neglecto, de alterius quicquā

quicquid appetamus munere. Itaque; ut illud quod continen-
tem Deus fecit, nunquam uxoriū faciet: sic neque; uxo-
riū efficiet, nisi cum altero continentē. Vterque; enim
horum suo non contentus, alterius abutitur mune-
re: quæ res nunquam cedit bene. Et uerò ita res est lu-
dices, Deus preces nostras tum exaudit, cum id nos
ab illo petimus, quod ille à se peti uult: ut id summū
beneficium illius putemus, quicquid ab illo uolente
atque; lubete in nos fuerit profectū. Quod si nos abij-
ciamus id quod nobis ille ultro dat, & id ab eo cō-
tēdamus quod nō dat, neque; daturū se ostēdit, ut pau-
lo antē audiuiſtis: quid reſtat aliud, niſi ut neque; no-
ſtrū integrē retineamus, neque; alienum unquā aſſe-
quamur? Paulus quidē ille, cuius hæc iſta ſunt diuī-
na præcepta, cū à Satana caderetur, petebat à Deo
ut eo liberaretur: & tamē exauditus nō eſt, uir ta-
lis, at tantus. nec aliā ob cauſam opinor, niſi quod
munus eius nō erat illo Satana, quicūque; tādē ille ſu-
it, carere. At ſi Paulus oraffet, quod illū utique; feciſſe
puto, ne illi Satana cōcederet, exauditū fuiſſe tum
abſque; dubio illū mihi perſuadeo. Intra munus enim
ſuū manens, ut illud cumulatē adminiſtraret, pete-
bat: et ideo impetrauit dubio procul, quod uolebat.
Idē nobis ſperandū eſt Iudices, ſi Pauli eius exēplo
utemur: quo neque; utilius quicquā, neque; ad imitandū
uberius inueniemus, ut recognoſcamus ante omnia
diligenter ipſi nos, itaque; uideamus ad quā partem

natura nos uocet, ut illā sequamur, illam amplectamur, illam etiam omni ratione tueamur. Quod ut nobis bene ac feliciter eueniat, à Deo petemus: quo is pro ratione muneris, quod largitus est nobis, benignus rebus nostris adsit: ut si is absq; uxore continere nos uelit, ut uitam nostram omni uirginali decore exornet. Si uerò nos ad matrimonium uocat, ut nobis bonam det uxorem, secundos liberos, sospitet familiam, id nos ab eo petemus. Hac nos sanè ratione sola sacerdotes continentes habebimus.

Quòd si uos Syricium secuti, omnibus ex æquo edicetis, ut si uxores habuerimus, ne in Ecclesia simus, ne locis cōmodisq; publicis utamur: quid aliud facietis, quàm ut summam licentiam incontinentiæ nostræ detis? quam cū ferre nequeamus, multo probro ac multo dedecore hāc ipsam uobis cumulemus. Sed cum et Deus ipse, et natura nostra, et cōmunis infamia uos hortetur, ut illa decreta antiqua in Ecclesia ualere sinatis, Qui nō se continent, qui uruntur, qui aestuant, ut nubāt: Syricij quidē legem uos abrogabitis: potestatem autem nobis facietis, uxores tutò ducere ut liceat. Quid enim Syrici, putasti tales uiros, ob calumnias tuas, diutius laturos improbitatem legis tuæ? qui nobis sacerdotē quasi ex syngrapha instituis, et qualis debeat is esse penè ex scripto edicis; nempe sacerdos homo ne sit, ne ossa, ne carnem habeat, ne appetat: deniq;

ne edat, ne bibat. Harum conditionum si quæ nobis defuerint, & si humanitatem nostram, uim carnis, ardorē mentis uxore temperauerimus, tu protinus illud quasi ex tripode uociferabere: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt: fanda atque nefanda clamabis, deū atq; hominum fidem implorabis, quòd contra edictum tuum homines nos esse meminerimus: & quòd in carne uiuentes, carnis incendium, uxoris carne restinguamus: Deo q; cum tali ratione, cū secus nō possumus, placere studeamus. Continuiſſes, inquires. At me continere nō posse dico, affirmo. & id maxima uoce, ut me omnes exaudiant, clamo: abs teq; coram omnibus qui adsunt quero, quandoquidem ego tibi notior sum, quàm sim ipse mihi, possēne me continere putas, an uerò non posse? Si posse dices, facile te tot stupris, adulterijs, atq; flagitijs refellam, in quæ tu me per uim ac fraudē impulisti, deiecisti, præcipitasti. Miserū me, Iudices: cōne mihi iā res redit, ut huius libidinē, quanta sit, demonstrare nequeam, nisi in ea prius me ipsum confitear fuisse: nec uestras cogitationes extimescam, nec quid uobis audientibus de me occurrat, reformidem? Videte conditionē nostram, Iudices: ac illud cogitate, qui horror, quæ uox ista sit, ut ne deplorare quidem de nostris incōmodis absq; infamiæ confessione nobis liceat. Quæ infamia tamen satis declarat, quàm perniciosa lex

e s. huius

huius nobis fuerit, quæ nos uerbo ad cōtinentiã, re
aut uera ad omnẽ libidinem hortatur : nunquam ea
prescribit, quæ à me ferri non posse, tot mea docent
incommoda. Quæ cū palàm sint, quid restat aliud,
quàm ut me cōtinere non posse fateare : id quod &
ego cōfiteor, & isti concedunt. Si igitur ego nō cō
tineo, neq; uerbū illud continentie, quia nō datur,
capio: cur mihi uxorem non das? cur prohibes? cur
edictum interponis, ne ducam, ne habeam id, absq;
quo continere me non posse uides? Quid hic re-
spondebis Syrici, non solū mihi, qui hanc causam
ago, sed his etiã qui circūstant, & qui exitū huius
iudicij expectāt: qui cū idẽ sentiant, quod & nos, u-
num esse tot incōmodis nostris remedium, uxorem
nempe ipsam: ab his orāt, ne quid tua lex apud hos
ualeat, qua tu non existimationem tantum nostram
euerdisti, sed etiã domos atq; urbes nostras euerſas
atq; extersas nobis reliquisti: quæ scortis atq; adul-
teris per te patēt, matrib, aut familiãs tua lege sunt
clausæ. Quid inquam his respōdebis, quos uxores
flagitare nūc uides? Aut quid obstare dices, quo mi-
nus illæ restituantur nobis? nū nolle hos restituere,
aut nō posse, dices? Si nolle, mirabimur: si nō posse,
causam quæremus, quæ nā illos impediat. Nū leges,
à quibus hoc nō permissum solū, sed etiã iussum est?
Num cōsuetudo, mosq; maiorū? à quibus hoc in Ec-
clesia usurpatū semper fuit. Nū uerò nos ipsi ad cā-
rẽ desumus nobis? qui à natura ad matrimoniū su-
mus

mus facti: & ita facti, ut os, uultus, latera, atq; ipse totius corporis nostri status, nō aliud quā uxore ipsam cupere, atq; spectare uideatur: quæ res tantū apud uos ualeat necesse est, ut si cætera nos deficient, tamē istis adiuuētis naturæ Syricius à nobis possit refelli. Quid enim, Iudices, appetitus nostri? quid partes corporis ad procreandū datæ uolunt? Quæ frustra haberemus, si uti illis nullo pacto liceret. Est enim hæc, Iudices, naturæ summa lex, ut nil temerè fieri, nil etiā frustra nobis ab illa dari credamus. Iccirco nulla corporis nostri pars est, quæ sui muneris sit expers, ne extremus ipse quidē unguiculus. Quod si cæteræ omneis partes corporis munere fungūtur, neq; ulla humana lege ab officio suo excludūtur, qua de causa tādē illa sola ociosa erūt, quæ natura ad procreandū nobis dedit? quæ res, quæ ratio, uim illā in mēbris illis inclusam extinguet: illisq; pœna capitis interdicet, ne contactu peccēt? Nihil est, Iudices, quo quis hāc uim aliò deriuēt, q̄ eò quo ipsa natura fertur: nulla lege hæc mutari, nulla ratione auerti potest: in officio aut cōtineri nequit, nisi uxor: cuius usu circūscripta, sit casta, atq; pudica: hac aut sublata, serpit in libidinē, elataq; uoluptate facile in omnē turpitudinē delabitur. Quapropter cū uideatis, uxores et uos restituere nobis debere, et nos illas ferre posse, dubitabitis hac ista nō minus intolerabili, quā pernicioſa lege abrogata, illā ueterē æquā ac omnib; utilē nobis restituere?

Quam

Quam iste cū de medio remouisset, uidetis quibus
 nos affecerit contumelijs? Quis enim quæso no-
 strum est, qui magno cum periculo non sit exper-
 tus, quàm hæc istius lex ad perferendum grauis, ad
 probandum difficilis, ad uiuendum uerò incommo-
 da fuerit omnibus? At multi quidem & nostra, &
 patrum, maiorumq; memoria summi homines, &
 clarissimi uiri fuerunt, quorum cum tantæ cupidi-
 tates essent, ut absq; uxore nullâ ratione ab ijs re-
 primi possent, facile improbitatem huius legis per-
 spexerunt, & de abroganda cogitauerunt. Et quo-
 niam hæc à me oratio habetur Ecclesiæ eius consti-
 tuendæ causa: & uos ideo huius causæ sedetis Iudi-
 ces, ut ordinis nostri existimationem amissam recu-
 peretis: paucos è multis proferam oportet, qui cū
 in omni genere laudis summi atq; ornatissimi uiri
 fuissent, hoc tamen sibi deesse putabant, quòd abs-
 que uxore nequibant continenter uiuere. Atq; ego
 hoc faciam Iudices, non quo cuiusquam magni atq;
 illustris uiri ullum erratū tanto in conuentu pro-
 feram: sed ut uos ex summorum uirorum imbecilli-
 tate, de nostra quoq; infirmitate statuatis, qui pa-
 res illis firmitate animi ac robore nō sumus. Quo
 in loco præteribo omnes superiores illos, qui pri-
 mi hac lege Syricij sunt usi: quorum profusæ libidi-
 nes à me uerè possent nominari, nisi hunc honorē
 antiquitati haberem, ut etiam uitia cum illa, si quæ
 tulit,

tulit. sepulta esse uellem. Istis recentibus, quantum ad rem satis erit, erimus contenti. Quorū primus Paulus Secundus, omnibus, quibus successerat, genere, ingenio, uirtute, ac rebus gestis par, cum eulogium illud Romæ in se scriptum legisset, Sanctum nō possum, patrem te dicere possum,

Cum uideo natam Paule Secunde tuam: illachrymasse dicitur, acerbitemq; Syriæ legis cum amicis expostulasse, quod is qui non solum Ecclesiæ ipsius, sed etiam cōtinentiæ Antistes esse deberet, filiam in ore atq; in oculis ciuitatis cū summo probro uersari uideret: quæ etsi erat eximia pulchritudine, scortatione tamen ab se ortam dolebat existimari: cum legem Dei sciret esse, qua huic in matrimonio nasci licebat, nisi hic obstitisset. Itaq; consilium illum cœpisse de restituendo sacerdotum coniugio ferunt: quod ille tamē, morte præuentus, exequi non potuit. Quid Alexander Sextus (ut Sixtum præteream) parum ne is Valentino filio, homine nequam quidem illo, ut scitis, sed tamen filio, ostendit, se in matrimonio patrem fieri potuisse, si illi per hunc licuisset? cum enim Valentini pater matrimonij lege dici potuisset, parentis legitimi nomen istius lege amisit. Sed quid ego horum exemplis utor, quorum memoria cum uita penè iā abiit?

Paulus Tertius, uir clarissimus atq; amplissimus, adest, de te sententiam laturus est: qui cum summa
[sapientia,

sapientia summaq; prudentia existimetur, illud tamen uerè de se dici putat, id quod literis posteritatis memoriæ scriptum reliquit diuus Paulus. Recita quas is ad Hebræos literas misit.

EX EPIST. PAULI CAP. IIII.

Non enim habemus pontificem, qui nō possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autē per omnia, pro similitudine. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, ut misericordiam consequamur, et gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

Hæc tametsi de Christo Domino scripta sunt, Iudices, tamen de se quoq; hic Paulus Tertius commemorari uult, quē diuina quedam sors dedit huic quæstioni iudicem: ut si aliorum exemplis dubium nobis esset, quas notas, & quæ uestigia scelerū hic sua lege in hominum uita constituisset, hoc tamen recens atq; adeo uiuum exemplum clarissimi uiri, ad condemnationem huic ualere apud uos deberet. Cuius adolescentia summis rebus gestis ornata, cū quo niteretur non haberet, suo lapsu nos docuit, quantum mali istius lex haberet. Qui cum æstum illius ætatis non ferret: necessariò aliundè quæsiuit, quo illum restingeret. Cuius rei testem produxit hunc uirum bello clarum, ac populi Romani imperatorem, Petrum Aloysium, quem uidetis: ut tibi
mi

nil sit reliqui Syrici, quo nos illo tuo continentiae
 nomine insidioso diutius eludas, cum uideas eū ui-
 rum huic quaestioni praesse, qui scit compati infir-
 mitatibus nostris: qui tentatus per omnia nobiscū
 est: qui de nobis iudices se ipse respectat: deniq; qui
 omncis tuas calumnias refellit hoc solo Petro Alo-
 ysiō: quem propter summam illius dignitatem, atq;
 amplitudinē, qua is inter homines est, dolet in ma-
 trimonio editū abs se non esse: cū id nulla lex pro-
 hiberet, tua autē sola uetaret. Vnde intelligis, quan-
 tū apud hūc lex tua ualeat, qua tu matrimoniū ne-
 fariē expugnas. Et ne multa, iam tandem ipse pro-
 di, & in rē praesentē ueni: do tibi horas meas: tēpo-
 re etiā, quod mihi ad dicendū datur, abutare si lu-
 bet: hos doce, quomodo hic Paulus Tertius, quē in-
 tueris, & qui in te iudex sedet, in illo adolescentiae
 suae seruire cōtinere potuit: cū corā uideas natu
 grandē filiū imperatorem Po. Ro. huius Alexādri
 atq; Octauij patrē. quos hic stare cum patre uides,
 uiros in urbe Roma autoritatis summae & potesta-
 tis, quorū alter aui opera praetor est Trāstadanæ
 Galliae: alter uerō summus est Cācellarius Ro. eccle-
 siæ: quib. auus hic Paulus Tertius nō solū patrē Pe-
 trū Aloysiū, sed etiā nomē ipsum Phernesiae gentis
 dedit. Parū ne tibi uidetur hac ratione scelus legis
 tuæ notasse, cū is patri primum ipsi, deinde ex hoc
 natis nepotibus, ac pronepotibus (nā & hos habet

ex Octauio genitos) honorem debitum generi, nō
 mini ac familiæ Phernesium, maxima uoluntate
 tribueret, idq; beneficio suo liberis suis suppleret,
 quod tu illis per summam iniuriam ademeras: ut ui
 delicet nil ad ingenuitatem illis obsit, quod in ma
 trimonio non sunt nati? Itaq; sunt, & quod spera
 re uideor, semper erunt in Italia summo propter
 amplitudinem generis, honore, & nomine: neq; ue
 rò soli. sed etiam Anna Aloysij Soror, Pauli filia,
 fœminaq; primaria, quæ in familiam clarissimam
 Sanctæ Floræ cum nupsisset, genuit hunc Cardina
 lem, summum quæstorem Ecclesiæ. Cui ad summā
 muneris & sacerdotij dignitatem nil obsuit, quod
 is Pauli Tertij natus sit nepos. Hoc tu tantum ge
 nus clarissimi uiri, atq; hanc familiam, cum uideas
 tam illustrem, tam potentem, tam nobilem, conti
 nere Paulum Tertium potuisse dicere? qui si olim cō
 tinuisset, caruisset nunc Ecclesia his tam claris ac
 honoratis uiris. Luctabis continentiam nescio quā,
 à nobis omnibus pœnis & interdictis uxores abdu
 ces: cum nos te tam notis, tamq; præsentibus argu
 mentis cōuincere possimus, nos neq; continere, ne
 que uxore carere posse: ita ut quoties tu aliquid
 pro tua lege contra nos attuleris, toties nos tibi
 in iudicio Paulum Tertium demonstrare possimus.
 qui si legem tuam probasset, nunquā in familia sua
 correxisset fraudem legis tuæ. Cuius incommoda
 quanta

quanta sint, re ipsa est expertus. I nunc, & nos con-
 tinere iube Syrici: quorum infirmitas quanta sit,
 Paulus Tertius cum ex aliorum, tum ex sua infirmi-
 tate iudicat. Quod si summi illi, atq; amplissimi ui-
 ri, quos cōmemorauī, propter infirmitatē carnis
 uacare muliere nō poterant, quos utiq; curæ atq;
 sollicitudines rerum maximarum à libidine reuo-
 care poterant: quid de nobis plebeijs sacerdotibus
 dices, quorum summa est infirmitas, summumq; est
 ad uxorem ociū? Et si in his qui summæ rerū præ-
 sunt. & ad gubernacula Ecclesiæ sedent, firmitas
 ea animorum non fuit, qua tuā legem ferrent: quo-
 modo illam ferremus nos, qui rationem habemus
 cum plebe, & qui cum ipsis mulieribus necessariō
 iactamur in turba? Quapropter Iudices, cum ui-
 deatis hanc Syricij legem talem esse, quam nō sum-
 mi, nō medij, nō infimi unquā ferre potuerūt, quid
 est, quod ē re nostra magis facere possitis, quam
 ut legem hanc ex Ecclesia cum uestigio ipso tolla-
 tis? Quod cū cæteris, tum tibi in primis Paule
 pontifex curandum est: quem non frustra ad sum-
 miam senectutē seruat Deus, non frustra etiam te
 per omnia tentatum Ecclesiæ suæ dedit pōtificem:
 non frustra deniq; tam numerosam sobolem, tam il-
 lustre genus tuum in hoc Concilio, adesse uoluit: sed
 ut (id quod recitari modō audisti) scires compa-
 ti infirmitatibus nostris, quos uexatos atq; afflictos
 f Syricij

Syricij lege esse uides: & ut non solum ratione sermoneq; nostro, sed etiam cogitatione ac sensu tuo uideres, quàm intolerabilis hæc ista lex Syricij esset, quàm contraria nobis, quàm Deo ipsi atq; naturæ aduersa. Quamobrè ut ex tua libidine, non quæ nunc est, sed quæ olim fuit, nostræ infirmitati prospicias, ad te uenimus, ad thronum tuæ gratiæ nos abijcimus, à te opem petimus, ut misericordiâ abs te consequamur, & gratiam inueniamus in his tantis miserijs atq; calamitatibus nostris, in quibus & tu fuisti olim, & nos nūc isto autore sumus. Noli Paule pontifex prætermittere hoc tempus, quod tibi datur ad benemerendū de nobis. Neq; est quòd te aliorum exhortentur exempla: satis enim exemplorum tu ipse tibi es, ad omneis nostros casus. Expertus enim es integra adhuc ætate, quàm malum sit hominem solum esse, quàm incommodum sine uxore uiuere, quàm miserum ac periculosum alienam tangere. Id quod tu olim fuisti, nos nunc esse puta: & si fortè hæc tua summa senectus te illa uetera cogitare non sinit, aspice hos filios tuos, filias, neptes, nepotes, & horum liberos: fac isti admoneant te antè exactæ uitæ, ut eo benignior, æquiorq; iudex nobis in hac causa sis, quanto perspicias magis, tot infirmitatis tuæ nobis adhuc extare exempla: ut uxore per te nobis restituta, offensa existimatio nostra priorem honoris gradū in Ecclesia Dei recuperet.

recuperet. Nos etiam his legibus uiuamus, quas ferre possimus: quas cum nobis ereptas esse uideas, curandū tibi est, uobisq; iudices, ut primo quoq; tempore restituantur nobis. Quod tūc fiet, cum nobis exemplo, institutoq; ueteri uxores, liberos, familiam, genus deniq; ipsum legitimum restitueris, ut cū his castè pudicèq; in Ecclesia Dei uersemur. Præsertim cum id ad summam existimationem iudicij uestri pertinere uideatis. Cū enim parati sint, qui concionibus & legibus inuidiam ordinis nostri inflammare conentur: quid est quod in ipso discrimine ordinis, iudiciorumq; uestrorum plus ad perniciem nostram ualeat, quàm si hoc ab illis Pop. Romano demonstratum fuerit, uos eas leges cōprobare, quæ Deo primū ipsi, deinde naturæ nostræ, postremò reipub. aduersentur? Quomodo queso iudices hanc tantam labem atq; infamiam sustinere poteritis? Aut quomodo id uerum erit, quod de uobis uultis perhiberi, uos Ecclesiæ personam in hoc Concilio sustinere, constituendæ religionis gratia conuenire, leges perniciosas abrogare, utiles cōstitueres? si uos ipsius Ecclesiæ persona abusi, ita notas, ita testatas, tam antiquas de matrimonio leges, irritas iubebitis esse? & si hanc legem Syricij comprobaueritis, cui tã aperte uerbum Dei repugnat, atq; aduersatur? Quis erit omnium, qui uos abuti nomine Ecclesiæ, religionem etiam euertere non

putet? Nemo erit profectò, qui autoritate huius uestri iudicij stare uelit, et qui dubitet alias partes sequi, in quibus bene ac pudicè uiuat, si uos uerbo Dei tã uehementer fueritis aduersi. Nam per Deos immortales, si barbari, homines impij, & (ut nunc loquuntur) pagani, legem huiusmodi ferrent, qua tanta necessitudo naturæ tolleretur, quis nostrum non indignum atq; nepharium putaret? Nunc uerò si uos Episcopi, religionis patroni, ac uerbi Dei antistites, legem tam atrocem atq; turpem nobis imposueritis, qua tãdem turpitudine, qua ignominia, quanta etiam infamia dignum erit factum hoc uestrum? aut quomodo homines desinent de relinquenda urbe Roma, ac de negligenda uestra autoritate cogitare? In speculis (mihi credite Iudices) homines sunt, obseruant diligenter iudicium hoc uestrum, quantum in eo religio, quantum leges, quantum iusiurandum ualeat uident. Vident adhuc in tanto rerum motu nihil à uobis esse actum, quod pacem polliceatur nobis. Intelligunt ab illo Leone Decimo, ad hunc Paulum Tertium, causam Ecclesiæ ita duci, ut inani spe consilij sæpe ostentata, cætera quæ ad summam rei spectant, in eodem situ iaceant à uobis relictæ. Itaq; cum spe delusos se homines sæpe arbitrentur, hoc tamen iudicium solum, ac postremum adhuc restare putant, in quo uos de matrimonio nostro, & illi de uobis iudicabunt.

Quod

Quod si quid à uobis in hoc iudicio fuerit titubatum, desinent homines de alio Concilio cogitare, si hoc uestrum spem illorum fefellerit: quo neq; splendore maiore, neq; dignitate Concilium ullum fuit. Tum etiam facile concedent, id quod multi uolunt, opinione omnium rationem ueritatis, integritatis, fidei, religionis ab hoc uestro ordine abiudicari, si uos nullam rationem earum rerum ducetis, quibus cum ex ordine nostro, religio, fides, integritas, ueritas, deleta atq; sublata est. Neq; etiam homines putabunt, Ecclesiæ constituendæ causa uos conuenisse, neq; M. Lutherum hostem Ecclesiæ propterea iudicasse, quòd incommodis ipsius Ecclesiæ moueamini: sed, id quod pleriq; iam dictitant, emolumentum uestri gratia, quod uobis Lutheri seditio- nibus peribat. Cui enim probabitis, uos uiolati uerbi Dei poenas ab alijs poscere, si uos ipsi decretis, edictisq; uestris illud delere uidebimini? & si hanc Syricij legem ualere uolueritis, qua ipse, ut iam do- cui, non leges tantum diuinas, neq; legum ipsarum uerba, sed syllabas, atq; legum ipsarum literas mu- tauit, extinxit, ac deleuit? Deniq; qua fronte ipsum aspicietis Lutherum, quem ideo cõdemnastis, quòd is contra omnes leges Ecclesiam perturbarit, mul- taq; in ea mutarit: si uolentibus iubentibus uobis, Syricius tot res sanctissimas sua lege euerterit, si matrimonium ex Ecclesia ciecerit: si scortationes,

f 3 adulteria,

adulteria, incestus, deniq; concubitus uarios atque
exquisitos in Ecclesiā introduxerit, non modò ui-
dentibus, sed etiam approbantibus uobis : quis non
dicet tum iniquè à uobis damnatum esse Lutherū,
qui harum fœdissimarum cupiditatum grauis ad-
uersarius, assiduus & acerbus fuit? qui primus in
Latia Syricij legem improbatam esse, non solum
dixit, sed re ipsa ostendit, cum quidem scortatio-
nem uxore ductā fugeret? Nemo erit, credite mi-
hi, Iudices, qui damnatione Lutheri non mouea-
tur, & qui non putet uos Ecclesiā ipsam tueri, non
quia illa uobis sit curæ, sed ut hac uos abutamini
uestro arbitratu: ut uerum uideatur esse id, quod
de uobis uulgo uult existimari Lutherus, quod etiā
ille iactare solet, se initio stultè fecisse, quod uobi-
scum ita pactus non sit, ut si ille matrimonium sa-
cerdotum non attigisset, & si uiam hanc ad sacer-
dotia tritā intactā nobis reliquisset: hoc est, si cōmo-
da nostra integra nobis præsstitisset: cætera sanè quā-
uis sint magna, ut sunt purgatoriū, diuorum cultus,
ac ieiunia, soluta illi esset ac libera. Quæ ut ille falso
de uobis queri uideatur, hodierna die demonstnan-
dū est uobis Iudices, ut Syricio dānato, lege etiam il-
lius abrogata planū fiat, uos Ecclesiam ipsam, non
uestra cōmoda in hoc Concilio defendere: ut uitij
ipsis insens, & Lutherum damnaſſe, & has hære-
ses, quæ ortæ iam creuerunt, extirpare uelle uidea-
mini.

mini. Quod cum nobis utile, gloriosum Ecclesiæ,
 uobis etiam honorificum sit futurum, illud etiam
 atq; etiam uidete, et diligenter prospicite Iudices,
 ne quid non tantum in re, sed nec in suspitione cu-
 iusquā relinquatis, uos Lutherum condemnasse cō
modorum uestrorum gratia. Quod utiq; erit, si ma-
 trimonium sacerdotum autore Syricio ex Ecclesia
 eieceritis: cuius autor, patronus, atq; defensor acer-
 rimus, M. Lutherus fuit. Qui si non alio, tamē hoc
 uno uerē posset de uobis gloriari: se ideo damnatū
 esse, quod matrimonio scortationem ab ordine no-
 stro exclusit. Quis enim est, qui tali querela Lu-
 theri non moueretur? cum is ita quereretur, ut cer-
 tē questus est: Condemnatus sum, quia sacerdotes
castē in Ecclesia uersari uolebam: quia matrimoniū
um incontinentibus suadebam. quia ordinem sacer-
dotalem scortatione infamem esse dolebam. Hæc
 certē querimonia, Iudices, iustā uideretur de uobis
 esse: hæc etiam eadem ad omnia uestra decreta om-
 nium aures occluderet. Quid enim quærētī respon-
 deretis? aut quis uos ferret, si ita Luthero quæren-
 ti responderetis? Condemnauimus te Luthere, quia
matrimonium sacerdotibus suastisti: quia uxore in-
continentibus dedisti: quia ueteres leges de matri-
monio retulisti. Quæ cū ita diceretis, nemo uos pro-
 fectō audiret Iudices, etiā si omnib. glossis, paragra-
 phis, atq; ipsis decretalibus pugnaretis. Indignum

*facinus clamarent: omnes iniquè atq; iniuste Lutherum damnatū esse dicerent. Heret enim hoc in animis omnium, ac in cōmuni sensu hominum defixum manet, Deo obediendum esse, matrimonium sanctū esse, honestum esse, permissum esse: ut hac tali sententia nil sit hominibus certius, nil etiam explorati-
 us: nullaq; uis ingenij, nulla autoritas potest esse, quæ hanc sententiam nobis eripiat, aut etiam e nobis euellat: ut qui huic aduersetur, neq; audiendus, neq; ferendus sit ullo modo. Quam rem ita consideretis. Si in Ecclesia Latina mansisset sacerdotibus matrimonium more, institutoq; ueteri, ut nunc manet in Græcia, Alexandria, ac in Antiochia: si illud Lutherus rescindere fuisset conatus, ut nunc conatur Syricius: quid tum uobis faciendum putaretis? taceretis ne in tam præsentis periculo, tantaq; hominis improbi audacia? An uerò potius omnibus pœnis atq; interdictis repelleretis illum ab hoc scelere nefario? furem tum credo, quadruplatores, scortatorem, ac nebulonem appellaretis Lutherum. Et iurè quidem. Cum enim omnibus legibus remotis, honesta nomina turpissimis rebus imponens, scortationi ad nos aperiret uia, quid est quod à uobis uerè de illo dici non posset? quemadmodum de Tatio hæretico olim dicebatur. Quem enim luctū Iudices à patribus nostris illū fuisse accepimus? Quo gemitu, quàm graui & acerbo Tatiū ille à maioribus*

ioribus nostris auditus est, cum is uxores uiris adi-
meret? quod nefas esse putaret, hominem uxori con-
iungi. Si ergo neq; Tatium illum maiores nostri tu-
lerunt, neq; uos ferretis Lutherum, si quid tale au-
sus fuisset: quid tandem est, cur hoc scelus, quod in
alio uindicandum uobis putaretis, uos ipsi admitta-
tis? ut illa omnia probra uicissim à Luthero audia-
tis, quæ paulo antè in Lutherum à uobis dici posse
ostendi? Ne hoc sinat Deus Opt. Max. ut uos prin-
cipes Ecclesiæ, patroni, atq; duces, ad uos hæc reci-
piatis, & ita Syriciæ legi locum apud uos detis,
ut illa probra in uos redundent, quæ redundarunt
olim in Tatium: aut redundare potuissent in Luthe-
rum, si quid tale in matrimonio moliri ausus ille fu-
isset. Verum cum & Lutherus à uobis damnatus
sit rerum capitaliū: & uos in hoc iudicio nil quæri-
tis, nisi ut existimationem ordinis nostri amissam
recuperetis: detis operam, ut exterminetis omnia
hæc incōmoda, quæ in Ecclesiam Syricius introdu-
xit. Ita uerè uidebimini et mala Lutheri damnare,
& bona nostra recuperare. hac lege abrogata, qua
is uos decepit, ordinemq; nostrum circumuenit.

Sed hoc loco occurram tacitæ uestræ cogitatio-
ni, quæ mihi obloqui uidetur. Quomodo Syricius,
Pōtifex Maximus cum esset, & cum certis legibus
Ecclesiam gubernaret, tam improba lege. tā atro-
ci edicto nos circumuenit? Est hoc quidem monstri

f s simile

simile Iudices: sed tamen circūuentos nos esse uide-
tis neq; sanè id uasfrè, neq; maliciosè ab illo est fa-
ctum: sed cum ille esset cum summa potestate, opi-
nio autem huiusmodi in Ecclesia temporibus illis
uersaretur, de edicto Pontificis Romani iudica-
re nulli phas esse. Pontificem supra Concilium esse,
in eius pectore conditum ius esse: illius omneis, il-
lum nullius iudicio stare: à quo qui dissentiret, ho-
stem iudicari, ac in sceleratorum sedem certò mit-
ti: itaq; istis sententijs Syricius in pontificatu ele-
ctus, cum uideret beneficio Constantini ingentes
pecunias ecclesia uenisse, quòd uerebatur ne illo sa-
cerdotum matrimonio, quod tum cuncta in Eccle-
sia legitimum erat, redirent eò unde illæ uenerāt,
hanc legem tulit, qua ille sacerdotes non coniugio
tantum, sed etiam legitima posteritate priuauit.
Nam quamdiu honos paupertati in Ecclesia Lati-
na fuit, tamdiu sacerdotes matrimonio sunt usi. At
postea quàm paupertas pecuniæ cessit, cum auari-
tia hac ista hianti atq; imminenti, luxuria quoq;
in Ecclesia influxit, cuius neq; finem ullum neq; mo-
dum uidemus. Hanc ergo legem cum pontifices mi-
nores, sacerdotes item omnes insidiosam esse, atq;
nephariam iudicarent, primi tamē Itali illam rece-
perūt, quòd minimè liberi, minimeq; iuris sui sint,
utpote pontificis Romani potestate ac ditione un-
diq; conclusi, Germani uerò nunquā probauerūt,
Hispani

*Ratio non la-
sonis quoniam in
terdicto.*

Hispani autem multo minus. Græci uerò funditus
 repudiarunt, quorum semper fuit prudens de re-
 bus Ecclesiæ, syncerumq; iudicium, nil ut possent,
 nisi incorruptum, ferre, & elegans. Itaq; cum hæc
 legem repudiarent omnes, probaret nemo, hic ho-
 mo omnibus pœnis exarsit, atq; interdictis, autori-
 tatem suam negligi: illas etiam sententias, quarum
 modò mentionem feci, agi dicebat: non diem, non
 noctē interim remittit Græcos anathemate ferire,
 Germanos interdictis terrere, qui Maguntia ma-
 gno clamore atq; concursu istius legatos hac de re
 ad se missos uiolauerunt. Apud Hispanos etiā in-
 stat, orat, minatur, quò legem latam recipiant, ne si
 reciperet nemo, non uerè illud de ipso dici uideretur:
 Quicquid solueris, erit solutum. Hoc ergo me-
 tuens, negocium non differebat. At cum neq; terro-
 re, neq; lege ulla asequeretur, ut homines legem
 ipsius, institutumq; sequi uellent (quid enim tam no-
 uum non solū re, sed genere ipso fuit, quàm id iube-
 re, quod etiam si homines tacerent, res tamen repu-
 diaret ipsa per se) magnitudine tamen potestatis
 perfecit, ut hæc lex illius à solis Latinis recipere-
 tur. Nam cæteri omnes, quorum sunt Græci, Ale-
 xandrini, atq; Antiochæni, in eo sanè liberi fuerūt,
 non receperūt. Quid enim quæso reciperent? aut
 quomodo iustè non repudiarent talem legem, quæ
 Ecclesiam euerti uidebant? Constituitur ergo uix
 tandem

tandem aliquando, in solo Latio, hæc lex acerba,
 & misera, & grauis toti Latine Ecclesiæ, quā non
 uoluntate, non suffragio, deniq; nō scito communi-
 tum Latini susceperunt: sed imperio, metu, ui, ma-
 lo adducti impositā adhuc pertulerunt. Quam tan-
 dem calamitatem hanc putatis fuisse, Iudices? Quid
 lachrimarum ipsos sacerdotes tū profudisse? quem
 fletum totius Ecclesiæ fuisse? quē luctū & gemitū
 parentum, atq; maritorum? uxores è uirorum am-
 plexu, liberos ex sinu parentum euelli, atq; eripi
 propter huiusce legis nequitiam, atq; improbi-
 mam cupiditatem? Quæ malum ista fuit amentia?
 Bellū ue sacerdotes illi Deo facere conabātur, Ec-
 clesiam ne euerterant, phana spoliauerā, sacra pro-
 phanauerāt, ius ipsum postremo diuinum uiolaue-
 rant, ut illorum factum, liberorum sanguine, atque
 uxorum exterminio lui uelles? Iccirco ne tibi illa
 potestas data fuit, ut tua ui atq; crudelitate uiri u-
 xores, liberi parētes suos amitterēt? Tantæ ne tue
 Syrici pccuniæ erant, ut cum illarum retinendarū
 gratia eas leges tuleris, quas capere ac sustinere nō
 potuimus; tu, nisi ad nutum tuum præsto tibi fueri-
 mus, aqua & igni nobis interdices? euerter domos,
 bona publicabis, nos etiam ipsos, uxores, ac libe-
 ros nostros abripies ad supplicium? ut nulla ratio-
 ne crudelitatem tuam à nobis, uxoribus ac liberis
 nostris propulsare possimus? Idq; cum feceris, legi-
 time

time, & ex præscripto sacrorum Canonum facere te dices? Græcos schismaticos, Germanos hereticos, rebelles Hispanos pronūciabis, quòd dicto tuo audientes non sint? quorū nemo tum legem tuā probavit, imò uerò omni ratione illi tanquā tempestate uenienti omnes obstiterunt. Nam quæro abs te, uio larint' ne legatos tuos Maguntini? cōtempserint' ne interdicta tua Hispani? defecerint' ne à nomine Latino Græci? negare non potes. Habeo enim testimonium Græcorum, ac illorum in te decretū. Habeo etiam quæ in Hispaniam interdicta misisti. Recita hoc testimoniū Græcorū, & illorū Decretū: tū etiā eas literas, quas is ad Hispaniæ Episcopos misit.

EPISTOLA. TESTIMONIUM.

DECRETUM.

Auditis Iudices, ut maritorum sacerdotum bona in Hispania publicentur, utq; Græci se per summam contumeliam à Romanorum nomine abalienatos esse querantur. Qui utiq; motus rerum nunquam factus fuisset, nisi edictum istius nouum, & perniciosum esse omnes putarent: ut quiduis esse perpeti satius ducerent, quàm in tanta ui atq; acerbitate uersari: qua iste omnes leges sustulit, atq; irritas apud omnes iussit esse. in cuius lege cum nullum pudorem, decorum nullum, summam autem libidinem atq; turpitudinem homines inesse uiderent, meritò illam tanquam contagionem quandam horrebant

rebant omnes. Cū enim à maioribus traditum ita
 accepissent, à diuo etiam Paulo illa didicissent: Ho-
 norabile connubium in omnibus, & thorus imma-
 culatus: fornicatores enim, & adulteros iudicabit
 Deus: nil tam pugnare cum ipso Deo, quàm istius
 legem putabant. Quare pro se quisq;, ut in quoq;
 erat autoritatis plurimum, resistebat huic legi: ad
 extremum inuentus est nemo, qui aut apertè legem
 hanc nō sperneret, aut nō acciperet inuitus. Quia
 propter cum iste uideret, quantos motus sua lege
 concitasset, quòd illam acerbam omnibus atq; ad-
 uersam esse uiderat, ut illius acerbicatem tempera-
 ret, & quasi tantarum rerum iacturam compensa-
 ret, audite cuiusmodi postea legē is tulit, qua leni-
 re offensas omnium mentes, & collapsas erigere, ac
 nobiscum in gratiā redire uelle uidetur. Cape hāc
 legem, quam is pudoris oblitus, de concubina tu-
 lit. Recita.

LEX DE CONCVBINÀ.

Is qui non habet uxorem, & pro u-
 xore concubinam habet, à cōmunio-
 ne non repellatur: tamen ut unus mu-
 lieris, aut concubinæ sit coniunctio-
 ne contentus.

Proh sancte Iupiter, ubi gentium sumus? quam
 tandem Ecclesiam habemus, cui tales leges à Syri-
 cio dantur? Non uobis media in Sodoma dictaturā
 gerere,

gerere, ac in conuentu meretricum ac lenonum cō-
 scribere has istas leges uidetur? quæ nobis nō occul-
 tē, sed apertē & palām pro matrimonio scortatio-
 nem, pro uxore dant concubinam. In qua tandem
 urbe pontificatum te gerere putasti, ut nobis hone-
 stiſſimas ac pudentiſſimas leges eriperes, & has foe-
 diſſimas, flagitiſſimasq; imponeres? Sodomitis' ne
 te, aut Gomorraeis, hominibus scelestis, leges has
 ferre putasti, & non nobis, quorum corpora tem-
 plum Dei sunt: quibus nil tam est aduersum, quàm
 est ipsa fornicatio? Deinde non sentis, in quos te la-
 queos inducas? Cum enim sacerdotem absq; uxore
 ideo uelis eſſe, quòd illum continere ſolum poſſe pu-
 tes: cur etiam eum, cui in uxoris locum ſcortū sub-
 dis, eadem continentiae lege nō comprehendis? cur
 das concubinam? cur absq; hac hominem continere
 non uis itidem, ut absq; uxore uoluisti? Aut ſi concu-
 binæ uſus legitimus nobis eſt, cur uxoris non ſit,
 cauſam abs te quærerē, niſi ita eſſet nota, ut te mu-
 to. ipsa tamen per ſe loqueretur. Cum enim crepta
 uxore uideres, qui dolor, qui mœror omnium men-
 tes atq; animos occuparet: et cū ipsius naturæ uox
 atq; clamor obrueret te, homines absq; muliere cō-
 tinere non poſſe: & ne hac illis in uniuerſum nega-
 ta, in uetitos ſexus, ac alienum genus prolabre-
 mur: ideo tu homo caſtus atq; ſanctus, nos lugentes
 conſolatus hoc iſto ſcorto es: quod ne horreremus,
 mitigasti

mitigaſti in eo aſperitatem meretricij nominis, dū
quidem illud concubinam appellaſti, ut hac ratione
uidelicet gratior nobis te autore ipſa redderetur
ſcortatio, cuius dulcedine adimeres nobis omne
uxoris amiſſæ deſiderium. & ne id alienum eſſe à
Chriſtiano nomine uideretur, ideo etiam alia lege
nobis Chriſtianis ſcortum ſancis. Atqui ut omnes
intelligāt, quanto furore hic in Eccleſia Dei ſit uer
ſatus, legem hanc illius aliam proferam, in qua ip
ſum ganeum, ac ipſum lupanar prorsus incluſum
eſſe audietis.

LEX DE CONCVBINA.

Chriſtiano non dicam plurimas,
ſed nec duas ſimul habere licitum eſt,
niſi unam tantum aut uxore, aut certe
loco uxoris, ſi cōiunx deeſt, cōcubinā.

Videtis Iudices, ut techna technam irudat, po
ſuerit ſuperius uniuerſe de his qui non habent uxo
res. Nūc. ne fortè infinitè loqui uideatur, ponit ge
neralē: & addit, Chriſtiano homini. Ne barbaris,
aut paganis illū leges dare putetis, Chriſtianis ſe da
re proſitetur. Deinde, ne ipſos ſacerdotes in ſua le
ge præterire uideatur, cautè ſanè illud addit, Aut
certè loco uxoris, ſi cōiunx deeſt, habeat concubi
nā. ut ſacerdotē innuat, quē ſcit ſua lege abſq; uxo
re eſſe. O cœlū, ô terra: clamare nunc illud Iudices
lubet, dum tantam turpitudinem, tantumq; ſcelus

in istius legibus perspicitis, in quibus matrimoni-
um ipsum scortatione exaequatur: & in quibus o-
mnes illæ sanctissimæ connubij leges, scortationis le-
gibus non solum pares fiunt, sed etiam illis cedunt.
Atqui ego nō dubito Iudices, quin ut mihi, cui pu-
dicitia maximè cordi est, res hæc acerba uideatur,
atq; indigna: sic unicuiq; uestrū, cui simili sensu
atq; specie honestatis comouemini. Quid enim na-
tura nobis comendatius, quid dignius esse uoluit, in
quo omnis diligentia nostra consumeretur, quàm
ut honestatem cum uerècundia omni nostra ope re-
tineamus in uita? Homo omnium impudentissime,
cur tantam iniuriam matrimonio fecisti? cur hunc
dolorē Ecclesiæ inuisti, ut nobis uxores, liberos,
familiam, omnibus legibus traditam eriperes, & ut
scortationem matrimonio exaequares? Tu ne impu-
nè hoc facias? ita ne huc paratus uenis, ut uxori-
bus remotis, meretricios amores nobis congluti-
nes? perficiasq; , ut desiderium uxorū meretriciū
comercio leniamus? Ne uxorem, inquit, sacerdos
habeat: neue, si habuerit, cubile illius inuadat. Eri-
pies igitur ex sinu meo uxorem, quam natura ita
sum amplexus. ut absq; hac uitam acerbam putem?

Non est, inquit, quod querare. En tibi à me scor-
tum datur: & si te una lege læsi, alia id tibi supple-
ui. Nam ita iussi: Habeas loco uxoris, si coniunx
dceat, concubinam. O cœnum, ô portentum in ulti

mas terras deportandum. Ita non dico decernere, sed cogitare omnino ista tibi fas fuit, ut tãta obscoenitate non iam rerum, sed etiam uerborum, omnium, etiam improbiſſimorum aures offenderes: idq; in tua lege, perscriberes, quod post homines natos nemo tã improbus est inuentus, ut scriberet, ne in ipsa quidem urbe Sodoma, in qua summa fuit peccatorum stuprorumq; licentia. Miramur ab isto defecisse Græcos? Miramur Ecclesiam illam, non nomine tantum, sed re uniuersalem, nunc solis penè finibus Latinis censeretur: cum antea iſdem, quibus orbis terræ, finibus censeretur? Vbi sunt Græci, quos à maioribus acceperas? ubi Alexandrini? ubi Antiocheni, Syrici? Nusquam comparent, repulsi à Latino nomine, tua iniuria, alienatiq; omneis sunt: qui tamen ante te pontificè in fide atq; in amicitia Romana manserunt, & Ecclesiam ipsam catholicam cum Latinis æqualiter defenderunt. At cum tu contra leges Dei insolesceres, tuaq; edicta uerbo Dei anteferres, discessio hæc est facta, ut parteis fierent. & alia Orientalis, alia Occidentalis Ecclesia abs te diceretur: sic enim iste in suis decretis queritur: Orientalem Ecclesiam uotū castitatis non suscepisse. Propterea ne tibi Orientalis repente esse cepit, quòd continentiam suam, tua incōtinentia permutare noluit? quòd uerbo Dei contra tuum edictum paruit? quòd tibi non obediuit, cū tu

Deo

Deo obedire nōlies? Augustini est: Indignū uideri
ut ei obediat minor, qui suo nō obedit maiori. Qua
re cum tu Deo nō obedias, sed illi apertè resistas,
cur tibi homines obedire uelis, causam memora:
præsertim cū tu Syricius, nō Paulus: Romæ natus,
non cœlo ortus esse uideare. unde etiam si esses, ta-
men tibi palàm Deo aduersanti, non obediremus.
Quis enim unquam tam palàm de iusto, tam uehe-
menter de honesto contendit, quàm tu, atq; subscri-
ptores tui, ne nos mandato Dei uiuamus? Deus
dat uxore, tu prohibes: leges sinunt, tamen te in-
terponis. E rebus omnibus hāc nobis ita Deus dat,
ut ab iure nostro non recedat: tu tamē uoluntatem
Deo, uxorem nobis ita eripies, ut quicūq; tibi edi-
cto audientes non sint, hos tu hæreticos, hos schis-
maticos, hos deniq; ethnicos (si dijs placet) appel-
labis: proscribes Græcos. eijcies Alexandrinos, dan-
nabis Antiochenos, quòd hi mandato Dei uxores
quàm scortum malint. in nos etiā, quos diuina sors
adhuc Latinos facit, ita seuias, ut conscribas exerci-
tus, effundis ærarium, Italiam in Germaniam im-
mittas: ut expugnentur sacerdotum domus, ut libe-
ri ante ora parentum, parentes ante liberorū ma-
ctentur, iugulentur, extinguantur? Et cum nos mise-
ri atq; calamitosi, desperatis omnib. legibus, nos nō
teneri tuis tā atrocibus edictis dixerimus, protinus
nos cum ipsis Græcis, Alexandrinis, atq; Antio-
chenis,

chænis, hoc est, cum ipso terrarum orbe in scelera-
 torum insulas deportandos curabis? Bona, fortunas,
 ac sacerdotia nostra inter scortatores tuos diuides:
 solos catholicos illos (si dijs placet) solos continen-
 tes, solos etiam obedientiæ filios appellabis? Id
 quod tu non in Germania solum, uerum etiã in Po-
 lonia fecisti, cum uiro clarissimo, summo ingenio,
 summaq; nobilitate prædito, Ioanni Laski, am-
 plissima sacerdotia propter ductam uxorem eripe-
 res. Tu uerò consurge nunc quæso Ioannes Laski,
 perfer hunc dolorem cōmemorationis necessaria.
 Hoc homine, iudices, quem nūc in squalore miserū
 atq; calamitosum uidetis, neq; uir melior quisquā,
 neq; nobilior in Polonia fuit. Qui cū illustri gene-
 re ortus esset, fratremq; Hieronymum summis rebus
 gestis ornatum, ac omnibus laudibus cumulatū
 uirum: atq; hunc Stanislaum, ordine, existima-
 tio- ne, uirtute præstantissimum senatorem cum ha-
 beret, nil tamē illi profuit genus, nil fratres, nil auo-
 rum maiorumq; memoria: nihil etiam Ioannis Las-
 ki Archiepiscopi Gnesnensis recens recordatio,
 quo minus ille ab hoc omnibus fortunis propter du-
 ctam uxorem euerteretur, patria priuaretur, ac om-
 nibus ornamentis spoliaretur. Hem nū Laski, tu' ne
 es illius Ioannis Archiepiscopi nepos? Tu' ne ille in
 omnes tuos liberalis? Cuius multos bonitas locu-
 pletauit: in cuius uita nullum flagitium unquam,
 nullam

nullam libidinem quisquā notauit? Quod tuum scelus, quod peccatum tantum fuit, ut & patriā amitteres, & in ijs miserijs esses, & hi tecum, quos mutata ueste consurrexisse uidemus? O miserum, acerbūq; nobis conspectum tuum. Ecquid' nam quæso tantū de te meruisti? Cui tantū de te licuit, ut tanto malo plecterere? Vxoris causa ait se hoc pati. Nihil'ne præterea? Nihil uerò ait esse, in hoc'ne tu homine statuisti eiusmodi exemplum, quod cum propter iniquitatem rei, tum etiam propter hominis dignitatem acerbum omnibus, atq; intolerandum uidetur? Est'ne hic Laski? Qui in Polonia maxima sacerdotia facillimè cum adeptus esset, amplissimè atq; magnificentissimè gessit? qui Poloniam literis, monumentisq; plurimis ingenij sui decorauit? de cuius ingenij ac uirtutis præstantia, ERASMVS primum ille, deinde omnes docti certatim scripserunt: & istius nomine ornari libros suos, ac posteritati mādari uoluerūt? Est'ne hic Laski, qui apud Sigismundum, clarissimum uirum, ac sapientissimum regem, magnus Secretarius fuit? postremò, est'ne hic, qui à Francisco Gallie, ac Ioanne Vngarie rege sæpe accersitus, sæpe summis honoribus dignus est habitus, & ita habitus, ut illum inuidere Sigismundo, ac ipsi Polonia regno uiderentur? Hunc'ne tu, talem ac tantum uirum, tanta nobilitate præditum, atq; dignitate, attingere, &

in hunc squalorem conijcere ausus es? & hos cum
 illo, quos flentes ac sordidatos uides? idq; nulla alia
 ipsius de causa, nisi quod is mulierem, quam habe-
 bat. interrogatus abs te, uxore esse respondit. Quid
 si hanc eandem scortum dixisset? retinisset patri-
 am, bona, ac fortunas suas. Ita opinor. nam hoc illi
 tua lege licebat: neq; uerò negare potes, te scortum
 illi permissurū fuisse, si quid ille confiteretur. Osten-
 disti enim in alijs, quid Laskio sperandū fuerit. qui-
 bus sacerdotia illius diuisti: quos tacitos confiteri,
 & ipsos in illo loco uides: quibus cum mihi & ami-
 citia uetus, & hoc ipsum quod Laski negauit, com-
 mune est. Itaq; Iudices, errore hic suo miser est: &
 quod pleriq; in eo desiderant ridiculi homines, cū
 stomachantur, nesciuisse illum literas, dum de illa
 muliere quaereretur. nam si interrogatus respon-
 disset, Scortum est: rebus omnibus nunc potiretur
saluis. At quia respondit, uxor est: uidetis, hisce
 duabus syllabis de quantis rebus decedit. Hic tamē
 ego scire ab illo peruelim, aut hęc Laskij mulier
 scortū illius, aut uxor fuit? Si uxor, sacramentū hoc
 magnum est: dissoluere noli, abstine manus ab hoc
 scelere nefario. Si uerò scortum illa fuit, aut segre-
 ganda tibi ab isto fuerat: aut certē, id quod tuę sa-
 crofanctę leges uolunt, illi cum sacerdotijs permit-
 tenda, ut illi tantas res amittere non esset necesse.
 Expecto quid uelis: hæret homo, auersatur, rubet:
 at non

at non hic Laski tanti fortunas suas facit, Iudiccs:
 neq; se ita à me defendi uult, ut uxorem suam ca-
 stissimam fœminamq; lectissimam, scortum dici ue-
 lit. Vxorem esse palam proficitur. Quam ideo di-
 cit se duxisse, ut scortis secundum leges istius ne ute-
 retur, nèc scortaretur amplius. Idq; se beneficio
 huius istius suæ uxoris affecutum esse testatur, ne in
 scortatione aut adulterio moreretur: quam etiam
 uxorem angelum diuinitus sibi missum appellare
 solet, quæ illum porrecta ac data manu ex hac ista
 legis tuæ eduxit Sodoma, prius quàm super illam
 plueret Dominus sulphur & ignem de coelo. Idcir-
 co maluit omnia amittere, quàm tua lege uiuere.
 Itaq; in Polonia primus est inuentus, qui dijs ho-
 minibusq; approbantibus, periculo capitis, & om-
 nium fortunarum suarum iactura, tuæ legi restitit,
 uxoremq; duxit: ob quam etiam causam ex locu-
 pletissimo pauperrimus, ex pecuniosissimo egen-
 tissimus factus, sola conscientia præclari facti se su-
 stentat: & illud simul sperat, quoties uos intuetur,
 quoties quemq; uestrum recognoscit, se in hoc ue-
 stro iudicio bona, parentes ac patriam recupera-
 turum. neq; uerò metuit, ne hic homo ab omni non
 modò honestate, sed etiam simulatione honestatis
 relictus, aliquid illi ad recuperandam pristinam di-
 gnitatem apud uos obsit. Nec uos hoc illi, nisi obli-
 uisci uestræ mansuetudinis uolueritis, negare diu-

tius potestis. In hoc enim homine cōstituatis, quan-
 tūm sibi de uobis reliqui, qui simili malo à Syricio
 sunt icti polliceri debeāt: qui huius iudicij exitū ex-
 pectāt atq; ita expectāt, ut si in hoc Ioanne Laski
 spē nostrā falliis, certū sit cuiq;, quas partes sequi,
 quid sperare debeat. Nam hi qui adsunt, & qui
 uos circumstant, cū uirtuti Lascij faueant, tum de
 se, de liberis suis, de patria, de fortunis hodierna die
 decertari putant. Habetis tempus Iudices, quo
 aliud opportunius nunquam erit, ut ostēdatis quan-
 tum Ecclesiæ prodesse uelit. Quam si uerē uni-
 uersalem efficere, si nomine ipso Romano illam
 consecrare uultis, hodierno die cū in ceteris, tum
 uerò in hoc Ioanne Laski statuendum uobis est,
 utrum nos, qui semper hoc uestrum iudicium expe-
 ctauimus, semper miseri lugeamus: an diu uexati à
 perditissimis hominibus, aliquando per uos ac ue-
 stram fidem, uirtutē, sapientiāq; uereamur. Quid
 enim nobis laboriosius Iudices, quid calamitosius,
 quid afflictum magis dici aut fingi potest? qui am-
 plissimo munere suscepto, non solum præmia amisi-
 mus, sed etiam illa priuata quæ domi erant perdid-
 i mus: non genus, non familia, non domus, non lectus
 deniq; certus aut pudicus nobis est. Facite enim
 cogitatis Iudices, & paulisper uitam nostram inspi-
 ciatis. Digni uobis profectò uidebimur, quorū uos
 capiat misericordia, & quos ex his malis eximen-
 dos

dos atq; ope uestra subleuandos uobis putetis. Nul-
lam uitæ nostræ partem uidebitis, quæ summæ tur-
pitudinis sit expers. Nil flagitiorū usquā, neq; libi-
dinum fuisse reperietis, quorum iste aculeos in nos
non immiserit, & quibus nos non confecerit, dum
nobis nil reliquit quo nos consolemur, & quā ocu-
los ac animos nostros conuertamus: dū soli in stra-
tis relictis. huc atq; illuc uersamur: dum incensi libi-
dine tota urbe uagamur, inuestigantes ecquæ uir-
go sit aut mulier, in quā euomamus illud uirus in-
natæ libidinis. Quo etiam fit, ut cum impuris ho-
minibus uiuamus, qui in mulierum corruptelis ex-
ercitati, inuestigare, adire, appellare, corrumpere,
somno maritorum, diligentiae parentum insidia-
ri, & quiduis facere in adducendo scorto norunt:
in quo adipiscendo ut summa inest turpitudo, sic
summum est periculum. nam sepe cædimur, sepe
occidimur, ac miserandum in modum trucidamur,
cum aut corruualium amorem interpellamus, aut
coniugum fidem. Nihil fingo iudices, res ipsa est:
exempla non solum uetera, sed etiam noua atq; re-
centia ostendunt, quas mortes, quos morbos, quas
cædes in ordine nostro uersari istius lege uideatis.

Iam uerò, qui pudor, quæ religio, qui metus no-
bis obstat ad stuprum? Nullus iudices. Omnia uin-
cit amor, non frustra bonus canit poeta: quod illi
omnia sint peruia, pateant omnia, aperta q; cune-

Etia sint. Quid uerò illi profusi sumptus nostri si-
 bi uolunt? quid tubæ? quid conuiuia? quid uestis ua-
 ria, & exquisita, ac ne ipso iā aulico digna? Omnia
 hæc sunt (credite mihi Iudices) illectamenta libidi-
 num, ac ipsarum meretricum esca: hic gurgēs, hæc
 Charybdis patrimonij Christi, atq; Syrtis est. huc
 conijcitur quicquid opumstrarum est: huc pro-
 uentus nostri, huc fructus spectant, cupito ut potia-
 mur amore. Quare non solum miseri tantis flagi-
 tijs sumus, quæ nobis inuitis ipsa ex se fert natura:
 uerum etiā in summa omnium rerum affluentia, postre-
 ma laboramus inopia. Et quod interim pudeat,
 cum equiti, qui uxorem alit, educat sobolem, qui ge-
 rit bellum, centum floreni iustus sic census: nos qui
 soli sumus, qui uxore caremus, qui liberos non edu-
 camus, neq; bellum gerimus, mille florenos exiguum,
 & uix sacerdote dignum cēsum putamus esse. Ne-
 que ob aliam causam, ut quidem ego arbitror, nisi
 quòd cum domo, lecto, uxore careas, hæc à uicino
 sumas, & emas, si uti uelis. Quæ quoniā nimio uen-
 duntur, pecunia tibi cōcilianda est, quantum potest
 ad eas res maxima: & ut hanc lacunam rei fami-
 liaris expleas, sacerdotium unum parum est, ne-
 cesse est ut plura habeas. Vniones, dispensationes,
 coadiutoria, necessaria tibi sunt quærenda. Nam
 cupiditates naturales, quæ uxore sunt constrictæ,
 explentur facile: neq; enim apud uxorem opus est
 cantu,

cantu, neq; symphonia, neq; ueste. nec conuiuio. ut illa utare. paratus hic amplexus tibi semper domi est, absq; quouis sumptu. at scorto ut placeas (magno meo malo edoctus hoc dico) pugnandum omni ratione est. Quo fit, ut in rebus illis quas fert amor, infinitis, infinite sint cupiditates, & ita infiniti sumptus. Cuius rei exempla ex ipsa urbe Roma multa sumi possunt, quæ documenta nobis erūt quantum bonum sit uxor. Date hanc ueniam Iudices, neq; molestum sit audire id quod tantopere Ecclesiam offendit: ut his incommodis cognitis, facilius Ecclesiæ mederi possitis: quam læserunt isti, qui quæstum putant esse pietatem: qui scænerationibus, usuris, ac dolis urbem ipsam Romam infamem apud omnes gentes reddiderunt: qui mercede ac precio constitutis in urbe officijs, in illo uberrimo ac quætuosissimo Cancellariæ loco, mensas illas retulerunt, quas olim Christus ex Ecclesia eiecerat: in quibus precium isti, imò uerò sanguinem ipsius Ecclesiæ sorbent: aureosq; illos numos longè accuratius atq; acerbius exigunt, quàm quispiam scænerator suum exigit creditum: quorum illa est impudentissima oratio in reprobanda pecunia, Hoc ego noctem non emam, illud amica nō capiet mea. Vestra admurmuratio facit Iudices, ut agnoscere uideamini hoc scelus. Ego etiam me non mentiri certò scio. Quoties ego, Iudices, ab his repulsus sum?

quoties

quoties contumeliosè appellatus, quòd mala mone-
 ta urbem replerem, quam ne ipse quidem Barisfel-
 lus caperet à scortis tributi nomine? ita enim ap-
 pellant præfectum liكتورum. Itaq; cum isti ad suum
 quæstum, nundinationemq; Ecclesiã traduxerint,
 summa auaritia atq; luxuria incenderunt urbem:
 easq; res in urbem Romam introduxerunt, quæ
 euertendæ Reipub. causa solent esse. Nam ibi conti-
 nentia fornicationi cessit, matrimonium adulte-
 rio: nec propter aliam causam, nisi quòd centesima
 uix urbis sit pars, quæ in matrimonio degat. Cœli-
 bum ingens est numerus, quibus quasi pro pœna
 ementitiæ continentiae dantur scorta ut alant, pecu-
 nia utiq; grãdi. Quæ ut suppeditet illa nundinatio
 in urbe, & illa usura, banchus item, & officiales
 sunt constituti. Itaq; hoc tanto mercatu urbis indi-
 cto, cõcurrunt undiq; scorta Romam: flagrat urbs
 tota uoluptate meretricum, ac libidine. Nec mirũ,
 omnibus cœlibibus tot gentium atq; nationũ unam
 in urbem reuocatis, tãtaq; libidine ipsius orbis ter-
 ræ in una ciuitate inclusa. Et cum tot sint in ea ur-
 be sacerdotes, adolescentes, pecuniosi, nobiles, ita
 undiq; ad eos confluunt scorta, ut locus matribus
 ipsis familiãs uix iam in urbe sit. Neq; enim est lo-
 cus in orbe terrarum ullus, unde meretrix Romæ
 non sit. Quarum censum cum anno ab hinc sexto
 ageret præfectus liكتورum urbis, censa sunt merce-
 tricum

tricum capita XLV. millia: quod uos ex ipso censu cognoscetis, quem recita.

CENSUS MERETRICVM.

Ex hoc censu perspicitis Iudices, quam lernam hic nobis in urbem Romam introduxerit: unde tot libidinosisimæ oriūtur hydræ, quibus matrimonio urbs ipsa purgetur necesse est. Quod si hic in ecclesia stare uoluisset, licebat sacerdotibus, pro meretricibus has easdem mulieres uxores nunc habere. quarum mulierum numerus, cum ipsorum cœlibz in urbe numerum non excedat (nam hoc quoq; est cognitum) tot essent uxores, quot sunt inibi sacerdotes. Nunc uerò matrimonio sublato, tot sunt sacerdotes, quot sunt in urbe meretrices. Et meritò quidem. nam tu id quod in manu tua fuit, nempe ligare fide uirum cum uxore, tollere potuisti: ius uerò ipsum naturæ tollere non potuisti. Nam Aristotelis est illud uetus, ut materia formam, sic mulier appetit uirum: & ut forma absq; materia esse nequit, ita nec uir, & planè uir, potest esse absq; fœmina. Quare sacerdos mulieri fidem ne det, prohibere credo ui potuisti: ne uerò is mulierem appetat, neue cum illa cōcumbat, prohibere non potuisti. Frustra uisitatores, frustra archidiaconos tuos scortatoribus custodes posuisti. Quis enim ipsos custodiet custodes? quos tu oculos tuos appellare soles: qui si oculis pleni essent, ut Argū quendā fuisse ferunt,

ferunt, & si cōtinentiſſimi ipſi eſſent, tamen caligabit mihi crede in ſtupro oculus hic tuus, ubi nō cenſeas: obrepet etiam ſcortum, ubi non putes, quod mihi etiam ipſius Archidiaconi (ſi ſit neceſſe) premat ſupercilium, ut mihi illum placatum reddat. Qui ſi ſcuerit, tamen tribus marchis acceptis abit lubens, illud in aurem mihi canens: Si non caſtè, tamen cautè. Sic ille delinitus à me, non tantum me non accuſabit corā te: ſed etiam cōtinentiſſimum me dicet eſſe omnium clericorū apud te, dignumq; me eſſe ducet omnibus gratijs & diſpenſationibus tuis, & cui des ea quæ ſacerdotibus maritis abſtulisti. Deinde hic tibi laudabit meretricis meæ formam, ingenium, mores etiam cōmendabit: dignāq; eſſe dicet, quæ in urbe cōmoretur, & quæ tibi ſit tributaria. Nam & hic quæſtus Romæ eſt uberriſſimus. ſcorta enim Romæ (ut ſcitis) ex cenſu quotannis tributa conferunt. In cenſu habēdo, poteſtas omnis æſtimationis habendæ, ſummāq; faciūdæ Barifello permittitur: quo ſanè cenſu ingens pecunia conciliatur, dum pro ratione ſcortationis, atq; modo, cuilibet meretrici tributū imponitur. Ea enim urbis eſt diſciplina, ut ſcortū tāto plus in tributū cōſerat, quāto pluris noctē uēdit. Et ne quis me fortè accuſatoriè fingere rē tam impudentē putet, cognoscite ex rationib. relatis ipſius Barifelli, ut Romæ in ſingula ſcortorū capita tributū deſcribatur.

RATIO-

RATIONES BARISELLI.

Gryffa, Flaminia, Saltarella, aureæ: Betina, Farafesa, Fornara, diobolares. Hic quæro, cur tibi illæ aureæ, istæ uerò diobulares uideantur esse? nisi forte, quod illæ maiorum cœlibatum sustineant, istæ uerò minorum, ut ita tributum illarum ex æque pondere. Sed dum numeratur hoc istud Romanum pecus, non uobis in mentē uenit Iudices, cogitare, quanta hæc lues atq; labes Latine sit Ecclesiæ? cū censum fieri, ea quoq; peccata in illa uersari, quæ non tantū esse, sed ne nominari quidē inter nos uult diuus Paulus? Scorta etiam certo tributo notari: et in ciasses istius lege describi, quātum tandem dedecus hoc esse nominis Romani censetis? nō uobis Saradanapalus quidā, aut Heliogabalus, & nō Pontifex Ro. in Ecclesia uersari uidetur? qui nō solū nutu, uolūtateq;, sed etiā legib. atq; decretis scortationē matrimonio antetulit, aluit, atq; auxit? qui corpora Christi lota sanguine, Cēpla Dei, habitacula aut Spiritus S. lege sua cōstuprauit, scēdauit, inquinauit omni scelere? illaq;, ne quid forte prætermitteret, tributo etiā notauit nefario? Homo omnium amentissime, tantū ne tibi de nobis licuit, ut nos tot notis, ac tātis infamijs notares? ut genus nostrū, ouile Christi, prostitueres, ac precio libidini addiceres? Cur nō potius, id quod traditū à maioribus acceperas, ex meretricibus matronas, ex scortatorib. maritos

maritos sacerdotes fecisti? ut hæc genera libidinum sacrilega, hac ista parua immutatione ex Ecclesia Dei funditus tolleres? ut in ea uitam pudicã, quam acceperas, constitueres, atq; adco retineres? tantine tibi hic quæstus fuit, ut puellas ingenuas, honestas matronas, quæstu proposito ad stuprum uocares, & tantum scelus portis patentibus in urbem reciperes? totumq; illum puellarum atq; mulierum infelicem cœtum impurißimo licitori subijceres? ut hac ratione Sodomam illam nobis, atq; Gomorram ueterem in ea urbe referres, quam omnium gentium arcem, atq; lumen summi imperij Deus esse uoluit? In qua urbe olim omnes illæ præclarissimæ uirtutes, iustitia, fortitudo, temperantia, atq; modestia, natæ, altæq; esse dicuntur: huic ne tu urbi hanc tantam calamitatem inuisti? hanc ne tu urbem solam ex omnibus tibi delegisti, in qua plurima stuprorum ac flagitiorum tuorum monumenta constitueres?

Iam uerò illa probra atq; dedecora, Iudices, quanta sunt. quæ uic hac ista quasi quadã lerne a palude, hoc autore, & quasi parente gignuntur? Hic enim incertum est genus: non noti parentes, ignota soboles, incerti fratres: non notæ sorores fratrum ac sororum hic certus est concubitus, ob incertum genus. Ex hac tali confusione atq; turba qui nascuntur, quàm fœdi sint, quàm miseri atq; calamitosi, facile perspicitis Iudices, Partus aut eduntur cū probro,

bro, aut flagitiose supprimuntur: dum quæ paulo
 pudenciores sunt, aut ueneno partū abigūt, aut ubi
 pepererint exponunt: interdumq; in lacunas ac pi-
 scinas, atq; in ipsum Tyberim, ut lateant, abijciūt.
 Id quod Gregorio pontifice compertum est, cū ex
 piscina quadam ad Tyberim sita, uerriculo tot in-
 fantum demersorum corpora extracta sint, ut co-
 conspectū Roma territa, ne terra illi dehisceret ad
 Gregorium cuncta concurreret. illiq; tot cædaueri-
 bus præsentibus fructum huius impuri cœlibatus
 exprobrauerit: cum coram uideret tam præsentem
 non iam corporum, sed animorum interitum: qui
 prius occiderunt, quàm ab Ecclesia baptismum re-
 cipere potuerunt. Quantum hoc uenenum sit Ec-
 clesiæ, quanta contagio, uidetis: dum natura scorta-
 tionem fugiens, ius suum à nobis tanta strage, homi-
 numq; innocentium interitione repetit: neq; ea oc-
 culturi sinit, quæ contra illius nutum nefariè, mali-
 cioseq; geruntur: profert in lucem, ac in oculis om-
 nium, cōspectuq; ponit, ut argumentis præsentibus
 ulciscatur, se à nobis læsam. Quid uerò illi, quos
 nō ipsorum parentū uoluntas, sed diuina quædam
 fors seruat, meliore ne conditione sunt? Non multo
 quidem Iudices. nam illi cum uita sensum quoq; in-
 famiæ amittunt: hi uerò cum acerbissimo ipsius in-
 famiæ sensu uiuunt, easq; pœnas scortationis dant,
 è qua sunt orti, sprete, cōtempti, abiectiq; ita sunt,

h ut

ut præter auram hanc cōmunem nil illis leges cum ingenuis cōmune uelint esse. Inquinari omnia publica munera non solum contactu, sed etiam conspectu illorum putatur: nulla his testimonij dictio est, nullus ad honores aditus, nulli magistratus his mādantur. à sordidioribus etiam artibus arcentur: deniq; nullo sunt in repub. loco, neq; numero, ut umbræ potius quàm homines, intertrimenta ciuitatum, quàm ullæ illarum partes esse uideantur. à sacris uerò ita arcentur, ut spurio neq; aram tangere, neq; sacra facere, neq; sacerdoti esse, ullis legibus Ecclesiæ liceat. Tanta ignominia notarūt scortationem omnes mortales: has etiam notas. inusserunt huic generi sacrilego omnes leges ueteres. Quas tamē leges, quod uehementer scortationi essent aduersæ, hic noster præclarus autor omnes sustulit de medio, ne quid fortè ad scortationem nobis obstaret. Cū enim tātā esset in urbe scortatio, quanta ab his qui Romæ non fuerunt, uix credi potest, & cum inde ingens turba spuriorum quotidie cederetur, & in his suos etiā atq; suorum uersari iste uideret, re ipsa admonitus legem tulit, qua hi legitimi possent reddi: quos cum aduersus omnes leges iure liberorū donaret, nil differrent ab his qui ingenui sunt nati. Iussit enim, ut eosdē honores in repub. cum ingenuis gererent, easdem etiā artes pertraherent: sacrisq; non solum interessent, sed etiā sacrifici -

sacrificium, quod sit pro salute populi, si illis uideretur, facerent. Videtis Iudices, quàm hoc pulchrũ sit: intelligetis illum eis hominibus locũ in Repub. atq; in Ecclesia dedisse, quibus ne cõmercium quidem esse oporteret. Infames illos, inquit, esse dolebam. Adiuuo te, mei quoq; testes idem dicunt, scortatione infame genus edi. Sed illud tamen abs te quero, hæc ista infamia, naturá ne in spurijis tuis hæret, an uerò opinione cõmuni? Si opinione, quid te futurum est? quò confuges? ubi uitere? aut quomodo perficies, ut quem omnes detestantur, omnes contemnunt, ac uix hac luce dignum putant, eĩ nos tua lege adducti, locum inter nos demus, ac illum parem nobis subito factum esse putemus genere, nomine, familia? At uide quid intersit inter meã opinionem, ac tuam. Ego si causam proferre non possem, cur tua lege infamia spurius hic tuus non leuetur: tamen mihi illud satis esset, eum quem omnes mortales oderunt, quem infamem esse scito cõmuni decreuerũt, odio omnibus esse debere: tibiq; pugnare cum animis atq; cõmunibus sententijs hominum non licere, neq; istam legitimationẽ tuam, (utamur enim hoc uerbo, ut in re noua nouo) quicquam apud nos ualere oportere. Nunc uerò cũ causam uideam cur hoc ita sit necesse, & quòd scortationẽ matrimonio nunquam parem fuisse reperiã: propterea neq; seruum libero, neque spurium in-

genuo parē ego unquam putabo. Quod si hæc infamia natura in spurijis inest, scriptumq; ita sit, Nō erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ: quæ tandem tua lex ista erit, quæ hanc legem naturæ immutet? Nulla ratione profectò Syrici, ne si cupias quidem, neq; enim protinus quod tu cum Bartholo aut Baldo, aut cum illo monacho affirmaueris, res ita erit: cum qua oratio conuenire, non illa cum tua oratione debet. Quapropter ut ancilla Dei lege nunquam par erit liberæ, sic neq; seruus libero, nec spurius par erit ingenuo. & si erit, tibi erit: habe tibi tales ingenuos, in honore apud te sint, atq; in precio, si lubet, facile nos tibi illos remitemus: modò respub. nostras nō attingant, artes nō tractent, neq; honore liberorum apud nos sese uenditent. In quo tamen illud est præclarum, cur eos quos in matrimonio è sacerdotibus nasci non uis, ingenuos à nobis uis existimari? & quorum legitimum odisti genus, cur illis legitimum nomen imponis? Cur ementiris? Cur eos, ita ut sunt, spurios appellari non sinis? Hoc monstri simile est Iudices, à re abhorrere, nomine uerò rei gaudere. Equidem interdum audiui rem nonnullam esse honestam, quæ tamen honesto nomine careat. sed honestum nomen ut rem turpem habeat, hoc ego non audiui: atq; adeò nil tale esse in rerum natura contendo, quod nomine honestum cum sit, re ipsa sit turpe. Quamobrem cum
tua

tua lege sacerdotis filio legitimū nomē imponas, cur res ipsa legitima ne illi hæreat prohibes? cur interdiciſ? cur ſæuis tâto perè in eos qui rem ipſam legitimā amplectūtur? cuius tu nomen tātī facis, ut illo rem turpem honeſtes. Non hæc uobis portenta uidentur eſſe Iudices? nomen ipſum probare, in laude ponere: rem uerò ipſam, cuius hoc nomē eſt, turpem exiſtimare? Iam illud cuius tandem eſt dementiæ? homines infames honeſto nomine ornare, à re uerò honeſta illos arcere? Nō hæc uobis infania eleboro digna eſſe uidetur, quæ ex hoc homine purgetur? non Margetes hic uobis quiſpiam ſtolidus hæc loqui, ac ſancire uidetur? quem dubitaſſe ferunt, pater ne, an uerò mater illum aluo ediderit: ut hic quoq; ſpurium ne naſci, an uerò legitimum, addubitare uidetur. Habe tibi iſtas tã præclaras leges Syrici, et ijs perſuare ſi lubet, cū tuiſ: nos illas nolumus, quibus tu non ſolum obſcœnitatem tantam in urbem introduxiſti, ſed etiam res turpes honeſtis uocabulis permutaſti: primuſq; omniū excogitaſti, quomodo id quod nomine eſſet honeſtum, re ipſa ſit turpe. Valeat hæc tua improbitas, in illo meretricum conuentu miſero atq; calamitoſo. Medcantur ſanè præclaræ matres familiâs illæ, hoc tuo inuento ſuæ infamiæ: pariant tibi tales liberos ingenuos, cum ita ſit neceſſe: urbem etiam Romanam repleant hoc tali genere. à nobis certè repu-

dietur hoc tuum scelus, qui naturam ducem sequi-
 mur, & quæ honestatem ipsam, pudicitiamq; omni-
 bus legibus constitutam tuemur. Vnde etiam nil foe-
 dius scorto, nil turpius spurio, nil obscœnius legit-
 timatione hac tua flagitiosa & infami arbitramur
 esse. honorabile connubium esse ducemus, cū uxo-
 ribus pudicè uiuimus: uerè liberos, uerè ingenu-
 os è nobis edemus, quib. Ecclesiã Dei illustremus,
 respub. ornemus, honores mādemus, et quos ad oēs
 artes applicemus: deniq; quibus è uita decedentes,
 uitã hãc mortalẽ gerendã ac curãdam tradamus.
 Nil iã Syrici, in tãta ueritatis luce patefacta, apud
 nos ualebūt decreta, nil edicta, neq; interdicta tua.
 Et ne fortè me aliorum nominibus in hac causa niti
 putes, & quoniã cōmotus rumore ductus à me uxo-
 ris fortunis meis inhias, atq; immines, audi quàm
 ego defugam autoritatẽ huius facti. Animaduerte
 quæso, quanta spe in hanc causam sim ingressus,
 & quàm ego me decretis atq; interdictis tuis pro-
 hiberi ab uxore putẽ. Vide quãta lux libertatis di-
 cendi mihi apud hos affulserit: quantum potero uo-
 ce contendã, ut hoc oēs exaudiãt. Adestote omnes
 animis, qui adestis corporibus. Et qui mecū unã ab
 hoc oppressi estis, erigite mentes, auresq; uestras:
 & me de inuidiosis rebus (ut ille putat) dicentẽ at-
 tẽdite. Ego sacerdos in Ecclesia Præmisliensi nu-
 tu Dei Opt. Max. factus, cū Syricius legibus latis
 crudus

crudeliſſimū et luſtuoſiſſimū exitiū Eccleſiæ cōpa-
 raret, cum matrimonium expugnaret, cum ſcorta-
 tionem in Eccleſiam introduccret: cū uirgines in-
 genuas, honeſtas matres familiās ad ſtuprum uoca-
 ret: cum tot partus ſupprimeret, tot ſpurios ede-
 ret: cum me nefarijs amoribus, uetitiſq; amplexi-
 bus implicaret: cum mihi uxorem, liberos, familiā
 eriperet: auſum eſſe profiteor, cōtra ipſius imperi-
 um, uxorem ducere. Itaq; duxi: meiſq; conſilijs ac
 periculis multos, cum ſecius non poſſem, ſacerdo-
 tes ſcortatione liberaui: multis uxores reddidi:
 multos adulterio, multos Sodomia, multos pecu-
 dum concubitu liberaui, ac data uxore ab interitu
 ſeruauī. An tu me exiſtimaſti ueritatem à me pateſcē-
 tam contaminare uelle aliquo mendacio? Nec ſi id
 à me nondum factum eſt, iccirco etiam non debere
 fieri iſti ſtatuent: in quorum tu oculis tantorum ſce-
 lerum non iam ueſtigia, ſed cubilia reliquiſti. Quid
 enim eſt quæſo Iudices, quod in tam immani ſcele-
 re faciendum cenſeatis? iam ego uos conſulo. Scor-
 tationē corrupiſſe omnia uidetis: in quanta etiam
 infamia ſimus ſtuprorum gratia ſcitis. Hic ego im-
 ploro ſenſus ueſtros, uniuſcuiuſq; imbecillitatē obte-
 ſtor, peto ut mihi conſilium detis ex intimis ueſtris
 cogitationibus, atq; ex humanitate communi. Lex
 lata fuit nubendi, per hunc ſublata eſt. Continen-
 tia mihi non datur, ergo illam non capio: Scorto

utor (iam enim meipsum uobis aperiam) adulterio
 pereo, libidine in præceptis uado: uxor deest, quæ
 manum porrigat, & quæ me inde eruat. Hic ego à
 uobis peto, ut de me statuatis, priusquam peream: u-
 xor ne mihi mandato Dei, an scortum lege Syricij
 habendum sit statuere. nam nil est tertium. In eorum
 enim numerum me aggregetis, qui non continent:
 & qui uerbum illud continentiae, quia non datur il-
 lis, ideo non capiunt. utrumlibet tandem mihi cen-
 fueritis, sequar. Sed illud tamen hac in re cogitate,
 atq; diligenter prouidete. non multum fortasse ue-
 stra interest, scortum ego, an uxorem habeam: sed
 ad dignitatem atq; existimationem uestram pluri-
 mum hoc pertinet, Iudices. Si enim Syricij lege cō-
 cubinam, hoc est scortum mihi dederitis: cum Sy-
 ricio opinione omnium iam damnato, facere uide-
 bimini. Si uerò mihi uxorem reddideritis, omnes
 leges antiquas in suum locum restituetis, quibus ma-
 trimonium in hominum uita ab initio est constitu-
 tum. Illud primum nolunt: hoc alterum à uobis cum
 etiam petunt, non solum isti qui circumstant, sed etiā
 illi qui absunt: qui cum alias res nunc agant, de uo-
 bis tamen crebrò recordantur. Itaq; arbitrantur
 uos illis uxores suas hoc uestro iudicio esse red-
 dituros. Nolite Iudices hunc nuncium tam acerbū
 illis mittere, si uxores speratas illis iugaueritis: ne-
 que hos qui adsunt, à uestro iudicio mœstos ac de-
 missos

missos redire ad illos patiamini, quos erectos & alacres coram stare uidetis. Nil impedit Iudices, quo minus hoc tantum bonum, quo ab isto priuati sumus, restituatis nobis. Audistis recitari ueteres leges, prophetas item omnes, Christum postremo, atq; Paulum legi audistis. In omnibus autē ijs Deū apertè, quid sequendum sit uobis, monstrare cognouistis. Quare cum tot præiudicia, tam clara atque manifesta habeatis, dubitatis ne id sequi, quod Deus iubet, & lex ipsa mandat? Tum etiam illud facite cogitetis, quæ autoritas uestra, quæ cōditio nostra, quis status Ecclesiæ sit futurus, si hæc multitudo quæ ad hoc iudicium ex toto orbe terrarum cōuenit, fracta desperatione hinc dilabetur: si libidinem pro continentia, scortationem pro matrimonio secum domū retulerit. quæ tempestas erit ista, quæ acerbitas Iudices? quomodo huius tantæ calamitatis inuidiam sustinere poteritis? Quis uestras partes tuebitur? quis sequendos, ac non potius relinquendos uos putet esse, iam nunc cogitate. In sermone rē scitote esse Iudices: omniū hæc sententia est, & oratio, nō esse dubitandum, si uos istius nefariam legem comprobaueritis, quin quisq; Lutheranum se dici, quàm Romanum malit, Cuius Lutheri, etsi pleraq; decreta ueteri Ecclesiæ repugnent, tamen hæc corrigi facile posse priuatim in illo putant: hoc uero de matrimonio quod ille suaserit, tan-

ti apud omnes est, ut si comparetur, uestra bona sine hoc sint nobis relinquenda: mala uerò Lutheri, cum hoc eodem, sint à nobis ferenda. Quid enim proderint ista nobis obsecro iudices, quòd Romæ Petri sit sedes, quòd ibi sint clauces, si nos ipsi scortatores, si adulteri fuerimus? quibus Paulus scribit cœlum clausum esse: quò ergo clauces erunt? aut quid proderit nobis Petri sedes, si nos scortatio ipsa prius absorbeat, quàm Petrus nobis cœlum aperiat? At uidete, ne in matrimonio castè ac pudicè cum Luthero uiuendo, iustè de uobis cum nonnulla uenia queri possimus: Clauces quidem penes uos esse, sed illis tamen frustra cœlum aperiri, in quod scortatione graues uos ipsi uix, nos uerò nullo modo possimus intrare. Id quod testimonio hoc isto Pauli liquet.

TESTIMONIUM.

Nolite errare, neq; fornicarij, neq; idolis seruientes, neq; adulteri, neque molles, neque masculorum concubatores, & cætera, regnum Dei possidebunt.

Quare si in turpi scortatione, postremaq; nostra desperatione nil aliud quàm sedem uestram, atq; clauces cõmentemur, quid quæso proderit nobis? At si bene & pudicè extra urbem Romam uixerimus,

xerimus, & à uobis ideo reijciemur ac proscribe-
mur, quòd impudicè Romæ uiuere nolimus, quòd
uerbo Dei contra uestrum edictum paruerimus,
quòd Romæ clauēs quàm honestam uitā relinque-
re maluimus, non ueremur ne in nos grauius Chri-
stus animaduertat. Facile nobis dabit hanc ille ueni-
am: & alijs clauibus, quibus non putamus, cœlos
nobis ille aperiet: præsertim cum hoc illi quærenti
respondere possimus, Recessistis à nomine Roma-
no? Recessimus. Quid ita? Quia alligabant nobis
onera grauiā, & importabilia, et imponebāt in hu-
meros nostros, digito autē suo nolebant ea mouere.
At ibi sedes, et clauēs sunt? Sunt, fatemur, quibus
illi clausērūt regnū cœlorū ante nos, in quod nec ip-
si intrāt, nec nos introeūtes intrare sinūt. At obe-
diēdū illis fuit. Minimè uerò Domine: Tu enim
ore Pauli serui tui præcepisti nobis hisce uerbis,

EPISTOLA DE COELO.

Sed licet aut angelus euangelizet
uobis, præterquàm quod euangeliza-
uimus uobis, sicut prædiximus, anathe-
ma sit. Et nunc iterum dico: si quis uo-
bis euangelizauerit, præter id quod
accepistis, anathema sit.

Quare cum tu præciperes (sic enim cum
illo sermocinaremur) ut contra fornicationem,

UXOREM

uxore haberemus, & quod hæc illi nobis suis decre-
 tis eriperet, parere illis noluimus, maluimusq; ex-
 tra urbem cum uxore, quam cum scorto in urbe tuo man-
 dato uiuere: ideo ab illis profugimus, ideo etiam se-
 dem illam cum clauibus reliquimus. Quod etiam
 ante nos fecerunt hac eadem de causa serui tui Græ-
 ci, Alexandrini, Antiocheni. Ligati estis igitur
 ab his? Ligati, Christe domine. tu soluas nos oportet,
 contra uerbum tuum compeditos, ac uincula no-
 stra iniusta dirumpas. Hæc nos illi ita responde-
 remus, & iuste opinor. neque enim uos in hac sede
 ideo consedistis, ut ex ea uerbum Dei mutetis, ho-
 mines etiam ipsos omni malo macetis. Clauis etiã
 ipse, uestræ fidei tradita, ad salutem, non ad perni-
 ciem hominum debent ualere. Quod si uos his per-
 peram fueritis usi, clauium nomen ac uim amit-
 tent; quam si etiam retinerent, tamẽ inueniet Chri-
 stus alias, quibus uobis inuitis posset seruare suos.
 Hoc enim homines scelerati, quibus cum continen-
 ter Christus bellum gessit, pharisæi etiam illi age-
 bant, qui clauis utiq; habebant, homines dicto audi-
 entes Christo ex synagoga proscribebant, clauderant
 illis coelum, aperire nolebant illud, id quod illis sepe
 exprobrat Christus. Inuentas tamen habuit Chri-
 stus alias præter illorum clauis, quibus nobis coelum
 patefecit: & illis qui clauis tenebant, exclusis, in
 coelum nobiscum introiuit. Male enim se res habe-
 ret.

ret, Iudices, si tu clauē habens, omnia nefariē decernas, & illa mihi imponas, quæ ego quod fœda ac intolerabilia sint, cum ferre noluerō, tu protinus iactabis Petrum, proferes plumbū, ostentabis clauē, quibus me mandes Orco: Quapropter non solū quid possitis, sed etiā quid uobis facere sit necesse, uidere debetis: ut cū ego decreto uestro uerbo Dei firmato nō stetero, tum uos has istas clauē, tanquā gladiū cōtra me proferatis, quib. me arbitrati uestro feriatis. quod si quid uos aliter, quā Deus uelit, iusseritis: & si ego uobis nō obediuerō, hærebit hic gladius uester in uagina, Iudices: et si aliqua ui inde educetur, sua tamen acie carebit, ac hebes erit. & si feriet, uulnus tamē nō ducet, illo prohibēte qui dixit: Vōs ligabatis, ego soluebam. Hinc iam uos perspicitis Iudices, quā nobis pateāt portæ, ut egrediamur ex urbe: scortōq; Romæ relicto, uxorem ubiuis gentiū queramus, cū qua bene ac pudicē uiuamus, si uos illā nobis Romæ negaueritis. Nil nobis ad eam rem obstabit sedes Petri, nil etiā uestre clauē oberūt, quo minus uxorē capiamus, quæ à Petro ipso huius uestre sedis principe, atq; huius collega Paulo nobis datur. Deniq; si pereundū mihi in utralibet parte esset, tamen extra urbē Romam, sine clauibus, in matrimonio honestē cadere, quā in urbe Roma cum clauibus, in scortatione turpiſsimē, malim perire. Nam ego uel apud in-

feros

feros Acaciū atq; Rhadamantiū æquiores puto esse
 iudices, maritis, quàm sint illi scortatoribus. Nūc
 uerò cum periculum nullum sit in causa, si connu-
 bium fuerimus secuti, ita ut si in alteram partē pec-
 candum sit, Romam quàm uxorem relinquere ma-
 limus: uestrum est præuidere, ne nobis ad hoc consi-
 lium postremum confugere sit necesse. Non est cau-
 sa cur nos ad hanc postremam desperationem ad-
 ducatis. omnia uos hortantur, ut uxores nobis resti-
 tuatis: omnia suadent, urgent, ac monent omnia.
 Deus primò ipse, parens atq; creator maris ac foe-
 minæ: ipsa natura, nutricula matrimonij atq; co-
 mes: imbecillitas postremò nostra, quæ misera atq;
 afflicta uos orat atq; obtestatur Iudices, ut illi quā-
 primum opem feratis: ut erecta recreataq; per uos,
 unà uobiscum in urbe Roma, in cōmuni omnium
 gentium patria ætatem degat: ut uacua libidine, so-
 luta scelere, ab hac quoq; desperatione liberetur,
 ne illi uel Lutherū sequi matrimonij causa, uel Ro-
 ma fugere scortationis ergò sit necesse. Possumus
 hæc nos utraq; simul retinere Iudices, Romam cum
 matrimonio nempe ipso, quo nitamur, & quo nos
 consolemur. Quod nobis facilius permittetis, si co-
 gitaueritis illa probra atq; dedecora, quæ & uos
 ipsi uidetis. & à me iam sunt cōmemorata, quæ ne
 in ordine nostro essent. omnibus diuinis atq; huma-
 nis legibus prouisum fuit: quæ leges quandiu in Ec-
 clesia

clesia manserunt, tamdiu summo honore atque exi-
 stimatione habiti fuimus: istis uerò sublatis, omnia
 cum illis amisimus: non fidem, non existimationē,
 non ullam denique opinionis bonæ de nobis par-
 tem reliquam habemus. Vidit hoc sanctissimus il-
 le, & grauissimus Concilij Nicæni autor Paunu-
 tius Aegyptius, & quantū his in legibus ordini no-
 stro situm esset, longè prospexit in posterum: dum
 senex, libidinisq; expers, patribus autor non fuit,
 ut aliquid de sacerdotū matrimonio immutarent,
 cum nonnulli de abrogādo illo referrent. Cuius ta-
 men autoritati parucrūt patres illi, & illius senten-
 tiā pro lege nobis perscripserunt, quam recita.

LEX PAVNTIA.

Nicænæ Synodus uolens corrigere hominū ui-
 tam in Ecclesijs cōmorantium, posuit leges, quos
 Canones uocamus In quorū tractatu uidebatur ali-
 quibus introducere legē, ut Episcopi, presbyteri,
 diaconi, subdiaconi, cum cōiugibus non dormirēt.
 Surgens aut Paunutius cōfessor, contradixit: hono-
 rables cōfessus nuptias, & castitatē dicēs esse cum
 propria coniuge cōcubitū. Suasit itaq; Cōcilio, ne
 talem ponerent legē: grauem esse asserens causam,
 quæ aut ipsis, aut eorum cōiugalibus occasio forni-
 cationis existeret. Et hoc quidē Paunutius, licet nu-
 ptiarū esset inexpertus, exposuit, Synodusq; lauda-
 uit sententiā eius: et nil ex hac parte sancinit, sed hoc
 in uni-

in uniuscuiusq; uoluntate, non necessitate permisit.

Quid expectatis, quid queritis amplius Iudices? dubitabitis ne eam auctoritatem sequi, quam Synodus illa, qua constituta esse religio nostra dicitur, tanta auctoritate secuta est? quæ auctoritas si non esset, & si omnes mortales à legibus illis, quas prius recitauimus, discederent, tamen uobis standum illis esset, neq; ab his quopiam discedendum. Nunc uero cum etiam accedant decreta, institutaq; maiorum, dubitabitis ne id sequi, quod in Ecclesia sanctum atq; à maioribus usurpatum fuisse confitemur? Quomodo quaeso Iudices, uestrum hoc dicitur esse Concilium? si à tam uetusto, à tam sancto, tam exemplorum pleno Concilio, uestrum hoc Concilium dissenserit? cum hoc norma sit, atq; regula quædam, ad quod cætera Concilia sint uobis referenda, ac exigenda. Quod ut nobis quoq; apud uos proffit, à uobis petimus Iudices, non gratia, non temeritate. non ulla potentia à uobis hoc contendimus: sed lege, usu, atque maiorum exemplis à uobis petimus: ualeat idem nunc apud uos, quod apud illos ualuit. Hoc etiam idem nobis in hoc iudicio proffit, quod illis in Nicæno concilio profuit maioribus nostris, qui defendente Paulino, uxores suas in Ecclesia retinuerunt. Quo illi omnia illa effugerunt uitia, quæ in nos crudelissime, luctuosissimeq; redundarunt. Quare si illis qui continenter in præsentis matrimonio uixerunt, patres

illi

illi propitij fuerunt. quid à uobis nos non impetra-
 bimus, quos perspicitis incontinentissimè, flagitio-
 sissimèq; uiuere? qui hoc isto impuro cœlibatu no-
 stro dictum Paunutij sapiens compro^bauimus?
 Nam cum hac ista Syricij lege, omnis fornicatio,
 quam Paunutius prædixit, in Ecclesiā illapsa est:
 qua ut leuemur, hac lege exclusa, matrimonium in
 Ecclesiam reducaris necesse est: unde multa bona
 capiemus, existimationem autem ante omnia recu-
 perabimus: quam amisimus, dum contra Paunucia
 legem Syricie legi paremus Hoc à uobis cuncti pe-
 timus: hoc etiam pro iure nostro à uobis poscimus.
 Date hoc nobis, quod potestis, Iudices: & cū dede-
 ritis, uolente Deo, iubete natura, omni etiā uictusta
 te concedente nobis dederitis, feremus hanc legem
 facile: honestè ac tranquille in matrimonio uiue-
 mus: contemni etiam desinemus. nam ita nunc de-
 spicimur, ut sacerdotij, ac honoris nostri amplis-
 simi nomen, plus inuidie nobis, quam honoris af-
 ferat. Satis iam, satis à nobis factum est Syricio,
 Iudices: satis ille iam nobis ad omnem infamiā abu-
 sus est. Desinat aliquando, ac tantis malis nostris
 satur quiescat. Quid enim illi restat, aut quæ tur-
 pitudò fuit, & infamia, quam nos illius lege non tu-
 lerimus? quæ mala illi, aut incommoda expectanda
 à nobis sunt, præter hæc quæ iam cernit? Vidit fla-
 grantem libidine Ecclesiam, uidit ardentem in-
 iuria

uidia sacerdotem, uidit libidinis nostræ participes
 puellas, matronas ac pueros ingenuos: uidit spurios,
 ac subditos: uidit deniq; suppressos nefariè ac
 sceleratè partus. Quid superest illi de nobis? aut
 quas pœnas adhuc à nobis poscit, cum sua lege nos
 prostratos, ac ingulatos uideat? sit iā eo contentus:
 patiaturo aliquādo recreari nos, et nos à uobis suble-
 uari nō molestè ferat: neq; suam legem tantū apud
 uos ualere uelit, ut uos uestri obliti, legē illius diu-
 tius in Ecclesia grassari patiamini. Satis diu fui-
 mus in miserijs Iudices: satis multos annos ex inui-
 dia laborauimus. Vos, qui in hoc iudicio patro-
 ni Ecclesiæ estis, si scelus odistis, prohibete aditum
 huius à nostro sanguine. date hunc illi incredibilē
 dolorem, ex salute Ecclesiæ, et ex uictoria nostrā.
 patiamini illum uictum potius, quā uictorem ex
 hoc iudicio abire. Vos etiam adeste nobis Iudi-
 ces, exonerate hac inuidia ordinem nostrum: resti-
 tuatis nobis dignitatem amissam. Hæc etiam mala
 atq; incōmoda cōmuni uestro præsidio tollatis de
 medio: ut hic tantus sacerdotum numerus, qui ad-
 est, latus hinc discedat ad suos: finemq; adesse iam
 nunciet omnibus hisce malis, quæ tot seculis tuli-
 mus, ut hoc uestro uno iudicio Ecclesia in perpe-
 tuum stabiliatur. Nomen etiam ipsum Romanum,
 suam pristinam dignitatem apud omnes gentes re-
 cuperet: ut omnibus pacatis rebus, atq; constitu-
 tis,

tis, uerè possumus gloriari, nos in optima Ecclesia
 hoc uestro iudicio constituta uiuere: extra quam
 non est salus, & in qua sola datur id quod nobis
 per filium suum promisit Deus: qui ut uobis quoq;
 in hoc iudicio præsens adsit, oramus omnes:
 nosq; in primis, quos uxore carere
 non posse, scitis.

Dixi.

i 2 AD

Eatissime Pater: Testor
coram Deo, & Christo le
su, & electis angelis eius,
ut hæc legas, ac secundū
ea mihi citò respondeas,
sine præiudicio sacramentorum Ec-
clesiæ Dei, nihil faciens in alterā par-
tem declinando. Pecuniā pro respon-
so nullam mitto, ne emisse, non impe-
trasse responsum abs te uidear. Gra-
tis ergo cum respondendi munus
acceperis: gratis quoq;
mihi respondeas.

STA-

STANISLAI ORI-
CHOVII RVTHENI AD IVLI-
um Tertium Pont. Max. Supplicatio
de approbando matrimo-
nio à se inito.

I per tuam potestatem, Iuli pa-
ter, uitam honestam tueri mihi li-
citum fuisset, in uxore abs te pe-
tenda operam nunc non abute-
rer. Sed quoniã tua potestas Pon-
tificia obstat nobis, supplicabo tibi, non quo me ad
id ulla cogat culpa: aut quòd credam uxore ducta,
scelere obligari me ullo: sed quòd metuum eos, nisi
tu eius retinendæ autor fueris, qui in Russia Pro-
põtifices, sanctas dirimunt nuptias, morte, exilio,
uinculis, atq; damno. Ideo horum metu impulsus,
ad te uenio, abs teq; peto, ut mihi eã uxore permi-
tas, quã ego lege naturæ duxi: cuius præscripto ita
uxore licet ducere, quàm licet nasci, quamq; uiue-
re. Cui quidẽ legi qui repugnât, nihil aliud agunt,
quàm Gigantũ more bellant cũ Deo: ut iurẽ pro-
pterea plectantur pœna, apud Deũ exitio, apud ho-
mines uerò infamia. Quæ quãta iã sit, testantur tot
gentes atq; nationes: qui se à Latinis ideo secessis-
se dicunt, quòd eorum nefariũ cõcubinatũ diutius

i 3 ferre

ferre non potuerunt: qui eiectō matrimonio, scortationem in ciuitatem receperunt, summo cum cōtēptu uestre pontificiæ potestatis: quæ quàm propterea iaceat, sentis Iuli. Expertus enim es, cum in Germania legatus à latere esses, nec iniuria sublatā enim ex urbe pudicitia, cūctoq; Latio unā prostituto, reuerentia quoq; aduersus uestram potestatem stare non potuit. quā solutæ gentes obedientiā uestri abiecerunt, cui erant subiectæ Ecclesiæ Ro. præcepto, cuius tu administer et dispēsator es. Ita ij qui fuerunt Romæ ante te, cum cōtra naturam uniuersam contenderent, communi quoq; naturæ ipsius sensu ab hominibus repudiati sunt, atq; cōtempti. Quæ quidem ex re non facile dixerim, quæ mala sunt exorta. Tot enim hæreses inde natæ sunt, quot serè inter nos sunt homines. Illa enim ipsa urbis Romæ infamia, atq; ipsorum Pontificū contemptio, excitauit nobis ab inferis ueteres illos Manichæos, Pelagios, Donatos, et cæteros homines impios, quorum furor multis plagis impositis semiuiuam tibi Ecclesiam reliquit. extincto enim in Latio sacerdotum pudore, deleta etiam Pontificum existimatione, excitata sceleratorum hominū audacia est: quæ eò usque nocendo est progressa, quò ad illam impunitatis spes est prosequuta. Ad quam coercendam, autoritas Pontificum quamuis potens et imperiosa, sine opinione tamen uirtutis

tutis minimum momenti cum haberet, furori illorū cōcessit, licentiāq; agendi quæ quis uellet dedit.

An ego Iulium illum Secundum, à quo tu utinam tantum re distes, quantum distas nomine, quæ non amo metuam? qui cum nequiter domi, crudeliter bello uiueret, Ecclesiam bellis ciuilibus impleuit. Quid de Leone dicam? de quo illud etiam Roma apud uos est: Vixit ut leo, mortuus est ut bestiat. Tātum enim ille Epicuræis deditus fuisse ferebatur, ut ad eorum modum futuram resurrectionē negaret. Successerat huic Adrianus, qui quod contra morem Romanum consuetudinēq; Ecclesiā regere cogitaret, opinione citius nobis est ereptus. Quid Clemens? qui cum urbem Romam prædæ ac direptioni proponeret, Gallumq; cum Casare inter se cōmitteret, ad extremum patriam suam Florentiam oppressit: quo quid detestabilius dici, aut fingi potest? Iam Paulus ipse Tertius, cui tu successisti, cætera bonus ac prudens uir cum esset, ita tamen tacitus Pontificatus illius fuit, ut nisi in eo magistratu Perusinos domuisset, ac nisi totus spēs illam Concilij habendi nobis ostentasset, Pontificem Max. nesciremus fuisse. Ita istorum uita omnis partim remissa in munere Pontificali, partim etiam inimica tranquillitati cōmuni cum esset, in summam inuidiam adduxit sedem hanc uestram: quam domicilium non iam religionum, sed fornicationum

tionum cum arbitrentur gentes, discesserunt à uobis, ac dictis atq; scriptis uestrum quoq; Papale nomen ita sunt detestati, ut ij qui Papam sequantur, tanquam malefici Papistæ per contumeliã uocitentur Quorũ tamen ipsorum. Papistarũ inquã, mira est inter nos paucitas. atq; talis certè quidẽ, ut nisi retinerentur à uobis translationibus, gratijs atq; dispensationibus, ac cæteris modi istius præmijs, muneribusq; uestris Romanis, ipsos quoque Papistas, quos nunc uix tenetis, iam diu nullos haberetis. Hoc namq; istud pecus putidum ac sordidum, quàm sit uobis fidum experire, cedit nullas gratias ijs esse amplius daturum: pũcto temporis dilabentur tibi omnes isti, hoc isto pabulo ac glande Romano abs te illis subtracto.

Nam illa uestra Confessionalia, Indulgentiæ, Iubilæi, atq; Petri limina, parum iam ualent ad alliciendos in urbẽ homines, ac in fide uestra retinendos. Frigent enim hæc iam ubiq;, ac omnium irrisione luduntur, ut Papistis etiam ipsis uideantur hæc esse præstigiæ quædam ad decipiendos homines imperitos, à Datarijs, Copistis, atq; Officialibus Romanis inuenta, atq; excogitata turpis lucrigratia. Quare harum rerum fiducia, ne Papistas quidem ipsos sperare debes in tua clientela fore diuturnos. Pertæsum enim harum rerum iam est, in quib. aliud uidetur incsse nihil, præter illud

incre.

meretricium, Da mihi, atq; affer mihi.

Quapropter si auctoritatem priorum Pontificum culpa amissam recuperare luli cogitas, intellige id tibi negocij antè dari. ut uitam pudicam in Ecclesia constituas: qua exornatus ipse, nos & urbem exornes; ut cum te non solum cum summa potestate sed etiam cum summa uirtute uiderimus in Ecclesia esse, obliuiscamur illorum qui fuerunt ante te, hoc est, Iulij, Leonis, atq; Clementis. Qui cum omnia metirentur emolumentis & commodis suis, ipsius honestatis nullam rationem habebant. Licebat enim illis pontificibus, ære dato sororem in matrimonio habere uxorem patrui ducere, sacrilegum Episcopum esse, sacerdotem absq; uxore fornicari, adulterari, ac meritorijs etiam uti. Ad summam, ne agam de singulis, cum consimilia tetra quædam & obscena illorum permissu ita passim committerentur, ut dictu quoq; uiderentur esse turpia, diminuerent pontificiam dignitatem, auctoritatis etiam tibi tantum reliquerunt, quatum ex omni hoc isto naufragio fidelis Petri, illius inquam primi, recordatio inter homines retinere potuit.

Atqui hæc commemoramur à me, non quòd uel illis mortuis insultem, qui patrum loco fuerunt: uel illorum peccatis commemorandis aliquid tibi exprobre, quem quouis honore dignum multi putant: sed ut intelligas, quantam expectationem sustine-

as, quantumq; onus susceperis eius sedis curanda,
 quam tãtis uitij priorum pontificum conuulsam
 uides esse: ut uidelicet à me quoq; homine Ruthe-
 no, & si ita uis Barbaro, fideli tamen quoad uo-
 les filio, eas uoces pater audias, quæ iactantur qui-
 dem de uobis passim à multis, perferuntur tamen
 ad uos à paucis. Quibus sanè uocibus in hoc isto
 eccu theatro Ecclesiæ aperto ac exposito, excitan-
 dus nobis es, ut post tot pontifices aliquando euig-
 les ad salutem nostram, cui subuenire opitulariq;
 debes. Eò enim iã sumus adducti, ut aut subleuan-
 di, aut certe amittendi abs te simus. Neq; enim diu-
 tius possumus perferre ac pati ea uitæ uulnera,
 quæ imposuerunt nobis illi ante te nomine pontifi-
 ces, re autē uera acerbissimi exactores uestri, qui
 imbecillitatem nostram non ad cōmunis naturæ
 regulam exigebant à nobis, sed ad crudelia sua edi-
 cta atq; interdicta: quibus dum paremus, omnes
 quasi Sodama atq; Gomorra facti sumus. Neq; e-
 nim iam præ illorum edictis naturā sequimur, ne-
 que Deū reueremur: cui aperte fides ab illis abro-
 gata est illa urbis clausula, Non obstandum in cō-
 trarium constitutionibus quibuscunq;. Qua sanè
 clausula omnes partes ipsius moderationis, uere-
 cundię atq; pudicitię, sunt ab illis sublata de me-
 dio: quæ ne ullæ inter nos essent, prouisum est cū
 cæteris pontificum decretis, tum uerò libro tertio

Decre-

Decretalium diligenter: quo in libro Alexander Tertius simulatione ipsius pudicitiae, ueram pudicitiam ex Latina Ecclesia eiecit. Cum enim contra mandatum Dei, contraq; cōmunis naturæ sensum in eo libro edicit, ne homo clericus, néue sacerdos cum sua sit uxore: id agit utiq; ut si is non contineat, sit cum aliena: ut hac uia eos homines perditos Ecclesia habeat, quibus salutem suam scilicet relictissimè committi putat. Neq; uerò opus est nobis in hac re testibus non necessarijs: perspicuum enim est, quam pestem decretales istæ in hominum uitam inuexerint: quæ tanta est, ut Lutherani, genus hominum acre, ac ingeniosum, & dicax, ijsce decretalibus Alexandri contendat, regnum Papæ cum regno Sathanæ idem esse. Neq; enim alias leges in suo regno ualere uult Satan, quàm eas quæ contra uim naturæ latæ, hominibus ad perferendum intolerabiles cū fuerint, illis causæ ad delinquendum existant; cuiusmodi esse has istas de coelibatu sacerdotum Alexandri leges cōstat, quibus legibus demersa sunt mandata Dei, natura etiam nostra est obruta: libertas uerò Christiana tremefacta, tantum destitit à uictu cultuq; ueterum Christianorum, ut si ij resurgeret, nos esse ortos à se negarent. Et certè nisi uobis uehementer addictus essem, tot uitia tantaq; flagitia publica & manifesta, quæ ijsce decretalibus Alexandri cōmittuntur,

ne cogerent, Luthero contendente Romam non aliud esse quam cathedram pestilentiae, confiteri: ex qua profluxit omnis haec ista honestae uitae pestis, tantaque audacia, ut non dubitarit Romanus Pontifex contra illud decretum Dei, Non est bonum hominem solum esse, Decretales suas perscribere, in quibus impie decernit, legitimam illam coniunctionem maris ac foeminae, in homine sacerdote non matrimonium, sed contubernium dici. Atqui cum tali potestate Antichristus uenturus nobis à Daniele propheta praedicatur, qui mutet tempora & leges, & qui decretis suis omnem legem mandatorum Dei euacuet, nihil inter homines tranquillum neque pudicum relinquens, sed cuncta libidini suae peruiua faciens, ut in hunc modum omnem uitam nostram inquinet atque constupret.

Ex hoc ergo tali & Satanae & Antichristi regno, ut cum uestigio fugiamus, iubemur à Deo, ne illius sceleribus pereamus. Quod quidem iam fecerunt Graeci: quos etiam imitati Bohemi, deinde Germani, ciuitates suas amittere maluerunt, quam in hac ista fornicatione Romana contra mandatum Dei perdurare.

Quos ego quidem homines antequam iisdem de causis sequare, statui supplicare tibi, ne mihi uxorem eripi sinas decretalibus ijsce Alexandri, impijs atque sceleratis, quibus Dei & hominum iura
ab illo

ab illo sunt uiolata: ut si id negetur abs te mihi, inuocem contra te cœlum ipsum, quod uidet, ac terrā, quæ iam uix sustinet pondus iniquitatum Romana rū: ut si propterea aliquo scelere obstringar, quòd profugero abs te, tu omnem culpam huius errati sustineas, qui me retinere uxore data in fide tua cū posses, hac eadem negata amittere maluisti. Vt autem facilius mihi subuenias, idq; quod peto concedas, omnem uitā, ac genus meū tibi iudicabo: quod dū breuiter facio, diligēter pro tuo officio attēdes.

Sum gente Scythia, natione Ruthena, utroq; autem modo Sarmata: quòd ea Ruſſia, quæ mihi patria est, in Sarmatia Europæ sit posita, dextra habens Daciam, sinistra Poloniam. ante illā est Vngaria, post uerò Scythia uergit ad orientem solē.

Hæc natio religionē ritu Græco sequuta, Christum est professā annos abhinc sexcentos. Scro Latinas literas didicit, quòd à Latino ritu uehementer abhorreat: in quo cū alia multa, tum illa duo cum primis damnat. unū, quòd apud Latinos ignota uulgo lingua Deus colitur: alterum uerò, quòd Latinorum sacerdotes absq; uxoribus flagitiose uiuant. Quare cum illi neq; Amen super ignotam sacerdotis benedictionem possent dicere, neq; Latinorum sacerdotum tanta flagitia perferrent, relictis Latinis sequuti sunt Græcos: quòd eorū permissu Ruthenis liceret & lingua patria Deum colere,

lere, & sacerdotes continentes cum proprijs ux-
oribus habere.

Ex huiusmodi hominibus maiores mei orti cum
essent, falsa persuasione Latinorum sacerdotū, qui
uictoribus Polonis in Ruſſiam uenerant, circum-
uenti, è ritu Græco cōmigrarunt in Latinū: quod
illis persuaserant, nisi baptizarentur à Latinis de
nuò, baptisatos illos à Græcis non uideri.

Hac ista uia sacrilega maiores mei Latini facti,
parentes meos in municipio Præmisliensi edide-
runt: qui cū essent honesti et copiosi, me ex se ortū
doctorib. Græcis atq; Latinis erudiendū tradide-
rūt. ac deinde exquisitioris doctrinæ gratia, cū ab
illis missus essem in Germaniā primū, deinde in Ita-
liā, summis doctoribus magistris usus, nullā partē
eius doctrinæ quæ quidem homine libero ac inge-
nuo digna esset, inauditā mihi uolebā esse. Et cum
pater septimo post ac decimo anno me ex Italia re-
uocaret (tantū enim Germanicis ac Italicis præce-
ptoribus datum fuerat temporis, domum redij
ex urbe, Paulo Tertio Pontifice Maximo: à quo
uiri præclari Hieronymi Gynutij Cardinalis ope-
ra, gratias (ut uocant) non paucas, neque modi-
cas domū meā deportauerā. Quarū spe, ut fit, de-
ceptus pater, quod apud reges expedita hæc esset
uia tā ad opes quā ad gratiā, me quoq; adigere
cepit, ut pro more patriæ, ac institutis Poloniæ,

cui Russia paret, hac ista opportunitate gratiarū Romanarum usus, & me augerem, & honestare meos. Cui ego aduersabar sedulò, quòd mihi uideretur esse cū omnis ambitio turpis, tum uerò illa sacerdotalis foedissima: est enim apertè sacrilega.

Sed cum pater, cætera prudens ac grauis, instaret quotidie, illaq; iactaret quæ sunt peruulgata patrum, se senem esse, sumptus se fecisse, in me aut plurima rerum faciendarum uideri, uelle se quoq; laboris ac diligentiae suæ fructum capere, quod cō fieri posse hac ista trita sacerdotali uia: aliter se sumptuū uehementer poenitere. Quæ ego rerum imperitus, ac tum rudis, sæpe eadem & grauiter audiendo, uictus sum. Itaq; patris impulsu ad uirū optimum ac innocentissimum, Petrum Starichouium, Russia Archiepiscopum Latinū, cui Præmiliensis diocesis suffragatur, adi: ab illoq; sacerdos absq; Dioecesani consensu sum factus, quod id nihil ad rem pertinere existimarem: quæ tamen res postea mihi fraudi fuit. Episcopus enim ordinatio nem illam ratam non habuit. sed in hac tamē mea siue renuntiatione, siue ordinatione sacerdotali, nullo rogatus sum ab illo Archiepiscopo continentie sacramento: adeò libera fuit illa ordinatio, nihilq; habuit neq; coacti, neq; extorti. Hac uia atque hoc modo sacerdos factus, cū pater aulas atq; præbendas assidue iactaret: ego tamen à studijs doctri-

strina non discedebam. Pater interea moritur, unâ cum filijs: è quibus sex, fratrem unicū mihi reliquit, eumq; ducta uxore sterilem. Qui cum assidue obtunderet me de familia ad se unum redacta, cui subuenire labenti possem, si uellem: cumq; uitâ mihi turpem ac flagitiosam absq; uxore proferret, exemplisq; Græcorum, è quibus orti essemus, pugnaret: apud quos patrium esset, sacerdotibus cum uxoribus uiuere: ad extremū impellit, ut uxorem ducerem. Itaque duxi Ioannis Chelmi filiam, Magdalenam nomine, re ipsa uirginem, loco autē ac genere nobilem. Ad quam ducendā ne quid mihi obstarent sacerdotia, quæ obtinebam, omnibus ultro abdicauī me: quòd scire Romanis decretis ita caueri, ut sacerdoti, qui post consecrationē uxorem duceret, in ministerio ecclesiastico nullum ius esset: quàm autem id rectè, nihil ad hoc tempus mihi certè, qui uxore ducenda omnes leges præstare, ne hæc quidem qualescunq; sue rant prætermittendæ. Sacerdotia itaq; quib. erā præditus, alijs tradi di. quo expeditior uidelicet mihi esset ad uxorem uia.

Sed illud tamē unū huic rei deesse Ioanni Dzieduski Episcopo Præmisliensi erat uisum, quo tu uidelicet pro auctoritate Papali eius matrimonij auctor fieres, diplomateq; illud ualere oportere decerneres, quod summa fide atq; ipsius naturæ lege inter me & uxorem meam est contractum, sua sponte ualet,

tē ualet: sed tamen quoniam ita conuenerat, ut Ro-
 mam supplicatum ad te mitterem, magis ut stem cō-
 uentis, quā ut alicui necessitati pareā, peto abs te
 supplex, coniunctionem hanc cū uxore meā, ut ap-
 probes, ratamq; habeas: ut hac fretus aliquando,
 ea fornicatione liberer, quæ (ut ne quid te celem)
 meæ uitæ æqualis adhuc fuit. Qua quidem in uxo-
 re summa mihi omnia sunt posita, uita primò pu-
 dica, spes deinde familiæ, tum uerò æternitas ipsa,
 quam speramus & optamus futuram. Quæ tria ut
 firma nobis certa q; sint, curare debes, atq; adeò ef-
 ficere pro officio atq; munere hoc isto pontificio,
 quod tibi ad ædificationem corporis Christi, quæ
 Ecclesia est, cuius pars & ego sum, concreditum
 est à Domino. Neq; uerò est, quòd ego præterea
 abs te expectem, quā ut agente & procurante
 te, et ipse honestus uir sim, qui esse absq; uxore nō
 possum: & mortalis uiuam semper in successione
 stirpis immortalis: postremò, ut ex hac uita præ-
 scripto naturæ ad hunc modum recta, cōmigre-
 nt in illam uitam, ad quam fornicatores & adulteri
 non peruenient. His igitur tribus partibus cum mi-
 hi definitus sit omnis pontificatus tuus, uxorem mi-
 hi permittas oportet, quæ summa sit omnis eius cu-
 ræ, quæ ad te de me pertinet. Nam ego translatio-
 nes, uniones, atq; gratias nullas abs te petam: ser-
 uentur sanè hæc ista abs te alijs, eis autem in pri-
 mis,

mis, quorū uita à nulla re turpi abhorret ob qua-
 stum. Pro ijs ergo omnibus rebus id solum abs te
 peto, ut me cū uxore in matrimonio ponas, in quo
 solutus omni fornicationis formidine, certus expe-
 ctam beatam illam spem & aduentum glorie ma-
 gni Dei, & saluatoris nostri I E S U C H R I-
 S T I, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redi-
 meret ab omni iniquitate, & mundaret sibi popu-
 lum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

Quare cum intelligas & me cupidum esse illius
 beatæ spei. & ad eā peruenire non posse, nisi mun-
 dos & rectos corde: existimare debes rem tui offi-
 cij esse, me ex hoc isto fornicationis coeno uxore da-
 tā creptum, pudicæ uitæ quamprimum reddere.

Equidem huius istius uitæ potiundæ causa uxo-
 rem duxi: quam ita retinere statui, uti ius fasq; est.
 Neq; mihi hanc, dum uiuo, ulla ui extorqueri un-
 quam sinam, neq; etiam me diuelli ab illa patiar.
 id enim cū religiosa ipsius naturæ lege iura ue-
 tant, tum uerò illa præcepta Pauli diuina ad talem
 constantiam nos adhortantur: Alligatus es uxori,
 noli quærere solutionem. Et item: Iis autem qui ma-
 trimonio iuncti sunt, præcipio, non ego, sed Domi-
 nus, uxorem à uiro non discedere. Quorum præ-
 ceptorum ui adductus, ita me comparare debeo,
 ut fidem uxori datam conseruem, præsertim cum
 illi nullo uitio à me datam esse sciam, uel eodem

Apo-

Apostolo teste, qui ita decernit: Si acceperis uxorem, non peccasti: & si nupserit uirgo, non peccauit.

At uouisti castitatem, inquires. Primò dicam, me nullam omnino uouisse: cuius rei testis superest Petrus Starichouius Russiæ Archiepiscopus, qui ordinationis illo tempore ne uerbo quidem de continentia appellauit me, quemadmodum paulo antè exposui.

Deinde fac uouisse me, tamen non plus me huiusmodi uoto teneri putarem, quàm si uouissem digito coelum attingere, aut aliquid tale facere quod in mea manu situm non esset. Eiusmodi enim res fingi & optari possunt, præstari uerò quia extra captũ nostrum sunt, à nobis non possunt. Quid uerò, cum talia uota eius generis sint, quæ multarum turpitudinum sint causæ, etiam ne apud nos ualebunt? Minimè opinor. Talia enim uota Herodis regis impij fuisse perhibentur: ille enim uoto adductus est in conuiuio à scorto, ut Ioannem Baptistam gladio feriret. Quanto autem melius fuerat, in hoc uotum Herodis non esse seruatum? Cui cum simile hoc istud uotum continentiae, quod contra me profertur, existat, à me seruari etiam datum non deberet. Hæc enim legitimorum uotorum ratio adhuc fuit: primò, ut turpia ne sint: deinde, tolerabilia ut sint: postremò uerò, factu facilia. Quale uotum hoc istud continentiae non esse, mul-

tis argumentis conuincetur: quod ea turpitudine
 est ut omnia illa praecepta delcat, quae olim digito
 suo scripsit Deus: Non est bonum hominem solum
 esse, Non omnes possunt capere hoc uerbum, Qui
 potest capere capiat, Quod si se non continent nu-
 bant, Melius est nubere quam uri: deniq; Propter
 fornicationem unusquisq; uxorem suam habeat.
 Hæc inquam, & multa alia praecepta diuina, quæ
 prætermitto, hoc isto insidioso uoto deleta, ex-
 tinctaq; sunt planissimè. Quàm uerò tolerabilia
 fuerint hæc ista uota, ac factu facilia, plena exem-
 plorum est urbs Roma: quæ cum sit procreatrix
 ac quasi parens talium uotorum, quàm infirma ad
 ea ipsa præstanda fuerit, quæ procreauit ac pepe-
 rit, fornicationes illius atq; adulteria publica ac
 manifesta testantur: quasi ita necesse esset, ut illa
 princeps pœnas eorum uotorum daret, quibus ad
 omnem turpitudinem Ecclesiam Dei pertraxit: in
 eaq; ipsa quæ inuenit, euidentius extaret uotorum
 eiusmodi uis atq; culpa, quàm in cæteris. Qua-
 re ut ad caput reuertamur, si hoc istud uotū conti-
 nentiæ ex infirmitate uitæ imbecillitateq; nostra
 interpretemur, nec metiamur illud (ut quidam Hy-
 pocritæ) uerborum magnificētia, nihil aliud pro-
 fectò illud esse reperiemus, quàm latebram quan-
 dam nequitiae, in qua omnia flagitia, stupra atque
 libidines impunè delitescunt. Nolo rem augere uer-
 bis:

bis: perspicuū enim est, quā sit hoc uerum, quod scribo. Tibi certè homini multa ætate docto, ac cōmuni infirmitate prædito, ita esse, omnino debet uideri.

Quamobrē quis negaucrit, talia uota nihil aliud esse quā aperta periuria? propterea opinor, quod uicrum illud atq; integrum uotum cum ipso dono debet conuenire, ut non plus sit in uoto nostro, quā in dono ab ipso Deo sit nobis concessum. id quod uult existimari diuus Paulus, cum quidem de continentia loquens, ad hunc modum scribat: Volo omnes homines esse sicut ego sum, sed unusquisq; proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius uerò sic. Quod idem est opinor, ac si dicat: Volo ut eam tu quoq; uirginitatem despondeas uiro, quam despondi ego: sed si tibi non est dono data eadem uirginitas, quæ data est mihi, despondere illam Deo noli: fallet te spes, uoti compos non eris. Donum ergo relinque meum, & sequare tuum: uxorem ducas, neq; te peccare in eo existimes: est enim honorabile connubium in omnibus. ac uxor ex contraria parte uirginitati respondens, donum est alterum, quod ab ipso Deo paratum est incontinentibus. Iure igitur hoc istud uotum dono cassum, si ullum à me datum fuisset ab incontinente me, irritum esse deberet: quod ea uocrem Deo, quæ neq; capere, neq; præstare ullo

modo possem. Nūc uerò cum nullum sit à me datum, non deo compelli, uoti prætectu, ab uxore discedere, ut hac repudiata in deterius cadam, scortatorq; improbus aut turpis adulter de integro reddar. Dimittatur ergo à nobis hoc istud inane insidiosumq; uotum, qui uolumus apertè ac piè uiuere: ad eos autem homines relegetur, qui omnib. delicijs affluentes, Curios simulant, et Bacchanalia uiuunt: & qui sibi sumunt personam ueteris cuiusdam sanctitatis, eamq; reddunt spectabilem regulis atq; uotis, & id genus alijs periurijs, cū sint pleni stupro, atq; omni flagitiosa nequitia. Quorum perditam libidinem uoti atq; castitatis simulatione contectam, quoties manifestis criminibus conuincimus, toties ab illis audire illud cogimur, nos ducenda uxore contra Decretales Romanas committere, quas illi uniuersalis Ecclesiæ leges appellāt: quasi uerò ulla sit Ecclesia uniuersalis, quæ Deo ac naturæ repugnet, legesq; ferat contrarias hisce legibus, quas à parente rerum natura accepimus. Quæ appetitu ad procreandum nobis dato, quid aliud egit, aut iussit, quàm uxorem ducere, unde legitime nostrum extet genus?

Quam si sacerdoti fas non esset ducere, neq; appetitus ille ad procreandum naturalis scelere ac culpa in nobis careret. At cum is in nobis instituta naturæ sit legitimus atq; sanctus, nemo negauerit,
 leges

leges illas nefarias haberi, quæ prohibent nubere: eos etiam impios esse ac sacrilegos, qui damnant eos qui uxore ducta naturam sequuntur, optimam uiuendi ducem. Quod cum ita sit, alienissimas eas dicemus leges omnes ab uniuersali Ecclesia, quæ legitimis nuptijs sacerdotum aduersantur. Vera enim illa & integra Christi Ecclesia, nunquam à natura, uerboq; Dei discedit: ijs enim illa duobus uiuit, uiget, regiturq;. Quod si tu aut à natura usquã deflektas, aut uerbum Dei ex Ecclesia tollas, nihil nisi concilium malignantium & conuentum operantium iniquitatem in illa relinquas.

In quo quidem iniquitatis cõuentu, pace tua ac sedis Romanæ dixerim, Alexandrum Tertium ducem fuisse, aperte constat, cū illis decretales promulgaret, quibus connubium sacerdotū contubernium appellat, contra omnia diuina atq; humana iura. Neque enim aut lex Dei iussisset sacerdotem Leuit. 21. uirginem ducere uxorem, aut Apostolus honorabile connubiū esse in omnibus pronunciasset, si sacerdotis cum uxore, ut cum meretrice, coniunctio, contubernium esset.

Quid Nicæna synodus, Paunutij Aegyptij ore, sacerdotis cum propria uxore concubitum castitatem esse tanta auctoritate professā, parum ne declarat, Alexandrum Tertium oblitū naturæ atq;

Dei, in Decretalibus suis apertè esse mentitum? quibus ille uim talem hominibus infirmis intulit, ut palàm discesserit à fide, attendens spiritib. erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquens mendacium, & cauteriatam habens suam cōscientiam. Qui quidem Alexander nullam, si uiueret, causam afferre queat, cur nam homini sacerdoti matrimonio iungi fas non sit: cum æquè matrimonium, ut sacerdotium, sit legitimum, sanctum, ac ipsi Deo gratum. Alterum enim horū non aduersatur alteri, neq; pugnat cum altero. Stare igitur simul hæc duo in uno homine possunt, ut olim in patriarchis, prophetis, atq; in alijs sanctissimis sacerdotibus stabant: & ut nunc simul stant in cuncta Græcia, Alexandria, atq; Antiochia. Illa enim, quod te non fugit, in uno atq; eodē non stant, neq; coniunguntur simul, in quibus contrarietas repugnantiq; inest. Quorum nihil reperitur in sacerdotio, ac in ipso matrimonio. soluta enim hæc duo sunt libera, ac inter se finitima, humanoq; usui nomine sacratissimæ Trinitatis ambo pari modo consecrata. Quæ duo cum separet Alexander, alterumq; horum cum altero minime admisceri uult: quid quæso aliud facit, quàm ut ea quæ Deus coniunxit, separet?

At uicarius Christi Alexander ille fuit, inquires? Fuerit sanè uel angelus de cœlo, tamen cum is
aliud

aliud Euangelium de matrimonio, præterquam quod traditum est nobis, prædicauerit, sacramentumq; illud magnum uiolauerit, contuberniumq; appellarit: id agens utique, non uicarius Christi, neq; Papa, sed Antichristus, atq; ipsissimum fuit in Ecclesia Dei anathema. Memini ego Iuli, principem sedis uestre Petrum Galileum modò clauigerum, modò Satanam à Domino dici: utrunq; enim fuit. Cum enim sapiebat ea quæ erant hominum, Satan à Domino iurè uocabatur. Ad quem modum clauigerum ego fuisse Alexandrum profiterer, si de matrimonio præcipiens ex sede hac uostra, ita iussisset: Si non contines, nubas. At cum is capitali odio ab hoc isto præcepto apertè dissiderat, uxoresq; legitimas per suspensionis ac ~~ex~~ communicationis sententiam sacerdotes abijcere cogat, contra illud præceptum Pauli: lis autem qui matrimonio iuncti sunt præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à uiro non discedere: Satanam illum atq; anathema fuisse, autore Domino pronunciare cogor. Neq; enim hoc ius in Ecclesia Christi uobis Pontificibus est, ut nobis contra præcepta Dei, contraq; naturæ iura leges imponatis, pœnaq; capitis sanciat. uerba etiam ad arbitrium uestrum fingatis, quo rerum naturam cuertatis. Quod quidem apertè Alexander in Decretali sua impia facit, dum quidē legitimas sacerdotis nuptias uer-

bo Dei contractas, contubernium, per summū matrimonij dedecus uult nuncupari. Cuius incredibilem audaciam in fingiēdis nominibus, ac cōmutandis rebus, quā irriserit Græcia, Alexandria, atq; Antiochia, Germania item, Bohemia, ac etiā Russia, testantur matrimonia sacerdotum, quæ apud eas gentes non damnata contubernia, sed iusta (uti sunt) appellantur connubia.

Quamobrem peto abs te Iuli, per CHRISTVM IESVM, de quo coelitus est dictum, Hic est filius meus dilectus, ipsum audite : ne quid matrimonio meo decretales istæ Alexandri apud te obsint: quæ graues aduersariæ Christi, ac ipsius templi, quod & ego sum, cum sint, locum apud te habere non debent. Memento Iuli, te non Alexandri, sed Christi uicarium dici: qui te cum summa potestate ad nos ideo misit, ut nos Euangelium ipsius, non autem Alexandri Decretales doceres. Quo sanè Euangelio cum uxor mihi detur, non debet Decretalium istarum præscripto abs te improbari. Quæ quidem Decretales, ut ab Alexandro Tertio cum publica omnium perniciē latæ sunt, ita quoq; abs te Iulio Tertio cum salute omnium possunt dissolui: ac multo etiam magis. Si enim illius Decreta tantum ualent ad pestem, quanto magis tua debent ualere ad salutem? Et si potuit ille Decretalibus suis constuprare Ecclesiā Dei, quanto po-

to poteris magis tu illis abrogandis Ecclesiam honestare, ac ex prostituta castam quasi matronam reddere? Si non ea dedecora, stupra, adulteria, cædes, ac ueneficia orirentur ex Decretalibus ijsce: si homines etiam ipsos sacerdotes, ea cōtinentia temperantiq; libidinum haberemus, non quæ nunc est, sed quæ fingi potest: tamen eam legem indignā Ecclesia Dei existimare deberes, quæ matrimonii eximium Ecclesiæ sacramentum habet, quod contubernium appellet: ut quod in parentibus meis fuerat sacramentum legitimum, id in me translatum sit maleficium detestandum. Nunc uerò cum infamia scortationum ac quotidianorum maleficiorū sacerdotalis ordo summa inuidia prematur, et cū omnia sacra ac prophana cōstuprentur, etiam ne eam legem in Ecclesia perferes, qua Ecclesiā Dei non solum diminutam, sed etiam euersam uides esse? Ne hoc concedat magnus ille summusq; Iupiter, qui te in hac ista celsa sede seruandorum hominum causa collocauit, huicq; isti stabulo Ecclesiastico præfecit, in quod nos ille semiuiuos detulit, ac tibi curandos reliquit, ut nostra uulnera sanares uino ac oleo, hoc est doctrina ac sacramento. Habes enim doctrinam traditam à Domino, qua mihi ita præcipias: Non mœchaberis. habes etiam oleum, quo mœchum me sanes, illud nempe: Propter fornicationem habeas uxorem tuam. Si enim, Iuli, in-

fideli.

fidelitas mea baptismo diuini illius Samaritani
 præscripto curata est, cur quæso eiusdem instituto
 fornicatio mea matrimonio abs te nõ curetur? præ-
 fertim cum ita matrimonium pro oleo uulneri for-
 nicario sit à Domino in Ecclesia præparatum, ut
 est infidelitati baptismus. Vt enim à Domino de
 baptismo est dictum, Qui crediderit, & baptisa-
 tus fuerit, saluus erit: ita quoq; ab eodem est præce-
 ptum, Quod si se non continent, nubant. Neque
 uerò audiendi sunt hoc loco quidam hypocritæ tri-
 stes ac fornicarij, qui hoc de solis laicis (sic e-
 nim dicunt) non autem de clericis dictum à Do-
 mino uolunt esse. Quasi uerò Dominus non aper-
 tē dicat, Qui potest capere capiat: ut quacunq; æ-
 tate ac ordine sit is qui fornicetur, illi sit dictum, Si
 non capis nubas. Quod si tantas autoritates, tam
 notas, tamq; testatas non haberemus, tamen scelus
 esset nefarium, putare id quod in uno homine bene-
 dictio esset, illud ipsum in altero trāslatum male-
 dictionem esse. Etenim quæro, num in laico matri-
 monium ipsum sit benedictio? est sanè, nec quæuis,
 sed summa. Quomodo igitur quæso hæc ista bene-
 dictio in sacerdotem translata, maledictio existit?

Quæ res repentē hanc tantam, tamq; constantē
 uim mutabit, in maledictionemq; conuertet? Num
 Deus? At is benedixit mari ac foeminæ, illisq; Cre-
 scite & multiplicamini, dixit. Num uerò, quod in
 suo

suo loco non sit positum? Primum quæro, quare, Num sacerdos homo non est? num ille hominem ob id exiit, ac sensum omnem humanitatis propterea deposuit, quod is sacerdotio fungitur? Minimè uerò. manet ergo in illo plena integrâq; natura, tam apta ad generandum, tamq; conueniens, quàm manet in cæteris omnibus eiusdē naturæ hominibus: quam naturam cōmunem Paulus apostolus animo complexus, illam honestis nuptijs inclusit, ac honorabili cōnubio terminauit: Episcopumq; ita, ut Tit. 1. & laicum, unius uxoris uirum esse oportere, pronunciauit, filios habentem fideles: nō in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Si ergo neq; Deus dator, neq; sacerdos ipse acceptor matrimonij in nomine Dei patris, & filij, & spiritus sancti, aliquid de benedictione hac ista immutauit, fateantur aliquando Sanniones isti atq; Phormiones Romani, ut in laico, ita etiā in clerico collocatum matrimonium, benedictionē esse, nihilq; de natura hac ista immutari hominum ætatibus, aut ordinibus. Hæret enim hæc in ipsis medullis, ac in nobis intima adeò est, ut neq; mutari, neq; euelli è nobis ullo modo possit.

Quòd si mens illorum stupri plena, hanc tantam ueritatis lucem non capit, age nobis respondent, inesse ne ita credant in clerico ad procreandum semen, ut illud inest in laico? Si negabunt, conuincemus

vincemus illos fornicationibus, adulterijs, incestu,
 atq; Sodomia, ipso deniq; seminis fluxu, ac alijs
 multis peccatis, quibus illi in rerum naturam pec-
 cant, dum sancti atq; continentes absq; uxoribus le-
 gitimas aspernantur ac damnant nuptias. Ergo
 semen in me quoq; clerico ita inest, ut in laico: si
 inest, debetur ergo à me alteri. Hæc enim ratio se-
 minis est, ut non sit eius in quo est, sed sit alterius
 ab eo in quo est. Cui uis ergo illud deberi, aut à me
 tradi? Iam tu me hoc loco Iuli doce: Semen in me
 est, foras prominet, retineri à me non potest, uis ut
 tradam illud scorto? uis ut puero? At utrunq; ho-
 rum alienum est ab homine Christiano, alterū etiā
 à Rutheno. restat ergo, ut illud aut uxori à me du-
 ctæ tradatur, aut effluat, dilabaturq;. At effluere
 ac dilabi illud pati, quod propagandæ soboli à Deo
 est datum, scelus est, ac facinus nefarium. Restat
 igitur, ut reddere illud, tanquam debitum uxori,
 ius fasq; sit. Idq; præcepto apostoli Pauli, qui hoc
 istud nostrum semen ad hunc modum in nobis di-
 spensat: Vxori uir debitum reddat, similiter autem
 et uxor uiro. Vxor ergo sola erit receptatrix
 legitima eius seminis, quod in clerico ad procrean-
 dum est: in quam uxorem sine scelere ac crimine
 nefario homo sacerdos ita semē abijciet, ut abijcit
 in terram subactam agricola, ut inde edatur cres-
 turq; ex illo aliquid procreanti simile.

Cum

Cum igitur rerum natura cum præcepto diuino æqualiter nos ad matrimonium deducant, concedant isti nobis ita in clericis, ut in laicis, sanctas esse nuptias, neq; matrimonio nostro aduersentur ne ut Sodomam ac Gomorrã olim, sic illos repente deuoret terra uiuos, quod illi naturam quasi matrem quandam matrimonij, Deum uerò tanquam patrem illius, impiè contemnant, ac contra illius instituta sceleratè contendant. Tu etiam Iuli, memento te in hac ista uigilia Ecclesiæ non aliud esse, quàm custodem legum naturæ, ac Dei, ut nunquam ab his neq; ipse discedas, neq; alios discedere permittas. Neq; uerò existimare debes ullã rem aliam esse, qua nitatur tua Pontificia autoritas, quàm ijsce legibus præstandis, quibus honestas inter homines, pietasq; seruatur. Inde enim cognoscimus te non solum uicarium, sed etiam amicum eius Christi esse, cui credidimus: qui cùm cæteris, tũ præcipuè tibi dixit, Vos amici mei estis, si feceritis omnia quæcũq; dixi uobis. Porro inter omnia præcepta, hoc istud de matrimonio præceptũ præcipuũ est. coercet enim naturã nostrã, præcipientem ad omne nefas. Integrũ igitur te præstare hoc nobis æquũ est, si te non uicariũ solũ, sed etiã amicũ eius Christi, qui hoc præcepit, uis à nobis perhiberi.

Ac fuerunt ante te, qui in ista sederunt sede, uicarij Christi: qui tamen amici illius, ut res ipsa declarat,

clarat, non fuerunt. Nunquam ego Hildebrandū
 illum, qui Gregorius Septimus est dictus, amicum
 Christi fuisse dicam, qui ea asperitate & immanita-
 te naturæ fuit, ut non solum futuras, sed etiam præ-
 sentes uxores sacerdotibus eriperet. Quid de Ale-
 xandro Tertio dicam? qui etiam legibus latis ma-
 trimonium ex Ecclesia in perpetuum extermina-
 uit. Prætereo Bonifacium, ac ne Nicolaum quidē
 primum cōmemorabo, qui munus hoc istud matri-
 monij humanum, assignatum à Deo nobis, eripue-
 runt suspensionibus, excommunicationibus, proscri-
 ptionibus, atq; bonorum publicationibus, contra
 Christi Domini mandata atq; instituta. Fuerint
 ergo uicarij Christi in Ecclesia Gregorius, Ale-
 xāder, Bonifacius, Nicolaus, atq; Calixtus: amici
 certē illius nō fuerūt. si enim fuisset, nunquā aduer-
 so illi institissent uestigio, neq; de instituto illius ali-
 quid mutassent, neq; sponsam illius ad hunc modū
 foedissimè prostituissent, cū ignominia ipsius spon-
 si sempiterna: qui ob fornicationes atq; stupra mi-
 nistrorum Ecclesiæ suæ, blasphematur à Iudæis, à
 Turcis uerò atq; cæteris gentibus negligitur. Io-
 annes Bocatius certē quidem festiuus autor, memo-
 riæ scriptum reliquit, Iudæum quendam Gallum
 cum magnis præmijs sui regis adduci nō posset ut
 nomen Christo daret, subito ac Romam uenisset,
 illamq; sacerdotum horribilem libidinem uidisset,
 esse

esse baptisatum. putabat enim unum necesse esse, è
 duobus: aut Christum derelictum ita esse à Deo, ut
 bene ac malè serui illius uiuerent, idem esset Deo:
 aut illum summè charum esse Deo, quod illius er-
 gò in illis sacerdotibus tãta flagitia impunè essent,
 quæ olim in idololatriis diluuiò, in Sodomitis igne,
 in Hebræis uerò serpentū ictibus Deus puniuit. u-
 truncūq; horū esset, suā causam in peccatis tutā fõ-
 re sub Christi nomine putabat. Vides quem locū
 siue històriæ, siue fabulæ dederint illi Ponti fices,
 qui sponsi potius sponsæ, hoc est Ecclesiæ Dei,
 quàm amici ipsius sponsi Christi Dei nostri fue-
 runt: qui nobis leges præscripserunt alias quàm
 Christus dominus, uerus animarum nostrarū spon-
 sus, nobis tãto antè præscripserat? Non gaudebāt
 ergo propter uocem illam sponsi: Qui non conti-
 net nubat, Melius est nubere quàm uri, Honorabi-
 le coniugium in omnibus, sed contrà clamorem So-
 domorum ediderunt: Sacerdotum matrimonium
 contubernium est. Et item: Sanè prouideas atten-
 tius, ne deinceps clericus coniugatus ad sacros or-
 dines admittatur. Et item: Eos uxores dimittere
 per suspensionis & excōmunicationis sententiam
 compellere procuretis. Quæ quidem non leges,
 sed Sodomorum clamores, ascenderunt ad Deum:
 quos ut cognoscat, descendit iam Deus. Meritò er-
 gò isti non sponsi, sed impudentes proci, iam non
 l stant.

stant. meritò etiam illorum manes à cuncta nunc Ecclesia exagitantur, eo quòd non audierunt uocem sponsi: sed nos inuentis suis traxerunt ad æternum nefas, ut illis autoribus sexus contemnatur à sexu. ut masculi in masculos turpitudinem opererentur: ut omnes parochiæ, præbendæ, atq; Canoniæ scortis, adulteris, atq; spurijis redundant. Et breuiter, ut tot sint lupanaria, quot ferè sunt iam inter nos sacerdotum domicilia.

Hi sunt illi fructus Iuli, quos produxit nobis cœlibatus ille, quem uir atq; armis Syricius in Hispania, Hildebrandus in Germania, ac Alexander Tertius in cuncta Latina Ecclesia instituit. contra uocem sponsi, qui in Chana Galilæe stupēdo prodigio cōmendauit nobis nuptias. Non ergo amici illi sponsi, sed adulteri sponse: non patres, sed uitrici nostri: non pastores, sed lupi ouium Christi fuerunt: quibus ita uisi sumus animæ uiles, inflata ac derelicta turba, ut nos palàm prostituerent, laqueosq; fornicationis nobis inijcerent, quibus illi reddiderunt nos (proh dolor) ex membris Christi aperte membra diaboli.

Quis igitur reprehenderit Græcos? quis Alexandrinos? quis Antiochænos? Germanos, atq; meos Ruthenos? qui ut hos laqueos euitarent Hildebrados atq; Alexandros istos cū ipsa matre fornicationum omnium Roma reliquerunt: uitam autem honestam

honestam atq; mores pudicos anteposuerunt illorum non auctoritati sed libidini, quæ per simulationem obedientiæ ad omnem inobedientiam Dei & naturæ nos traduxit. Quare non tantum non reprehendendi, sed iurè etiã illi sunt laudandi, quòd Papam, quàm uitam honestam, deserere maluerūt: quam dum illis extorquere minis atq; interdictis Pontifices illi conantur, æquum fuit illos iura Dei atq; naturæ iuribus Papæ antepondere: qui in loco Dei sedens, nō erubuit loqui palàm cōtra Deū, ac tabulas proferre cōtrarias Dei tabulis, illis inquā in quibus olim digito Dei NON MOECHA BERIS scriptum erat. Quòd illorum facinus si tu quoq; approbas, & si nos coges secundum illos uiuere, quomodo quæso socius furum non eris? aut quomodo cum adulteris portionem tuam non pones? Mibi certe consimilē culpam effugere posse non uideris, nisi apertè has istas Decretales Alexandri, tanquam tabulas impias confregeris ac abrogaris. Imò uerò deterior etiam erit tua causa, quàm illorum fuit. Illi enim quamuis arrogantia deprauati, tamen nullo exemplo superiorū transierunt omnis honestæ uitæ finem, atq; modū. Tu uerò, quod illi errore admiserunt, non solum consilio, sed etiã exemplo admisisse uidebere. Fortassè enim illi possent dicere, se opinione ac spe continentiæ in sacerdotibus futuræ deceptos, illas Decretales

tales scripsisse. Tu contrà, quam spem aut opinionem poteris tuæ culpæ prætexere? Nullam omnino desperatam enim uitam nostram palàm uides esse: nos etiam opinari alios esse quàm sumus, non potes, qui cum naturæ repugnamus, et cū ab Alexandro coacti, id sequimur quod assequi nequimus, non solum bipedum, sed etiam quadrupedum nequissimi facti sumus. Multæ enim pecudes norūt genus, norunt sexū suum: at hæc inter nos confusa multis modis, adeoq; incerta sunt, ut etiam Romæ libellos publicè circumferri uideas, quasi quasdā fornicationum isagogas, in quibus genera concubitus, atq; modi, cum stuprorum simulachris descripta sunt, cum illa regula: ne quid matrem, sororē, nurum, glotem, amitam, ac ipsam cum puero infāmi materteram, aliud in rebus putemus esse, quàm mulieres explendæ libidini natas. Hæc itaq; præsentia, tantaq; ob oculos posita dedecora, non tibi pecudum ipsarum libidines superare scelere suo uidentur? Quæ tu nisi matrimonio inter nos constituto quàmprimum curaueris, non opinione deceptus sed inductione animi adductus, nō solum ferre, sed etiā iubere ac approbare uidebere. Quod si pergis facere eadem, nobis causa ad deferendum te ac urbem Romam iusta fuerit, quæ fuerat olim Græcis, Alexandrinis, atq; Antiochanis: quæ nūc etiam est Latinis, Bohemis, atq; eundem iam exi-

tunt

tum spectantibus Polonis. Quid enim queso nos *Cur quis
in tua fide retinebit? Num corona hæc ista uestra papi fidet.*
 trifida? at ea terrori nobis magis est, quam amor.
 Nū crux tuo affixa pedi? At hoc etiā modo Chri-
 stum à uobis putamus, cum ipsius præceptis, cōcal-
 caris? Num uerò ipsius Bulla Iubilæi? At hic iste Iu-
 bileus, quum scortatoribus portam Bonifacij insti-
 tuto in Vaticano pandat, illā uerò ad regna Chri-
 sti claudat, tam prodesse nobis putatur, quam pro-
 dest thus mortuis. Restat igitur sola uis uobis. qua
 iam sola nituntur res uestræ. Si enim hanc istam
 uim remoueas, paucos omnino clientes uobis repe-
 rias. Excipio illos, quos suprā dixi, Papistas, quos
 uilis mercedula pertraxit ad omne speratum à uo-
 bis nefas. Sed tamen hæc ista uestra armata uis ua-
 cillat iam mirificè. Vt enim hominū uoluntate sta-
 bat antea, ita etiam hac eadem cōmutata, in præ-
 ceptis dilabatur. Eò enim uobis res uenit, ut homines
 Turcicum, quàm Romanum, tolerabiliorem pu-
 tent esse dominatum. Turca enim aperte uiolentus
 est, nullam pietatem aduersus nos simulat, nullam
 etiam mansuetudinem. Roma uerò ad ipsam uim
 acerrimam, hypocrisim etiam insidiosissimam ad-
 didit. habet enim potentiam, habet urbes, habet
 municipia, habet exercitus atq; duces, nec paucio-
 res, nec ipso Turca inferiores: sed habet præter
 hæc, illa quoq; quæ sunt ex summa mansuetudine

ac submissione Christiana deprompta, ut seruos seruorum, sanctissimos, reuerendissimos, reuerendos, ac uenerabiles Christi uicarios: quib. sanè nominibus quid mansuetius, aut submissius fingi aut dici potest? Quæ tamen ipsa nomina quàm apta sunt, quàmq; congruunt cum bellis, cædibus, gentium atq; urbium euersionibus, tum uerò fornicationibus, Sodomijs, ac omnis generis Simonijs, ne Oedipus quidem, aut ipse Apollo Pythius explanare possent. Hæc ergo cum plurimum distare alia ab alijs, uehementerq; pugnare inter se cogantur: alterum horū uobis homines concedūt, uos uidelicet dominos, principes, duces, reges ac tyrannos esse et uideri: alterum uerò omnino negant, uos uidelicet seruos sanctissimos, reuerendissimos, ac reuerendos, uenerabilesq; Christi uicarios esse.

Quare uerendum est uobis, Iuli, ac magnopere pertimescendū, ne eo quod erat ordinis uestri proprium, à uobis amisso, illud unà amittatis quod alienum uobis assumpsistis: hanc loquor istam armatā uim, qua septi estis, et qua religionem Christi partim mutastis, partim uerò funditus euertistis. Quis enim amplius feret homines contra Deum ac contra conscientiam, ut uestra inuenta sequantur, à uobis cogi, non ratione aliqua, neq; ulla probabili doctrina, sed illo Phalaridis decreto: Volumus, iubemus, mandamus? Cui si non obtemperamus, ex-
templò

templò pro fertis illum secularis potestatis gladium, quem uobis nullo exemplo arrogastis. Christus enim dominus, cuius uos estis uicarij, cum raptare plebs uellet ut regem illum faceret, hoc est, ut secularem illi gladium daret: ne rex esset, ne uetalem gladium haberet, au fugit. Vos uerò serui ac uicarij scilicet illius, pro hoc isto gladio dum pugnat, quid intentatum reliquistis? aut quos Imperatores, Reges, Tetrarchas, ac Dynastas bello non lacebistis? Pro hoc enim gladio Iulius secundus cum Venetis certans, Italiam bello concussit: Clemens uerò, ne patriæ quidem suæ Florentiæ percit. Ita illi serui (si dijs placet) seruorum, ac ipsius Christi uicarij, dum pro isto gladio contendunt, ea appetiuerunt, quæ ipse dominus dominantium atq; princeps omnium Christus non solum uoluntate, sed etiam fuga deuittabat. Qui sanè terror huius istius alienissimi à munere uestro gladij, quàm perterrefecerit homines, ac ipsam Ecclesiam dissiparit, uidetis. Diffugerūt enim cuncti, dispersiq; sunt, ac ab Romanis tanquam à furiosis dominis illorū nomen detestati profugerunt. Quàm uerò illos facti pœniteat, & quàm excommunicatibus Romanis adducantur ut redeant, uides Iuli, Summa (mihi crede) constantia contemnunt id, quod in illis semel oderunt: seseq; meliore cōditione nunc esse arbitrantur, cum uestro liberati sunt

imperio, quàm dum illo fuerunt constricti. Sunt enim primò uita pudica, deinde religione integra, in qua plebs calice, sacerdos uerò potitur uxore: quorum utrunq; à Pontificibus fuit nobis ereptū.

Iam in Ecclesijs nihil est apud istos absonū, neq; absurdum. uulgi enim lingua publicè Deus colitur, ac uerbum Dei sincerum in templis traditur.

Cuius illa est summa, ut sciamus CHRISTVM IESVM mediatorem esse Dei atq; hominum, solum patronum illum esse, atq; intercessorem nostrum: quem etiam propterea unicam spem, uitā, ac dulcedinem, ac præsidium nostrū una uoce atq; ore in templo congregati canunt, prædicant, ac docent: ut in tali ueræ pietatis occupatione facile uobis remittant has istas indulgentias, quæ tu ex Iubileo hoc isto Romano cōfessis ac cōtritis promittis. Semper enim ij qui ad hūc modum Deo seruiunt, confessi & contriti sunt censendi, ut facile illis etiam absq; uestro Iubileo Deus indulgeat.

At dices, Hæc nihil prodesse absq; Pontifice. Fac Iuli, Pontificem in Ecclesia non sine emolumento esse: tamen si alterutro carendum est, satius esse arbitror Pontifice carere, quàm hoc eodem autore negare Christum solum esse uitā ac spē nostram, mediatorem item atq; intercessorem ad Deum patrem nostrum illum esse: quod sanè ut negemus, passim hic cogimur à Propōtificib. tuis. Quid uerò illa,

*Andas q
in m. l. p. m.
Confessi h. m. na
rolat. Aug*

in d. m. p. m. g.

rò illa, calicem salutis perpetuæ abijcere, ut sacrilegus sis: aut uxorem dimittere, ut adulter: etiã ne satius erit, quàm Pontifice carere? Imò uerò ualeat Pontifex, & abeat quouis potius gentiũ, quàm ut nos uel præter Christum dominũ ullum aliud nomen ad salutem profiteamur, uel fœdus illius quod calice continetur transgrediamur, uel uitam pudicam relinquamus Pontificis Romani gratia.

At capite carebitis, inquires: secundario fortasse certè quidem, quod tamen sua sponte, nulla nostra culpa, ipsum se abscidit à nobis. Ad primarium ergo caput recurremus, ad Christum uidelicet Dominum, qui dedit semetipsum pro nobis, cuius nos sumus solius peculium, & nullius præterea alterius. Pontifices uerò ipsos, qui pro seruis domini, pro ministris tyranni Ecclesiæ uolunt dici, comprecabimur, ut sese colligant, ac ad se redeant: aut si hoc impetrari ab illis non potest, nos quidem ualere sinemus, illa uerò uel illis inuitis retinebimus, quæ amitti à nobis nisi detestabili scelere nõ possunt. Cuiusmodi sunt, certa ueniæ per solum Christum spes, tum huius istius spei symbolũ ac fœdus certum, corpus ac sanguis Christi uerus: denique uxor ipsa, quæ custos est eorum operũ quæ gignit ea charitas, quæ in hac ista quã dico spe atq; hoc isto fœdere in nobis exardescit.

Quæ tria si fideliter absq; Pontifice retinebi-

mus, erimus quidē nos oues sine tali pastore, attamen nō serui absq; domino, illo inquā, qui (ut apud Ezechielē est) requireret gregē suum de manu pastorum, et cessare eos faciet ut ultra nō pascant gregē, nec pascant amplius pastores semetipsos, et liberabit gregem suū de ore eorum, & non erimus ultra illis in escā. Horribilis sanē oratio, & illis in primis pertimescēda, qui Pōtificiæ potestatis arrogantia, quasi absolutissima sit, ita subnixi ambulāt, ut licere sibi abuti eo grege putent, quē sanguine emptū suo tibi tradidit Christus: qui ut nos in pascuis ipsis uberrimis ac in mōtib. excelsis Israel, hoc est in lege Dei, ac in uera doctrina Christi, non aut in Decretalib. Alexādri, ac in cæteris modi istius inuētis hominū pasceres, & te pastore, & nos oues tuas esse ac dici uoluit. Quod si tu ex ijs pascuis ad alia nos adduxeris, uepresq; illas Decretalium pro hoc isto Euangelico cytiso nobis proposueris, quid restat aliud quā ut te tāquā alienū descreamus, ac tibi etiā illa utilia relinquamus, quæ in pascuis Romanis orta, hircorum sunt iā potius, quā ipsorum arietum pabula? plebanatus loquor, Canonias item, atq; præbendas. Vt enim quisq; audacia & pecunia maximè excellit, ita expeditiorem illi ad hæc apud uos uia. Vidi ego Romæ, & magno quidem cum dolore uidi, homines doctos, atq; pios, in sacerdotiorum petitione hominibus indo-

etis atq; impijs saepe cefisse. Quibus enim illi scelerati fuissent, sicuti fuerunt pestiferi homines, supplicioq; digni: tamē palām anteponebantur ab auditoribus ac ceteris Officialibus, Romanis ijsce hominibus, quos sanctissimē uixisse constabat. Quorum cum in Rottæ iudicio dijudicarentur controuersia, tanquam ageretur de fundis & de possessionibus rusticorum prædiorum, non autē de una re omnium sanctissima (id autem est, de ministerio ac dispensatione Ecclesiastica) ita lis inter eos transigebatur, ut is causa caderet, qui cum omnibus rebus ad rem diuinam instructior esset, ipso tamen iure inferior uideretur. Ex qua ratione uidemus in Ecclesia extitisse turbam istam purpuratā, quæ omni modo contendit, ut exclusis ac remotis ab omni administratione Ecclesiastica doctis atq; spectatis uiris, ipsa in Ecclesia omnia occupet, atq; sola omnibus rebus dominetur, ac omnibus intersit, cunctaq; ad se cōuertat. In quem usum quasi quedam uenaliū uendendorum leges Romæ componuntur regulæ, instituūtur Officiales, ac tota ipsa Cancellaria Romana instruitur, ut inde ueneant dispensationes, proueniant gratiæ, ac quasi à fonte quodam profluāt omnes nundinationes rerum sacrarum. Quæ cum doctis atq; pijs uiris scelus sit petere, nefas etiam emere, pro præda sunt derelicta hominibus sceleratis, supplicioq; dignis. Quo

rum multi uiginti aut eo amplius curatis (ut uocant) beneficijs contenti non sunt, plura petunt, cum ne uno quidem sint digni : quæ illi miserrimi mortales omni conquirunt pecunia, seruitute, lite, atque morte.

Circumspice omnem hanc Cortisanicam turbam Iuli, quæ tuū Romæ lābit tribunal: potest ne quicquam detestabilius tibi uideri, & hac ista sede indignius? de ijs loquor, quorū quasi in messe quadam aurea, ea est Romæ pecuniæ cupiditas, ut cō plures annos miscrias omnes perferant, à nulla turpitudine abhorreant, pro præbendis dum litigāt: ita ut etiam si quid obstat, ueneficijs ac cædibus occultis æmulum remoucant, ac litem abbrevient. Quid uero? Extra urbem Romam isti ijdem obedientie filij quas miscrias non perferunt, ut beneficiati fiant? penetrant enim aulas, & limina regum: officijq; ac nominis sui obliti, turpes sunt atq; infames, dum unum ex alio beneficium ementiuntur à regibus. Quos consecretantur eo fastu atq; supercilio, ut illorum diuina illa spiritualitas, omnem superbiam exuperet aulicam. Si enim arrogantissimum aulicum cum aulico sacerdote in aula conferras, hœdum cum leone, agnum cum lupo, honestatem deniq; ipsam cum incredibili turpitudine conferre uidebere. Ita enim noctes & dies in scelere urgentur, ut facile flagitio superent omnem aulico-

rum

rum intemperantiam : in quo diem nocti iungendo, ut assidue perseuerent, officium atq; munus suum sacerdotale prorsus abiecerunt. Nunquam illi, aut raro sacerdotia reuisunt: nec mirum. neq; enim illi sacerdotia, sed sacerdotiorum pecunias concupiuerunt: per sacrificulos uiles, uili conductos ad id mercedula, omnem illam sacerdotalem curam absoluunt, nihil prorsus cogitantes, quam pudicè, quamque pie in sacerdotio uitam plebs illis commissa degat. at uerò fructus annui atq; uectigalia ut integra proueniant, mirificè sunt solliciti. Si enim uel tantillum de decima, aut de aliquo comodo in terram illis defluat, subito omnibus interdictis exardescunt. excommunicant enim, ac proscribunt, uitam etiam atque fortunas depascuntur, proque libertate Ecclesiastica se certare iactant, se uidelicet Ecclesie catholice custodes esse, hæreticos pati nolle, exterminandos, tollendos clamant protinus: brachium etiam seculare implorant contra hæreticos, eorumque fautores. ita illi cum non solum alienissimi sint à catholica Ecclesia, sed etiam ipsius Ecclesie catholice hostes, prætendunt tamen suae auaricie sacrosanctum ipsius Ecclesie catholice nomen, ne quid non tam de honore, quem contemnunt, sed de sperata pecunia, quam concupiuerunt, deperdant.

Quorum hominum furor ac intolerabilis nequitia cum diu multumque Ecclesiam Dei eluserit,
quasi

quasi maturum ulcus ipsa se iam frangit: & quòd ad summum sit perducta, cum exitum spectat, ut cadat, ac intereat funditus. Quod quidem præstet aliquando nobis ille, qui est pastor pastorum, Christi dominus: ut hac sentina sceleratorum hominum releuata Ecclesia Dei, ueterem suam dignitatem atq; libertatem recuperet: quod & nos optare, & te præstare pro tua rata parte æquum fuerit, ut submotis à cōmodis Ecclesiæ hisce hœdis petulcis, uiros bonos hac ista pia utilitate, magna ratione Ecclesiis collata iuues, ac ornes, inq; tua fide retineas. Qui nunc cum apertè uideant Romæ & religionem Christi negligi, & commoda ipsius Ecclesiæ in homines apertè sacrilegos conferri, nihil uident, cuius causa in tua fide atq; clientela amplius uellent perdurare.

Equidem cum cæteris rebus consolor hanc istam sacerdotiorum iacturam, tum illo hac in re efferror gaudio, quòd nihil mihi iam sit rei cum hisce hominibus, qui nulla cōmendatione uirtutis, neq; religionis, sed ambitione atq; largitione ad summos honores Ecclesiæ peruenerunt. An ego cecidisse me propterea putabo, quòd ijs sacerdotijs nō utor, quibus spurios interdum, sæpe etiam facinorosos homines uti uidemus? Quid uero? ignobiliorem ne factum esse extra sacerdotia putabo, hominibus ijs qui in sacerdotijs cum scortis conteruntur?

tur? Iam opes illæ sacerdotales , quanti tandem erant à me sac icndæ, quæ in sacerdotijs meretricum mearum erant esca atq; cibus? O præclaram illam diem, qua primùm mentem hanc suscepi, ut illas infelices opes defererẽ, ac motu quodam animi diuino abijcerem. Quæ si quis, ut nũc illis utuntur homines, consideret, quid quæso aliud sunt quàm illecebræ libidinum, ac ipsius superbie ancillulæ quædam atq; comites? Itaq; mihi ex multis diebus, quos in uita celeberrimos latissimosq; uidi, ille dies clarissimus fuit, cum nuper Præmislæ amicis, propinquis, atq; affinibus conuocatis, multisq; nobilibus uiris accersitis, sacerdotijs omnibus ultro abdicauit me, illaq; infami excessi è uita, quæ tam sœda est, tãq; abiecta, ut quæuis pauperies sit præ hac homini nō auarissimo perquàm optāda. Mecũ ergo quis neget actũ esse præclarẽ, quòd ex illo Cõcilio, coetuq; Cortisanico excesserim uiuus atq; saluus? in quẽ coetũ me iuuenẽ abripuerat siue fãti uis quædã, siue potius autoritas eius patris, qui dum illas gratias Romanas, illarumq; fructus stupens miratur, hæc perditorũ hominum prædam esse fuerat oblitus.

Quapropter ut eò, unde huc declinauit oratio, reuertatur, uides Iuli, quàm nihil sit tibi relictum, quòd nos retineas, si uxore nobis negas. Non enim autoritas tua, non dignitas, non religio, non
opes

opes deniq; ipse tuæ ad retinendos nos tibi sufficiunt. Conticuerunt enim hæc omnia, nec stant, sed cadunt, sublata pudicitia. quam nobis præstat hæc ista uxor, quam tantopere abs te flagitamus: ut si hæc denegetur abs te nobis, cætera tua quantumuis magna atq; expetenda nihili faciamus.

At tu hic fortasse decurres ad illud extremum atq; ultimum uestrum præsidium, ac dicēs, Excommunicabo te. Quid hoc siue rei, siue uerbi sit, uideamus paucis. Excommunicare siquidem nihil aliud est opinor Iuli, quàm ex cœtu aliquo quempiam diris deuotū eijcere. Quæro igitur, ex quorum hominum cœtu cum uxore me eijcies? Num ex fornicatorum, adulterorumq;? At magnā etiam habebo tibi gratiam, quod me inter impudicos cū uxore pudica habitare nolueris. Restat igitur, ut ex honestorum maritorum cœtu me eijcias. At si negabunt, ad teq; supplices accedent, abs teq; petent, ne ius matrimonij quod illis mecum cōmune est, in me uioles, producent uxores, ostentabunt tibi liberos, teq; per lares patrios ac deos perantes obtestabuntur, ne me uxoremq; meam ab illis segreges: licere enim ad uitandam fornicationem, sobolemq; procreandam, dicent, uxorem ducere: naturale hoc ius esse, humanis inuentis non cedere: postremò institutum ipsius Dei, atq; sanctum illud esse, perseuerabunt: ita me illi complectentur, nec dimittent,

dimittent, sed summa ui retinebunt cum uxore uni-
 uersi: negotium etiam tibi facessent, ac te anathe-
 ma propterea dicent esse, quòd daemoniorum do-
 cetrinis adductus, summi sacramenti ius inter homi-
 nes uiolas. Tu uerò interea quid ages Iuli? aut quā
 in partem te uertes? uides enim, quā omnis excō-
 municatio hæreat tibi ad metas, & quā quò di-
 gitum proferat, non habeat. Vt enim ex impudico-
 rum cœtu me eijcias, ego & uxor oramus te obni-
 xè: ut uerò ex pudicorum hominum communione
 me expellas, uides tibi per hos ipsos homines pūdi-
 cos non licere, quibus ut aduersere, non est huma-
 nitatis tuæ: multo minus etiam eius expectationis
 quā de te summam habemus, ut te Pontifice cū
 pietas ipsa atq; religio, tū uerò pudor atq; pudici-
 tia renascatur denuò. Remota igitur excōmuni-
 catione, restat exiliū. At ne hoc quidē Iuli, si me au-
 dies, unquā contra me tentabis. Primū enim cū exi-
 lium calamitatē habeat, nō culpā, nihil est quòd eā
 calamitatē metuā, à qua abest culpa. Quam enim
 quæso culpā habet, uxorem ducere? eādē opinor,
 quam habet nasci, quāq; uiuere. Itcirco ucrea-
 re, ne cum calamitatem mihi irrogare cōgitas, ip-
 si tibi culpa noceas, ut ego calamitosus, tu uerò in-
 uidiosus propterea permaneas. Deinde cum quo
 homine res tibi futura sit, etiam atq; etiam Iuli cō-
 gita. Non enim cum Italo, sed cum Ruthenò: non

cum Pontificiæ, sed cum Regiæ potestatis homine futura res tibi est, in qua potestate omnia certis legibus geruntur, ac certis etiam imperijs continentur. Non idē tibi licere in Polonia Iuli puta, quod tibi licet in Italia: ex qua tu uerbo in exilium homines fortasse potes eijcere. Nec mirum. Seruit enim Italia cum filiis suis, easq; uidetur ueteris imperij dare pœnas: ut quæ olim Regibus, Dynastis atq; Tetrarchis imperitauerit, nūc uicissim Officialibus, Copistis, ac cæteris impuris hominib. cū sua urbe Roma scruiat. At in Polonia secus est, in qua Rex ligatus legibus, seruus legū est: qui nō id facit quod uult, sed quod legibus uelle cogitur. Nō proptinus rex Polonus, ubi tu digitis concrepueris, aut annulū illū piscatoris inuerteris, mihi iussus abs te dicet: Stanislae Orichoui, mandat Iulius Tertius, ex meo regno in exiliū abi. Hoc ille nunquā dicet: nec si uellet quidē, potest. Quid ita? quia lex in Polonia uetat quenquā capi, aut uinciri, aut proscribi, nisi lege regni conuictū. Quare ubi me tu proscripseris, hoc non erit regi, meo satis, sed dies dicitur etiā ab illo mihi, res integra in cōmitia deferretur, ut omnium ordinū sentētijs de eo quæretur, sit ne mandato Pontificis Ro. Stanislaus Orichouius, homo equestri loco ortus, propterea ex Polonia pellendus, quod is contra mandatum Pontificis Romani ex lupanari sacerdotali profugerit, ac

uxorē duxerit. Quid futurum censes Iuli? aut quā Comitiorum sententiam expectas? Iam enim ego tibi prædico, me omnium ordinum sententijs absolutum iri. Quid ita? Quia Poloni honorant legitimas nuptias: imperāt etiam Græcis, inter quorū sacerdotes honorabile esse matrimonium cognoscunt: uestrum uerò coelibatum Romanum tanquā Sodomam atq; Gomorram ita detestantur, ut nulla Comitia anniuersaria in Polonia ferē habeātur, in quibus de minuenda urbis Romæ intemperantia non deliberetur. Cuius deliberationis illa est summa: Indignum cunctis ordinibus uideri, fructibus regni fornicationes urbis ali. Ex hoc ergo cōmuni ipsius regni sensu intelligis, quā æquos in Polonia contra me sis habiturus Iudices, qui (ut cernis) propter infamiam urbis capitali a te dissident odio. Sed fac proscribi abs te, ac exulem esse me. Quid tu postea? solum enim tantum, non etiam mentem uertam. In quo illud summum erit lucrum, quod à uobis, si ita uoletis, sine Deo uiris profugam, non secus quā profugit olim Lot ē Sodomis, ante interitū uestre ciuitatis: cuius clamorem, qui ascendit ad Deum, iam exaudio. Sulphur etiam atq; ignem plueri de cœlo iam conspicio super Sodomam istam uestram Romanam, cæcam atq; præcipitem: tum etiam angelus mihi, uti uides, missus est, qui me cunctantem ac dissimulan-

tem apprehensa manu eduxit, ac posuit extra pereuntem ciuitatem uestram.

In hoc tanto, tamq; presenti uestro periculo, quid uis ut abs te deprecer? num damnum, num excommunicationem? num publicationem? num exilium? Imò uerò Iuli per omnes te deos oro, si cuncta bor, ut omnibus me malis adigas Sodomam iam istā relinquere, ac inde cū uestigio in ultimas terras quamprimum excedere, ut ultra Sauromatas, ac glaciale oceanum, maritus potius saluus degam, quam uel in ipsius Iouis sinu scortator pereā.

Nunquam, mihi crede, poenitebit me eius uitæ, quam comitabitur honestas, & quam literæ Græcæ atq; Latinae, in quas cūq; terras fuerimus profecti, subsequuntur. Quas cum ab incunte ætate summo semper studio coluimus, eam mihi opinor illæ uel in ultimis terris referent gratiam, quòd non presenti solum, sed etiam futuro seculo testabuntur, me, autore Pontifice Romano, patriam charissimā, quàm uitam pudicam, relinquere maluisse: idemq; mihi accidisse cultori suo gloriabuntur, quod olim Aristidi Athenis acciderat, qui ob eam causam expulsus erat patria, quòd præter modum iustus esset. Vt mihi quoq; alia causa non fuerit exilij, si pellar abs te, quàm quod in tuo regno præter modum uolebam iustus esse.

Nullū ergo Iuli, mihi tantū dolorē inuretis, ut

ex conscientia præclarissimi facti non plus gaudeam, quàm doleam. Magna res est, fateor, amittere patriã, discedere ab amicis, necessarijs atq; propinquis, inter quos natus, cum quibus etiam educatus fueras. Nec uerò in exilio calamitas inesset ulla, nisi hæc molesta essent atq; grauiæ. Sed tamen quoties cogitabo cur hæc amiserim, toties mihi ueniet in mentem, quam turpitudinẽ reliquerim: adulteras nempe mulieres, incestu cõtaminatas monachas, scorta item cuiusq; generis, lectos, domos ac deos ipsos penates, in quorum conspectu nostra sæpe profusa libido est. Huius tantæ, tã tetræ, tãq; fœdæ turpitudinis facies, quoties uersabitur ante meos oculos, qui tantus dolor amissæ patriæ poterit existere, qui nō tantorum flagitiorum odio obruatur? præsertim cum in meis oculis semper habitauerit uxor casta atq; pudica, cuius opera ex tã profuso atq; fœdo libidinum Romanarũ coeno me liberatum esse meminero: non tu me alterum Lotũ fore tum censes, qui cum Sodomorum urbem florētissimam, ac omnibus rebus affluentem mœrēs, ac (ut Moses scribit) dissimulans relinqueret, illius urbis interitu postea solatus est exilium suum. Eam enim urbem fumantem paulo post uiderat, in cuius horribili flamma libidinis, ni maturè exisset, paulo antè illi fuerat pereundũ. Sic ego cū opes uestras liquero, cum patriã amiserō, cum ue-

stra iniuria exul alienas terras petiuero, illo me cōsolabor, quod uestrum interitum à longe dolēs ac moerens mirabor Iuli: qui uobis iam prædicitur certus, nisi tu caues, omnium mortalium ore. Cum enim cuncti homines oderint, cuncti etiam ob fornicationē exercentur uos, quid hoc aliud est quàm præmonitio miserantis quidem, sed tamen scelerū tantorum poenas à uobis iam exigentis Dei? Vt aliquando uel te duce atq; principe discedat Roma à uijs suis pessimis, quas Decretalium Alexandri insituto contra naturæ ius, ac contra legem Dei est ingressa: quibus uijs eò flagitiorum illa est iam progressa, ut propter illius turpitudinem atq; infamiam, tuam etiam pontificiam autoritatē aspernentur Græci, insectentur Alexandrini, agent Antiochæni: Germani etiā atq; Boemi, ac cæteri Latini, ui & armis tanquam contagionem suis finibus iurisdictionem tuam exterminent. Expectas alias uoces Dei, si has contemnis, quibus te ac tuos à tam præsentī interitu Deus reuocet? Erras, & Deum ignoras Iuli, si putas illum cōmodius loqui tecum, quàm per homines ipsos, posse: quorum incredibilem consensum, ac planè conspirationem ad occasum tuæ pontificiæ potestatis, cum uideas, nihil aliud hoc esse interpretari debes, quàm prædictionem aut internitionis, aut certè conuersionis potestatis tuæ.

At dices: Vicit Cæsar Germanos, cuius uictoria impunitatem nobis peperit. Homines, Iuli, si fortè ignoras, Cæsar deuicit, non hominum illorū animos. Suppressus in his, mihi crede, non extinctus latet dolor, qui erumpet aliquando summa cū perniciæ rerum cōmunium, ubi tempore conualuerit, occasioneq; ad erumpendum uim ac robur conceperit. Ac mea quidem sententia, si Cæsaris arma nihil aliud spectarunt, quàm ut conscelerata Roma fornicationum suarū potiretur, illisq; perfrueretur quietè atq; ociosè, dii omen auertite: sed tamen ipse quoq; Cæsar uereatur, ne amissa in se imperij sui beneuolentia, imperium quoq; amittat. Neq; enim tanti sunt arma Cæsaris, tantæ uires, tantaq; illius est potentia, ut ei odio, quo omnes gentes atq; nationes urbem Romam oderunt, possint obsistere. Peribunt, mihi crede, ac unà interibunt, & Roma & Romanus Imperator, si sceleris societate fuerint coniuncti. Sed absit hæc tam dira cupido à Carolo Cæsare optimo, atq; post hominum memoriam clementissimo Imperatore, eiusq; Austriaca domo nobili, atq; Imperiali, ut ille patriam suam Germaniam, unam præ cæteris terris florētissimam, maximeq; liberam prouinciam, tot periculis atq; bellis ciuilibus susceptis seruā Romanarum libidinum esse coegerit: ut Germania illa nobilis ac imperiosa, Copistarum nunc lingua seruiat,

seruiat, quæ olim ipsis Romanis rerû dominis seruire noluerit, quorum uno die maximis cæsis exercitibus, ac linguis illis Cortisanicis exactis, illas uiperas Romanas sibilare in Germania inperpetuû uetuerit. Has uiperas tã tetras, tamq; noxias ab inferis bello reuocare in Germania Cæsar studuit, ut scilicet Romanâ adulteria maneat, ut urbis symonia floreat, ut sacrilegia Officialium uigeant? ut confessionalia, fraudes, uniones, doli, gratiæ, præstigiæ deniq; illæ indulgentiarum atq; iubilæorum obruant Ecclesiam Dei, in Germania bellum cû ciuibus Cæsar suscepit, gessit, ac cõfecit? Quid minus credibile, aut aptum, conueniensq; est Cæsari? quem diuino munere natum esse omnes confitentur, ad constituendam Christianam Rempub. quâ armis Turca, Roma autem hypocrisi demolitur: quam Romanam inquam hypocrisim cû summa Germanorû ingenia, excellens etiam illorum doctrina ac uirtus eximia immoderatiùs ferret, nescio quomodo Cæsari etiã ipsi insensiores propterea Germani fuerûnt, quòd illa scelera in sua urbe Roma, quæ illius imperij est sedes, uersari impu-
nè pateretur: quæ deinde in cæteras prouincias ad hominum perniciem, postrema cum peste profluerent. Qua de re cum Cæsar purgatum se esse omnibus uellet, & illa legatione quam ad Paulû Tertium anno quàm is est mortuus, miserat: & in ijs pa-
ctis

etis atq; conuentis quibus res incertas ipsius reli-
 gionis ad futurum Concilium cōstituit, apertè do-
 cuit, se non pro cōstabilienda hac ista intolerabili
 potentia urbis Romæ, sed pro retinenda repub.
 bellum cum ciuibus gēssisse, quæ delabi uidebatur
 ijsce inimicitijs, quibus sunt incensi in urbem Ro-
 mam mortales uniuerſi. Itaq; aliud quære Iuli,
 quo te consolere: hanc autem istam usuram huius
 uictoriæ missam face. Non enim tibi, sed sibi ut sal-
 uum in Germania præstaret imperiū, omnibus il-
 lis bellis Cæsar quæsiuit. Et si à me scire uis, quod
 huic tantæ uestræ inuidiæ remedium afferas, dicā
 quod sentio. Fac hæc duo in primis constituas, inte-
 grāq; Romæ esse iubeas. Primò naturæ ius, dein-
 de legem Dei: ut ad hæc duo, tanquam ad aliquam
 certam normam, omnem Ecclesiā dirigas. Quod
 cum feceris, tum illa duo nobis restituas, quæ abs-
 te non iam precibus, sed apertis conuicijs efflagita-
 ri sentis, ut uidelicet plebs calicem, sacerdos uerò
 suam habeat uxorem: quòd altero horum fides no-
 stra, altero uerò uita pudica cōtineatur. Quæ duo
 quoniam tam obstinatè à superioribus Pontificib.
 sunt nobis denegata, exacerbatis hominum ani-
 mis, uides quæ mala sunt propterea consecuta.

Nec uerò arbitrare, nisi ijsce duabus rebus re-
 stitutis, te pacatiorem Ecclesiam habiturum. non
 Hercules, etiam si tanto centies plus possis, quan-

tum te posse nunc simulas. Veniat enim tibi in mentem Constantiense Concilium, quo sanè Concilio Ecclesia Latina euersa esse dicitur: quantis motibus tum agebatur, ut extincto Ioanne Hussio, homine (ut doctorum monimenta loquuntur) innocentissimo, plebs ne uteretur calice, ferro atq; igni de sententia illius Cōcilij, à Martino Quinto præcludebatur uia ad id plebi: quam tamen annis pōst centum, multorum hominum internitione uides esse in Latio patefactam, ut ea ad Græcorum morem Latinis quoq; instituto Christi pateat.

Iam de matrimonio quid loquar? Quid enim Syricius in Hispania? quid Alexander in Italia? quid Heldebrandus in Germania non tentauit? aut quam crudelitatem prætermisit, dum sacerdotibus uxore interdicere? Et tamen quo motu rerum, quanta etiam perturbatione non efflagitentur solum, sed etiam recuperentur sacerdotum uxores, sentitis, atq; adeò intelligitis summa cum uestra, nominisq; uestri infamia. Nec conquiescent homines unquam, nisi hæc duo, calix inquam & uxor, fuerint illis restituta, atq; adeò relata in Ecclesiã denuò: quæ quòd eiecta per uos sint contra naturam, contraq; scripturam, iniuriam hæc homines ac uim nefariam non ferunt.

Qua quidem re permoti nuper Poloni quoque sunt Equites. Cum enim Ioannes Dziaduski Episcopus

scopus Præmisliensis ob ductam uxorem diem mihi dixisset, ut me eo nomine infamem pronunciarer, bona mea publicaret, ac me ex Polonia pelleret: mihi contra illum in comitijs Petricomens. cum Et Equites affuerunt, sicq; apud Sigismundū Augustum, & sapientem & dignum sede paterna regem, causam illam meam egerunt, ac si in illa salus cōmunis sita esset regni. & nisi Ioannes Tarnouius, ac Petrus Runta, atq; Andreas Gorcanus, Comites, præstātissima autoritate uiri, intercessissent motumq; Comitiorum illorum sedassent, diutius in Polonia, aut Maguntinense exemplum illud uetus, aut hoc recens Bohemicum, ac Germanicū, nō fuerat tibi expectandum. At horum diuina sapientia atq; autoritate præstante, qua in Polonia ualent hi tres, plurimum agente & procurante Samuele Macieio uio Episcopo Cracouiensi, qui nuper Comitij absolutis est mortuus, eō res est deducta, ut & Episcopus ipse Præmislien. me absolueret: & mihi ea necessitas ab illis summis uiris imponeretur, ut ad te quamprimum supplicatum de hac ista uxore Romam mitterem, ut eo pacto & Equitibus Polonis satisfaceret, & tua autoritas Pōtificia integra in Polonia maneret, quæ apertè labefactari illa mea de uxore cum Episcopo contentione uidebatur.

Huic ego siue decreto, siue pacto horum amplissimorum

plissimorum uirorū ut satisfaciam, supplex nunc precibus & lachrymis prostratus ad pedes tuos abs te peto, ut me respicias iacentē, ac meas rationes omnes diligenter cognoscas. Cōfiteor enim pālam, me continere non posse, scortatorē etiam ac adulterū me ad hanc diem fuisse. Causa nō est quin mihi credas, ut meritō supplicū uoce uxore te nūc poscam, non quam ducā, sed quam retineā: ad quā sanē retinendam nulla religio, nullumq; uotū obstat mihi: nullum etiam uoui (ut iam docui) neq; etiam si uouissem, in tanta tamen mea infirmitate illud ualere deberet, contra meam salutē, quā summa fornicatione collapsam uides esse. Quare uxorem mihi permittas, sine qua me nec stare, nec coherere posse uides. Præsertim cum ita obstinatē illam abs te petam, ut si tu negaucris, ego tamen illā non sim dimissurus. Atqui hæc iam stat nobis sententia, ut commoda omnia uestra uobis relinquentur: damna uerò, excommunicationes, atq; exilia sint mihi non grauatim subeunda, dummodo semel datam uxori seruem fidem.

Tu itaq; Iuli, hisce precibus nostris locū apud te uoles esse: & illud simul statues, utrum sit tibi se diq; tuæ utilius, me ne propter uxorem amittere, an propter hanc eandem retinere: tum etiam, si in hac mea causa nullius præterea negotium ageretur, quā meū, tamen magnū esset, hominem cupidum

dum tui, ob rem præ cæteris sacrosanctam amittere. Nunc uerò cū ipsos Equites Polonos ea spectare palàm uideas, ut me cū uxore, quàm sine ea, malint secum uiuere: uereare, ne uxore mihi abs te negata, hoc reliquum autoritatis quod in Polonia restat tibi, amittas. Scito enim, me, si negaueris, ad omnes regni ordines de integro causam hanc delaturum esse: ut omnibus planum faciã, me tibi supplicasse quidẽ, sed tamen impetrare abs te nõ potuisse: petamq; ab omnibus hanc ueniã, quò mihi liceat omnes tuas minas, excommunicationes, atq; execrationes, publicè negligere: et si tu instabis, etiã contemnere, propter causas quas et in hac ista supplicatione scripsi, et in alijs libris (si Deus uolet) scripturus sum: ostendamq; , ac planũ faciam. nos tibi obedientiam nullam prorsus debere, contra leges naturæ uiuenti, cõtraq; instituta Dei imperanti. Deniq; negabo te nobis pastorem esse, cui oues ipsi non sumus: qui si essemus, non tu utiq; ea negares nobis, quibus salus nostra sustentatur. Tum etiã illa proferemus in medium, quæ adhuc quasi mysteria in silentio apud nos latent domi: quibus planũ fiet opinor omnibus, me magna ratione abs te discessisse, ac ceteros debere discedere.

Ad hanc necessitatem ne mihi necesse sit decurrere, iterum atq; iterũ supplex abs te peto, ut hoc matrimonium à me initum approbes, mihiq; diploma,

ma, priuilegij instar, mittas, quo te id ratum habere decernas. Hac tu ratione, Iuli, in me uno uitia ueterum Pontificum corriges: ac demonstrabis, te non Iulium illum esse secundum, neq; Leonem, neque Clementem, seditiosos ac improbos homines, sed Iulium inquam Tertium, uita, moribus atq; doctrina illis omnibus dissimilem: ut abs te nihil nisi conuenientia naturæ, atq; salutaria sint à nobis expectanda. Hanc nobis de te spem dat, talem te uidelicet fore, cum antea tua uita tua, qua nobis Romæ sacras cognitum: tum etiam hoc istud præclarum de te patrum iudicium, à quibus Pontifex Max. es factus: qui nisi te talem iudicauissent, qui Ecclesiæ labenti subuenires, atq; hanc Petri nauem tantis in fluctibus gubernares, nunquam tibi eius summam permisissent, neq; tibi illius gubernacula tradidissent, ad quæ tu sedens hosce sedares tumultus, ac in tantis Ecclesiæ tempestatibus, quasi solem nobis reduceres. Hanc spem patres in te creando secuti sunt: hæc etiam nos sustentat, ac desperare uetat, fore uidelicet meliore conditione, te Pontifice, nos, quàm fuimus alijs Pontificibus.

Quæ spes ne nos fallat, te per sanguinē IESV CHRISTI, quo empti ac abluti sumus, obtestamur. Noli despicere preces has nostras, neq; tecum ita cogita: Quæ iactura autem in uno homine Rutheno, eoq; Barbaro fuerit? Veniat enim tibi in mentem,

mentem, pro me quoq; illum Christum esse mortuum. qui nonagintanovem ouibus relictis, me quoque, qui aberraueram, in hac ista solitudine requi-
siuit, ac inuentum humeris ad hoc istud ouile retu-
lit, cuius te siue curatorem, siue stabularium, siue
etiam uillicum esse uoluit. Deinde fac etiam illud
memineris, calamitatem meam, si quam mihi irro-
gaueris, à multis hominibus non posse esse sciun-
ctam. redundabit, mihi crede, illius acerbitas eti-
am ad alios: ad eos autem in primis, qui quem exi-
tum hac ista supplicatio apud te sit habitura, expe-
ctant. Quos ut in tua fide atq; obedientia mecum
unà conserues, permittenda uxore hac ista curare
debes: & illud prouidere, ne hac eadem negata,
multos mecum unà homines amittas. Quod tu fa-
cilius facies, quanto intelligis magis te præscripto
eorum Romanorum canonum uxorem mihi posse
cōcedere, qui sacerdotē maritū non matrimonio,
sed ministerio priuarūt: ego aut omnibus sacerdo-
tibus ultro abdicatis, nō tā pro ministerio quā pro
matrimonio apud te nūc laboro: quod mihi cōcedi
abs te, supplici uoce petenti, æquū est. Quod si se-
ceris, hanc tibi habeo gratiam, ut neq; fideliorē se-
di uestræ hominem, neq; obedientiorem tibi quen-
quam sis habiturus. Publicè etiam tibi agemus grā-
tiam, ac tuum nomen omnibus Græcis Latinisq; li-
teris cōcelebrabimus, ut tam Græci, inter quos ha-
bito,

bito, quàm Latini, cum quibus uiuo, te diuino quodam munere ijsce nouissimis temporibus, quæ periculosa fore olim prædixit Paulus, datum esse Pontificem nobis, latentur: tanto prioribus dissimilem, quanto salus nostra cōmunis desperatior est facta illorum culpa: ut in hoc tam præclaro de tua excellenti uirtute iudicio, omnis memoria præcedentiū errorum, ac omnis urbis infamia intereat. Tu etiā, ut hac ratione in mutua beneuolentia uiuas cū tibi commissa Ecclesia: ac ex illa, pontificio hoc isto munere perfunctus, in illam Ecclesiam felicem, ac uerè triumphantem peruenias, ubi beati æterno æuo perfruuntur.

Hæc erat ratio supplicationis nostræ, hic etiam illius fuit finis: quæ ut apud te locum habeat, precamur obnixè.

Eiusdem Sanctitatis uestræ

Filius obediens

Stanislaus Orich. Ruthenus.

Datæ Præmisliæ, oppido Rusiæ, feria secunda ante Pentecosten, Anno Christi Dei nostri

1 7 5 1.

DE BELLO ADVERSVS TVR-
cas suscipiendo, Stanislai Orichouuñ ad
Equites Polonos, Oratio.

In quod unquam tempus fuit Equi-
tes, quo uos de fortunis uestris, ac
de uestra, coniugum, liberorūq;
uestrorum salute consulere oport-
uit, hoc præsens profectò huius-
modi est, ut mentes uestras à cæterarum rerum cu-
ra reuocare ad se debeat, si salui cum fortunis, coni-
ugibus, liberisq; uestris esse uultis. Etenim Soly-
mannum Turcarum tyrannum, Vngariæ deuictò
regno, ac insolita elatum uictoria, uobis, rebusq;
uestris imminere sciatis. Non enim sperat, se ijs
rebus, quas per uim obtinuit, diu frui posse, uobis
saluis. Audit Amuratum auum sæpius pulsum ex
Vngaria à maioribus uestris, Ladislao duce: cæsos
sæpe in Valachiæ regno exercitus suos à uobis re-
cordatur: scit nihil unquam sibi licere, quod illi ar-
mis uestris sit negatum. Itaq; cum inuitis uobis
imperium ad Septentrionis oras promouere non
posset, scedere uos atq; societate irretiuit. Ita re-
ligione falsi fœderis cum decepisset uos, Albā pri-
mò Græcam cepit, postea Varadinū, tum Lud-
uicum occidit, mox Budam euertit: inde Austriā,
Styriam, Carynthiā depopulatus, eoq; modo quo
uoluit,

uoluit, rebus omnibus usus, in Vngariam est reuersus: & cum ipse suas omnia agendo infirmasset uires, ut aliquando fessus se atq; suos reficeret, regnum Ioanni permisit: quo nuper defuncto, maioribus copijs quàm unquam antehac Vngariam hisce diebus paucis ingressus, cæso ad internitionem Ferdinãdi exercitu, regno rebusq; est potitus. Sed quorsum hæc? Ut cognoscatis Equites, et quòd metu uestri sublato, tantas res Solymannus gesserit, quantas Turcarum rex ante illum nemo: & quòd ad summam sui imperij uos solos sibi obstare uidet: fœderi ipse suo, quod adempta uobis per fraudem Valachia uiolauit, nihil fudit: intelligit cõmune cū cæteris Christianis esse uestrum in se odium: sentit clade Vngarica mœrere uos: tū uerò illa, quæ etiã priuatorum amicitias dissoluunt, quòd non religio, non ritus, non Deus deniq; nobis cum illo cõmunis est. Quamobrem maleuolus est uobis Equites, insensus Reipub. sedium atq; fortunarum uestrarum hostis: addam etiam, & diuis, qui huic regno præsunt, inimicus. Iam uerò libertatem, pulcherrimamq; constitutionem uestri imperij, quo tandem animo tyrannum ferre putatis, qui neminem oppugnat nisi liberum, neminem defendit nisi seruum? Omnia, mihi credite, quæ agit, et quæ molitur, huc spectant, ne uos opem ferendo uicinis uestris, salui sitis cum illis. Atq; hoc adeò ita confide

rate.

rate. Nemo, per Deum uos oro atq; obtestor Equi-
res, contemnat ea quæ à me de cōmuni periculo di-
cuntur: imò uerò in tanta omnium rerum pertur-
batione fortunæ uestre tribuat, si quid nobis quo-
que succurrat, quod ad salutem communem perti-
neat. Sic itaq; cogitate: Regnare Solymannus
uult: totum Septentrionem cupiditate amplecti-
tur: uestras uires metuit: uos crebrò intuetur: quo-
circa fœdere ad tempus e mentito uos occupauit.
Deinde Valachiam, uestram prouinciam, quasi ar-
cem quandam contra uos muniuit: ut partim reli-
gione fœderum, partim Valachici belli metu om-
nes uestros impetus retardaret. Quare mox Un-
gariam, fœdere suo à uobis auulsam, ita crudeliter
de medio sustulit. ut multarum urbium ne uestigia
quidē supersint, ubi prius fuerunt habitata. Quid
Austria, quomodo nūc est? quæ tot cladibus ab ip-
so fatigata, salutem iam propemodum desperauit.
Quid ego nunc ceteras gentes atq; nationes com-
memorem, quæ uestro fœdere in illius uenerūt po-
testatem? Atqui ego libenter ex ijs quærerem, qui
negant formidandum esse uobis Turcarum tyrannum,
cum nulla gens, nulla natio, non Græcia, non
Latium, non ulla terra Barbara ipsius capiat cupi-
ditatem: et cū omnes circumiens, quasi febris quæ-
dam, hos intermittens, illos adoriens, alios fœdere
ad tempus, alios armis continens, cum inquam ita

n. 2. omnes

omnes oppresserit, quis prohibebit, quin huc bellum in Poloniam transferat, & in nos spe fœderis supinos, atq; oscitantes, robustior quàm antè irruat? quis hoc nobis persuadebit? aut quis Deus (neq; enim homo sufficit) sponsor nobis pacis erit cum illo æternæ? Nos scilicet in tanto suo imperio incolumes esse uolet: nobis Scepusium cœce det, nobis Halicenses territoriū permittet. Vereor profectò Equites, ne opinione nostra prius illum in Polonia uideamus, quàm Austriam expugnatam ab illo audiamus: quod ita colligite. Animaduertit opportunā sibi esse ad omnia Poloniā: Valachiā uerò, atq; Scythiam uidet sibi fore inutiles, nisi uno cum Polonia coniungatur imperij sui nomine. Quo enim ille pacto Valachis contra Germanos utetur, aut Scythis, negato illis à nobis transitu? Quare ut habeat istas subsidiarias nationes, aut iter per Poloniam liberum illis petet, quod uos sine nephario scelere, atq; proditionis nota, concedere illi non potestis: aut si hoc illi negaueritis armis uiam auxiliariis suis patefaciat necesse est. Et adhuc quidam ea temeritate sunt, ut uobis in bello aperto pacē Turcicam proponant: quasi uerò hæc, quæ Solymanus contra uos molitur, bellum ab illo nō geri, sed à uobis sperari nobis denuncient. Etenim non is solum bellum gerit mecum, qui iam in acie uersatur, & cuius tormento murus meus quatitur: sed etiam

Nota:

etiam is qui ea comparat, quibus ego capi possum, bellum gerit mecum. Etenim quæro, Valachiam nobis adimens, pacem ne proficitur, an bellū? Deinde uerò cum illas munitiones ad Nestri flumen agat, et arcem in ipso regni uestri limine muniat, non bellum inde uobis palam denunciat? Multa uolens prætereo. Vngaria, cui nuper erepta non nepoti regis uestri? cuius iniuriam, uestram contumeliā putare debetis, Equites. Hæc quæso quæ dixi, pacis ne sunt, an potius belli? Nisi fortè tum demū bellum nobis facere uidebitur, cū singulos nos oppresserit, seruumq; suum seorsum quēlibet nostrū reddiderit. An est quisquam, per Deos immortales, ita demens, qui hostem à socio, bellum à pace uerbis secernat, non rebus? Hoc profectò omnibus pecunijs quas habet Solymannus emet, ne adempta uobis Valachia, extructa arce, erepta Vngaria, bellum uobis inferre uideatur. Atqui si hoc expectamus, ut bellum palam profiteatur, omnium sumus incautissimi, Equites. Nunquam, mihi credite, etiam si Cracouiam oppugnet, bellum facere se nobis fatebitur. Cuius rei ex ijs quæ in alijs cōmisit, coniecturam capiamus. Græciā intestinis egrotam odijs cum caperet, dixit se pacem illi regno adferre, et finem domesticis discordijs imponere. Illyriam etiam, cum contra Venetos genti illi auxilia submitteret, non uniuersam occupauit? Vala-

Nata infidias
Solymanni

chiam uerò quomodo possedit? pudet dicere Equites: à qua cum mille passus uix abesset, legatis uestris respondit, se præstò adesse idco cum exercitu, ut delinquentem in uos Petrum corrigeret. Pulchrè uerò correxit. Nam ob delictum credo ipsius uos Valachia priuauit. Vngariam uerò miserū atq; calamitosum regnum, dici non potest qua arte occupauerit. Quam fraudis quæso personā non sumpsit, dum illud petit regnum? cum Ioannem in regnum reduceret, cum se tutorem eius filio ultrò offerret: cum nuper Reginam, cum paruo filio, et Senatu, obsidione Budensi liberaret: in omnes profectò mutatus est formas, dum tyrannidem suam in florentissimo regno, atq; libero cōstituit. Hæc regna ille, tot ac tātās nationes, dolo quàm bello uincere maluit: uobis solis cum patre patrato, credo, & cum ipsis, si dijs placet, foecialibus, bellum indicet: præsertim cum arte uos facilius possit uincere, quàm armis. Fallimur Equites. Præcipitem illum ferri, & cœcum in tanto rerum successu putarem, si cum uos neq; Valachiae casus, neq; Vngarie calamitas, neq; uicina seruitus, cōmoueat: uobis ille suis manibus arma contra se induat, uobis suorum spem foederum adimat, qua languere uos, & cōparatos contra uim suā esse intelligit. Nō est ita Equites, non est: tenebit hac uos spe Solymannus quoad poterit, ut cū per finitimos uestros im-

punè fuerit grassatus, uos postremò inter oscitan-
tes opprimat. Quid igitur expectatis? aut qua
spe salutis tenemini? quò confugietis? quem deniq;
deorũ atq; hominum implorabitis, si uos ipsos nũc
deseritis? & si tempus hoc uobis cœlitus demissum
dimittitis libertatis retinendæ? Cognoscite Dei in
uos beneuolentiam Equites, quam cùm aliàs sepe
in rebus dubijs atq; asperis huic regno ostendit,
tum uel maximè in hac cõmuni calamitate Chri-
stianorum omnium apertè demonstrauit, quod po-
tentissimas bellicosissimasq; Germanorum natio-
nes clade hac recēti aduersus hostem uestrum ex-
citauit. Hoc quanti est Equites? aut quomodo nõ
singulari Dei in uos beneficentiæ tribuendum? ut
iam in manu uestra sit, Solymanni insidiosa socie-
tate reiecta, uos ex ijs fœderũ laqueis, quibus uos
circumretiuit, exuere, & saluti uestræ aliquan-
do consulere. Tu igitur bellũ suades, dicet quis-
piam. Ego uerò si in uobis situm esse uiderem, ut
arbitrio uestro pacem geratis, & bellum, iniquè fa-
cerem Equites, si uos à certa pace ad incertam ui-
ctoriam traducerem: uerũ cum hæc duo propo-
sita esse uobis uideam, & nihil præterea tertium,
ut aut cum Germanis coniunctis armis salui sitis,
aut domi seruitutem miseram, tetramq; expecte-
tis, non ad bellum uos ego uoco, sed ut imminentẽ
seruitutem depellatis moneo: qua cum nihil homi-

ni peius accidat, tamen in primis uobis, ad libertatem & imperium natis, intolerabilis est, Equites. Vos enim ex omnibus propemodum gentibus uerè in libera Republica estis nati. Hæc enim demum uera libertas putanda est, in qua omnes serui sunt legum, dominus uerò nemo: quò fit, uti sicut libertate, ita etiam dignitate omnes sitis pares. Eiecta sunt ex uestra Repub. illa ut ambitiosa, ita seditiosa nomina, Dux, Comes, Princeps: uno omnes nomine ut estis, ita appellamini, Equites. Quare mirum non est, maiores nostros in aperta sæpe isse pericula, pro ea repub. cuius ex æquo omnes erant participes. Quæ enim uis alia Germaniam deuicit Iagelone duce? unde ille extitit impetus, qui Moschouiam, Scythiam, Valachiam, tot ac tantas & undique huic regno imminentes nationes toties represit? quæ potentia illa fuit? unde porrò inuenta, quæ ad pacem petendam Turcarum tyrannū sæpe coegit? Erat in illis uiris, quod illos feros & indomitos in hostē reddebat: quid? nihil recōditi: & præter opinionē, Equites, libertatis amor. Quæ cum uersaretur illis ante oculos, nulla foris gens, nullus domi tyrannus, eorū impetus sustinere potuerunt: qui, si quis mortuis sensus est, uos orant ac obtestantur Equites, per cineres cæsum in Valachia maiorum uestrorum, per in Russia occisorum manes, per Moscouicos tumulos, ne hanc libertatem, hæc

Rempub.

Rempub. quam illi uobis sanguine pepererūt suo,
 Turcicæ prodatis libidini. Putate illos coràm hic
 adesse, & hæc uobis dicere: Quò ruitis Equites
 Poloni? quo exemplo adducti fidem Turcicā estis
 secuti, ecquam gentem, quod regnum, quod oppi-
 dum? quem deniq; priuatim & publicè hoc tyran-
 no sine exitiali malo usum esse scitis? an dementes
 putatis fuisse nos, quod illius fœdus semper caui-
 mus, societatem nunquam appetiuius? quid in tā
 fœda & immani belua uidistis? num mores traxe-
 runt ad illum uos? num officia? nū fides? Nihil ho-
 rum. quid igitur? ut ocio scilicet consuleretis ue-
 stro. Itā ne uero? Nos in bello occubuimus, ut esset
 quod uobis morte nostra partum Turcarū tyran-
 nus in ocio eriperet? Hæc si uobiscum agerent ma-
 iores uestri, rectā iam hinc, qui uester pudor est,
 arreptis armis iretis in hostem, neq; tantæ repre-
 hensionis infamiam sustineretis. At cum præsentēs
 non possunt, mortui uobis patriam suā in qua na-
 ti sunt, ostentant: uobis senes amicos, uobis nurus,
 uobis paruos suos commendant nepotes. Nolite
 per deos immortales, Equites, hunc illorum cineri
 dolorē inurere, ut hanc rempub. pro qua illi mor-
 tui sunt, immanissimo hosti prodatis. Proponite
 uobis ante oculos, quæ facies rerum, quæ conditio
 uestra futura sit, uictore tyranno: infelices uestras
 coniuges, erummosos liberos, uestras contumelias,

Exhortatio

animo iam nunc perpendite: tum etiam, quales do-
 minos simus habituri cogitate: qui humani gene-
 ris tales hostes sunt, ut in furorem agantur hominū
 occurſu. uultum illorum, atq; habitum recordami-
 ni, quā ferus ſit, & barbarus, quā minarum ple-
 nus: more pecudum caput tonſum, atq; linteis in-
 uolutum: minax ſemper frons, furioſa facies, truces
 oculi, detonſa barba: labrum ferali conueſtitum pi-
 lo: inhumanum os, furore, libidine, et amentia ple-
 num: ad hæc, mollis, & ad talos demiffa ueſtis, to-
 tum tegens corpus, ne qua fortè pars in ijs appare-
 at homine digna. Huiusmodi dominis, nō ager erit
 tuus, non uictus, non uxor, non liberi erunt tua:
 idem erit necis & uitæ dominus: non lege, ſed ſuſte,
 carcere, cathena, uerberibus ad omnes te ſuas con-
 ſuefaciet libidines. **Q**uid uerò illa, quæ morte a-
 cerbiorem reddunt ſeruitutem: quòd templa Dei
 uiuentis, I E S V C H R I S T I religionibus con-
 ſecrata, Machometico impuro fœdabit cultu: quòd
 aras memoriæ C H R I S T I mortis dicatas pro-
 phanabit omni ſcelere: uobis pœna capitis cultum
 Machometi præſcribet: ad aras Machometicas,
 templaq; eius ducemini: liberos ueſtros ex ſinu ue-
 ſtro abripiunt ad impietatem ſue religionis. Vos
 etiam ipſos ſpretos, contemptos, uiles, & abiectos,
 nouis initiatos ſacris pro ſpectaculo circūducent,
 ac uos Syris, Saracenis, Iudæis deridendos præbe-
 bunt:

būt. quod ne nobis accidat Equites, mori millies satius est: coniuges etiam, liberos, nos, nostraq; in ignem abijcere, quàm tantæ crudelitati ferocissimi hostis concedere. Aspicite, aspicite Equites, hanc imbellem senum, mulierum, sacerdotum, infantūq; turbam, qui uobis cum lachrymis ad pedes proiecti iacent, uobis supplices manus tēdunt, uos orāt, obtestanturq;, ut si armis tueri se non uultis, igne exuratis infelicia corpora, ut ita flamma atq; incendio domestico à parentibus, uxoribus ac liberis uestris, libidinem & stupra Turcica depellatis. Quod huiusmodi monstrum unquam natura tulit, quod portentum, Dij immortales, ultima terrarum sola unquam genuerunt tale, quàm ista est Syrtis atq; Charybdis pudicitiae, religionis, ac omnis honestæ uitæ? qui ita cæcus amentia, præceps libidine, incitatus furore fertur, ut cū inaudita, neq; dicenda libidine, omnia claustra pudoris aliorum & pudicitiae perfrēgerit, ipse nulli parti sui corporis postremò pepercit. Quid igitur si seruiemus tam tetro, sædoq; domino, quid inquam seruitutē solabitur nostram? Nihil est Equites: non est nouū seruire uni: sed hoc nouum seruitutis genus est, & antehac inauditum, in qua pecudum cōditione deterior sit futura tua. Paruit orbis terrarum Romanis, seruiuit Assyrijs, subiectus fuit Persis: sed tamen & Persarum disciplina, & dignitate Assyrio-
rum,

rum, & humanitate Romanorū, releuabatur dolor amiffæ libertatis: hoc uerò tyranno fi orbis terrarum cadet, quæ lux folatij, qui odor recreabit nos? num humanitatem ab hominum hofte? num dignitatem ex incerto patre nato? num ab effreni difciplinam, & à Barbaro expectabimus doctrinā? illa Machometica funt, flagitiofa luxuries, inhumana crudelitas, contumeliofa superbia, feruitus non ferenda: quorum folatia illa funt poftrema, dolor, mœror, gemitus. Nolite quæfo Equites, breuitate orationis meæ magnitudinem et atrocitatem Turcicæ ponderare feruitutis: neq; uerbis meis contenti fitis, quorum omnem uim cōfumpfi, dum tot horas dico de ijs quæ minora funt, præ illis quæ cogito, et quæ uerbis ita ut sentio, explicare nequeo: quæ uos ueftra fponte cognofcetis, fi Vngariā uobis ante oculos pofueritis: quæ ita miferabilis eft, ut neq; mea, quæ nulla eft, neq; cuiusquam, ad inflammandos ueftros cōtra hofte ueftrū animos, eloquētia requiratur. Sed uideo uerfari quandā inter uos opinionē, quæ uos in hofte penè iam cūtes remoratur; Turcarū uidelicet tyrannū uinci non poffe. cui loco diligēter occurrendū eft, ne inani desperatione occafionem bene gerendæ rei prætermittatis. Ego enim cum uideam non cum dijs, fed cum homine bellum eſſe nobis, planè non idem ſentio, quod multi: uinciq; Solymannum puto, ſi nō aliò,
tamen

tamen certè illo, quod ad erigendos uestros animos
sufficit, quòd ea recta sit sors, ut quæ esse poterant,
dum non erant, illa etiam ipsa possunt non esse, dū
sunt: quæ cum ita dicerem, satis facerem uobis pro
uestra prudentia Equites, neq; alia argumenta à
me expectarctis. Sed uideo quid susceperim. non
uultis tritis hisce, & obsoletis argumentis expu-
gnari à me potentiam Turcicam: proprijs illum
suisq; criminibus conuincam necesse est. Ita faciā:
uos quod adhuc fecistis, me attentè, diligenterq; au-
diatis. Etsi multa sint Equites, quæ quàm infirma
sit, quàmq; uacillās Turcica tyrannis demonstrēt,
à me tamen breuitatis causa hoc in loco præter-
mittentur: & ne quid fingere uideamur, isti ipsi
qui contrà disputant, in medium procedant, nos
doceant, cur uinci hunc tyrannum non putent. Si
propterea, quòd interdum uictorem cum uident:
faciunt imperitè, cum uictoriam ipsam, non uicto-
riæ causas perpendunt. Etenim si uictoria adi-
mit animum uicto, ne nobis quidem contra Scy-
thas sit animus, ne sit contra Valachos, contra Mo-
schos, quibus exercitus interdum nostri cesserunt.
sed si neq; Socaliensis clades, neq; Bucouina cæ-
des, neq; grauis ad Opocam iactura exercitus
uos deterruit, quin clarissimo uiro, atq; summo im-
peratore, IO ANNE Tarnouio, & Starodu-
bo expugnato, strage ingenti Mosconiam sitis ul-
ti, &

ti, & ad Obertinum memorabili uictoria Valda-
chos uiceritis, & Scythia infinitos uobis postea
de se triumphos præbuerit: hoc inquam, si uictis uo-
bis in uictores uestros licuit, cur etiam in Turcica
uictoria uestram quærere uictoriam uobis non li-
cet? Videtis profectò Equites, qui mihi ad dicen-
dum campus detur, in quo meo modo possim ex-
currere, & multarum gentium exemplis planum
facere, uictores sæpe seruiuisse uictis: uerùm cum
res ipsa palàm loquatur, non oportere ideo desi-
cere nos, quòd Turcarũ tyrannus sæpe uictor fue-
rit, uictoriam missam faciant: causas potius uicto-
riæ nos doceant, quæ si iustæ sunt, si seruata fide, si
saluo fœdere, si iusto bello Turcarum Rex uice-
rit, & ego illum formidandum censebo, & quasi
quendam inexpugnabilem Deum unà cum istis
admirabor: sed si dolo, periurio, latrocinio illum
creuisse ostendero, neq; istis credatis qui huic ad-
uersantur sententiæ, neque uictoriam uestram de-
spicitis. In quo illud primùm quero, unde iste
Turcæ Solymannus sit? aut quod hoc nomen est Turcæ?
unde porrò natum? Potest quis mihi cōmonstrare
parentes suos? Equidem multa legi, plura etiam au-
diui adolescens, tamen neq; ex sermone hominum,
neq; ex annalibus uetustatis eruere potui memori-
am ortus sui. Subijcite quæso Equites, si quid for-
tè me præterit, euoluite Græcorũ atq; Latinorũ
annales;

Turcæ vñ d. i. c.

annales, qui res gestas omnium gentium diligentissi-
 me conscripserunt: neque nationem, neque gentem, neque
 familiam, neque postremo hominem hoc nomine fu-
 isse unquam reperietis. Hic igitur terrae filius, ne-
 scio ex qua solitudine, ac solis lucis emersus, potuit
 nullo splendore generis, nulla maiorum autorita-
 te, nullo fretus patre: potuit inquam, bonis arti-
 bus, ac legitimo bello, non dico regnum, sed aliquod
 uile mancipium acquirere? Sed tamen uicit. Ego
 uobis dicam quomodo. Cognoscite socios uestros,
 Equites, audite cuiusmodi dominos simus habitu-
 ri. Erat ex Arabia fugitiuorum collecta manus,
que cum Machometum desertorem Christianae re-
ligionis ducem cepisset, eius ipsius nepharia institu-
ta, cum impia religione est sequuta: cuius illa sum-
ma fuit, ne Christiano caeso, aliquam putaret Deo
gratiorem esse uictimam. Habuit desertor ille do-
 ciles ad hanc sententiam discipulos. Nam quod in
 Syria caput nostrae religionis esse scirent, mox ui-
 cina Syriae loca latrocinij infestare coeperunt. Fa-
 uit tum sors nescio quae furiosis illis, forte illa qua
 denunciat nobis in Deuteronomio Moses, cum den-
 tes bestiarum ob delicta immissurum in nos minatur
 Deum. Et certe isti rabidi canes uastarunt tum ouile
 Christi, cum Christiani principes arma ex Asia in
 mutuam suam conuerterant caedem. Sic nudata Chri-
 stianis praesidijs Syria, cum Iudaea, et Hierosolymis,

à Ma-

à Machometi discipulis oppressa est: inde illis gradus imperij est factus, si tamen imperium dicendum est, quod latrocinio comparatur. Asiam inquam inde, Pamphiliam, Ciliciam, Cappadociamq; ceperunt. Post hæc diffensione Papali cum arderet Italia, Bysantium, atq; omnem Græciam Turca possedit: Aegyptum uerò, dum Galli cum Hispanis de Sicilia & de Neapoli contendunt, occupauit. Quis in Rhodum, florentissimam atq; opulentissimam insulam, Turcam introduxit, nisi Maximiliani Cæsaris & Venetorum internecinū odium? Iam uerò Croaciam, Dalmatiam, Vngariam, quis Turcis addixit, nisi Caroli Cæsaris cum Francisco Gallorum rege fratricidium? sic enim est dicendum. Vngariæ postremò dominus hisce dieb. est factus. At quomodo factus? sine lachrymis dici non potest, Equites. Dum diuisum esset regnum, diuisus Senatus, distractus populus, Ioannis & Ferdinandi uoluntate, ne dicam libidine regnandi. Ergo adhuc uideo, negligentia nostra, discordijs nostris, fraude uerò & latrocinio suo, Turcorum opes creuisse. O' præclarum imperium, o' metuendas opes, o' arma inuicta, à quibus armatus læsus est nemo, nemo nolens paruit, nemo cautus est deceptus: sed de relicta insula, ora, portus, prouinciæ, insidijs, latrocinio, fraude, periurio, non armis, non bello, non prælio, in Turcicam uenerunt potestatem. Tu mihi

mihi eam uictoriam obijcies, quam hosti uolens cō-
 cessi? ijs me terrebis armis, à quibus læsus non sum
 nisi inermis? Hanc putabis esse inuictam potentiā,
 quæ metu, & seruitute cæca, nō minus domi quàm
 foris, alacrem libertate hostem reformidat? Tu mi-
 hi non cogitas cōmunes belli casus? non recorda-
 ris quanta detrimenta afferunt discordiæ ciuiles?
 non intelligis, quàm multum profit hosti, non sub-
 ditis principem, non principi subditos coniunctos
 esse domi: sed perinde ac si uirtute uicissent, neque
 ulla cōmutatio rerū posset accidere, arma nobis,
 ne salutē armis quæramus, è manibus eripis? Quid
 enim est, quo alio uictorem Turcam fuisse aliquan-
 do putes, aut cur huius fundatas opes esse existi-
 mes? Sentit hic tyrannus, Christianos, quos oppres-
 sit, mœrere amissa religione: intelligit Græcos, sa-
 pientes homines, maximeq; liberos, cum autores
 ipsi legum, morumq; humano generi fuissent, inui-
 tos in tantis seruitutis tenebris, sine legibus atque
 moribus turpiter uiuere. Quid uerò Macedonia,
 orbis terrarum quondam domina, quo tandem ani-
 mo in illum est, cum Philippos suos atq; Alexan-
 dros recordatur? Iam uerò Croatia, Dalmatia, o-
 mnesq; cæteræ gentes, atq; nationes, quid aliud co-
 gitant, nisi ut odore aliquo opis uestre recreatæ se
 erigant, & in tanta seruitute salutem sibi quærāt?
 Sentiunt hoc idem quod & uos, imperiū hoc Tur-

eicum infirmum esse, & quòd fide & beneuolen-
 tia subditorum careat, stabile non esse. Et sanè ita
 est. Tempore tyrannorum stant res, non hominum
 fide, neq; uoluntate: ui crescunt, occasione pere-
 unt: non secus quàm singula corporum nostrorū
 incōmoda latent sub bona ualetudine, uerū si qui
 grauior morbus inciderit, omnia etiam minima cū
 magno doloris sensu cōmouentur. Sic tyrannorū
 iniuriæ atq; contumeliæ delitescunt in ipsius pro-
 speritatis caligine: at si quòd bellum, si quæ maior
 uis, si quæ deniq; calamitas tyrannidem inuaserit,
 tum demum contra tyrannum ipsius se offerunt
 delicta. tum demum scelere ipse ruit suo. Nec iniu-
 ria. Cum enim beneuolentia subditorum imperiū
 continetur, tunc labores, tunc pericula homines
 non recusant, tunc uitam pro principe ponunt, id
 quod à uobis sæpius est factitatum: quando uerò
 malo & metu homines coacti seruiunt, prima oc-
 casio, atq; minima offensio quantumuis magnum
 imperium dissoluit ac delet. Non fert hoc natura
rerum, Deus etiam non patitur, ut homo iniustus,
periurus, mendax, firmum imperium constituat:
fundamento opus est firmo, uero, et fideli, ut in æ-
dificio. sic, ac multo etiam magis in imperio: quale
non subest tyrannidi Turcicæ, sed conflata domi-
natio quædam est, ex calamitosorum hominū tur-
ba, qui metu, cruciatu, supplicio, non sensum, sed
 linguam

linguam libertatis amiserunt. Quapropter nō est;
 Equites, cur eos qui Turcis seruiunt, metuatis: san-
 guis uester, fratres uestri sunt, eodem crucis signo
 quo & uos insigniti: qui uos graui seruitutis pres-
 si pondere intuentur, uos per Christum Iesum, per
 sanguinem illius pro uobis atq; illis fūsum, orant,
 obtestanturq; ne se cruore Christi ablutos, impie-
 tate Machometica fœdari sinatis. Veniat uobis in-
 mentem conditionis sortisq; cōmunis. Nolite com-
 mittere ut hanc calamitatem fratrum uestrorum,
 quasi grandinem in agro uicino, ociosi spectetis.
 Verēdum profectō uobis est, ne libertate Christia-
 norum à uobis neglecta, unā cum illis seruiatis. Sic
Iacob seruiuit cum filijs, Ioseph uendito Aegyp-
tijs. Sic regnum amisit Saul, cum parceret Amale-
co Israelis hosti. Sic Iudæa despicacissimè seruit,
 seruietq; semper, quòd Romano regno perterrita,
 regnū Christi promouere noluit. Vlciscitur Deus
 semper neglectam religionem, nec quauis pœna
 est contentus, sed delet de libro uitæ, & radicem
 negligentium ac stirpem de terra cede, supplicio,
 atq; seruitute tollit: contrā uerò, qui iustitiæ pietā-
 tiq; opem ferunt, nunquā deserit: semper illis præs-
 tō est, semper manum illis supponit, ne cadāt. Pat-
ci Hebræi, quot gentes Chananæas deleuerunt?
Paruus David quantum prostrauit Goliath? Iudith
imbellis fœmina, ense cruento abstulit Holofernis

M

Qui negligit
 religionem &
 deo pœnit
 pietati seruans
 nunquā desinit

##

Nota cōtra
 eos q̄ magni
 tudini copiam
 stupidi terrent
 victima effu-
 git

caput. Aderit nobis Deus, Equites: hac tantum spe arma sumite, ut fratres uestros in libertatem Christianam uindictis: pugnabit Deus pro nobis. Illi etiam ipsi qui seruiunt, domestico motu excutient iugum seruitutis, uisis armis uestris: ita hac tyrannis & uestro & seruientium fratrum uestrorum labefactata motu, Deo nobis propitio, corruet.

Quòd si quis adhuc Solymannum uiresq; Turcicas metuit, quòd exercitus ipsius maximam partem ex Turcis constare uidet, prudenter is quidē (nihil enim est temerè audendum:) sed tamen metus hic, si qui subest, tolli iam potuit, tot Christianorum seruitute: quorum cum sit magnus numerus. facile, ubi primùm illis spes aliqua nostræ opis affulserit, ipsi sibi per se ad libertatem uiam quaerent. Etenim uis Turcica per se talis est, ut numero non sit contemnenda, genere uerò non magnopere pertimescenda: quæ coniuncta cum hominibus captis, terret orbem, ut uidetis: ipsa uerò per se debilis est, ac omnium malorum plena. Nam si quis expendat genus hoc totum Turcicū, non omnes ibi natos. sed etiam & quidem maiorem partem, Turcas ex Christianis reperiet factos. quorū qui generosa mente sunt præditi, in mœrore sunt maximo, urgenturq; stimulo graui, quòd libertate amissa, à fide quoq; defecerunt. Magnus hic metus est Equites, nolite hoc contemnere: semper in-

sudet

fidet in proditoris mente, semper ante oculos ob-
 uersatur, nunquam conquiescit ille ipse Deus, ex-
 probrat tacite scelus perfidæ menti, à qua est dere-
 lictus; furijs atq; intemperijs totum complet pro-
 ditorem, dies atq; noctes consceleratam mentem
 exagitans. Quid uerò illa parum ne fodiunt ani-
 mum, quòd auus, proauus, pater, aliter uixerunt,
 Christianiq; mortui sunt? Nihil æquè, mihi credi-
 te, cruciat homines, quàm dissimilitudo uitæ pa-
 ternæ: et præsertim si ab ijs deficias, quorū uirtus,
 autoritas, sanctitas, multis seculis fuerat compro-
 bata. Possem multos proferre, qui Venetijs, urbe
 Italiæ clara, à me sunt uisi, desertores Christianæ
 religionis: nunquam hilares, sed semper demissi ac
 tristes. quorum quidam ex Macedonia uir grauis,
 & ut uidebatur literatus homo, cum ex eo quære-
 rem, qua spe tandem fidem Christi proderet, Quo
 tectior, inquit, in tyrannide contra iniuriam sim.
 Quid: redire nō uis? exetui, inquit: quo uerbo spē
 abiisse questus est. Infiniti sunt tales, de quibus uos
 uno exēplo statuere potestis: quod ad spem uestram
 solatio uobis esse debet. Vir magnus & memora-
 bilis, ac omnibus honoribus à tyranno ornatus,
 Ibraimus Bassa, nunquam potuit obliuisci se ex
 Christianis esse ortū. Alter ille Solymannus erat,
 in cūcto imperio Turcico: ipse regib. deferēbat pæ-
 cē, ipsius uolūtate suscipiebatur bellū: nihilq; à ty-

ranno cū illo non erat cōmunicatum: & tamen ta-
 lis atq; tantus honorum & gloriæ splendor, nun-
 quam mœrorē derelictæ fidei obruere in illo potu-
 it. Imò uerò eo animo in bellū cū tyranno prodi-
 bat, ut suo pariter atq; tyranni interitu libertatē
 Christianis in acie quæreret. Cumq; hic illius inui-
 ctus animus celari iam non posset, damnatus pro-
 ditionis, à tyranno necatus est. Putatis hunc solum
 Ibraimum fuisse talē in tanta seruitute? multi sunt
 tales, etsi conditione dispares, animo certē illi pa-
 res, & haud scio an non multo etiam magis tyran-
 no insensiores. Si enim Ibraimum non continuit
 cōmunicatum penē imperium, quid continebit il-
 los qui hosti foris, tyranno præda sunt domi? I-
 braimus imperator exercitus, in acie interitū quæ-
 rebat tyranni: quid faciet ille, qui pecudis instar o-
 mnibus prælijs atq; oppugnationibus obijcitur? Il-
 lum domesticus usus, & planè fraternitas tyranni
 placare non potuit: quid placabit illum, cui aspi-
 cere tyrannum phas non est? Ibraimus omnium re-
 rum affluentiam, contumeliam existimabat esse su-
 am: quid cogitabit ille, qui ne spiritū quidem, quē
 ducat, & quo uiuat, habet suum? Equidem ita pu-
 to: simulato ad tempus nomine, occultata Christia-
 na mens, acerbior longè in tyrannū est, quàm nos
 sumus. Nos mouemur alieno malo, illi suo: nos au-
 dipimus, illi sentiunt: nos timemus, illi ferunt. Iccir-
 co tan-

eo tanta acerbitate seruitutis cōmoti, uehementius
amissam religionem requirunt, quàm nos posside-
mus. Sic enim se res habet, ut tum demũ bona tua
sentias, cum illis carcas: et magis desideres amissa,
quàm amabas possessa. Quòd si qui sunt in hoc
genere Turcico, qui tantarum rerum iactura non
mouentur, ij nobis metuendi non sunt. Neq; enim
phas est, ut eum quem Deus reliquit, homo metu-
at. Deinde isti, ut puto, non meliore conditione fue-
runt, liberi cum erant, quàm nunc, cū sunt serui:
ita ut illis solis seruire expediat: homines partim
obscuri, partim ita stupidi, ut ne libertatē quidē,
rem maximē homini propriam, intelligant: tales
sunt, ut accepimus, ex agricolis captis atq; ex agre-
stium hominum turba, quorum opera tyrannus in
fossis, in cuniculis, ac in uincis agendis interdū ab-
utitur: & si quando militibus parcat, hos oppugna-
tionibus obijcit, ut in ijs omnis propugnatorū im-
pietas refringatur. Ab ijs periculi nihil liberis est:
non arma illi uestra, non ora, uultusq; sustinebūt.
Nisi fortē quis etiam eū metuit, ne in acie in se in-
currat, quem hostis in ergastulo compede uinctum
detinet, ne aufugiat. Quamobrem non est cur re-
formidetis eos qui à uobis & Christo defecerunt:
partim quòd ij qui uiri boni ac fortes sunt, nun-
quam obliuisci possunt suam hanc esse patriam, in
qua nati, abluti, Christoq; dicati sunt: partim uerò
0 4 quòd

quòd ij qui harum rerum sensu nullo mouentur, suo & alieno iudicio sunt contempti & abiecti.

Restat ipsa per se Turcica turba, ignobilis quædam, & imbellis Asia: & certè eiusmodi, qualem cum olim domuisset Pompeius, hancq; contra C. Cæsarem bello ciuili duceret, uno prælio cum Cæsare cōmisso omnem amisit: & quidem non sine risu C. Cæsaris, quòd Pompeius ex gente tã uili, tãq; imbelli, belli gloriam atque triumphos quæreret.

Nunquã ista Asia in honore rei bellicæ fuit: & si quando uicit, numero hominum uicit, non genere. Quòd ego facile demonstrare possum, uobis præsertim, qui uestra uirtute earum gentium omnes impetus sustinetis, quæ in Asia habentur præcipuæ: Scythiam dico, & Moschouiam. Nam siue quis robore militum, siue numero cõtendat, non facile reperiatur alias prouincias tota in Asia istis pares: quæ ea autoritate in re bellica apud ueteres fuerunt, ut & Martem apud eas gentes natum, & illis primis bellandi artem hunc ipsum deum tradi disse, ferant. Et tamen hoc adhuc post hominum memoriam auditum non est, ut pari exercitu Asiaticis copijs sit à uobis aliquando occursum: tribus, quatuor, quinq; hominum millibus ad summum, hoc regnum satis munitum, contra omnẽ uim Asiaticam semper fuit. Vereor Equites, ne cui imperito fingere uidear: uobis certè qui exiguo milite,

uiginti

uiginti Scytharū millia ad Visnowiecz occidistis, uera hæc uideri debent. Quid Starodubo capto, captiuorum multitudo nō ea fuit, ut omnem exercitum uestrum numero superaret? tot enim supererant cædi, ut summus Imperator Ioannes Tarnoui us timeret, ne suus exercitus uincere facilius hostes, quàm captos retinere posset. Itaq; homo omnium mitissimus, gladio in multos animaduerte-re coactus est. Tantum ille metuebat sibi & suis à captis, cū planè deessent qui uinctos ducerent. Ex quo satis apparet, immanitate, seruitute, numero, Asiam semper fuisse celebrem: animo uerò, ingenio, uirtute, inferiorem cunctis Europæ prouincijs, à quibus contempta atq; despecta semper fuit. Quæ enim alia res Sigismundum Imperatorem olim incitabat contra Turcas? quæ Ladislaum regem uestrum? quæ Ludouicum? qui ingentibus Turcarum copijs territi nunquā sunt? Nego aliam fuisse, præter hanc quam uobis dicam. Cum nihil in ijs uiderent ingenui, nihil magni, nihil liberi, sed seruitia quædam contracta & latrocinijs assueta, degenerem uerò ac seruilem turbam: sibi autem cū hoc genere fugitiuorum certamē esse pro legibus, pro patria, pro maiorū dignitate, pro gloria, pro imperio, decem illis pro uno sunt uisi. At infelici ter illis contemptus is cessit. Fateor. Neq; ego nūc disputo de illorum facto, sed de animo: qui nunquā

creuisset, nisi ex indignitate atq; uilitate hostis: quo fit, ut Turcæ nunquam paucos aduersarios sine ingenti strage suorum uincant, uictoresq; hac parte putantur, quæ superest cædi. Nec mirum est uictoriam illi parti tribui, in qua lassata uirtus aduersarij, non satiata conquieuit. Itaq; Sigismundi, Ladislai ac Ludouici casus, animare uos in hostem magis debent, quàm terrere. nec cogitare uos conuenit, quòd uicti sunt: sed quo animo in hostem ibant uidere, quàm forti, quàm inuicto, quàmq; excellenti. Mors semper est hominis comes, etiam si in acie nunquam sis, sed in aliqua casa humili deliteas: at uirum bonum atq; strenuum, spe bona proposita, fortunam armis quærere decet, & cum finem boni consulere, quem Deus sorsq; dederit. Hac mente uos semper fuistis, sicut & illi quos cōmemorauimus. ut horum multitudini, paucitate uestra non cederetis, quos libertate atq; dignitate superaretis. Nec iniuria. Vobis enim libertatem bello, uobis dignitatem, uobis imperium, non alteri quæritis. Secus est in tyrannide Turcica. Quicquid bello quæritur, tyranno quæritur: uictori nullum præmiū, uicto certa pœna. Si augetur stipendium militi, nō honor cumulat denario, sed seruitutis intenditur cōditio. Præstò ad nutum adsis: uide ne quopiam absis, hyemes, æstus, imbres, frigora toleres: asse notatus latere non potes. Ille dat non ut honoret

ret te, sed ut dato seruitutem notet tuam. O' cōme-
moranda præmia, ò honores præclaros, ò expeten-
dam conditionē, in qua uictor hoc solo differt à ui-
cto, fortis ab imbelli, quòd splēdidius seruiat. Vbi
sunt qui honores mirantur Turcicos? dij uelint ut
illos experiantur, quos laudant. Ignorāt uidelicet
isti, quis sit honor uerus. Non est equus, mihi cre-
dite, nec præfectura, nec purpura, nec sexcenti Co-
mites honor est. Siquidem honor uerus est illustre
quoddam atq; excellens præmium, cōsensu ciuiū
atq; liberorum hominū, ob uirtutem uiro bono tri-
butū. Hæc igitur quæ seruis à seruorum domino
tribuuntur, honoris loco nos non ponemus: habe-
ant sibi illos fugaces equos, habeant purpuras, au-
ro abundant atq; ueste, prouincias etiā atq; regna
obteneant: omnia ista quantūuis præclara sint, at-
que eximia, non uirtutis sunt præmia, sed autora-
menta seruitutis. Quare præter metū nihil pror-
sus uideo, quod illos incitet in pugna. Duæ enim
sunt res quæ alacrē in acie faciūt militē: libertatis
amor, et priuati iuris spes. Quid enim est cur pu-
gnare uelis, si neq; quicquā habes tui quod defen-
das, neq; uictor à bello liber unquā quiescas? Itaq;
ut incepterā dicere, cū Turcis tyrānus sit lex, æquū
bonū: & cū uxor, fortunæ, liberi postremò, in ma-
nu sint tyrāni: nō sanè intelligo, quid nā illos inflā-
met in pugna, aut quæ res suadebit illis ut in ferocē
hostem

hostem libertate, dignitate, maiorum exemplis, ir-
ruant. Iccirco in multis oppugnationibus ani-
maduersum est, ut in oppugnatione Rhodiensi &
Viennensi, fuisse illos cogi ad muros, uiq; atq; uerbe
re adigi, ut uallum conscendant. Sic uos hostiū ur-
bes oppugnare soletis: ita Starodubum, ita Oppo-
cam oppugnastis: ubi uester Imperator, non quo-
modo incitaret uos, sed quomodo præcipiti per ar-
dua cursu uolantes inhiheret, laborabat. Cur? quia
uoluntate, fide, uirtute incitati, nihil arduum ad-
uincendum uobis putatis: ut etiam studio abrepti
præcipiti, obuia pericula non uideatis. Turcæ ue-
rò cum ad oppugnationes atq; bella corpus nō ani-
mum afferant, tanquam iumenta stimulis ad mu-
ros & in aciem coguntur, in qua magnanimum
hostem ac mortem præsentem uersari ante oculos
uident. Quamobrem iam uos coniectura perspi-
citis, quàm inuictum Turcicum imperium esse pu-
tetis, quod sustinent fratres uestri, quod tuentur
desertores fidei, promouent fugitiui, continent na-
tura serui atq; miseri.

De modo bel-

Sed cum constat bellum hoc necessario esse ge-
rendum, imperium etiam Turcicum debilitari bel-
lo frangiq; posse, requiritur fortasse à nobis belli
gerendi modus. Atq; utinam, Equites, nō in ea tem-
pora hæc deliberatio nobis incidisset, quando non
plus ab hostibus armatis nobis est periculi, quàm
domesticis

domesticis nostris discordijs: quibus etiam si hostis *Interprimus d. fin*
 non adsit, corruiere tamen possumus: quas si reti- *876 vltro agant*
 nere in animo est, frustra omnis hac à nobis deli- *tract.*
 beratio suscipitur. Quid enim defendemus? num
 pacem, qua caremus? num libertatem, quam amisi-
 mus, dum priuatarum rerum cura auersi omnes à
 cōmuni bono sumus? dū omnibus conuentibus atq;
 Comitijs hoc solum quæritur, quomodo amplie-
 mus ornemusq; priuatum? cōmunia uerò hoc mo-
 do recte se habere non possunt. Nam sicut priua- *Priuatū cōmū.*
 tum cōmodum ex communi crescit malo, sic etiam *idē. fons malū*
 bonum cōmune ex priuato nascatur incommodo
 necesse est. Foedus cum hoste ferire, à bello absti-
 nere, in otio uiuere, cōmodum cuiq; est. sed ex ijs
 morbi publici nascuntur illi, luxus, discordia, desi-
 dia, diminutio imperij, libertatis amissio. Contra
 uerò, si imperium propagare, si gloriose uiuere, si
 ab hoste metui uis, subeunda sunt tibi omnia illa
 incommoda: descendum est ocium, intermittenda
 uxor, negligendi sunt liberi, frigus, æstus, hyemes
 tolerandæ. Sic uiuebant omnes qui olim potiebant
 tur rerum: sic uiuit Turcarum rex, quem omnia
 agentem, et nunquam quiescentem merito metu-
 unt ij, qui nil curant nisi ocium. Sic etiam uiuebāt
 maiores nostri, qui colebant pacem propter bel-
 lum, fortunasq; suas non luxuriæ, neq; desidie, sed
 bellorum instrumenta esse uolebant: quorum sapi-
 entiam

entiam atq; prudentiam si fuerimus imitati, facile
 & id quod expedit agemus. & in mutua concor-
 dia atq; benevolentia uiuamus. Sic enim illi uni-
 uersam Rempub. certis ordinibus definiuerunt, ut
 quoniam discordia tum oritur, quando quis suum
 relinquens, alterius fungitur munere: ita constitu-
 erant Rempub. ut quisq; negotium ageret suum,
 & ut uni rei & suo muneri intentus, facilius &
 utilitatem & concordiam ciuiū suorum tueretur.

*Aratorum primum
 primum ordinem
 obtinet in gen-
 tibus suis*

Aratorum primum constituerunt genus, penes
 quos esset uictus necessarij cura. Secundum genus
 simile huic Sacerdotum est, quos diuinæ in nos uo-
 luntatis interpretes esse uolebant. Tertium, Equi-
 tum, quo in ordine uos estis, custodes Reipub. atq;
 firmamentū cæterorum ordinum. In hac Repub.
 ita descripta cū uiuerent maiores nostri, omnes ne-
 gotio intenti suo, faciliè tuebantur concordia: non
 præripiebat aratrum colono miles, non pugnabat
 pro gladio cū milite sacerdos: sed arabat colonus,
 pugnabat miles, docebat sacerdos. Sic colonus fru-
 ge, miles armis, lingua sacerdos, operā in Repub.
 probabant suā. Horum autē omnium Rex apud
 illos iudex erat & arbiter, cuius in manu fidei ho-
 nores erant positi, atq; pænæ: hocq; solū propriū
 esse ac uerè regiū putabant, ut cuiusq; uirtutis atq;
 ignauie in Repub. idē esset testis & iudex. In hac
 procuratione, omnibus suis opibus illum retinen-
 dum

dum existimabant, diligenterq; custodiendū, ne ali
 quo casu ab hac cōmuni utilitate, ad priuatam suā
 atq; propriam utilitatem delapsus, tangat tuū, nō
 parcat meo: neue postremò Neronianas illas can-
 tet cātilenas, Rex solutus lege, principis placitum
 lex, id iustum quod regi utile. Hoc ergo ex Polo-
 nia excluso, soli propemodum ex omnibus genti-
 bus tyrannum non uidimus, ita ut adhuc finitimæ
 gentes formā bonorum regum à nobis petāt, ut ho-
 rum arbitrio pacē componant, & ab armis disce-
 dant: ueluti huius sapientissimi, atq; parentis pa-
 triæ, Sigismundi regis autoritate magnorū regum
 sæpe placauimus dissensiones: ob cuius in Remp.
 merita, filium, eo uiuo, in celsa paternæ dignitatis
 sede collocauistis: cui salutem atq; felicitatem, cum
 ipsius optimi regis, tum etiam uestre salutis, atq;
 cōmunis Reipub. causa, sicuti facitis, uelle & op-
 tare debetis. Sed uidetis ne, cur dissensio inter il-
 los nulla fuerit? cur in summa concordia, atq; be-
 neuolentia omnium ordinū uixerint? non alia pro-
 fectò ratione, nisi quòd quisq;, ut ostendi, negociū
 agebat suum, & suo quisq; ordine contentus sic ui-
 uebat, ut incōmoda sui ordinis compensans cōmo-
 dis, alterum ordinem non appeteret. Laboriosa
 siquidem est agricultura: sed à bello remota. Dura
 militia: sed dignitate conspicua. Obscurum est sa-
 cerdotium: sed tranquillitate cōmunitum. Ita er

ego & cum hac ratione uiuentes, uerè gloriari po-
 terant, se in optima Repub. uiuere. Nos uerò quo
 modo? Pudet dicere Equites: liceat enim uerum di-
 cere, neq; molestum sit audire. Id quod tantope-
 re afflixit Rempub. quid illud est? Inter ordines di-
 scrimen nullum: imò uerò ex omnibus ordinibus
 unus ordo est factus. Fundos quærimus, agros co-
 limus: huc cōuentus nostri, huc leges, huc iura spe-
 ctant: quomodo fundus tuus sit meus, quomodo
 promoueatur agri limes, quo pacto terminus me-
 us tui fundi premat finem. Itaq; harum rerum cu-
 ra, omnē curam abiecinus belli: omnesq; illæ præ-
 claræ artes, quibus hoc regnum creuit, extinctæ
 sunt, commissariorum, iudicum, causidicorumq;
 turba. Ergo centurio cessit iudici, miles cōmissa-
 rio, imperat or causidico: sprete, contempti, abie-
 ctiq; omnes sunt, qui regundorum finium amplian-
 dorumq; non tenent artes. O' miseram Rempub.
 ò regnum citò periturum, nisi quamprimum ani-
 mos uestros ad munus uestrū reuocatis, nisi agros
 colonis relinquitis, nisi causidicos deseritis, admi-
 nistros discordiæ uestræ: quibus abundant, & in-
 primis charos habent ij qui opprimūt uos, qui syl-
 uas depopulantur uestras, qui omne ius atq; bo-
 num peruerterunt. Illa illa sunt uestra ornamenta,
 ille est uirtutis uestræ atq; gloriæ campus: Vala-
 chia, Moschouia, Russia, Vngaria. Harum pro-
 uinciarius

uinciarū uictorijs atq; trophæis nobilitata est uirtus uestra, & in ista honoris atq; dignitatis sede, regum uestrorum testimonio, collocata: sicq; ornata ab illis est, ut reges non ciues, domini non subditi, huius Reipublicæ esse uideamini. Et tu tamē tot exemplis nobilitatus, tot testimonijs maximorum regū illustratus, abdes te in ocium? latitabis in syluis? hostem negliges? stationem relinques? Imperatorem deferes? arma etiam, ne quod belli signū domi tuæ fortē sit, conuerteres in uomeres? uiues cum iudice? causidico seruiēs? cōmissarium sectaberis? et cum hac cohorte uicini insidiaberis agro? & tanquam in hostico, in ipsius fortunis, impunē grāssa bere? Et adhuc, ô bone custos iuris publici, pacisq; communis, Equitis tibi usurpabis nomen? cū tuus equus nunquam in acie fuerit, nunquam castra, nunquam hostem uideri, sed semper in dolore & in gemitu ciuium tuorum sit uersatus: & cū tu postremò ipse, pecunia aratoris tui, uendideris officium nominis atq; militiæ tuæ? Non sic maiores nostri, Equites, nō sic. Nunquam illi mercenario milite defendebant patriam, nunquam impetrata pecunia: & breuiter, uitam illi prius, quā officium relinquebant. Quare in hoc uno occupatis, raræ erant lites, iudex rarus, cōmissarius, causidicus, ferē inauditus. Cur? quia nihil putabāt ad se pertinere, nisi bellum: uillas uerò, facultatesq; su-

as omnes. quanti fecerint, indicant acta publica.

Grandis possessio marciis tum emebatur centū, qualis nunc non emitur tribus millibus. Ex hoc precio apparet animus. Creuit preciū possessio- num nunc: cur? quia creuit amor habendi. qui spo- lijs communium rerum res ornavit priuatas: quo fit, ut multi statum hunc Reipub. quo nunc uti- mur, anteponant illi, qui olim fuit. Et ita mediusfi- dius, si uillas, si uxores, si seruos deniq; nostros ui- deas, quis non miseros atq; inopes ciues illos puta- bit, quis non dementes ac planè sui oblitos, Tarno- uios, Tanczynskie, & Odrouaz, & cæteros illu- stres tum uiros, qui ueste, ædificio, conuictu, nihilo differebant à tenuiorum uita? Vidisti opinor in Vjnice, in Tarnouu, in Tanczyn, in Zynkovo, nonnulla ex illa uerustate derelicta, ornamenta eti- am illorū, quibus tū utebantur, quæ nūc exagitan- tur risu publico. Quid uerò erat illud, in quo exul- tabat uirorum illorū uirtus, aut in quo fuit, eritq; semper admirabilis? in liberè dicenda sententia: in defendendis legibus: in propagandis finibus: in tu- enda patria. In hac ceu laudis et gloriæ palæstra commissi uiri illi certabant inter se, non quis illo- rum esset ditior, aut lautior, sed quis senator meli- or. Causidicum nesciebant: lites relinquebant iudi- ci: ipsi uerò summæ Reipub. præsidebant. Itaq; meritò tum florebat Polonorum nomen, meritò fi- nitimis

nitimis erant formidabiles: meritò pacem ferebāt; non petebant cum suum quisq; cum incōmodo tulit onus, propter salutem communem, in qua quisque putabat contineri & suam: unde iustè, pie, æquabiliterq; uiuendo, tantum regnum nobis cōdiderunt. Nunc uerò in contrarium abierunt omnia. Hostem timemus, pacem petimus, imperium amittimus, libertatēq; ipsam uix retinemus. Cur? quia quisq; curat sua, communia nemo. Hostis adest, non tuemur: onustus præda abit, non sequimur: & cum contra hostem uocamur, conuentus prius agimus, leges explicamus, causidicos adhibemus, num hosti resistere liceat. Decernit causidicus arma esse sumenda, si hostis intra fines regni adsit: sin exierit, non sumenda. At fuit, incendit, uastauit, abiit: quid tum postea? habeo priuilegiū: sed hostes habet tua. habeat: mihi satis est id quod reliquit. Ergo si tu neq; defendes id quod possides, neque recuperas id quod amittis, quid restat aliud, nisi ut tu ipse quoq; pereas?

Sed facilè, inquires, reprehendere cuiq; est, consilere uerò solius esse uiri prudētis. Proinde quid faciendum sit dicito. Scio, Equites, qua autoritate, quoue rerum usu præditum esse conueniat eū, qui consilium alijs præstare uelit: quas res cum in me non reperiā, timidè sanè ad hanc postremam partem, atq; diffidenter accedam: uos quoniam me

loqui uoluistis, eo animo me audietis, quo soletis
 eos quos rebus uestris bene uelle intelligitis: neq;
 uobis prima displiceant, nisi prius, quem ad finem
 pertineant, cognoscatis. Illud igitur sit iam posi-
 tum, spem in pace positam nullam uideri, & bello
 salutem quari oportere. Hoc iam nemini nostrum
 obcurum esse arbitror. Maiorum morē si seque-
 mur, bellum geremus facile: si uerò leges de stipen-
 dijs audimus, non sanē intellige, quomodo Turca-
 rum resistemus tyranno, quarum altera mercena-
 rio milite contra leuiiores excursions uti censet,
 altera uulgò omnes egredi iubet: si hostis in regno
 sit, gratis, si uerò extra militandum sit, stipendium
 à rege decernit, quinq; marcas in hastatos singu-
 los. Pecunia itaq; ut uidetis, opus est grandi, sine
 qua nihil boni licet sperare: paucis uerò copijs
 Turcis obsisti non potest. omnes si fuerimus adni-
 xi, uicimus Equites: & hoc non propulsando, sed
 inferendo bello. Omnibus itaq; stipendio est opus,
de quo nunc iam cogitate, unde nobis suppedite-
tur. Vobis imperari pecunia non potest, neq; ue-
 stris aratoribus, dum ipsi militatis: Regia uerò ue-
 stigalia ad tuendam quidem regiam dignitatē suf-
 ficiunt, stipendio publico non sufficiunt: quæ etiā
 à maioribus nostris in hoc ipsum instituta sunt, ut
 nihil nec bello, nec pace, Regiæ maiestati desit,
 quod ad illius munus, administrationemq; pertine-
 at, Si

*Stipendio opus est
 militibus.*

at. Si igitur neq; uos conferetis, neq; regia pecunia tanto stipendio sufficit, quid bello fiet? aut quid est tertium quod uobis stipendium polliceatur? Sed hic nobis occurritur, & quidem à peritis: Veterē hanc esse legem, Casimiro magno rege latam, quæ uobis extra Poloniam militantibus stipendium à rege decernit. Equidem si hanc mentem huius legis esse scirem, quæ inopia stipendij uestræ uirtuti habenas iniiceret, uosq; à belli gloria ad ociū atq; inertiam reuocaret, autor uobis essem, Equites, quo perniciosissimam legem primo quoq; tempore tolleretis: neq; antiquitati cum honorem haberem, ut in ipso penē regni incendio, in lege uobis persugium quietis & ocij quærat. At cum sciam maiores nostros in constituenda Repub. hoc in primis spectasse, ne reges uestri plus legibus & senatu, in hoc regno possent: pecuniam regibus constituerūt tantam, quanta non exercitus alere, sed dignitatē suam rectē sustinere possent. ex quo apparet, cum leges de stipendijs ferrent, non hoc eos spectasse. ut regios prouentus stipendiarios facerēt: hoc enim pacto nihil relinquerent regi, stipendio etiam parum darent: sed hac illi lege, ut ego arbitror, regū suorum feroces animos certo legum infisterant iugo. Videbant multas Respub. temeritate regum cōcidisse, cum aut potentiores bello lacessunt, aut homines utiles regno alienant, aut omnino bellum nō

necessarium suscipiunt. Iccirco cum consimiles
 in suo regno casus metuerent, placuit illis, ut Rex
 communicato consilio uobiscum bellum suscipe-
 ret: quòd si nollet, necessario contineretur stipen-
 dij inopia. Hoc itaq; illi modo reges suos docue-
 runt, consilio publico, non temeritate priuata bel-
 la esse suscipienda: quare hac lege, ut uidetis, non
 operam uestram uenalem regibus uestris propone-
 bant, sed bella ab illis legitimè suscepta cum uestra
 autoritate atq; utilitate coniungebāt. Hanc men-
 tem legis maiorumq; fuisse, multis publicis expedi-
 tionibus planum facere possum, Equites. Nam &
 Ladislaus contra Amurathum patres uestros du-
 xerat, nullo stipendio dato: & Casimirus huius
 frater, cum Mathia bellum in Silesia publicè ges-
 sit, sine sumptu suo: & à Ioanne Alberto rege bel-
 lū cū Stephano Palatino gestum est, absq; regis sti-
 pendio. Quid Sigismundus hic sapientissimus atq;
 gloriosissimus rex, non ultro ac sponte uestra ob-
 lata habuit arma, contra externum hostem? Cum
 ergo uos patresq; uestri tot & tantas res gesserit-
 tis, non pecunijs regum uestrorum, sed beneuolen-
 tia illorū adducti, satis docuistis & quid de huius
 legis sententia iudicaretis, & quid uobis ipsis præ-
 scriberetis: Bonitate nimirum uestrorum regū con-
 tra hostes excitari uos, non pecunia. Quam men-
 tem cum aliàs semper, tum uel nunc in primis reti-
 nere

nere debetis, ut nemo nostrum immunitatem à bello, in uerbis legum quærat: neq; in tantis periculis, quomodo ociosus, sed quomodo omnino sit saluus, cogitet: ut omni terguersatione postposita, tractabiles nos præbeamus sapientissimo atq; multis uictorijs clarissimo regi cuius cum ob sapientiam diuinam atq; præstantem, tum uerò ob uirtutem atq; felicitatem, ea autoritas apud omnes gentes est, ut hostes non minus nomen quàm arma ipsius metuant, & amici societate ipsius & affinitate plurimum gaudeant: quorum illi maximum numerum adiunxit, cum opinio de illius singulari uirtute præstas atq; diuina, tum uerò res benè ac feliciter gesta, quæ tot tantisq; uictorijs illustrata sunt, ut in spacio trigesimi quinti anni, quo regnat, numerum annorum, uictoriarum numero sit propemodum cōsequutus. Vnde non solum multarum prouinciarum accessionibus, quas deuicit, hoc regnum communiiuit, sed etiam potentissimorum regum, principum, atq; nationum societate & affinitate confirmauit: ita ut Germaniam, Italiam, atq; Vngariam certo propinquitatis fœdere cū hoc regno coniunctas habeamus. Nā ut cæteros prætermittā duces, principes, tetrarchas, reges, cū quibus cōnubia, affinitatēq; cōiunxit, Carolus V. Cæsar tot nationum rex, mors atq; terror Turcarum, atq; Saraceno-
rum, nepte ex fratre in matrimonium regio filio data,

Hispaniam, Italiam, & Germaniam, uno societat-
 tis uinculo cum Polonia copulauit. Quid Ferdi-
 nandus, hac eadem sua filia, non Bohemiam, belli-
 cosum regnum, Morauiam item ac Silesiam, huic
 regno adiunxit? quæ regna & prouinciæ huiusmo-
 di sunt, Equites, ut & ingenio & in re bellica præ-
 stantia, faciliè cæteris regnis antecellant. Nam ut
 de Germanis loquar, quibus hæc laus omnium con-
 sensu tribuitur solis, ut bellicam uirtutem parem
 cum ingenij præstantia obtineant. Nam & inge-
 nio eiusmodi sunt, ut oēs bonæ artes, omnia præ-
 clara studia, quibus ad humanitatem instituimur,
 è tenebris in lucem ab illis sint reuocata, atq; hu-
 mano generi restituta. Rei uerò bellicæ laus quæ
 maior esse potuit, aut quo signo illustrari alio de-
 buit, quam quòd omnium gentium consensu, nomē
 Romani imperij à Latinis & Græcis ad Germa-
 nos sit translatum: ut multis tempestatibus iacta-
 tum atq; afflictum, in Germaniam, quasi in quen-
 dam fidum portum, sit eiectum, in quo priscam ma-
 iestatem, ac ueterē dignitatē recuperauit. Hæc igitur
 Germania, cū affinitate uobis socia est, atq;
 amica: tum uerò bis oppugnata Vienna, amisso nu-
 per exercitu, Styria etiam & Carinthia depopu-
 lata, de summa sui imperij timet, & hæc eadem pe-
 rricula seruitutis, quæ & uos, metuit, bellum nunc
 post tot infelices casus publicè parat, Carolo, Fer-
 dinandoq;

dinandoq; ducibus: quorū alter Germanos ac Hispanos, alter Morauos atq; Bohemos aduersus suum & uestrum hostem ducunt, uos ob commune periculum in societatem belli uocant: uosq; orant ne fœdere Turcico, néue illius societate inducti, cum Christianos omnes, tum uos postremò ipsos, in miseram atq; calamitosam seruitutem prodatis.

Quid enim nunc uobis ad salutem deest? num copia? quæ ex uestro ordine confici possunt, ad hōminum centum millia: num rex? cuius prudentia magis quàm armis hoc regnum ad hanc diem stetit: nū ducēs? quorū uobis magna est copia. Quid enim de ijs dubitetis, cum salus atq; uita uestri imperij, Ioannes Tarnouius, singulari Dei summi beneficio, ad hæc tempora huic regno natus seruatusq; imperator est? cuius eximia uirtus, uarijs & diuersis generibus bellorum sic exercitata absolutaq; est, ut omnium summorum imperatorum omnis ante se memoriæ laudem facile sit consequutus: qui quoniam ob salutem huius regni natus susceptusq; imperator est, frui debet hæc Respub. dū licet, summi hominis uita atq; uirtute, in eoq; ipso spem bene gerendæ rei collocare: qui grauib; ac difficillimis huius regni temporibus, spem uestram saepe ac omnium opinionem superauit. Est præterea uobis uir summa autoritate summoq; consilio præditus, Petrus Cmita, qui penè puer in militiæ

disciplinam profectus, maximis bellis acerrimisq;
 hostibus miles fuit Maximiliani Caesaris, summi im-
 peratoris: in cuius exercitu cum multa documen-
 ta uirtutis atq; præstantiæ suæ edidisset, sic ab illo
 probatus in Poloniã patriam suam est reuersus, ut
 et ab optimo rege Sigisnundo dignus summis ho-
 noribus haberetur: & uobis ita sit fuitq; semper
 gratus, ut neq; autoritate grauior quisquam, neq;
 uoluntate sit apud uos maior. Hoc homine ad o-
 mnes uestros casus rectè utemini, Equites, cuius fi-
 dem erga uos, consilium, uoluntatemq; præstantē
 sæpe estis experti. Longum est commemorare cæ-
 teros: de quibus magnum est uos hoc sentire, eos
 esse tales, qui & consilio uos regere, & uirtute
 tueri, & constantia conseruare possint. Quid igi-
 tur reliquum est, nisi ut hanc facultatem præsentis
 temporis conferatis ad salutem uestram, neq; com-
 mittatis, ut cum uobis à Deo omnia suppeditata
 sint, uos ipsi uobis deesse uideamini. quanti enim
 hoc est Equites, aut quomodo diuinæ in uos uolun-
 tati non tribuendum, quòd Germani, Bohemi, Mo-
 rauri, atq; Hispani, potentissimæ gentes, bellum ge-
 runt cum eo hoste, qui nulli magis quàm uobis insi-
 diatur? qua occasione si utemur nunc, licebit no-
 bis in perpetuum esse saluis: sin uerò dimittimus
 tantam occasionem, quanta aliàs nunquā fuit, non
 intelligimus, quantū pro beneficio debemus Deo,

Et idē nobis eueniet, quōd stultis solet, qui si quid
 boni à fortuna illis oblatū est, quōd illo malē sunt
 usi, nullam fortunæ gratiam habent: sapientes con-
 trā, quod re fortuita bene utuntur, magnam pro
 munere fortunæ referunt gratiam. Quando, Equi-
 tes, quando salutem uestram cum libertate defen-
 dictis, si nunc illam negligetis? nimirum respondebi-
 tis, quando necessitas postrema incubuerit. Et est
 quisquam, qui libero homini & ingenuo aliam ne-
 cessitatem putet gerendi negocij, præter delicti pu-
 dorem? Nam plagæ, stimuli, carcer, seruorum ne-
 cessitas est, non liberorum beneq; institutorum ho-
 minum. Quōd si nos in aliud tempus reijcimus,
 metuo ne sera nimis poenitentia dicamus. Non pu-
 taram: quæ postrema solet esse incautorum excu-
 satio. Multa nunc huiusmodi dicere possunt Vnge-
 ri, multa Græci, multa Illyrij: & breuiter, multa;
 ab hoc tyranno qui oppressi sunt, singuli. Verūne
 quid prodest illis nunc illud dicere, Nō putaram?
 Sic enim se res habet. Dum in concitato tēpestuo-
 soq; mari salua est naui, tum nauclerum, & nau-
 tas, & qui uehuntur, diligenter singulos curare
 oportet, ne quis neq; uolēs neq; nolens euertat na-
 uim: quōd si tempestatis, marisq; uis, euersam na-
 uem obruerit, nihil prodest amplius, neq; guber-
 nator, neq; nauta, neq; uector: Sic uos Equites Po-
 loni, dum salui sumus, dum florentissimum regnum
 obtinemus,

obtinemus, dum integras vires, dum auctoritatem, dum opes habemus, cogitemus, quomodo simus salui atq; liberi. Nihil nobis deest: non Rex, non senatus, non copiae: quæ bona quidem sunt, sed ita, ut uos illis utemini. Quid enim nobis proderit sapientem esse Regem, si nos uerbis legum militiam recusabimus gratuitam? quid duces optimatesq; uestri proderunt, si nos in ipso hostium conspectu disputabimus, de priuilegiis & de legum iure? & si ea quæ domi in pace sunt tractanda, nos in aciem producemus? de ijsq; relicto hoste inter nos contendemus? id quod aliàs magno cum Reipub. detrimento à nobis est factum. Quare nihil omnino sperandum est boni, nisi, uobis uolentibus, sapientissimi regis & senatus grauißima auctoritate, bellum fuerit administratum: tum uerò societas atq; amicitia primo quoq; tempore uobis cū Germanis coniungenda est: quos etsi promptos, sua sponte, legationibus tamen excitetis: principes etiam illorum in mutuam beneuolentiam ponatis, pacemq; inter illos concilietis. Et quoniã ea auctoritate estis, ut etiam regere & docere errantes possitis, detis operam, quo fidei controuersias in aliud tempus reijciant: nunc uerò, cum armis, non argumentis Machometus fidem Christi demolitur, regandi à nobis sunt, ne periculo nostro uelint uideri sapientes. Res non ferenda profectò, ita uiles Christia-

nos oēs quibuscū uideri, ut in nostro sanguine exul-
tēt arbitrato suo, ita ut etiā à prouinciarū & re-
gnorū cura auocēt principes et reges inanissimis
suis quæstionib. quas, impunitate opinor adducti,
aliā quotidie gignūt ex alia. Quapropter mise-
reantur aliquādo nostri: cōsiderent, quāta diminu-
tio imperij Christiani sit facta: clades etiā priores
et has recētes recordētur, seruitutē sibi et nobis im-
minentē aspiciant: nos supplices exaudiant, ne ue-
lint in calamitatib. nostris ostētare ingenij sui acu-
mē. Hæc ego facienda uobis censeo, Equites: sed
illud in primis, ut uosipsi reiecta priuatarū rerum
cura, omni opera, studio, diligentia in hoc bellum
incumbatis, in quo uno posita est salus uestra. Hæc
mihi uisa sunt ad communem utilitatem pertinere.
Quod si quis potiora habet, surgat, et dum tempus
est consulat: quodcunq; uerò fueritis secuti, id ratū
Deus atq; firmum habeat, salutisq; nostræ atq; li-
bertatis proprium, perpetuumq; esse uelit.

STANISLAI ORICHOVII RV-
theni ad Sigismundum Poloniae Re-
gem Turcica Secunda.

Ellem Deus fecisset Sigismūde Rex,
ut studium meum in Rempub. fidem
uerò erga te ex alio potius cogno-
uisses, quā ex hoc de bello dicendi
genere, quod etsi necessarium est, non affert tamē
illam

illam alacritatem in dicendo oratori, qua seis auditori præsertim tanto commendare possit. Quid enim minus licere uidetur, quàm me hominem priuatum, tenui ingenio, mediocri rerum usu præditum, apud te Regem summum, ac multis uictorijs clarissimum ducem, de bello uerba facere? Verùm quoniam hæc mea fors fuit, ut mihi non aliud tempus dicendi daretur apud te, quàm hoc, quo tu tuum regnum in postremum periculum adduci uides, mirari non debes, si metu præsentis seruitutis excitatus, in conspectum tuum de bello dicturus prodierim. qui metus, inquam, quantus est uides: ut iam nemo sit in tuo regno, qui nunc de uita, & de libertate sua agi non putet. Cum enim Solymanus Turcarum tyrannus antea uarijs semper, & exquisitis artibus iter sibi in Poloniam muneret: ad eamq; rem foedere tecum inito, libertatem agendi quæ uellet subsidio sibi compararet, nuper deuicta Vngaria, expulso Ferdinandi exercitu, omnibus præsidijs Germanorum expugnatis, finitimus tibi, regnoq; tuo est factus: ita ille multo sanguine quesitum à maioribus suis ex Thracia in Poloniam iter, tot exercitibus Vngaricis cæsis, tot legionibus Germanorum deletis, anto deniq; interitu suorum sibi, regnoq; suo per Vngariam nuper patefecit. Quid enim aliud sibi uolebant per iuria illa, quibus ille abs te foedus est euentus?

nisi ut hoc fraude abs te impetraret, quòd Baifetus à fratre tuo, Machumetus à patre, Amurathes à patre tuo armis impetrare nō potuerunt. Quidnam illud est? Videlicet, ut tu religione foederis impeditus, neq; Valachiam defenderes, neq; Vngariæ opem ferres: ita ille animo soluto ac libero iter facere per utramq; prouinciam in Poloniam sepe conatus, tandem aliquando inito tecum foedere cōfecit. Neq; enim aliter poterat, neq; uerò alia uia id se assequi posse sperabat: nisi fortè ita dementē Solymannum esse putamus, ut non intelligat quantis olim Vladislai opibus Amurathi potentia fracta, debilitataq; sit: à Machumeto etiā quibus uiribus, quanto animo, quòue ingenio Valachiā Castimirus pater tuus recuperauit. hæc ille uetera cū recordatur, tum etiam hæc noua atq; tua nō ignorat. Te quoq; ab ijs ortum eum esse, quem tremere Asia: quem domi ciues optimum regem, foris uerò omnes gentes bello insignem fateantur esse ducem. Itaq; cum interclusum sibi iter in Poloniam uirtute tua uideret simulatione foederis atq; societatis, sublatis de medio armis tuis, sensim, pedetentimq; per Vngariam, & per Valachiam uiam sibi in Poloniam munivit, uidente & sentiente te: cum quidem sibi ille omnia, tu tibi nihil licere propter initum foedus putares. Sic ille Valachia occupata, Vngaria etiam subacta, non solum harum proxim-

ciarum

ciarum uictorem se esse arbitratur: sed etiā regni,
 atq; imperij tui dominum. quod ita in manu sua es-
 se ducit, ut hoc palam dictitet, Poloniam triennio,
 ad summum quadriennio perituram: quam uocem
 eius ad te nuper uir fortis & industrius, Ioannes
 Ocieski legatus ab illo rediens detulit. quæ sanè
 uox indicio tibi esse debet, quid ille speret, quid ue-
 cogitet. Quādo enim ista illi primum in ore uox
 esse cœpit? num, cum is cum Ludouico, postea cum
 Ferdinando bellum gessit? non opinor. tum enim
 te socium atq; amicum appellabat, tum te ad ini-
 tiationes filiorum & ad nuptias inuitabat, tū de-
 niq; omnibus officijs fœdus illud funestum abs te si-
 bi expugnabat. An uerò tum hæc ab illo emissa
 est uox, cū uir clarissimus, ac omnibus bellicis lau-
 dibus cumulatus imperator Ioannes Tharnouuski
 auspicijs tuis fuso, fugatoq; Petro, Valachiam rece-
 pit? ne tum quidem. nam illo quoq; tempore, præ-
 stò tibi contra Petrum uerbo, reuera autem con-
 tra te pro Valachia aderat. Si ergo tu antea sem-
 per Solymanno socius atq; amicus, nuper uerò ho-
 stis esse cœpisti, dubitare non debes, ab illo nō ami-
 citiam tuam, quam nunc absq; causa contemnit:
 sed Poloniam, quā non sine causa semper concupi-
 uit, omnibus illis officijs atq; fœderibus esse quæ-
 sitam. Cui cum iam undiq; immincat, cumq; et Vn-
 garis socijs, quos ante oculos tuos crudelissimè su-
 stulit:

stulit: & Valachis, quos tibi per fraudem eripuit,
 Poloni in nudatam à se uideat, iactat, denunciat,
 minatur quæ uult. Quòd si quis tantis rebus ge-
 stis aliquid aliud moliri Solymannū putat, quàm
 ut quamprimū huc irruat, uehementer errat. Num
 quam ille profectò ita insaniet, ut opportunitatē
 tantam & locorum & temporum prætermittat,
 quantam nunquam antea neq; Amurathes contra
 patrum, neq; Machometus contra patrem, neq;
 Baifetus contra fratrem tuum, neq; etiam is idem
 Solymannus contra te habuit. Quod ego ut osten-
 dam, peto à te, ut me benignè & attentè audias:
 neq; ea contemnas, quæ à me de cōmuni periculo
 dicuntur. Non enim est alienum à præstanti tua sa-
 pientia, nihil eorum aspernari, quæ dicuntur ab
 ijs, quorum de uita & de libertate agitur, quicq; ti-
 bi periculis omnibus sunt coniuncti. Sed tamen id
 quod me demonstraturum dixi, huiusmodi est, ut
 sua sponte cuius in mentem possit uenire. Alterum
 enim horum Solymanno necessarium est, ut aut ex
 Vngaria in Poloniam directà transeat, aut inde in
 Germaniam omnem uim belli conferat. Neq; enim
 ille Vngaria erit contentus: neq; etiam interdictū
 illi esse puto, quo nūnus ille huc aut illuc transse-
 at. At si doceo Germaniam hoc tempore ab illo tu-
 tam esse, uinco, Poloniam omnibus telis Turcicis
 esse propositam. Quòd si ostendo, par erit te cogi-

tare, quo pacto omnibus tuis opibus, consilijs atq;
 copijs aduentantem Solymannum à tuorum interi-
 tu prohibeas. Quid enim est, quo quisquam cogita-
 tiones tuas aliò transferat? aut quis est, qui facilius
 cum Germanis bellum Solymanno, quàm cum Po-
 lono fore putat? nisi forte sit is, cui neq; Germaniæ,
 neq; Poloniæ ratio sit probè nota. Tibi certè, qui
 multo huius gentis usu, imperio etiam Germani-
 am perspectā habes, nihil munitius contra omne
 uim Turcicam hac prouincia debet uideri. Sola
 enim mihi uidetur Germania ex omnibus prope-
 modum terris atq; prouincijs ea esse, in cuius sit
 manu bellum cum hoste aut apertum gerere, aut
 illud à mœnibus ac urbibus propulsare: quarum ta-
 lis ac tanta huic genti est copia, ut urbs urbē pre-
 mere ac urgere uideatur: quæ huiusmodi sunt, ut
 & edificio urbium, & uarietate munitionum, &
 magnitudine ciuitatum, & multitudine earum, fa-
 cile omnibus quæ ubiq; sunt urbes, antecellant:
 quibus Germania ita fidit, ut singulas omnibus So-
 lymanni copijs opponat. & meritò quidem. Quis
 enim est, qui ab illo Noricum, Augustam, Vitem-
 bergam, Lubecam, præterco alias infinitas, ne e-
 numeratione tibi sim molestus: quis inquam has
 tantas, tam præclaras, tamq; munitas urbes facile
 à Solymanno putet posse capi? cum Vienna, omni-
 bus rebus istis impar, bis ab illo oppugnata uche-
 mentissimè,

in entissimè, omnem Solymanni uim, belliq; molè,
 uno duntaxat muro exceperit, & hunc ipsum So-
 lymanum hoc eodem muro progredi longius ue-
 tuerit: ita ille quantus quantus erat, totus hæserat
 in Vienna, ut attritum ac debilitatum exercitum
 bis inde domum reduceret, ut illum & iterum
 & oppugnationum uehementer pœniteret. Quod
 si Viennâ tam acris contra uim Turcicam, tamq;
 fortis fuit, quid tandem illum sperare credis, cum
 reliquas Germaniæ urbes adierit paratiores, lon-
 geq; munitiores? quæ huiusmodi sunt, ut alias natu-
 ra ipsa tueatur, multas ars & industria, nonnul-
 las uerò hominum ipsorum uis atq; uirtus. quæ cū
 ille intelligat partim periculo edoctus suo, partim
 relatu aliorū, Germaniæ ne à se noceri possit, mul-
 tis rationibus esse prouisum: abuti illum secundis
 rebus putarem, si eò bellum potius cōferat, ubi nō
 minor illi pugna cum muris, fossis, & aggeribus,
 quàm cum ipsis hominibus sit futura. mihi quidem
 nihil uidetur cogitare minus. Sentit enim cum
 alio genere hominum rem sibi in Germania fore,
 quàm fuerit olim cū Cappadocibus, Cilicibus, atq;
 Syris. non hic Phryges, Phrygūq; urbes, sed ueros
 illos Germanos uirtute, armis, atq; urbibus poten-
 tes reperiet. de quibus quoties ille cogitat, quam-
 uis sit insolens, & Barbarus: aliò tamen animum
 ac mentem conuertit. Sed nihil hæc in causa pro-

sint: ne hæc quidem, quæ dixi, apud hunc ualeant: feratur sanè, ut solet, in tanto rerum successu amēs, & cæcus: quid? etiam ne illud contemnet, quòd te scit intelligere, cadere Germaniam non posse, quin simul eodem motu Polonia corruat? quæ sanè res, si nulla alia, ipsa tamen per se excitaret te, ut in Germania tuam tuorumq; salutem defendas. Ergo ille cum hoc sentiat, te à tergo insequentem integrum ac ualentem relinquet? & nō curabit quo pacto franget te prius, teq; non urbium, sed hominum regem, solo Marte ac dextera fidentem non appetet, non emolliet? non omni ratione euerdet, antequam ex Vngaria quoq; pedem moueat? ut uacuos metu, acceßione etiā imperij tui adiutus, bellum ex Polonia non solum Germanis, sed omnibus gentibus cōmodius inferat. In hac illum cogitatione uersari dies atq; noctes scito: huc fœdera illius, huc periuria, huc adempta Valachia, huc postremò deuicta Vngaria spectant: hæc ratio etiam Germanici belli, hic finis fuit, quod ab illo gestum est, non ut Germaniam peteret, sed ut Germanos ab Vngaria remoueret, per quam sibi in Poloniam magnis laboribus parabat uiam: quam cum iā expeditam habeat, cumq; ad Poloniam inflāmato studio rapiatur, quid causæ est, cur illum ex Vngaria uictorem in Germaniam potius, quàm in Poloniam iturum arbitremur? quam scit nullo armatam muro,

muro, & aditu esse facilem, & nullo fidentē propugnaculo, neq; tecto? Quid si ne belli quidem differēdi illi causa remanet, multasq; esse doceo, propter quas illi euestigio uenire huc sit necesse: quid est, quod aliquis possit existimare, quamobrem Germanis ille prius, quā Polonis, bellum faciat? Etenim, quid tam Solymannus timet, quā ne quo pacto tu ulla societate belli cum Germanis cōiungere? cum enim iam pridem suscepta illi esset affinitas, quam cum Germanis principibus partim Hed uigi filia, partim sororibus in matrimonium datis contraxeras: tum uerò nunc non iam suspicio, sed terror incredibilis illum inuasit, quod uideat filiā Ferdinandi cum filio tuo collocatam, cum quo ille non de imperio solum, sed etiam de uita bellum gerit. An ita ille amens est, ut non intelligat, tibi non licere, neq; fas esse, eius regis salutem, imperium, atq; dignitatem deserere, cui tam sancto fœdere, ac tam arcta necessitudine es iunctus, etiam si nulum ex afflictis Ferdinandi rebus tibi, regnoq; tuo creetur periculum? Nunc uerò cum hoc Solymannus intelligat, te non solum affinitate Ferdinando, sed omnibus quoq; periculis esse coniunctum, cauet diligenter, ne quo pacto illum uel à tergo adoriari in Austriam euntem, uel cunctantē atq; procrastinantem huc uenire anteueras. hæc ille, & alia multa, quæ breuitatis causa prætereo: cū aper

te fieri sentiat, nō differet tempus. sed uictor Vngariæ iam hic tibi aderit: ut & arma tua celeritate opprimat, & quæsitum iam olim à maioribus iter, ac uix tandem aliquando à se internitione Vngarorum patefactum, in Poloniam ineat, atq; conficiat. ad quam rem quid' nam illi nunc iam obstat? num loca ad inferendum bellum apta? num Valachia. propugnaculum quondam tui regni tutum? At illa iam tota in potestate Solymanni est. Num Vngaria, caput patrimonij Polonici, ærariū Reip. subsidium annonæ, horreum huius regni uctus? At hanc quoq; prostratā, atq; iugulatā ante tuos oculos iacere uides. Nū tempus? At illi expulsis ex Vngaria Germanis commodius dari nequit: nisi fortē illud, quod quidam dictitant, & quod nos falsum esse paulo antè docuimus, uidelicet illum ex Vngaria in Germaniam prius iturum: ita credo, cū mœnibus Germanorum Solymannus, & cum urbibus bellum geret potius, quàm cum campestribus Polonis. quibus alterum horum tātum datur, aut uincere, aut mori, nihilq; præterea tertium. Armis enim, non muris, neq; fossis uirtus Polona creuit: & in campis pugnando, non sub tectis delitescendo, tantum tibi imperium maiores tui condiderunt. Quamobrem, si neq; ille munitionibus Germanorum suos obijciet. neq; te à tergo relinquet: neque causa alia ulla est, quo minus ille ad cogitatum facinus

cinus approperet, quid est quod quis dubitet, Solymannum non in Germania Poloniam, sed in Polonia Germaniam euersurum? Quid hoc tibi non Ungarorum reliquæ, non ipse Petrus Valachus, monent, prædicunt, antè denunciant, magnum malum ut fugias? & ut ne quid fœderi, ne quid societati, nèue quid fidei Solymanni credas? Quòd si satis nondum cernis, cū insidiæ, perfidia, scelusq; Turcicum: tot, tam clavis argumentis, signisq; luceant, Solymannum nullo fœdere contineri, nulla fide coerceri: nulla re inferendi belli in aliud tempus reijci: recordare quæso, quæ fuerint legationes eius, qui uultus legatorum, quæ oratio, cū aliàs semper, tum uerò nuper, cum uirum fortissimum Bernardum Prethuicium ex fœdere abs te repetebat: tum facilius de illius in te uoluntate statues. Sed quibus tandem de causis Prethuicium repetebat? Referre hercle pudet: uidelicet quòd is obstaret, quo minus firma pax cocat inter te & illū. Quid ita? Quia, inquit, cū ingenti ex Russia præda redeuntes Scythas apud Ocacouium deuicit: quòd prædam inde domum, quòd uictorem exercitum reduxit. Præclara uerò uiolandi fœderis causa. hæc ille crebris legationibus, summa cum uerborū insolentia atq; impudentia abs te nuper repetebat: ex quo obscurum non est, Solymannum nunquam pacem tecum fecisse, sed inito fœdere bellum ad

has opportunitates distulisse. Cū enim iam & Vn-
 gariam possideat, & Germanos inde eijciat, fingit
 nunc causus, crimenq; cōminiscitur, ut inde quiuis
 possit existimare, bellum quidem ab illo iam pridē
 tecum geri re atq; factis, uerbo autē atq; legatio-
 ne nunc primū denunciari. Quid enim queso si
 bi uolunt aliud ista uerba? REDDI PRAE-
 DAM IVBE. Quid ita? quia etsi iure foederis
 est tua, attamē lege periurij est mea. PRETHVI
 CIVM EX CONFINIO REMO-
 VE. Cur? Quia nimium molestus est mihi, nimi-
 umq; obstat quo minus Valachis utar cōtra te, atq;
 Scythis, ut uolo. hoc utiq; ille responderet, si uera
 loqui uellet. Iam uerò illi sermones, qui passim ia-
 ctantur à senatoribus: si tamen senatores dicendi
 sunt, serui atq; illa portenta Asiatica. Hi tamen le-
 gatis tuis, ut probrum obiecerunt, Scythas homi-
 nes circumcisos, uinctos in ergastulis abs te detine-
 ri: militem Polonum in Germanorum castris a-
 pud Pestum esse uisum: hoc sic abire nō posse. Mul-
 ta sunt huiusmodi, quæ ab illis palām iactantur,
 quæ tu scis ad te nuper esse delata, quæ quidē iam
 in ore sunt omnium: quæ quorsum spectant, quā-
 ad perniciem regni tui, non intelligo, quòd cū un-
 diq; sit iam à Solymanno insidijs septum, & cum
 totus huc spectet, nullaq; res eum prohibeat, non
 foedus, non fides, non religio, non ius, non mos po-
 strenō

strenuò gentium: contraq; sunt omnia quæ huc illis præcipitem impellunt, opportunitas ante omnia undiq; inferendi belli, deinde affinitates ac cliente læ Germanorum: & quòd caput est, filij tui uxor, quæ ille sentit Polonis cum Germanis in perpetuū conditum esse fœdus: hæc cum ille sentiat, & hac luce clarius fieri uideat, nihil agit, nihil cogitat, nihil hic cupit, nihil optat, quàm ut confestim Poloniam occupet. ad quam tanto furore incensus fertur, ut etiam illa inuitus expromat, quæ contra te diu cogitauit: & quæ tibi contra illum prosunt, teq; cautum reddunt, ne te ille imparatum contra uim suam offendat. Quæ cum ita sint, quid est, quo minus paternæ atq; uitæ uirtutis memor, tuæq; in primis te aliquando erigas, & illam dexteram multis uictorijs Asiaticis insignem exeras contra tuum, regniq; tui hostem, quæ et auertas à tuo regno furorem Turcicum, & illud iter, quod interclusum illi antea undiq; in Poloniam fuit, uirtute rursus intercludas tua. Cernis quæ te circumstent pericula, quæq; tibi præsentem intentent ruinam: hinc effera imminet Scythia, hinc capta Valachia, hinc longè lateq; perdomita Vngaria, non præsidium tibi, ut antea, sed periculum denunciat: neq; uerbò iam auxilium defensionis tuæ sed exitium tibi, rebusq; tuis pollicetur. & qui fide tibi prius, atq; societate fuerant cogniti, illi ipsi contra te pro Tur-

cis arma ferunt flentes. quòd illis incuria Christia-
 norum impia arma indueret, quibus illi fratres su-
 os Polonos euerterent, fidemq; Christi seruato-
 ris, quam in Vngaria sanguine suo obruerunt, in
 Polonia quoq; delerent: quæ neq; tot cladibus ab il-
 lo defessa Germania prohiberet, neq; spes transfe-
 rendi in Germaniam Turcici belli retardaret. Ut
 iam nobis in te uno omnis post Deum reliqua sit
 spes. Quid enim est Sigismunde rex, quod nos tan-
 tis cinctos periculis seruare queat, si sapiëntia de-
 stituamur tua? neq; enim nos ad hanc diem tantum
 armis stetimus, quantum auspicijs ac consilijs tuis:
 quæ cum summa atq; diuina Deus in te contulif-
 set, toto hoc tempore quo regnas, nulla nos temeri-
 tas afflixit, neq; uis hostilis peruertit. Sed cū domi
 sapientia tua quieti, foris uerò tuis armis tuti esse-
 mus, ad hanc postremam & affectā annis ætatem
 tuam incolumes peruenimus. Recognosce quæso
 mecum paulisper Sigismunde, quæ ratio ætatis,
 qui cursus regni tui fuit: quàm anceps & dubius,
 quàm periculorum plenus? Septuagesimus hic se-
 xtus annus est, quàm tu natus es: dimidium eius tē-
 poris regnas. Quod quæso in hoc spacio tempus
 fuit, quod non testetur, singulari Dei beneficio te
 Polonis natum atq; datum esse regem? Cum enim
 duabus potissimis ac maximis rebus imperia, re-
 gumq; opes contineantur, quarum altera felicitas
 diuina

diuina quadam sorte datur, altera uerò prudentia
 bono quodam naturæ comparatur: quæ tametsi in-
 ferior sit priore, multo maior tamen est cæteris,
 quæ quidem in homine dicuntur bona: quæ sanè
 duæ res, quanto maiores, excellentioresq; sunt in
 hominum uita, tanto rarius à Deo alicui simul tri-
 buuntur uni. Quid enim ad summam prudentiam
 Ioanni Alberto fratri tuo defuit? & tamen hoc in-
 feliciter fuit nihil. Quid contra Boleslao felicius
 Polonia uidit? & tamen is cū ob res gestas audax
 diceretur, non solum imprudens, sed homo nequā
 fuit, ut illi esset necesse in ea prolabi uitia, quæ nūc
 oēs horremus. Ita & Ioannes Albertus id quod
 prudēter cōstituebat, quo minus exequeretur, pro-
 hibebatur à fortuna: et Boleslaus prospero fortu-
 næ elatus flatu, regnū prius amisit, quā modū cu-
 piditati suæ inuenit. At tu utriq; horū in utroq; dis-
 similis, res quidē gessiſti tantas, quantas in Polonia
 ante te aut pauci, aut nemo: nunquā tamē fortuna
 plus in rebus tuis, quā prudentia ualuit. oēs siqui-
 dē res à te gestæ ut à cōstituto ducebātur initio, sic
 etiā certo claudebātur fine. Nō enim tu imperium
 Oceano, neq; gloriā terminabas astris, ut canit bo-
 nus poeta: sed pace, concordia, atq; ocio regni tui.
 Sic tu ad immortalitē nō sanguine, neq; occisorū
 hominū corporib. strauisti tibi uiā, sed cōseruanda
 religione, salute, atq; libertate tuorū, pro quibus
 tu res

tu rebus tot ac tantis cum plurima bella gesseris, sæpeq; uictor fueris, ecquis tamen est, qui te alio uultu prodeuntem in aciem uiderit, quàm uictorẽ ex prælio uiderit redeuntem? Ita in te neq; prudentia cedebat fortunæ, neq; ipsa fortuna secundo rerum efferebatur successu. Quem utiq; tu in rebus modum tenere nunquam potuisses, nisi hic sensus fuisset armorum tuorum: hæc mens, hæc ratio, ut non tuum, sed Christi imperium, non tuam gloriã, sed Dei Opt. Max. astris terminares. unde tu cum res domi prudenter, militiæ uerò feliciter gesseris, nullã tamẽ inde præcipuam laudẽ appetebas, præter illam communem religionis conseruatæ: sic tu Rex regum Christianissimus non solum haberi, sed etiam dici meritò debes: quòd hoc tam excellens cognomen non uerbis, sed factis, non priuilegijs, sed armis tibi comparasti: esseq; quàm dici Christianissimus maluisti, ne si fortè nihil dignum tanto cognomine in te esset, in eodem esses uicio, atq; culpa, in qua sunt hi, quorum arma atq; uictoriæ nõ publicæ Christianorum utilitati, sed priuati libidini elaborant, quiq; cognomen Christianissimi ad Christianorum perniciem, ipsiusq; Christi exitiũ contulerunt. qui si nomine suo digna facere uoluissent, nunquam neq; ipsum Q. Cæsare opem ferre pereuntibus Christianorum rebus prohiberët, neq; socij belli Turcis contra Christianos essent.

Quos

Quos cum iam undiq; Turcico ferro cadere uideas, quid est Sigismunde, in quo nos spem aliò sitam habeamus, præter te? aut ad quem confugiamus, à quo opem petamus, præter te? Quid enim non modò nobis, sed omnino huic regno salui esse potest, si ne te? quòd cum tu magnis tuis periculis ad hanc diem conserues, quæsumus ne nos in hoc postremo quasi uitæ tuæ actu deseras. Cui enim Poloniã tam sanctis legibus, tam honestis institutis ornaisti? cui tantum imperium condidisti? cui hæc tanta reliquies? num filio? cui adolescenti Solymannus uicinus imperium incertum facit. Num nobis? quos suspensos metu, ac solitudine uides. num reliquis Christianis? quos bellis intestinis perire cernis. Solymanno igitur: hoc enim restat. O' miseram conditionem, uanamq; nostram spem. O' inanes curas atq; cogitationes tuas, siquidem hunc illæ finem habebunt, ut in tuo regno, iura, leges abs te conditas, ritus, religiones Iesu Christi per te cõseruatas, impurus Solymannus occupet, ac extinguat: ut in Polonia regnum Machometicũ constituat: ut Bassæ impuri, atq; illi serui gētis Ottomanicæ, phanasspolient, aras dei ciant, sepulchra maiorum evertant, liberos ante ora parentum, uxores ante coniugum stuprent, uiolent, bona, fortunas diripiant: nomen ipsum genusq; Polonicum excidant, ac deleant: possemò, id quod nuper illum Strigonio ca

pto

pto fecisse uidimus, ut Polonis cæsis, fluuiôq; ge-
 nutenus equi exundanti sanguine, omne Sarmati-
 cum consecret Machumeto solum, in quo regna-
 runt, ac Christum coluerunt, mortuîq; sunt omnes
 maiores tui. qui si una uoce loquerentur, hoc dice-
 rent: Nos Sigismunde regnauimus quondã in hac
 terra, in qua tu nunc, quam cû armis nostris con-
 seruatam tibi tradidissemus, nō metuimus, ne quid
 huic regno noceret Turcica uis, cuius nos reliqui-
 as conficiendas tibi transmitteremus. Neq; enim
 Amuratho infestior, neq; Machumeto potentior,
 neq; Bayseto perfidior potuit post nos huic regno
 hostis esse, qui tamen omnes pacē petere à Polonis
 per nos sunt coacti. cû hac spe in hac terra sepulti
 sumus: hic aras, hic tumulos, hic monumēta uirtu-
 tis, rerûq; gestarû condi nobis uoluimus, quæ late-
 rēt in tutela ac præsidio armorû tuorû, quæ tamē
 omnia præter spē cōmoueri uides aduentâtis Soly-
 manni metu. iã hic ergo ille aderit, de nobis mortu-
 is pœnas occisorû maiorû exacturus: insultabit cru-
 delis ille captis aris, & nobis sepultis: hæc spolia,
 & has manubias, hæc etiam ipsa triumphorû insi-
 gnia, quæ nos de Turcis uiui tulimus, et quibus o-
 mnia regni tēpla atq; tecta exornauius, eripiet,
 exterminabit, excinet cû ossibus ac cineribus no-
 stris? Quod ne accidat, tuū est prouidere, et in pri-
 mis curare, quomodo hæc omnia præclara à nobis
 dereli-

derelicta, quæ in tēplis, quæ in foro, quæ in regnō
 uides, cōserues uirtute, armis, ac opib. tuis. sacras
 etiam cēremonias, ac religiones Seruatoris, quæ
 nos & ipsi sanctissimè coluimus, & uobis nostris
 posteris tradidimus, omni ratione defendas. Hos
 postremò Polonos, quos tuebamur olim: hanc pa-
 triam, pro qua multum sanguinē effudimus: hæc
 sepulchra, in quibus nunc quiescimus, tibi commen-
 damus. Potes tu Polonorum tueri libertatem Si-
 gismunde, omnia in te sunt uno, quæ in nobis fue-
 re singula. neq; enim quisquam nostrū te uicit
 prudentia, nemo antequam fortuna, pauci etiam re-
 bus gestis tibi fuimus pares. Quapropter tibi sup-
 plices manus tendimus, à te mortui petimus, ut tu
 his ac tantis bonis hæc tria simul defendas: liber-
 tatē primò tuorum, deinde salutē tuam, postremò
 quietē nostrā: ut in hac terra libera & tu regnes,
 & nos requiescamus sepulti. Si omnes, ut dixi, ma-
 iores tui loqui possent, hac uoce uterentur: quod
 quoniā nō possunt, mortui tibi hanc Rēpub. hanc
 patriā, hos ciues cōmendant, quorum omnem sta-
 tum in dubio esse uides. Non enim iam nobis de
 Russia bellum cum Scythis est, qui prædam, non
 regnum petunt: non de Lithuania cum Moschis,
 quib. cū tu ut uis bellū geris: nō de Prussia cū Ger-
 manis, qui æquē te amant uicti, quàm uictores ti-
 ment. Sed bellum tibi est cū acerrimo, nō iā hoste,
 lenius

leuius id quidem nomen est: sed cum uiolatore fi-
 dei, contemptore foederis, prædone iuris humani,
 labe atq; perniciæ omnium quæ inter homines san-
 cta, quæ honesta, quæ legitima habentur. qui non
 partem aliquam Poloniæ, non homines, non re-
 gnum, non imperium saluum occupare uult, sed ne
 quod uestigium gentis, ne quod sanguinis, ne quod
 nominis extet Poloni, hoc solū uult, hoc cupit, hoc
 cogitat, ut hic Turcas collocet, ut hæc templa Ma-
 chometo consecret: ut has urbes, hæc rura, hæc op-
 pida Saracenis compleat: ut in cinere regni, & in
 sanguine tuo regnet. ut hinc securus uadat quò ue-
 lit, & bellum faciat cui uelit. Cui si tu te. iam non
 opponis, si non quamprimum illi occurris, quam
 spem filio, quā nobis, quam tibi relinquis? quò tan-
 dem consolabere senectutē tuam? Quē dcum, aut
 quem hominem tibi opem laturum arbitraris, si
 te ipse nunc deseris, si te abijcis, si te prosternes?
 dum adhuc integræ uires regni, dum opes tibi, dū
 consulendi tempus est. Sentis nihil ualere foedus?
 animaduertis quantis ille furoribus incensus huc
 fertur? patēre Turcis ex Vngaria uiam non cer-
 nis? per Valachiam quoq; in Poloniam properan-
 tem Solymannū non uides? Quid in Græcia, quid
 in Illyria, quid in Vngaria egerit, non recordaris?
 non pertimescis? non tibi iā prospicis? An uerò fo-
 dere te prohiberi dices, quo minus tu bellum illi in-
 feras?

feras? O' miseros nos, siquidem aliter perire non
 potuimus, quàm inito fœdere: aut si Solymannus
 aliter regnare in Polonia non potuit, ni prius illi
 religio nostra in Poloniã aperuisset uia? an tu ho-
 mini post homines natos perfidiosissimo, quẽ non
 fides, non iusiurandũ, non hominum pudor, non
 deorum metus à cogitato facinore unquã prohibu-
 it: huic inquam tu beluæ in cõdenda tyrannide ali-
 quid aliud suffragatum putas quàm fœdera? quàm
 periuria? quàm dolos? quàm fraudes? quàm omne
 perfidiæ genus? Testis est Græcia, cuius ille fallen-
 do & perierando dominus est factus. Testis est Vá-
 lachia, quam socius tibi eripuit, atq; amicus. Te-
 stis est Vngaria, in qua euertenda, ostendit se nul-
 los omnino deos, nullum numen, nullam cœlestem
 uim, qua hæc omnia continentur & reguntur, su-
 spicari. Quòd enim scelus, dũ euertit Solcusiũ, nõ
 attigit? quos deos Strigonio capto non læsit? quod
 numen, quam religionẽ, quam fidem nõ uiolauit,
 dum Albam regalẽ petit? nulla res fuit neq; in cœ-
 lis neq; in terris, per quam tũ, dũ hæc caperet, nõ
 iuraret, uidelicet se deditione contentũ, ciues pati
 abire quò uellent. An hoc ille nõ iurauit per thro-
 num imperij sui? at uide quæso quàm pactis stete-
 rit. Nam cũ ex Strigonio ciues miseros atq; infeli-
 ces hac eadẽ conditione eiecisset, missis ultra Da-
 nubium, qui fugientes exciperent, totum illum in-

*felicem comitatum crudelissimè sustulit: cū hoc tu
 homine tibi fœdus sanctum esse putabis? huius fide
 tenebere? hac deniq; tam præpostera, tamq; per-
 uersa religione impediere, quo minus hostem tam
 turpem, tam fœdum, tam perfidiosum, à tuis tuo-
 rumq; cervicibus depellas? qui omnis humanitatis
 ignarus & expers, fidem, fœdus & iusiurandum
 in uitam hominū ideo putat introducta, ut his ille
 ad perniciem atq; pestem generis humani abuta-
 tur. Nam cum aliorum uictorijs finem fœdus asse-
 rat, huic soli ad uictoriam fœdere paratur uia. Ad
 hanc illum perfidiā cū natura ipsa finxisset: tum
 uerò Mahometi leges confirmarunt: ut Christianū
 non modò nefas non sit occidere, sed fallere omni-
 no, ac quouis periurio de medio tollere sit Turcis
 pium. Hac sanè lege Solymannus magnus est: hac
 etiam eadem uictor horribilis putatur, cum isto
 fœdere, tu tibi nihil, ille cōtrà omnia sibi licere ar-
 bitratur: cum contra te spe incautum, atq; opini-
 one tutum, omnibus occasionibus utatur. cum non
 metuit, ne tu à se laesus iniurias persequare: cum
 omnes conatus atq; impetus tuos, omni fraude, fœ-
 dere, atq; periurio eludat: cum tibi postremò ni-
 hil relinquat, quo tu sis tutus, præter illam cautio-
 nem, ut ne quid illi credas. Quamobrè cū omnia
 illa quibus Solymannus fallendo antea ualebat, illu-
 strata, ac cōperta sunt per te, quid est cur hic ocio-
 sus*

fus tyrannū expectes? aut quid obstat, quo minus
duce Deo omnes illius insidias nepharias, quas ti-
bi, nominiq; Polono facere conatur, omni studio,
celeritate, diligentia, deuotes, ac repellas?

Ad quam rem perficiendam adiutorem tibi fo-
re sperare debes Deum: cuius ille fidem atq; iusu-
randum cum periurio primum, deinde omnibus in-
sidijs expugnet, non erit hoc illi impune: sed ille
ipse Deus, cuius religiones, caeremonias, ritusq; de-
fendis, pugnabit pro te: neque sinet interitu regni
tui, regnum suum in hominum uita deleri. qui te
clara uoce ad hoc bellū apparandum atq; suscipi-
endum uocat, dum omnium gentium consensu pe-
riculum tibi denunciat. Neq; enim ille aliter nobi-
scum loqui solet, quàm isto cōmuni hominum ore,
atq; sono: neq; etiā alia signa habet, quibus hos ad
audendum impellat, quàm hasce occasiones, tēpo-
ra atq; loca: quæ cum apta fuerint ad id quod uo-
lamus, dubium non est cū id uelle quod nos cupi-
mus, quodq; conamur. Quis enim nunc aut Ger-
manos aduersus Turcas excitauit? aut Valachos fi-
dem tuam implorare coegit? aut Polonios hoc bel-
lum Turcicum abs te efflagitare persuasit? Nemo
est, mihi crede Rex, præter illam cœlestem uim,
quæ hanc mentē iniecit Polonis, ut impendentem
perniciē armis repellant: quæ Germanos irritauit,
ut Poloniæ percuncti opem ferant: quæ Valachos

adegit, ut cū Christiano tecum duce, quàm cū Machumeto tyranno esse malint: ut cum istinc Valachia, illinc Germania, hinc uerò Polonia Turca teneretur in Vngaria cōclusus, tum postremò adesset ipse Deus ultor perfidiæ Machometicæ, propugnator religionis suæ, defensor regni tui, qui ab illo pœnas illius periurij expetat, quò ille tot gentes atq; nationes subegit, quo Christi regnū diminuit, quo omnia sancta, atq; legitima inter homines deleuit. Non est hic tantus, tot gentium consensus, humano cōsilio, ne mediocri quidem Rex Dei cura perfectus: in quo ille residens, palàm tibi uoce præit, quid te sequi, quid cauere, quid spectare in tam apertis Solymanni insidijs oporteat. Non solum uerò hæc pericula ille tibi ore hominū prædicit, sed etiam eas gentes tibi conciliat, quibus tu finitimus regno, periculoq; es, neq; uerò hos solū, sed etiam illos, qui etsi longius absunt, nomīne tamen eodem tecum Christiano censentur, ut sunt uirtute, ingenio, fide insignes Hispani. Et cum his uictores orbis terrarum quondam Itali, qui & sua sponte & fortissimi ac clarissimi uiri Q. Cæsaris studio, opem tibi ad cōmunem libertatem deferendam profitentur, adderem & Gallos, nisi ij maiorum oblitī, omnes Q. Cæsaris conatus contra Turcas impedirent consultò: sed tamen istis exceptis, uides ne tu quas tibi gentes ultrò conciliauerit Deus,

Deus, & quos tanquã ad incendium regni tui re-
 stinguendum conuocauerit? quæ quidem si alieno
 tempore, & certè eo, quo tu extra periculũ esses,
 tibi cuenirent, esset fortasse quòd quisquam suspi-
 cari possit, casu ea tibi, non diuino consilio acci-
 disse. Nunc uerò cum nulli magis periculum ex
 Ungaria minetur, quàm tibi: & cum Solymannus
 totus quantus est, huc spectet. & hostis ipse nulla
 contineatur fide, nulla prohibeatur causa, quo mi-
 nus in Poloniam irruat: reliquum est Sigismunde
 Rex, ut in summo rerum, regniq; tui discrimine
 agnoscas beneficiũ Dei, quo tibi ille, defensioniq;
 tue ipsum propemodum orbem terrarum, opem
 ferre coegit. Iam uerò illa domestica, atq; domi na-
 ta tux, quò tu aliò referres? quòd omnes adsunt o-
 mnium ordinũ homines, deniq; omnium ætatum,
 qui abs te hoc bellũ deposcunt, abs te petunt, te o-
 rant atq; obtestantur, ne se foedere Turcico peri-
 resinas, nèue in alio quàm in armis extremã spem
 salutis huius regni ponas. Inter hos adsunt Equi-
 tes Poloni, mors & terror Turcarũ, atq; Sarace-
 norum omniũ, in quibus est is animus, ut si etiam
 illis auxilijs careas, quæ dixi, tamen illi autore
 Deo, & te duce freti, copijs ac præsijs domesti-
 cis satis se paratos contra omnẽ uim Turcicã esse
 arbitrantur: quos sæpe dissentientes antea, hæc ta-
 men causa, atq; hoc cõmune periculum ita coniun-

git, ut post Poloniam conditam, aliud tempus in hoc regno non fuerit, in quo æquè omnes sentiret unum atq; idem: qui hunc solum exitum Comitiarum Piotrkouiensium expectant, ut illis periurio Solymanni delusis, atq; in hanc sollicitudinem ac timorem adductis, ferre salutem, atq; libertatem sibi, liberis, ac coniugibus suis, per te ut quærere liceat. Neq; uerò in hoc fortissimo ac clarissimo Equestri ordine hæc mens solum est, hæc sententia: sed pari studio adest amplissimus sacerdotum ordo, qui quod uideant in postremum periculum religionem Christi adduci, ne ea quidem conferre ad hoc bellum recusant, quæ maiores nostri loco sanctioris ærarij in fanorum abditis condi, & adseruari ad incertos huius regni casus uoluerunt. Nota enim tibi est diuina illa Petri Gamrathi Pont. Max. uox, quæ nuper in Conuentu Sreden- si intonuit, magno Equitum Polonorum assensu, cum ille collectis omnibus exemplis accuratissime moneret Equestrum ordinem, par esse, cæteris rebus posthabitis, ad hoc bellum omnes incumbere, in quo uno posita est salus regni: ad eiusq; belli usum non solum ea quæ in priuato certa cuiq; essent, sed etiam ea quæ in fanis sanctissima haberentur, conferri oportere. quam eius non ex humano ore, sed cœlitus emissam uocem, non murmur, sed clamor maximus totius concionis est subsequutus:

ita

ita grata erat illa summi uiri uox, quæ dicatis quoque Deo rebus salutem patriæ redimeret. Omnis præterea urbanorum ac rusticorum adest multitudo, etiam tenuissimorum, qui præsentis seruitutis excitati metu, tibi supplices manus tendunt, tibi uitam suam, tibi sedes, tibi fortunas, libertatem, cōiuges, parentes, liberos commendant: ad te deferūt facultates suas, ac pecuniam etiam, quam habent: tibi iugulum pro uita huius regni ostentant, tibi præstò armati omnes adsunt: te orāt, ut te aliquando erigas, ut Solymanno uenienti iam nunc occurras, ne quid falsi foederi illius, ne quid e mentitæ religioni credas: deniq; ne periurio Turcico uitam nobis eripi sinas. quam nos tuæ fidei, tuæ uirtuti, tuæ fideli dextera commisimus.

Quòd si tu nobis pereuntibus foedus abs te ictū obijcies, si te remorari dices fide data hosti, uide quæso ne sit per iniquum, & non ferendum, te illud putare foedus, quod ipse Solymannus hostis nullum esse iudicauit. Cū enim ea conetur contra te, quæ perniciem huic regno atq; pestem afferūt, quis tandem est, qui foedus hoc uestrum dicat esse potius, quàm insidiosas simulationes, spe tua ac fraude Solymanni insignes? Neq; enim uerbis, sed ueritate religionem & legum & foederum existimare debemus. si enim illi foederati dicūtur, quos eadem in foedere continet fides, quæ ab utra tan-

dem parte fuerit uiolata, soluit fœdus: quomodo
 fœderatum te Solymanno esse defendes, cum te ui
 deas ab illo undiq; peti, atq; oppugnari? quòd si in
 priuatarum rerum usu pactiones ratæ non fiunt,
 nisi apud utramq; partem peræquè custodiantur,
 ita ut si quid in pactione ab altero fuerit uiolatũ,
 alter pactione non teneatur: quid tandem sentire
 debes in hac causa, qua sola nititur imperij tui sa
 lus? quæ quanto maior, potiorq; est, tanto fœdus
 hoc funestum atq; exitiosum, nulla neq; religione,
 neq; ueritate constrictum, non fœdus, sed dolos, te
 chnas ac insidias Machometricas existimare de
 bes. quæ quidem omnia latent in hoc specioso atq;
 sancto fœderis nomine, quod ille cum ad exitium
 tuum conferat, stulti sumus, si nos falsæ religionis
 uinculis deuinctos ac cōstrictos, uliro Solymanna
 dedamus, quod ille cupit: hacq; mente ut tu sis, in
 primis optat, ut se uidelicet amico quàm hoste uti
 malis, dum Germanos ab Vngaria remouet, dum
 reliquias Vngarorum conficit, dum sibi per Vnga
 riam in Poloniam iter munit. Quid enim tandem
 ille respōderet aliud, si quis ab eo quæreretur? Fœde
 rato uteris Sigismundo Solymanne. quid ita? nem
 pe quod Vngariam per hoc fœdus capere uolui.
 Quid capta Vngaria cōsequebare? nihil, nisi Polo
 niam, quam olim auus, proauus, pater petebat me
 us. At iusiurandum fœderatum tibi Sigismundum
 facit,

facit, quod te uiolare fas non est: mihi uerò fas est, quòd Machometus iubet: & quod lege nostra licet, quæ mihi religionem & fidem laquei uice cõtra ipsos porrigit Christianos, ut uel i istis inanissimis nominibus illos, si secus non possum, captos de medio tollam, & quouis malo mactem. Si igitur hoc ipse Solymannus confitetur, quis tantam perfidiam, quis tam apertum periurium, quis tantum scelus, fœdus esse audebit affirmare? cum ipse hostis, hostis inquam regni ac nominis tui Solymannus, cui hoc uni omnium maximè expedit, non audeat negare? aut quis tam erit infestus, insensusq; nobis, qui te inanibus uerbis, quibus nulla subest res, prohibeat, ne tibi iam nunc prospicias, ne nobis periclitantibus subuenias? teq; postremò cogat, ut si cõtra religionem uinctam atq; constrictam Poloniam Turcis tradas? quis uerò erit tam præposterus ac peruersus, qui cum iam omnia parata atq; instructa contra te Solymanno esse uideat, tibi nunc ius fœderum, rationem, religionem, fidem etiã Turcicã opponat? qua ipse, ut uides, orbis terrarũ cadit.

Et tamen adhuc sunt, qui in tanto metu, ac tanto regni tui periculo, exemplis etiam nobis contradicant, cum in simili causa Vladislaum patrũ tuum Varnensi prælio uictum, debitas pœnas uiolati fœderis Amuratho persoluisse contendant. In qua tandem causâ hoc homines stultissimi affir-

mant: nēpe in ea, quæ memoria patrū nostrorū ge-
 sta est, cui Alexander auus meus interfuit, qui ex
 Russia adolescēs ad illud Varnēse bellū profectus,
 cū in eo bello uir bonus, ac miles strenuus fuisset,
 omnibus ferē municipibus suis quos ex municipio
 Præmisliensi secū duxerat, amissis, hæc rediens nar-
 rabat, id quod ego de parente meo nuper audiui:
 Vladislau plus minus duos & uiginti annos natū,
 magna ui animi, ac multis prælijs secundis elatum
 adeo fuisse, ut nullas copias Amurathi tantas esse
 putaret, quas ille cum paucis, & excipere, & car-
 pere dubitaret. Quare ille, ut uides, iuuenili erro-
 re, non uiolati fœderis poena Amuratho succubu-
 it. Cum enim Vladislao eadem causa fuisset cum
 Amuratho, quæ tibi est hoc tempore cum Soly-
 manno: iisdem enim artibus Amurathus Vngari æ-
 petebat olim, quibus nunc petit Poloniam Soly-
 mannus: & cum armis extorquere Vladislao è ma-
 nibus Vngariam Amurathes non posset, ut item ti-
 bi Poloniam Solymannus non potest, illa ipsa ar-
 te ac lege Machometica, cuius suprâ mentionem
 feci, circumuenire conatus est ingentis animi atq;
 spiritus Regem. Itaq; initio fœdere ille suo eum
 est aggressus, quod fœdus tamen nunquam esse du-
 xit, neq; ipse Pont. Max. neq; Vladislau, neq; po-
 stremo Capistranus ille Senensis: ut hæc quæ nunc
 tibi sunt cum Solymanno fœdera, ruinæ similia,

aut

aut tēpestati esse, quàm fœderi legitimo omnes autumant. Ergo conuenire omnia iam uides, & undiq; Vladislai causam cum tua cohærere. At si te nemo perfidiosum, nemo nocentem, nemo periu- rum esse dicit, si hoc bellum suscipis atq; paras, cō- traq; Deus ipse uocem ex ore omnium hominum mittat, qua te ad hoc bellum legitimum, honestū, necessarium uocat: quid est, quod quisquam in cō- simili causa Vladislaum uiolasse fœdus audeat con- fiteri? Nō fuit igitur illud Vladislai fœdus fœderi simile, non fuit, in quo non fides ab Amuratho est habita, non cōditiones pacis seruatae, non Vngaria ab Amuratho fœdere fuit tuta: scelus illud fuit, & ut iam dixi, ruina quædam, atq; tempestas, et quid- uis potius quàm fœdus, aut fides, aut religio. quæ certe si integra fuissent, et si in illo sancto nomine fœderis non latuissent uis & insidiæ, nunquā pro- fectò neq; Pontifex Max. autor illius belli fuisset, neq; Capistranus illud suasisset, neq; etiā Vladisla- us suscipiendū apparādumq; sibi putasset. Si enim summorū hominum autoritas quid rectè quid ue- minus factum sit nos docet, ut quod hi probarint, rectissimè ac sapientissimè factum putemus: quis Eugenio quarto authoritate grauior, pietate ma- ior, fide, religione, officio sanctior fuit? is tamē bel- lū illud iussit. quis Capistrano in Francisci familia uir melior? quis cōstantior? quis moderatior? quis legum,

legum, fœderum, officiorumq; omnium, quibus hominum uita regitur ac continetur fuit, obseruantior, ut princeps ille creator huius familiæ Franciscus grauior uir non fuerit: ut quòd Capistranus fecerit, id non solum decuisse, sed etiam debuisse fateamur. Et tamen is non solum bellum suaserat, & ad illud gerendum Vladislaum acerrimè impulit, sed illud ipsum bellum iste idem Capistranus eadem uimentis, qua suaserat, etiam gessit, ut & errorem illum Vladislai, quòd is imparatus Amuratho occurrerat, magna hostium cæde corrigeret, & illum præclarum, ac omnibus acerbum fortissimi regis interitum, infinitis aceruis Turcarum cõpensaret. Quod utiq; talis ac tantus uir nunquam neq; Vladislao suasisset, neq; ipse ducem se ad illud bellum regi dedisset, neq; postremò reliquias derelicti à rege belli asperrimè persecutus fuisset, si aut illo fœdere regem teneri, aut illud bellum non esse iustum atq; pium putasset. Quinobrem, desinant aliquando isti infamia perfidiæ genus tuum contaminare, desinant optimi regis factum reprehendere, desinant etiam ea neglectæ religioni tribuere, quæ humanitati cuidam, atq; ipsi fortunæ, quæ in bellis multum ualet, tribuenda sunt. Videant præterea illud, ne cum de facto nobilissimi regis detrahunt, auctoritates summorum uirorum, atq; sanctissimorum euerant, à quibus illud Varnense bellum

lum partim iussum, partim uerò gestum est. Quæ cum ita sint, quid tandem impedit te, aut quid ab hoc bello reuocat? num religio, Deiq; metus? quæ audis humana uoce te ad hoc bellū inuitare. num hominum fama? qui omnes in armis spem salutis tibi demonstrant. num foedus? quod ipse Solymanus hostis nullum esse, multis argumentis docuit. num exempla foederatorum illi regum? at illa tibi documento sunt, eos solos remanere, qui foedere Turcico impediti, maturè, insidijs cognitis, ex illis falsæ fidei laqueis euolauerunt: illos uerò qui imparati contra hostem prodibant, magna cum laude quidem, sed graui tamen nostro incommodo cecidisse. Reliquos autem omnes, qui fictæ religioni potius seruire, quàm suæ saluti maluerunt, turpiter perire: quorum ego miseras sigillatim commemorare nolo, ne uel res notiores tibi quàm mihi recognoscere tecum uidear: uel tuas augeam molestias, commemorandis calamitatibus sociorum, atq; amicorum. Hoc tamen dicam, quòd uerè possum, & quòd apud Equites Polonos in concione nuper cum dicerem, intellexi uehementer Equestrè ordinem commoueri, neminem nisi incautum à Solymano esse deceptum: neq; aliquem in illius potestatem uenisse, nisi eum, qui abiectis armis foederi se illius crediderat. Deinde uerò, ut incœperam dicere, neq; illa tibi desunt, quæ pertinent ad tantum

tum bellum administrandum, ut *fiat* copiae par-
 tim domesticae, partim aduēticie. nam si *aquo cen-*
su regnum per te fuerit censum, absque dubio, id
 quod etiam inter omnes uideo conuenire, census
 hic ad duo millia perueniet lectissimorum & bel-
 lo aptorū militum, quorū tu singulos manipulos
 multis legionib. Turcicis oppones, sit modò is cen-
 sus pro cōditione cuiusq; & uitae & ordinis. cum
 enim alia uita, alius ordo sit Equitis, alius Sacerdo-
 tis, diuersus coloni, non eadē quoq; ratio, ijsce or-
 dinibus abs te adhibebitur census: sed pro rata sua
 quisq; parte, militet Eques, det militem sacerdos,
 conferat cum negociatore colonus, ut sic & domi
 & militiae ab omnibus Reipub. satisfiat, cū Equi-
 tibus bello occupatis, ceteri ex reliquis ordinibus
 domi manserint, qui agros colant, qui negocien-
 tur, quiq; rem diuinam curent. In quo quidem cen-
 su, illa quoq; adhibetur rectē moderatio, ut quisq;
 quemadmodum est suarum rerum dominus, ita sit
 quoq; suarum facultatum ipse censor, ut iuratus in
 censu prodeat miles, quod pro ratione facultatum
 aliter prodire in censu non potuerit, quā pro-
 dierit. Sacerdos qui rura tenet, quod militem ali-
 um dare nequierit, quā dederit: qui uerò decuma
 uiuit, quod pro portione sua tantum contulerit,
 quantum sit iussus. eadem ratio sit coloni, si absq;
 hoc quoq; rustico ac misero subsidio bellum geri

non

non possit. pari modo negotiatores, quo in genere omnes sunt censendi, qui quauis industria uictum quærunt, ut partem suam aliquotam dependant de lucro, ut illis instar fundorum Equestrium, maneant pecuniæ integræ: neq; eò ueniant in censum, quæ illi in quæstum contulerunt. Sed quid ago? sanus ne sum, qui hæc apud te disputo? Intelligo quàm tibi sim molestus: & quàm me iamdudum tua aliò uocat expectatio, quæ mihi obloqui uideatur. Quid? ergo nesciebam ego hæc, nisi tu admonuisses? Sciebas tu quid è Sigismunde. Quid enim est, quod quidem sit in ratione administrandi regni positum, quòd tuam scientiam subterfugiat? aut quod quisquam nouū, & tibi inauditum, aut quod non sæpe per te agitatum in Repub. tentatumq; sit, possit afferre? Nihil est omnino. tantū abest, ut ego te moncam, præstanti sapiëntia uirum: aut hæc ipsa noua tibi uideri uelim, longo rerum usu doctissimo, atq; omnium qui unquam regnarunt sapientissimo Regi. nō adeò desipio, non ita meipsum ignoro: sed cum initio mihi proposuissem, nihil eorum prætermittere, quæ tempus & causa postulabat: sensim huc incidi, ut etiam ea attingerem, quæ latent, abditaq; sunt in recessu excellentis prudentiæ tuæ. Sed illud tamen meminisse debes, præter domesticas hasce copias, quas modò exposui, multis quoq; aduentitijs multorum regum ac populorum

rum opibus te ad hoc bellum Turcicum iuuari, quas ultrò ad te deferunt omnes. non solum finitimi, sed etiam illi, quos tibi fortuna huius regni partim foederatos, partim affines atq; necessarios facit. Neq; enim de fide, ac de officio Q. Caesaris dubitare debes, neq; de societate atq; amicitia Ferdinandi regis. Dederunt enim obsidem uoluntatis suæ erga te, hic filiam, ille neptem filio tuo uxorem: tum uerò præter hoc ius matrimonij sanctum atq; legitimum, accedit utrinq; periculorum omnium societas, ita ut nihil mali Casari seorsim, & Ferdinando possit euenire, quod tibi non sit pertimescendum: nihil tibi, quod illis quoq; non sit expectandum. Quid ego nunc sigillatim reliquos Germaniæ principes commemorem, cum ij rebus suis incommodis uota faciant, ut tu memor aliquando filiae, quam Principi Marchiæ in matrimonium dedisti: memor sororum, quas in Bauariam, in Misniam, in Pomeraniam, in Legniciam nuptum collocasti: memor postremò ipsius Germaniæ, quam refertam sanguine atq; genere tuo esse uides, soluas te aliquando ex hisce foederum laqueis, quibus te Solymannus ad perniciem & tuam & Germanorum, ac omnium Christianorum constrinxit, ut falsa religione solutus, armis tibi pariter cum Germanis salutem ac libertatem quæras. Iam uerò Italiæ principes, cum & ipsi pertenui discrimine à

Græcia

Græcia separentur, magno se in periculo quotidie uiuere arbitrantur. Et cum crebris excursionibus Neapolim, atq; reliquas maritimas prouincias perire indies cernant, uidere illum diem cupiunt, quo tu terra, illi mari, communem Christianorum hostem Solymannum adoriantur. Hos tu igitur socios belli cum sua sponte, tum uerò illa necessitudine atq; affinitate addictos habes, quod clarissima Bona Regina tecum est nupta, quæ in uetusta, ac penè cum ipsa Italia nata Sforciadum domo sit edita, nō solum Neapolim, Bariq; regnum, sed etiam Venetos & Lombardos illa robora Italia tecum coniungit, cæterosq; qui horum aut imperio aut nomine continentur, qui omnes tibi aderunt, cum primū legationibus, literis, nuncijs, rumore postremo, ac sermone hominum huius tui cōsilijs atq; uolūtatis fama ad illos peruenerit. Quod ut commodius fiat, illud è re nostra fore uidetur, ut Germanos principes per legatos, uiros graues & dicendi peritos, in pristinam pacem atq; concordiam reducas. Neq; enim licet, neq; fas est, nos ex hoc bello aliquid sperare boni, dum Germani incensi inimicitijs in aciem prodeunt, & quandiu religionis nomen tantas inter illos excitabit tragœdias. atq; utinam aliquando hisce disputationibus sit aliquis aut modus, aut certè finis: quibus auersi Germani ab imperij cūra, tanquam in scholis philosophantur.

lōsophantur ociosi, nunc de calice plebeio, nunc
 uerò de sacerdotum coniugio. ita illi cū nouas uxo-
 res sacerdotibus quærunt, suas ueteres amittunt
 cum liberis ac fortunis omnibus. Neq; uerò ego il-
 le sum ferreus, neq; ita auersus à Christo, ut me
 quoq; negem iniuria hac communi cōmoueri: sed
 tamen ego idem illud confirmo, quod etiam nuper
 in maxima concione Equitum Polonorum dixi,
 iniquum mihi uideri, nunc, cum Machometus ar-
 mis, non argumentis fidem Christi demoliatur, &
 uocari Principes à prouinciarum & regnorum
 cura, inanissimis quæstionibus. quā uocem meam
 non placuisse Germanis doctissimis hominibus in-
 telligo, quòd hominum causam potiore esse pu-
 tem, quàm Dei. Ego uerò non puto: sed cum uide-
 am Conciliū sepius prorogari, sepeq; nos spe in a-
 ni eius duci, neq; tamen auctore, neq; agente Paulo
 III. Pont. Max. ullo pacto ab armis discedi: ipsos
 uerò Germanos religionis causam sic tueri, ut non
 multū sanè curent, quas religio sedes amissa Ger-
 mania sit habitura: suasi tum Equitibus Pol. idem
 quod nunc apud te repeto, quo te auctore darent
 operam, ut aliquibus æquis conditionibus Q. Cæ-
 sar pacem in Germania constituat: si non illā quæ
 ad omnes leuandas iniurias pertineret, at saltem
 illam, qua ad tempus controuersijs sedatis, hoc me-
 tu atq; hac perturbatione animarum atq; rerum
 Germa-

Germaniā liberaret. Cuius dicti me sanē nōdū poe-
 nitet. Quid enim est quod quisquam cōmodius in
 tanto rerum motu in medium asserat, quā est tū
 hoc à me dictum? Verēdū mihi credo erat, ne pos-
 sem in illa concione consistere, si Cæsar omnibus
 prouincijs, regnis, liberis populis, tam luctuosam,
 tam acerbam, tam formidolosam dissensionem me
 suafore eriperet: præsertim cum uideam palām ab
 omnibus Cæsarem reprehendi, quod is paruo la-
 bore magnas controuersias tollere aut non uult,
 aut non curat. Nam posse illum, omnes scimus: qui
 si ueteres illos Constantinos, Theodosios, ac Sigis-
 mundos imitari uoluisset, qui inuitissimis omnib.
 coacto Pontificum Concilio, facilē omnes huius-
 modi seditiones ex Repub. tollebant, iampridem
 bella ciuilia nulla haberemus. Cui loco Sigismun-
 de per Christum Iesum, per sanguinem illius pro-
 te & pro nobis fusum prospicito, & quantum est
 in te prouideto, ut tantum disidium, tam turpe, tā
 uetus, tam periculosum atq; nocens, quod pluri-
 ma detrimenta Christianis rebus importauit, quod
 Germaniam affixit, quod Vngariam euertit, quod
 tibi Valachiam eripuit: hoc inquam tu malum tam
 latē diuisum atq; dispersum, si uniuersum ex Rep.
 Christiana tollere nequis, at saltē ad aliquod tem-
 pus mitiges atq; sedes. Quod si Germani de studio
 nil remittunt, uerendum est ne priusquam id asse-

quantur, quod uolunt, pereat Germania, Poloni
etiam capta seruiat: ipse præterea Deus, etiam si
uelit, nihil summæ rei, causæq; nostræ prosit, si ita
prudentes & scientes ad interitum ruemus uolun-
tariū. Quod ne accidat, tibi Sigismunde providen-
dum est: in eoq; neq; laborem ullum, neq; curam,
neq; diligentiam prætermittas, quo reductis in gra-
tiam Germanis, pax desiderata cunctis gentibus
per te restituatur: caq; res tibi, regnoq; tuo opem,
defensionem, auxiliumq; afferat. Cū Germani pri-
mum, deinde reliqui omnes liberati, inimicitijs ac
odio ciuili soluti coeant facilius ad tantum bellū,
ac animos coniungant, tibiq; in primis opem fe-
rant, quem in medijs periculis esse uident, cui im-
minere Solymannum ex Vngaria, bellum denun-
ciari ex Valachia, flammam atq; ferrum minitari
ex Scythia cernunt, cui nihil prodesse fœdus, nihil
iusiurandum, nihil fidem, nihil religionem omnes
intelligunt. Vt iam tibi præcipue sit elaborandum,
ut si non aliorum causa, tuæ tamen uitæ atq; salu-
tis gratia, in concordiam Germanos reducas, pri-
usquam Solymannus huc ueniat, ac tuos conatus
omnes opprimat: præsertim cum hoc agi, hoc cogi
tari, in eo etiam elaborari ab illo sentias, quomo-
do totum bellum ex Vngaria in Poloniam quam-
primum transferat: ut quem admodum olim per
Vngariam in Poloniam parabat sibi uiam, ita nūc
quoq;

quoq; hanc eandem per Poloniam in Germaniam
 continuet atq; conficiat. Hic tu Sigisfunde effici-
 as oportet facultate animi, consilijq; tui, ut patri-
 am ex hoc tanto metu ac periculo, in quo nunc
 est, quàm primum liberes: te illa solum intuetur, ti-
 bi se concredidit, sine te salua esse nequit: tibi se po-
 stremò ad omnia opportunissimam præbet & ad
 bellum gerendum, & ad exercitus ornandos, &
 ad pecuniam, quanta sit opus, conferendam. Nihil
 itaq; iam tibi à nobis deest. Sequimur quocunque
 duxeris, adsumus omnes armati: nullus ordo,
 nullus locus, nullus homo aliud abs te deposcit,
 quàm hostem, quàm arma, quàm bellum. Neque
 uerò tibi Solymannus in Polonia expectandus est,
 sed ultrò armis atq; ferro appetendus, ut in Vnga-
 ricis potius ruinis, quàm in nostris tectis bellū cum
 illo geramus: ne si illum domi apud amicissimas se-
 des ac deos penates expectauerimus, pro aris &
 foris cum illo pugnare uideamur, non pro impe-
 rio, neq; pro ea dignitate, quam nobis maiores no-
 stri multo sanguine partam reliquerunt. Deinde
 uerò, cum maior uis semper sit inferentis bellum,
 quàm propulsantis, qui intra parietes domesticos
 bellum cum hoste gerit, facillè debilitatur eius ani-
 mus illa calamitate, cum ferro atq; igni uastata
 patria, cogitur illa uidere, quæ quouis uulnere
 sunt grauiora: ut uexationem coniugis, stupra si-

lia, flammam patriæ, cladem suorum. In hoc spe-
 ctaculo, tam acerbo & misero, & graui ad uiden-
 dum, quæ uis est? quæ mens? qui animus? quæ à quo
 quam excogitata fortitudo, quam tanta acerbitas,
 ac tam horribilis rerum facies non deiiciat ac pro-
 sternat? At hi qui procul domo hosti pro patria oc-
 currūt, spe bona freti, nulloq; acerbo sensu ex suo-
 rum calamitate afflicti, integri ac ualentes, longè
 efficiuntur alacriores in pugna, quàm si cum hoc
 eodem animo ante ora coniugum, liberorum, pa-
 rentum, cum hoste congredierentur armato, ac
 penè uictore. Quamobrem idem tibi faciendū est,
 ut integris rebus tuis bellum cum Solymanno ubi-
 uis potius, quàm in Polonia domi, geras. Noli etiā
 omnia simul hosti obijcere: militem, cum quo pu-
 gnet: coniugem militis, quā stupret: liberos, quos
 necet: fortunas, quas uexet: tecta, quæ incēdat: tem-
 pla, quæ euertat. Sed cum hæc nobis domi salua
 manserint, leuiora erunt illa uulnera, quæ excipi-
 emus foris, quæ nō obligabit exanimata uxor, nō
 uidebit constuprata filia, non lugebit uexatus pa-
 rens, non cesa mater, non incensa grauiora reddet
 patria. Hostis postremò ipse non habebit quò nos
 distrahat, quo minus integras uires afferamus ad
 pugnam: cum nihil ante pedes fuerit, quod nos me-
 tu aut cura sollicitet, præter illam necessariam, ne
 uidelicet turpiter seruiamus potius, quàm pulchrā
 petamus

petamus per uulnera mortem: qua sanè aut uictorem te faciemus, quod quidē det nobis Deus: aut certè illud assequemur, quod ipse scit nobis expedire magis.

Dixi.

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

Nacti sumus amice Lector, exemplum eius Epistole, qua S. Orichouuius Orationem suam commendat Serenissimo Sigismundo Poloniae Regi: quā cum Oratione absoluta, Rußia missam ab amicis accepissentus, quòd cognitione tua digna uideretur, eam hoc loco potissimum subiungere

libuit. Vale.

5 4

SERE-

SERENISSIME, AC INVICTISSIME REX,

Non dubito, quin admirata sit Maiestas tua, quid nam mihi in mentem uenerit ad te Regem regum scribere: cum id mihi homini priuato, & tibi incognito, ac ne audito fortasse quidem, minime licere uideatur. Verum hæc est huius siue audaciæ, siue iudicij mei causa, quam Maiestati tuæ in primis probari cupio. Cum enim Maiestas tua ita merita sit de suis, ut tibi post Deum omnia debeamus, non putabam absq; culpa posse à me præteriri laudes tuas, quibus nõ minus ipsum te, quàm Polonorum nomẽ illustrasti: quod etsi magnũ suasponte semper fuit, nulla tamen tam illustri laude unquam est celebratum, cui res à te gestæ lumẽ nõ intulisse uideantur: ut illæ omnes res præclaræ, quæ partim domi, partim militiæ à maioribus tuis sunt constitutæ, illæ ipsæ uel amplificatæ sint nominis tui gloria, uel etiam illustratæ splendore laudis tuæ. Quod cū pro se quisq; in cœlum laudibus ferat, ego quoq; pro mea uirili, suscipiendam mihi putauì aliquam sepositam partem laudum tuarum, ex tua immensa gloria: quæ cum summa sit, non meæ tantum uires, quæ sunt exiguæ, sed nec cuiusquam omnino, ad res tuas gestas celebrandas sufficiunt. Quare partem aliquam de tuis rebus decerpere

decerpere libuit, eamq; nostro modo mandare literis, posteritatiq; proderet. Erit enim, uti spero, aliquis locus scriptis nostris apud posteros: & fortasse extabunt aliqui, qui nostra legent: non iam facultate nostra adducti, quæ quidē in me nulla est: sed magnitudine nominis tui cōmoti, quod huiusmodi est, ut etiam uel inertissimo scriptori sua sponte lectorem conciliare possit. Itaq; , quod sperare debeo, memoria nominis tui scripta nostra uiuent, commendatione crescent, rebus deniq; tuis gestis inueterascent & corroborabuntur. Sed quoniam pleriq; cruditi uiri de Maiestate tua scripserunt, habebantq; multi hunc quasi communem gloriæ tuæ campum, in quo excurrere facultas cuiusq; cognosciq; posset: uideo me iniqua conditione illis succedere. Nam cum sim autoritate, usu, ingenio, longē ab illis in scribendo superatus, tum uerò ipsa fortuna, cum enim alij florentissimis tuis rebus de te scripsissent, mihi res tuas perturbatas, ac nimium periculosas ad scribendum ipsa fors dedit. Cum enim inclinatione communium temporū, ipsa quoque Polonia in medium rerum omnium certamen atq; discrimen deuenisset, de ijs rebus scripsi, quas tempus ipsum afferebat, non quas uoluntas mea cupiebat. Scripsi enim nuper ad Maiestatem tuam, orationem de bello Turcis inferendo, quæ nomine insigni ita tuo, in manus hominum iam exiuit: quā

etiam Maieſtati tuæ nunc mitto, in qua ſanè conati ſumus omnem rationem ſuſcipiendi belli, cū tua laude coniungere. In quo ſi non aſſequimur quod uolumus, id tu ingenio tribues minimè uoluntati pari. Conati certè quidem ſumus, ut lector intelligat te talē eſſe Regem, de quo nobis ſubditis uerè licet gloriari. Hæc enim eſt demum perfectæ Regum laus, & cui facile auditor acquieſcit, cum illi probati fuerint ſuis, & cum quaſi illuſtrati ſuorum laude celebrantur: præſertim ſi ea laus non ab inuitis naſcatur, quod tuæ Maieſtati utiq; contigſſe uideo. Neq; enim, ut de me ipſo loquar, ego de Maieſtate tua ſcripſi, ut aliquam bonam gratiam per hanc cauſam mihi queſiſſe apud te uidear: contentus enim ſum hoc communi tuo beneficio, quo tu mihi patriam incolumem, parentes, iura, leges, libertatem poſtremo integram præſtas. quibus ego tantis beneficijs abs te affectus, non opus habed- tē poris cauſa furari licentiam fingendi: ſed cum ſciā nulla re alia magis cōmendari hominum ſcripta, quàm libertate ſcribentis, non aliundè petebam, quod in ſcriptis noſtris probaret Lector, niſi ex his rebus, quas eſſe in te non ſolū ciues tui, ſed etiā reliqui omnes agnoſcunt. Tantumq; abeſt ut hic aliquid tibi affingam, ut etiam metuam, ne reprehendar à multis, quòd peruulgatas tantum laudes tuas, ac penè communes poſuerim, maiores uerò

Et admirabiliores omiserim: quibus ego respondebo, me uidisse quidem etiam illa quæ isti in me requirunt, sed assequi tamen non tantum scribendo, sed ne cogitando quidem magnitudinem illorū potuisse. Quamobrē primum à Maiestate tua peto, uti mihi ignoscas, si tuo excelso nomine in edenda hac ipsa Oratione abuti uideor: idq; ut impendenti calamitati tribuas, quam tuis imminere ex Ungaria uides. Peto deinde, ut hanc quoq; epistolam, prolixiorē fortasse quàm Maiestas tua postulat, boni consulas: subditiq; fidelissimi uoluntatem eo animo excipias, quo soles reliquorum, Et in primis eorum qui beneficia hæc tua communia conseruate salutis ac libertatis communis, publicè etiā scribendo agnoscunt. Bene ualeat Maiestas tua. Data Præmisliæ Kal. Martij, Anno Christi 1544.

Eiusdem uestræ Sacræ et Sere-

niss. Regiæ Maiestatis

fidelis subditus

Stanislaus Orichonius.

ERRATA.

In Epistolæ nuncupatoriæ inscriptione legēd.
Orichonius Pag. 53. uers. 15. sacerdotib. 63. 21.
continentes 84. 22. Concilij 92. 14. spoliauerant
104. 7. Laski 111. 1. Ferraresa et 3. diobolares
113. 18. occultari 135. 9. bestia 163. 5. con-
gulari 141. 9. indicabo

I N D E X,
RERVM HOC LIBRO PRAECI-
puè memorabilium Index: in quo prior
numerus paginam, alter uer-
sum denotat.

A lexander tertius Pont. 151. 17. ueram pudici- tiam ex Latina Ecclesia eiecit	139.2
Alexander tertius Pont. Antichristus & anathe- ma, & cur	153.5
Alexander Sextus Pontifex	77.18
Alexandrini & Antiochæni legē cœlibatus num- quam probauerunt	91.24
Amurathus Turcarum Imperator sæpe ex Vnga- ria pulsus	193.13
Anna Petri Aloysij Phernesij soror	80.9
Auaritiæ Romanæ prætextus	173.22
Austria à Turca fatigata cladibus	195.17

B

Bucouina cædes	205.22
Benedictio, qua Deus matrimonio benedixit, ad duo refertur	25.2
Bernardus Prethuicius	247.15

C

Casimirus rex cum Mathia in Silesia bellum gerit	230.16
Casimiri Polonorum regis lex	229.5
Cœlibatus non probatus à Germanis	90.23
Cœlibatus legem soli Latini receperunt	91.22
Cœlibum	

I N D E X.

<i>Cœlibum poena</i>	59.4
<i>Census meretricum Romæ</i>	109.3
<i>Christi dictum declaratur</i>	66.27
<i>Christi Ecclesia à uerbo Dei non discedit</i>	151.7
<i>Christi uerba, iam nō sunt duo, sed una caro, &c.</i>	
<i>explicantur</i>	26.10
<i>à Christo matrimonium honestatum</i>	28.15
<i>Claues traditæ Ecclesiæ ad salutem, non ad perni-</i>	
<i>cium</i>	124.14
<i>Clemens septimus Pont.</i>	167.12
<i>Comitia Polonica</i>	179.10
<i>Commodum priuatum unde</i>	221.10
<i>Commune bonum unde</i>	221.11
<i>Concilium Constantiense</i>	186.2
<i>Confirmationem coniugij sui Orichouius petit à</i>	
<i>Pontifice</i>	145.3
<i>Coniugium non prohibuit, quo minus patribus fie-</i>	
<i>rent promissiones</i>	29.16
<i>de Coniugio testimonium Salomonis. 31.13. & 34.</i>	
<i>21. item Malachiæ</i>	44.8
<i>Consilia Syricij</i>	7.10
<i>Constantiense Concilium</i>	179.10
<i>Continentiæ uota, aperta periuria</i>	149.5
<i>Croacia, Dalmatia, Vngaria, à Turca capta. 208.</i>	
D	(12
<i>Decretales constuprant Ecclesiam</i>	154.27
<i>Decretum Phalaridis</i>	166.26
<i>Deus</i>	

I N D E X.

Deus non omnes uult continenter uiuere	66.24
Deus quomodo nobis præstò sit	66.6
Deus tacitè scelus exprobrat perfidæ menti	213.3
Diuisio Ecclesiæ	98.20

E

Ecclesia constuprata à Decretalibus	154.27
Ecclesia quando diuisa in orientalem & occiden- talem	98.20
Ecclesiæ secundarium caput	189.9
Ecclesiæ uerus pastor quis	179.1
Episcopi et presbyteri uxorati usq; ad Syriciũ	53.4
Excommunicati Germani, quòd legem de cœliba- tu non admitterent	91.9
Excommunicatio quid	176.7
Exilium sine culpa non metuendum	177.19

G

Germaniæ urbes munitæ	242.21
Germani excommunicati, quòd legem de cœliba- tu non admitterent	91.9
Germanorum laus	232.8. & 243.24
Græci ob turpem cœlibatum, Romam tanquam stercus contemnunt	53.7
Græcis, in rebus ecclesiæ sincerũ iudicium	91.3
Gregorius septimus Pont.	160.2

H

Herodis uota	147.17
Homini cur bonum non sit esse solum	19.7
Hominum	

I N D E X.

Hominiſ uita duab. reb. trāquilla cōtinetur. 11. 14

Honor uerus quis 219. 9

I

Iagelo dux Germanos deuicit 280. 14

Ibraimus Baſſa 213. 23

Imperium non firmum quando 210. 20

*Imperium ſi beneuolentia ſubditorum cōtinetur,
labores et pericula homines nō recusant.* 210. 15

Incantorum excuſatio 235. 14

*Infantum multorū corpora clām in Tyberim Ro-
mæ coniecta* 113. 5

*Ioannis Alberti Regis cum Stephano Palatino
bellum* 230. 17

Ioanni Alberto Poloniae Regi aduerſa fortuna.

Ioannes Boccatius 160. 22 (251. 15

Ioannes Laſki 100. 8

Ioannes Tarnouius exercitus Poloni Imperator
205. 26. & 240. 16

Ioannis Tarnouij laus 233. 14

Iudeus quidam Romam accedit 560. 22

Iudicia ſummæ exiſtimationis tria 23. 3

Iulius ſecundus Pont. cum Venetis certat 167. 11

L

Ladiſlaus Rex contra Amurathum 230. 14

Latini legem cœlibatus ſoli receperunt 91. 22

Legati pontificij Maguntiae uiolati 91. 11

Lex Caſimiri Regis Polonorum 229. 7

Lex

I N D E X.

Lex Dei de matrimonio. 16. 26. eiusdem alterum caput explicatum	20. 6
Legem de cœlibatu Itali primò receperunt, Ger- mani nunquam probauerunt, Hispani multo mi- nus, Græci funditus repudiarunt	90. 23
Lex de concubina	94. 18. & 96. 12
Lex Paunutia	127. 15

M

Malachiae testimonium de coniugio	44. 8
Martinus Lutherus	85. 12
Matrimonium à Christo honestatum	28. 15
De matrimonio lex Dei	16. 26
Quaecunq; de matrimonio in ueteri testamento di- cta sunt, non signa, sed præcepta, ac lex censeri da sunt	49. 23
Meretricum Romæ census	109. 3
Miles alacris in bello propter duo	239. 19
Mors hominis comes	218. 11

N

Naturæ uoluptas comes	36. 19
Nestrum flumen	197. 4

O

Opera coloni, militis, sacerdotis, quomodo in Re- pub. probatur	222. 20
Oppoca & Starodubum expugnantur	220. 6
Orichouius responsum gratis à Pontifice petit.	132. 1

Orichouij

I N D E X.

Orichonij patria 241.12

P

Pastor uerus Ecclesie quis 170.1

Paulus secundus Pontifex consilium coepit de coelibatu tollendo 77.26

Paulus secundus pontifex disticho notatus 77.6

Paulus tertius pontifex 77.26

D. Pauli locus de coniugio, declaratus §1.13. & 62.21. & 68.15. & 122.17

Paunutia lex de coelibatu 127.15

Petrus Aloysius Pauli tertij pontificis filius. 79.10

Petrus Cmita commendatur 233.27

Phalaridis decretum 166.26

Phormiones & Sanniones Romani 157.12

Phryne qua arte se defenderit 37.28

Poloni caesi à Turca 154.1

Poloni in bello aut uincunt, aut moriuntur. 246.20

Poloni Valachia priuati 198.5

Poloni uiginti millia Scytharum ad Wisnouiecz occiderunt 217.1

Polonorum copiae ex equestri ordine 233.9

Polonorum laus 246.22

Polonorum Regi neptis Caroli V. Imperatoris datur 231.27

Polonia nulla comitia habet, in quibus de minuenda Romana intemperantia non deliberetur 179.10

Polonia

I N D E X.

Polonia nullo fidens propugnaculo, neque muro.

245.1

Poloniæ Rex legum scruus 178.12

*Pontifex secundariū caput Ecclesiæ, quod ab ipsa
sponte sua sese abscidit* 169.9

Pontificij Legati Maguntie uiolati 91.11

R

Rationes Bariselli Romani 111.1

Rex Poloniæ legum seruus 178.12

Reges Poloniæ aliquot uicti à Turcis 218.7

Rhodus qua ratione capta à Turca 208.9

*Roma ob cœlibatum tanquam stercus à Græcis cõ
temnitur* 53.7

*Romæ multorum infantum corpora in Tyberim
coniecta reperiuntur* 113.5

Romæ numerata XLV. millia meretricum 109.1

Romæ uiri pij ac docti, impijs & indoctis cedunt.

170.24

Romane auaritiæ prætextus 173.22

Romani Sanniones & Phormiones 157.11

Rusfiæ situs 141.13

S

*Sacerdotum connubium, contubernium appella-
tum in Decretalibus* 151.17

Sacerdotibus expedit uxorem habere 46.14

Sampson, David, Salomon, à mulieribus uicti.

98.10

Scorta

I N D E X.

<i>Scorta Romæ quot</i>	109.8
<i>Scorta Romæ quotannis tributum conferunt.</i>	110.
17. & quantum	28
<i>Scytharum XX. M. à Polonis cæsi</i>	217.1
<i>Sigismundus, Ladislaus, Ludouicusq; reges Poloniae, uicti à Turcis</i>	218.7
<i>Socaliensis clades</i>	205.22
<i>Solymani uerba</i>	248.7. & 10
<i>Starodubum & Oppoca expugnantur à Polonis</i>	220.6
<i>Syricius Dei aduersarius, hostis naturæ, prædo iuris humani atq; diuini, pestis & perniciæ honestæ uitæ</i>	9.27
<i>Syricij consilia</i>	7.10
<i>Syricij lex de cœlibatu perniciofa ecclesiæ, repugnans Deo, &c.</i>	11.10. & 12.22
<i>à Syricio repetuntur erepta</i>	9.8

T

<i>Tacius hæreticus</i>	88.24
<i>Turca Austriam affligit</i>	195.17
<i>Turca quomodo in Rhodum introductus</i>	208.9
<i>Turca Viennam bis oppugnat</i>	242.27
<i>Turca unde</i>	207.4
<i>Turcarum uultus & mores</i>	202.4

V

<i>Veneti impugnantur à Iulio secundo Pontifice.</i>	267.11
--	--------

I N D E X.

Vienna à Turca bis oppugnata	242.27
Viri decus uxor	35.13
Viri docti & pij, indoctis ac impijs Romæ cedūt.	
170.24	
Vita hominum duabus rebus trāquilla cōtinetur.	
11.14	
Vngaria quibus artibus capta	198.8
Vngarorum, & Petri Valachi monita	247.4
Voluptas comes naturæ	36.19
Vota continentiae, aperta periuria	149.5
Votorum legitimorum tres conditiones.	147.24
Vxor decus uiri	35.13
Vxor non dimittenda	146.14

F I N I S.

C. IANITII P. L. EPI-
GRAMMA.

*Quàm ruit in Turcas facundo Orichouius ore,
Irati uarium per Ciceronis iter:
Tam ruerent cuncti iuncto si fœdere reges,
Quotquot de Christi nomine nomen habent,
In præceptis rucet Solymanni gloria, & esset
Aut nihil, aut seruus, quod fuit antè, Getes.*

τέλος.

206 —
Śląska Biblioteka Publiczna

228407

T
—

ME

W.

Min. Ośw. 507a — PZWS C850 X. 49

B A S I L E A E E X C V D E -
batur, tn Officina Ioannis Oporini, An
no Christiano M. D. LI. Mense
Decembri.

P. P. DOM KSIĄŻKI
— ANTYKWARIAT —

055564

